

กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุष्ฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ตุลาคม 2556

กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ตุลาคม 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุชะฎิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ตุลาคม 2556

สมใจ ชีรวิฑู. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร. จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์, อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา, อาจารย์ ดร. นิตย โจนรัตน์นาถนิชัย.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายคือ การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอน 1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศคือ บรูไน ดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม อินโดนีเซีย และไทย และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 (สพม. 1 และ สพม. 2) รวม 15 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีค่า CVI = 0.95 ขั้นตอน 2. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยจัดการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ 9 คน เพื่อให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น และ ขั้นตอน 3 การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 จำนวน 72 คน เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ดังกล่าว เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ ที่มีค่า CVI = 0.98 ทั้งนี้ผลการวิจัยมีดังนี้

1. คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ (1)กลุ่มความรู้ได้แก่ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน และการมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล (2) กลุ่มทักษะได้แก่ ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และ (3) กลุ่มเจตคติ ได้แก่การมีสุขภาพกายและใจดี การมีคุณธรรมและจริยธรรม ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย และความพอเพียง

2 กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มี 5 ประเด็นกลยุทธ์คือ (1) การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ (2)การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองดังกล่าว (3) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และ (5)การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

3 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สพม.1 และ สพม.2 และผู้แทนมีความเห็นว่ากลยุทธ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.59) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.61)

A STRATEGY IN RELATION TO THE DEVELOPMENT OF DESIRABLE
CHARACTERISTICS OF ASEAN CITIZENS STUDYING IN
BASIC EDUCATION STUDENTS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

October 2013

Somjai Theeratith. (2013). *A Strategy in Relation to the Development of Desirable Characteristics of ASEAN Citizens Studying in Basic Education Students.*

Advisor Committee: Dr. Jaruwat Ployduangrat, Dr. Rachan Boonthima,
Dr. Nit Rojratnavanit.

The objective of this research was to formulate a strategy in relation to the development of desirable characteristics of ASEAN citizens studying in basic education students. It has been divided into 3 phases : (1) To investigate the desirable characteristics of ASEAN citizens by synthesizing the basic education curricula of seven of the ASEAN member countries, namely Brunei Darussalam, Philippines, Malaysia, Singapore, Indonesia, Vietnam and Thailand. The researcher conducted in-depth interviews with five scholars in strategy and ASEAN affairs along with 10 school administrators of the Secondary Education Service Area Offices 1 and 2 (SESAO 1 and SESAO 2) . The instruments used for in-depth interviewing were questionnaires where the Content Validity Index (CVI) was 0.95. (2)The focus group discussion was conducted with nine experts; this was in order to assess objectively the strategy which was drafted by the researcher; and (3) To survey opinions of the school administrators of SESAO 1 and SESAO 2 on the propriety and feasibility of the strategy. The relevant questionnaire developed was based on the strategy and the Content Validity Index (CVI) was 0.98.

The Result of the Research Findings Were as Follows:

1.The desirable ASEAN characteristics comprised of the following 3 groups:
(1) Knowledge: Awareness on ASEAN and neighboring countries and academic knowledge at international standards; (2) Skills: English for communicative purposes, teamwork, 21st century skills; (3) Attitude: Sound physical and mental health, moral and ethics, a democratic mind, pride in being Thai, sufficiency economy in life.

2.The strategy in relation to the development of desirable characteristics of ASEAN citizens studying in basic education students consisted of five main strategic issues: (1)To study and set up practical guidelines regarding the development of ASEAN desirable characteristics in basic education students; (2) To encourage the establishment of effective educational networking among schools in Thailand and other ASEAN member countries through ICT; (3) To enhance the capacity building of teachers and educational personnel in the areas of ASEAN awareness and other relevant activities regarding ASEAN desirable characteristics; (4) To stimulate participation among all related stakeholders from both the public and private sectors; and (5)To promote an ASEAN climate in schools.

3. The opinions of the 72 school administrators of SESAO 1 and SESAO 2 on the propriety and feasibility of the aforementioned strategies were seen to be at high levels, they are as follows: the propriety ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.59) and the feasibility ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.61).

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ของ

สมใจ ธีรทิจู

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. 2556

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก

..... ประธาน

(ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

..... ที่ปรึกษาร่วม

..... กรรมการ

(ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

(ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์)

..... ที่ปรึกษาร่วม

..... กรรมการ

(ดร.นิตย์ โรจน์รัตนวาณิชย์)

(ดร.ราชันย์ บุญธิมา)

..... กรรมการ

(ดร.นิตย์ โรจน์รัตนวาณิชย์)

..... กรรมการ

(ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก)

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิจัย
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจาก ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา และดร.นิตย์ โจนรัตน์นาถนิชย์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่ให้คำแนะนำในการทำวิจัยทุกขั้นตอนด้วยความเมตตาและปรารถนาดีอย่างจริงใจ ส่งผลให้ผู้วิจัยได้รับความรู้และประสบการณ์ในการทำปริญญานิพนธ์ รวมถึงทราบแนวทางการสร้างกลยุทธ์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อภารกิจที่รับผิดชอบในอนาคต จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ และ ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก ที่กรุณาใช้เวลาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณ ดร. บุญลือ ทองอยู่ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่กรุณาให้คำแนะนำทุกด้าน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ ประสบการณ์ที่มีคุณค่าในการศึกษาหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ด้านการบริหารการศึกษาให้กว้างขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้เป็นลูกศิษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีชื่อเสียงอีกวาระหนึ่ง รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านที่อนุญาตให้สัมภาษณ์เชิงลึก เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม ตอบแบบสอบถาม และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ตลอดจนอำนวยความสะดวกทุกด้านจนการเก็บข้อมูลทุกขั้นตอนสำเร็จครบถ้วนด้วยดีตามกำหนด

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กรุณาอนุญาตให้ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ และให้ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับกลยุทธ์และอาเซียน รวมทั้งขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่กรุณาให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัย ทั้งนี้ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับคุณดุริยา อมตวิวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่ให้กำลังใจอย่างดี ขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับคุณยอดเรือน สุตะพรหมศึกษานิเทศก์ สพม. 1 ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย คุณสุรพงศ์ เอ็มอุทัย และคุณบุษวรรษา แสนปลื้ม คุณวุฒิบัณฑิตด้านการทดสอบและวัดผลการศึกษาที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำด้านสถิติวิจัยและแบบสอบถาม และท้ายสุดขอขอบคุณครอบครัววงสรภักดิ์ศรีณัสนันท์ที่สนับสนุนทั้งกำลังกายและกำลังใจจนผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการจัดทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

สมใจ ชีรทิจู

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง	7
ขอบเขตด้านเนื้อหา	7
ขอบเขตด้านกลยุทธ์	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
กรอบแนวคิดการวิจัย	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2	18
ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์	19
การสังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จาก หลักสูตรการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ	29
ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม	30
ประเทศฟิลิปปินส์	36
ประเทศมาเลเซีย	40
ประเทศเวียดนาม	44
ประเทศสิงคโปร์	47
ประเทศอินโดนีเซีย	52
ประเทศไทย	55
คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	61
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์.....	126
การสร้างกลยุทธ์สถานศึกษา	152

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	176
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	176
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	182
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์...	184
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	188
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์.....	188
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์.....	193
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์.....	200
สรุปผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมือง ที่พึงประสงค์ และความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ	201
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	211
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	211
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	212
การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	212
สรุปผลการวิจัย	215
อภิปรายผล	221
ข้อเสนอแนะ	229
บรรณานุกรม.....	233

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	253
ภาคผนวก ก	254
ภาคผนวก ข	256
ภาคผนวก ค	261
ภาคผนวก ง	265
ภาคผนวก จ	276
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	298

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	การวิเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จากหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ	60
2	การสังเคราะห์กระบวนการบริหารกลยุทธ์	151
3	การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ ประเด็นกลยุทธ์ 1 – 5	202
4	การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ ประเด็นกลยุทธ์ 1	203
5	การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ ประเด็นกลยุทธ์ 2	205
6	การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ ประเด็นกลยุทธ์ 3	207
7	การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ ประเด็นกลยุทธ์ 4	208
8	การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ ประเด็นกลยุทธ์ 5	209

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	16
2 ความสำคัญของการบริหารกลยุทธ์	128
3 กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์	130
4 ขั้นตอนและวิธีการในการบริหารกลยุทธ์	131
5 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์	131
6 กรอบการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์	132
7 องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์	133
8 กระบวนการบริหารยุทธศาสตร์ ของ Hitt; & Hoskisson	138
9 กระบวนการบริหารกลยุทธ์ของ Certo; & Peter	140
10 การบริหารเชิงกลยุทธ์ของ Black; & Porter	142
11 การบริหารกลยุทธ์ของ Scribner	143
12 การบริหารกลยุทธ์ของ Thompson ; & Strickland	144
13 ตัวแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ของ David	145
14 การบริหารกลยุทธ์ของ Pearce; & Robinson	146
15 กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ของ Wheelen; & Hunger	146
16 กระบวนการบริหารจัดการกลยุทธ์ของ Harrison; & St. John	150
17 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโรงเรียน	158
18 ตำแหน่งดาวรุ่ง	158
19 ตำแหน่งเครื่องหมายคำถาม	159
20 ตำแหน่งสุนัขจิ้งจอก	159
21 ตำแหน่งวัวแม่ลูกอ่อน	160
22 การทำ SWOT Matrix Analysis	192
23 แผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map)	197

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมของพลเมืองเพื่อรับมือกับภาวะโลกไร้พรมแดนและความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นรัฐบาลไทยทุกสมัยจึงให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษากับต่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคีโดยสมัครเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ อาทิ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) องค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือซีมีโอ (Southeast Asian Ministers of Education Organization – SEAMEO) กรอบความร่วมมือเอเชียหรือเอซีดี (Asia Cooperation Dialogue-ACD) และจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding-MOU) กับรัฐบาลนานาชาติประเทศ เพื่อประสานความร่วมมือและแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จระหว่างกัน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 10) รวมทั้งได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ว่าประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในทุกๆระดับเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความใกล้ชิดระหว่างกัน ตลอดจนสร้างความร่วมมือกับประเทศอาเซียนเพื่อบรรลุเป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนตามข้อผูกพันภายใต้กฎบัตรอาเซียน โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมและความมั่นคง (รัฐบาลไทย. 2554: ออนไลน์)

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เกิดจากวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ซึ่งผ่านการรับรองจากที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เมื่อปีพ.ศ. 2540 โดยมีเป้าหมายจะรวมตัวสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ไปสู่การจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ต่อมาที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 12 เมื่อปี พ.ศ. 2550 ได้เห็นชอบให้เร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียนเร็วขึ้นอีก 5 ปี จากปี พ.ศ. 2563 เป็น พ.ศ. 2558 ทั้งนี้อาเซียนให้ความสำคัญกับการจัดตั้งประชาคมอาเซียนโดยจัดทำกฎหมาย ปฏิญญา นโยบาย แผนงาน ยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. 2558 ได้แก่ กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุการจัดตั้งประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) ยุทธศาสตร์ 5 ปี ด้านการศึกษาอาเซียน (ASEAN 5 Year Plan on Education 2011-2015) ตลอดจนจัดการประชุม

สุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด (กระทรวงการต่างประเทศ. 2553: 25-26)

ประเทศไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการจึงมีภารกิจสำคัญในการเร่งเตรียมความพร้อมคนไทยเพื่อขับเคลื่อนสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะการพัฒนาเยาวชนที่เป็นอนาคตของอาเซียนให้เป็นพลเมืองอาเซียนที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยผ่านกลไกทางการศึกษาในระบบโรงเรียน (ศรีวิการ์ เมฆธวัชชัยกุล. 2554: 1) เพราะการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นโดยรัฐบาลเพื่อเตรียมนักเรียนซึ่งเป็นทรัพยากรอันมีค่าให้สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลง และยกระดับคุณภาพของประชากรที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต (McCain. 2005: 5) และได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.) สั่งการให้สถานศึกษาในสังกัดเตรียมความพร้อมของนักเรียน ครู และสถานศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน โดยได้บรรจุไว้ในจุดเน้นของการดำเนินงานของ สพฐ. ในข้อที่ 8 คือ “นักเรียน ครู และสถานศึกษา ได้รับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. 2558” เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของประชาคม สามารถติดต่อสื่อสารและอยู่ร่วมกับประชาชนอาเซียนอื่นได้อย่างเสมอภาค (จันทร์หา ดินดีพวงศานุรักษ์. 2554: 19)

การปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่นักเรียนได้รับการสนับสนุนจากสุรินทร์ พิศสุวรรณ (Pitsuwan. 2007: 2) ซึ่งมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตขึ้นเป็นประชาชนที่ดีของประชาคม มีความเข้าใจถึงเป้าหมาย รู้สึกเป็นเจ้าของ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับอูเรียเต (Uriarte. 2007: 3) ที่มีความเห็นว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ว่าพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ควรมีลักษณะเช่นไร แล้วกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาจะช่วยสร้างความมั่นใจในอนาคตที่มั่นคงเพราะเป็นการพัฒนาคนอย่างถูกต้องทิศทางส่งผลให้การจัดตั้งประชาคมอาเซียนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการในที่สุด ความความคิดเห็นดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: ออนไลน์) ที่เสนอแนะว่าการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายได้แก่คุณลักษณะเด็กไทยที่พึงประสงค์เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนให้ชัดเจนแล้วจึงกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนา ในขณะที่นักวิชาการและนักการศึกษาไทยและต่างประเทศมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาไทยสู่ประชาคมอาเซียนให้สำเร็จและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นต้องพัฒนานักเรียนด้วยการเพิ่มคุณภาพการศึกษา ทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และเจตคติที่ดีต่อการเป็นประชาชนอาเซียน (วิทวัส ศรีวิหค. 2554: 33; ธงทอง จันทร์รางสุ. 2554: 3; และ พินิติ รตะนานุกูล. 2554: 56)

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2553ข: 8) แนะนำว่าการจัดการศึกษาแก่เยาวชนไทยให้สำเร็จ ต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1. สิ่งที่พึงประสงค์ 2. หลักสูตรการศึกษา 3. ครูซึ่งเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4. ผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานศึกษานานาชาติของยูเนสโก (International Bureau of Education-IBE. 2010: Online) อธิบายว่า

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษาเพราะเป็นนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดว่านักเรียนควรเรียนรู้อะไร คุณลักษณะที่ประสงค์ที่ต้องการปลูกฝังแก่ผู้เรียนคืออะไร ครูจะต้องจัดการเรียนการสอนอย่างไร และจะติดตามประเมินผลได้อย่างไร ขณะที่ซมพูนุท ร่วมชาติ (2548: 25) มีความเห็นว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือถ่ายทอดเจตนารมณ์ และเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติ ส่วนอินซิอง (Inciong. 2008: 11) กล่าวว่าหลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษาเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของประเทศว่าควรเน้นไปในทิศทางใด ซึ่งจะเกิดผลโดยตรงต่อผู้เรียน สังคมและชาติ หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดความรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การถ่ายทอดวัฒนธรรม และเจตคติที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ตลอดจนเสริมสร้างความเจริญงอกงามแก่ผู้เรียนทุกด้าน ความคิดเห็นข้างต้นได้รับการยืนยันจากมาร์ทิสและดิทาปัท (Maritas; & Ditapat. 2000: 9) ที่มีความคิดว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของทุกประเทศเพราะเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรของชาติ เนื่องจากหลักสูตรเป็นประมวลประสบการณ์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการปลูกฝังแก่เยาวชนตามนโยบายการพัฒนาประเทศ ตลอดจนระบุแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

จากความสำคัญของหลักสูตรข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาคุณลักษณะพลเมืองที่พึงประสงค์ของสมาชิกอาเซียนด้วยการสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวน 7 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศสมาชิกเก่าที่ร่วมก่อตั้งอาเซียน ได้แก่ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย และประเทศสมาชิกใหม่ที่มีความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างน่าสนใจ คือเวียดนาม และบรูไน ดารุสซาลาม (วิทวัส ศรีวิหค. 2554: 35) พบว่าคุณลักษณะพลเมืองของสมาชิกอาเซียนที่พึงประสงค์คือ การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล การมีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การมีสุขภาพกายและใจดี การมีคุณธรรมและจริยธรรม ความเป็นประชาธิปไตย ความตระหนักรู้ในตัวเอง ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการวางแผน ความรับผิดชอบต่อสังคม การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความร่วมมือ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยเหตุนี้การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จึงควรพัฒนาจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สมาชิกอาเซียนต้องการปลูกฝังแก่เยาวชนของตนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาซึ่งเป็นเอกสารทางการที่พัฒนาจากนโยบายของรัฐบาลสมาชิกอาเซียน (Inciong. 2008: 15)

อย่างไรก็ตาม การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยยังมีปัญหาหลายด้าน โดยชงทอง จันทรางศุ (2554: 2) มีความเห็นว่าคนไทยยังมิได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างจริงจัง เนื่องจากการจัดการศึกษาของไทยไม่มีคุณภาพเพียงพอ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานในอนาคตเพราะจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมืออย่างเสรีในประชาคมอาเซียน จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาให้เป็นสากล และพัฒนากลยุทธ์ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในทุกกระดับ ความคิดเห็นดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากพานิช จิตรแจ้ง (2554: 5) ที่มีความเห็นว่าประเทศไทยยังมิมีความพร้อมต่อการเปิดเสรีอาเซียนเพราะแรงงานไทยยังไม่พร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะ การทำงาน และการใช้ภาษาอังกฤษ หากไม่เร่งกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาจะเสียเปรียบสมาชิกอาเซียนอื่นที่มี

ความพร้อมมากกว่า ส่วนสุทธศรี วงษ์สมาน (2553: 22) กล่าวถึงสมรรถนะการแข่งขันไทยที่จัดอันดับโดย Institute of Management Development (IMD) พบว่าผลสัมฤทธิ์ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของไทยอยู่อันดับที่ 39 จาก 46 ประเทศ ทักษะภาษาอังกฤษที่ตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการอยู่อันดับที่ 43 และระบบการศึกษาไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพียง 4.58 จาก 10 ขณะที่สวนดุสิตโพล (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2554ก: 1) ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมของสถานศึกษาในการเข้าสู่การเปิดเสรีอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 จากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1,218 คน โดยรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 1-4 สิงหาคม 2554 พบว่าร้อยละ 51.37 มีความเห็นว่าประเทศไทยยังมีความพร้อมค่อนข้างน้อยเพราะปัญหาการศึกษาหลายด้านไม่ได้รับการพัฒนาและแก้ไข ขณะที่ร้อยละ 20.42 บอกว่าประเทศไทยไม่มีความพร้อมเพราะการศึกษาไม่มีคุณภาพมาตรฐาน และการปฏิรูปการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นสถานศึกษาทุกระดับจึงต้องสร้างกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคนไทยสู่มาตรฐานสากลเพื่อให้แข่งขันได้ในประชาคมอาเซียน มิฉะนั้นแล้วจะเกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างร้ายแรงในอนาคต

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute: TDRI) ได้นำเสนอผลการศึกษาและรายงานแนวโน้มด้านการศึกษาของไทยว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาไทยอยู่ลำดับท้ายๆ ของโลกทั้งที่ได้รับงบประมาณเพิ่มเป็นสองเท่า และไม่น้อยกว่างบประมาณด้านการศึกษาของสมาชิกอาเซียนอื่น ขณะที่เงินเดือนครูได้เพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันครูมีเงินเดือนเฉลี่ยคนละสามหมื่นบาทต่อเดือน แต่งบประมาณที่รัฐทุ่มเทลงไปกลับมิได้ส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้ว่าผลการสอบทุกแห่ง เช่น Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS), Programme for International Student Assessment (PISA) และ Ordinary National Educational Test (O-NET) มีแนวโน้มลดต่ำลงกว่าประเทศไต้หวัน เกาหลีใต้ ฮังการี (สำนักงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ. 2555: ออนไลน์)

โดยล่าสุดสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (สัมพันธ์ พันธุ์พฤษฯ. 2555: 23) ประกาศผลการสอบวิชาสามัญ 7 วิชา (ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี และชีววิทยา) ที่ทำการทดสอบเมื่อวันที่ 7-8 มกราคม พ.ศ. 2555 เพื่อให้มหาวิทยาลัยนำคะแนนทดสอบไปใช้ประกอบการรับนักเรียนที่เข้าสอบในระดับอุดมศึกษาในระบบรับตรงผ่านเคลียร์ริงเฮ้าส์ ปี พ.ศ. 2555 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับต่ำกว่าครึ่งเกือบทุกวิชา ยกเว้นภาษาไทย ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวได้รับการยืนยันจากโครงการ PISA 2009 ขององค์การความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-operation and Development-OECD) (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2553: 20) ที่พบว่าผลคะแนนของนักเรียนไทยอยู่รั้งท้ายทุกวิชาคืออยู่ในอันดับระหว่าง 44-47 จาก 65 ประเทศ ซึ่งพบว่าสาเหตุหนึ่งเกิดจากนักเรียนคิดวิเคราะห์แก้โจทย์ปัญหาไม่ออก (ชไมพร ตั้งตน. 2555: 23) จากผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาไทยยังไม่สามารถเตรียมเยาวชนไทยให้มีศักยภาพในการแข่งขันสำหรับอนาคต พร้อมเสนอแนะว่ากระทรวงศึกษาธิการต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วนทั้งด้าน

มาตรฐานการศึกษา คุณภาพครู ทรัพยากรการเรียนและการบริหารจัดการในโรงเรียน ขณะที่การอุดมศึกษาไทยยังมีปัญหาเพราะธนาคารโลก หรือ World Bank (Benvenish. 2010: 17) ได้ศึกษาเรื่องการแข่งขันของระบบการอุดมศึกษาในเศรษฐกิจโลก ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพการอุดมศึกษาไทยยังอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศอื่นในกลุ่ม OECD เพราะผู้สำเร็จการศึกษายังขาดองค์ความรู้ และทักษะตามที่กำหนด ตลอดจนหลักสูตรการสอนที่จัดไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และ เขต 2 ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ที่สอบ O-NET ปีการศึกษา 2553 ที่ครอบคลุมความรู้ 8 กลุ่มสาระวิชา คือภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ พบว่าผลสัมฤทธิ์ยังไม่น่าพึงพอใจ(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. 2554ก: ออนไลน์) ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีสถานศึกษาที่สอบผ่านคะแนนต่ำสุดของคะแนนเฉลี่ยแต่ละวิชาในระดับชาติ (คะแนนขีดจำกัดล่าง) ของทุกวิชาใน 8 กลุ่มสาระวิชา มีเพียง 27 แห่ง (ร้อยละ 22.88) สอบผ่านวิชาคณิตศาสตร์เพียง 35 แห่ง (ร้อยละ 29.66) สอบผ่านวิชาวิทยาศาสตร์เพียง 57 แห่ง (ร้อยละ 48.3) และสอบผ่านวิชาภาษาอังกฤษเพียง 30 แห่ง (ร้อยละ 25.42) (สมศ. 2554ข: 4-17)

ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีสถานศึกษาสอบผ่านคะแนนต่ำสุดของคะแนนเฉลี่ยแต่ละวิชาในระดับชาติ (คะแนนขีดจำกัดล่าง) ของทุกวิชาใน 8 กลุ่มสาระวิชาเพียง 27 แห่ง (ร้อยละ 22.68) สอบผ่านวิชาคณิตศาสตร์เพียง 29 แห่ง (ร้อยละ 24.36) สอบผ่านวิชาวิทยาศาสตร์เพียง 54 แห่ง (ร้อยละ 45.37) และสอบผ่านวิชาภาษาอังกฤษเพียง 47 แห่ง (ร้อยละ 39.49) (สมศ. 2554ข: 2-14)

ส่วนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสอง (พ.ศ. 2549–2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ที่ทำการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร พบว่ายังมีสถานศึกษาถึง 47 แห่ง (ร้อยละ 39.50) ที่ยังต้องปรับปรุงในด้านต่างๆ ดังนี้มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สมศ. 2554ก: ออนไลน์)

นอกจากนี้จากรายงานของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2555: 1) ยังพบว่านักเรียนมีภาวะโภชนาการเกิน และโรคอ้วนจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ไม่เหมาะสมทำให้สัมพันธ์กับการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น ส่วนสังคมไทยยังมีความขัดแย้งทางความคิด เกิดความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงมีปัญหามหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555: 5) จากผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาที่ผ่านมายังมีปัญหาในการพัฒนาผู้เรียน

ให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ในด้านที่สำคัญได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต่ำกว่าเป้าหมาย การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และการมีสุขภาพกายและใจที่ดี (สมศ. 2554ก: ออนไลน์ ; สมศ. 2554ข: 2-17) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ตามนโยบายของรัฐบาลอย่างแน่นอน จึงมีความจำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนด้วยการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ เนื่องจากกลยุทธ์คือวิธีปฏิบัติพันธกิจของสถานศึกษาที่เป็นไปได้ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จและบรรลุวิสัยทัศน์ที่ต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549: 30)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษาเขต1 และ เขต2 (สพม. 1 และ สพม. 2) ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากตั้งอยู่ในส่วนกลางได้เข้าร่วมกิจกรรมกับอาเซียนอย่างหลากหลาย และกระทรวงศึกษาธิการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความพร้อมและรับประโยชน์จากการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายหลักคือการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยมีความมุ่งหมายย่อยคือ

1. ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในการเป็นพลเมืองอาเซียน
2. สร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
3. ศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ

พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ความสำคัญของการวิจัย

1. คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์พร้อมตัวชี้วัดที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างถูกต้องทิศทางการเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. 2558 ประสบความสำเร็จ

2. กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์และตัวชี้วัดที่ได้จากการวิจัยจะสอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาจริง ดังนั้นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงสามารถใช้เป็นกรอบกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเป็นพลเมืองของประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. 2558 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. กระทรวงศึกษาธิการสามารถนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความพร้อมและรับประโยชน์จากการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่มคือ

1.1.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และด้านอาเซียน 5 คน โดยมีคุณสมบัติคือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์การจัดทำกลยุทธ์และด้านอาเซียนไม่ต่ำกว่า 3 ปี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

1.1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 เขตละ 5 คน รวม 10 คน โดยมีคุณสมบัติคือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 3 ปี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก และกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

1.1.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ อาเซียน การศึกษา ภาษาอังกฤษ และด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

1.1.3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 จำนวน 92 คน จากประชากร 119 คน (สถานศึกษาแห่งละ 1 คน) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเจอร์จี้และมอร์แกน (Krejci; & Morgan. 1970: 608) กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. ขอบเขตเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ขอบเขตด้านคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ จากการศึกษาเอกสารงาน วิจัย และการสังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองที่พึงประสงค์ที่สมาชิกอาเซียนต้องการปลูกฝังแก่นักเรียนของตนผ่านหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง 5 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2552ก: 18) และประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ที่มี

ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และสังคม (วิทวัส ศรีวิหค. 2554: 35) จำนวน 2 ประเทศ คือบรูไน ดารุสซาลาม และเวียดนาม รวมทั้งข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ดำเนินการสถานศึกษาที่ได้จากการสัมมนาเชิงลึก และการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญพบว่าคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1.1.กลุ่มความรู้ (Knowledge) ได้แก่

2.1.1.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน

2.1.1.2 การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล

2.1.2 กลุ่มทักษะ (Skills) ได้แก่

2.1.2.1 ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.1.2.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม

2.1.2.3 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

2.1.2.3.1 ทักษะชีวิต

ความตระหนักรู้ในตัวเอง

ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา

ทักษะการวางแผนและการจัดการ

ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม

2.1.2.3.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

ทักษะการคิดวิเคราะห์หิววิจารณ์

ทักษะการคิดสร้างสรรค์

ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์

ทักษะความร่วมมือ

2.1.2.3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.1.3 กลุ่มเจตคติ (Attitude)

2.1.3.1 การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี

2.1.3.2 การมีคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย

ความมีวินัย

ความซื่อสัตย์

ความกตัญญูกตเวทิต์

ความเมตตากรุณา

ความประหยัด

2.1.3.3 ความเป็นประชาธิปไตย

2.1.3.4 ความภูมิใจในความเป็นไทย

2.1.3.5 ความพอเพียง

2.2 ขอบเขตด้านกลยุทธ์

ผู้วิจัยสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารกลยุทธ์ขององค์การของนักกลยุทธ์และนักการศึกษาจำนวน 19 คน เนื่องจากสถานศึกษาถือเป็นองค์การประเภทหนึ่ง โดยเลือกแนวคิดของ เซอร์โต และปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) เป็นหลัก ผลการสังเคราะห์พบว่าการบริหารกลยุทธ์แบ่งออกเป็นสองส่วนคือการสร้างกลยุทธ์ (ขั้นตอน 1-3) และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (ขั้นตอน 4-5)

ผู้วิจัยสร้างกลยุทธ์โดยใช้ขั้นตอนที่ 1-3 ได้แก่ 1.การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การทำ SWOT Matrix Analysis (สพฐ. 2549: 14-15) และสร้างแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) (สมควร ทรัพย์บำรุง. 2553ก: 3) 2.การกำหนดทิศทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่วิสัยทัศน์ (วรรณ สุภาพุฒิ. 2553: 27) พันธกิจ (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2548: 45) และ 3.การสร้างกลยุทธ์จากผลการทำแผนที่กลยุทธ์ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) และการตรวจสอบด้วยการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 เกี่ยวกับความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์ (Certo; & Peter. 1991)

ข้อจำกัดการวิจัย

1.การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ศึกษาเฉพาะในกรอบของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 เท่านั้นเนื่องจากตั้งอยู่ในส่วนกลาง ได้เข้าร่วมกิจกรรมอาเซียนของกระทรวงศึกษาธิการอย่างหลากหลาย

2.ผู้วิจัยศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การทำ SWOT Matrix Analysis และ แผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดทิศทางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) และขั้นตอนที่ 3 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และการตรวจสอบกลยุทธ์ด้วยการสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 เกี่ยวกับความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์เพื่อให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่มีอยู่

นิยามศัพท์เฉพาะ

1.คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนในฐานะพลเมืองอาเซียน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1.1 กลุ่มความรู้ หมายถึง การแสดงออกของสมรรถภาพของสมองด้านความจำ หรือความรู้สึกได้ในข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากการบอกกล่าว หรือประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ แบ่งออกเป็นความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมด้านแนวคิดและโครงสร้าง ได้แก่ ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน และการมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล ดังนี้

1.1.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการรับรู้ ผูกพัน และการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ หรือการได้รับประสบการณ์จากสถานศึกษาและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับสามเสาหลักของประชาคมอาเซียนคือ 1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน 2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

1.1.2 การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล หมายถึง การมีความรู้ความสามารถทางวิชาการ โดยมีผลสัมฤทธิ์ในระดับดี มีความสามารถ ความถนัดเฉพาะทางที่โดดเด่น มีผลการเรียนเป็นที่ยอมรับ สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาระดับต่างๆ ของนานาชาติได้ มีความสามารถในการเรียนรู้ รู้จักแหล่งและวิธีแสวงหาความรู้ มีทักษะด้านข้อมูลที่จะทำให้สามารถวิเคราะห์ ประเมินสังเคราะห์ และใช้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 กลุ่มทักษะ หมายถึง ความชำนาญ หรือความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ผูกพัน ประสบการณ์ และพรสวรรค์ ทักษะเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ ได้แก่ ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยทักษะชีวิต ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ดังนี้

1.2.1 ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสื่อสารได้ตามสถานการณ์จริงได้แก่ ความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษา ความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องกาลเทศะ และความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร

1.2.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมาร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มและมีการประสานงานกันโดยมุ่งดึงศักยภาพที่มีจากบุคคลมาใช้เพื่อทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

1.2.3 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 หมายถึง ทักษะที่เตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งในด้านความคิด การเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหา และการให้ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้งการเรียน และการทำงานทำไปตลอดชีวิต ได้แก่

1.2.3.1 ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ เจตคติ และทักษะต่างๆ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตของตนเอง โดยการกำหนดทางเลือกที่ดี การต่อต้านความกดดันจากกลุ่มเพื่อน และการจัดการกับสิ่งที่คุกคามชีวิต ทั้งนี้ทักษะชีวิตประกอบด้วย

1.2.3.1.1 ทักษะความตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจจุดดี จุดด้อยของตนเอง รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ตนเองปรารถนาและไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างของตนเองกับบุคคลอื่นไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับ การศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ ฯลฯ

1.2.3.1.2 ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา หมายถึง ความสามารถในการรับรู้สาเหตุของปัญหา สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเกิดความรู้ความเข้าใจเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.2.3.1.3 ทักษะการวางแผนและการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน บริหารและจัดการเกี่ยวกับชีวิต การเรียน การงานและอาชีพอย่างเป็นระบบอย่างเหมาะสมกับตนเองและสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร เวลา เงิน สิ่งของ ตลอดจนสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและมีรายได้

1.2.3.2.4 ทักษะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อความเจริญหรือเสื่อมของสังคม

1.2.3.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หมายถึง ทักษะที่เตรียมนักเรียนสำหรับชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนของศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1.2.3.2.1 ทักษะความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ หมายถึง ความสามารถที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา เหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยี และประเมินปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม เช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากสื่อที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

1.2.3.2.2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวาง โดยไม่ยึดติดกรอบหรือสิ่งที่เป็นความเคยชิน เป็นความคิดที่แปลกใหม่ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การค้นหาทางเลือกต่างๆ และผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมามาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

1.2.3.2.3 ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษา ท่าทาง สัญลักษณ์และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการของตนเองและผู้อื่น ช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือและสัมพันธ์ภาพที่ดี ป้องกันการทะเลาะเบาะแว้ง ลดการขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

1.2.3.2.4 ทักษะความร่วมมือ หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ รับฟัง และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เคารพกฎกติกาของกลุ่ม มีการประสานงานอย่างเป็นระบบและรับผิดชอบต่อร่วมกัน ช่วยให้สามารถดึงจุดเด่น ศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ จนเกิดการพัฒนาด้านความสามารถ ความเอื้ออาทร มีส่วนร่วมและทำให้เกิดความภูมิใจ

1.2.3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสืบค้น ค้นคว้า รวบรวมองค์ความรู้ และข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแก้ปัญหา และเพื่อการประมวลผล รวมทั้งการคำนวณในระดับต่างๆ ได้

1.3 กลุ่มเจตคติ หมายถึง ความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนพร้อมจะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคติเป็นตัวการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการได้ ได้แก่การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี การมีศีลธรรมจริยธรรม ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย และความพอเพียง ดังนี้

1.3.1 การมีสุขภาพกายและใจดี หมายถึง การมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพร่างกายตามเกณฑ์ ไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะความเสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และมีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น

1.3.2 คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน มีความสอดคล้องกับมาตรฐานของสังคม และทำให้สังคมมีความสุข ประกอบด้วย ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา ความประหยัด ดังนี้

1.3.2.1 การมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่สถานศึกษา หรือสังคมกำหนดขึ้นให้นักเรียนหรือบุคคลใดได้ปฏิบัติเพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนและสังคม

1.3.2.2 ความซื่อสัตย์ หมายถึง การแสดงออกที่ตรงต่อความเป็นจริง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่โกหกทรยศผู้อื่น รักษาคำพูดและความเป็นจริง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ และไม่เอาเปรียบผู้อื่น

1.3.2.3 ความกตัญญูกตเวที หมายถึง การรู้อุปการคุณที่ท่านทำให้แล้วและตอบแทน แยกออกเป็นกตัญญู หมายถึงรู้คุณท่าน และกตเวที หมายถึงตอบแทนหรือสนองคุณท่าน

1.3.2.4 ความเมตตากรุณา หมายถึง การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การรู้จักรับและให้อย่างมีเหตุผล และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.3.2.5 ความประหยัด หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมการใช้เวลา ใช้เงิน และทรัพย์สินทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างสมเหตุสมผล และเกิดประโยชน์คุ้มค่า

1.3.3 ความเป็นประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมใน 3 ด้านคือ 1.ด้านคารวะธรรม ได้แก่การแสดงความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การแสดงความเคารพต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบัน เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ และเพลงสรรเสริญพระบารมี ฯลฯ 2. ด้านสามัคคีธรรม ได้แก่ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ 3.ด้านปัญญาธรรมได้แก่การใช้เหตุผล ความถูกต้องเป็นธรรมในการทำงาน และการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ด้วยสันติวิธี

1.3.4 ความภูมิใจในความเป็นไทย หมายถึง การใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องทั้ง ภาษาพูดและภาษาเขียน ใช้สินค้าไทยและนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีความอ่อนน้อม ถ่อมตนและแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มีส่วนร่วม ในการเผยแพร่และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมไทย และรู้จักท้องถิ่น รักและร่วม พัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

1.3.5 ความพอเพียง หมายถึง การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ หมายถึง วิธีที่ใช้ในการปฏิบัติพันธกิจของสถานศึกษาที่เป็นไปได้ ส่งผลให้เกิดความสำเร็จและบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนด ซึ่งพัฒนาโดยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือได้แก่ 1.การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการทำ SWOT Matrix Analysis และการสร้างแผนที่กลยุทธ์ 2.การกำหนดทิศทางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ 3.การสร้างกลยุทธ์จากผลการทำแผนที่กลยุทธ์ และการตรวจสอบด้วยการ สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

3.ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการของสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

4.ผู้เรียน หมายถึง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาของสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวความคิดการวิจัย ตามหลักการของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: ออนไลน์) ที่เสนอแนะว่าการพัฒนานักเรียนไทยเพื่อก้าวสู่ ประชาคมอาเซียนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายคือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ เด็กไทยในประชาคมอาเซียน ทั้ง 3 ด้าน คือด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ เพื่อที่จะพัฒนาได้ตรง เป้าหมาย แล้วจึงกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าว ดังนั้นการวิจัยเรื่องกลยุทธ์ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ จึงดำเนินการดังนี้

1.การกำหนดคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้วยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและ การสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ คือบรูไน ดารุสซาลาม (IBE. 2011a: Online) ฟิลิปปินส์ (IBE. 2011b: Online) มาเลเซีย (IBE. 2011c: Online) เวียดนาม (IBE. 2011d: Online) สิงคโปร์ (IBE. 2011e: Online) อินโดนีเซีย (IBE. 2011f: Online) และไทย (IBE. 2011g: Online) แล้วบูรณาการกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มพบว่าคุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.1 กลุ่มความรู้ (Knowledge) ได้แก่

1.1.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน (พินิติ รตะนานุกูล. 2554: 54; วิทวัส ศรีวิหค. 2554: 28; และ พยุงศักดิ์ ชาติสุทธิผล. 2554: 3)

1.1.2 การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล (สพฐ. 2553ก: 10)

1.2 กลุ่มทักษะ (Skills) ประกอบด้วย

1.2.1 ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (Brown. 2000: 246-247)

1.2.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม (Woodcock 1989: 8)

1.2.3 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Kay. 2010: Online) ประกอบด้วย

1.2.3.1 ทักษะชีวิต

ความตระหนักรู้ในตัวเอง (WHO. 1994: Online)

ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา (WHO. 1994: Online)

ทักษะการวางแผนและการจัดการ (WHO. 1994: Online)

ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม (WHO. 1994: Online)

1.2.3.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (WHO. 1994: Online)

ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (WHO. 1994: Online)

ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ (สพฐ. 2549: ออนไลน์)

ทักษะความร่วมมือ (สพฐ. 2549: ออนไลน์)

1.2.3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ธราภาค กาญจนตถุณ; รัชภูมิ

กองแก้ว; และวินิจ สมามิงค. 2551: 25)

1.3 กลุ่มเจตคติ (Attitude)

1.3.1 การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี (สมศ. 2548: ออนไลน์)

1.3.2 การมีคุณธรรมและจริยธรรม (สินีนานู สุทธจินดา. 2543: 16) ประกอบด้วย

ความมีวินัย (อุไร ชีรัมย์. 2550: 22)

ความซื่อสัตย์ (กรมวิชาการ. 2546: 10)

ความกตัญญูกตเวที (ไทรรงค์ เจนการ; และ คณะ. 2548: 49)

ความเมตตากรุณา (สพฐ. 2550: 23)

ความประหยัด (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2546: 4)

1.3.3 การเป็นประชาธิปไตย (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. 2546: 4)

1.3.4 ความภูมิใจในความเป็นไทย (สพฐ. 2551: 25)

1.3.5 ความพอเพียง (สพฐ. 2551: 27)

2. การศึกษาทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ประกอบด้วยทฤษฎีการพัฒนาการรู้คิดของเพียเจต์ (Piaget. 1960) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ทฤษฎีด้านจิตพิสัยของแคธวอลและคณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548: 4-5) หลักการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ของนีลเลย์ (Neeley. 2004: 54-56) หลักแนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบลูม (Bloom. 1981: 166-167) และแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551: 29) เพื่อเป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

3. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ด้วยการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่ดีของการบริหารกลยุทธ์ขององค์กร การของนักวิชาการและนักการศึกษาจำนวน 19 คน เนื่องจากสถานศึกษาถือเป็นองค์กรประเภทหนึ่ง โดยเลือกแนวคิดของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) เป็นหลัก ผลการสังเคราะห์พบว่าการบริหารกลยุทธ์แบ่งออกเป็นสองส่วนคือการสร้างกลยุทธ์ (ขั้นตอน 1-3) และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (ขั้นตอน 4-5)

ผู้วิจัยจึงศึกษาการสร้างกลยุทธ์ (ขั้นตอนที่ 1-3) ได้แก่ 1.การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การทำ SWOT Matrix Analysis (สพฐ. 2549: 14-15) และสร้างแผนที่กลยุทธ์ (สมควร ทรัพย์บำรุง. 2553ก: 3) 2.การกำหนดทิศทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ วิสัยทัศน์ (วรรณงา สุภาพุฒิ. 2553: 27) และพันธกิจ (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2548: 45) 3.การสร้างกลยุทธ์จากผลการทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) และการตรวจสอบด้วยการถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์ (Certo; & Peter. 1991)

เมื่อผู้วิจัยได้จัดสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ จากผลการวิจัยข้อ 1 และ 3 แล้วจึงจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อระดมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ในด้านกลยุทธ์ อาเซียน การศึกษา ด้านภาษาอังกฤษ และด้านการบริหารสถานศึกษา เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น แล้วปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำเสนอให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาพันธ์พิจารณาอีกครั้ง

ต่อจากนั้นเป็นสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสพม. 1 และ สพม. 2 จำนวน 92 คน จากประชากร 119 คน (สถานศึกษาแห่งละ 1 คน) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejci; & Morgan. 1970: 608) แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยรวบรวมและสรุปความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดวิจัยเพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ดังภาพประกอบ 1 ดังนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์:

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ
3. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารศึกษา สพม. 1 และ สพม. 2 (15 คน)

ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กระบวนการสร้างกลยุทธ์:

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การทำ SWOT Matrix Analysis และแผนที่กลยุทธ์
2. การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา ได้แก่ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ
3. การสร้างกลยุทธ์ฯ
4. การตรวจสอบได้แก่การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ จากผู้บริหารสถานศึกษา สพม.1 และ สพม. 2 จำนวน 72 คน

กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

- 1.1 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
- 1.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

2. แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และงานวิจัย

- 2.1 ทฤษฎีการพัฒนาการทางการรู้คิดของเพียเจต์
- 2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก
- 2.3 ทฤษฎีทางด้านจิตพิสัยของแคธวอลและคณะ
- 2.4 หลักการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ของนีลเลย์
- 2.5 หลักแนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.6 แนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. การสังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน

3.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน

- 3.1.1 ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม
- 3.1.2 ประเทศฟิลิปปินส์
- 3.1.3 ประเทศมาเลเซีย
- 3.1.4 ประเทศเวียดนาม
- 3.1.5 ประเทศสิงคโปร์
- 3.1.6 ประเทศอินโดนีเซีย
- 3.1.7 ประเทศไทย

3.2 คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

- 3.2.1 กลุ่มความรู้ (Knowledge)
- 3.2.2 กลุ่มทักษะ (Skills)
- 3.2.3 กลุ่มเจตคติ (Attitude)
- 3.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการสร้างกลยุทธ์

- 4.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ และการบริหารกลยุทธ์
- 4.2 การสังเคราะห์กระบวนการบริหารกลยุทธ์
- 4.3 การสร้างกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และ เขต 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

1.1 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 (สพม.1)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 มีจำนวนทั้งหมด 67 แห่ง จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ณ วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 กำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ประกอบด้วย ท้องที่เขตพญาไท บางซื่อ ดุสิต สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน ราชเทวี พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย บางแค บางขุนเทียน บางบอน ท่งครุ ราษฎร์บูรณะ จอมทอง คลองสาน ธนบุรี ภาษีเจริญ ดลิ่งชัน ทวีวัฒนา บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ และหนองแขม กรุงเทพมหานคร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. 2553: ออนไลน์)

1.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 (สพม.2)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 มีจำนวนทั้งหมด 52 แห่ง จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกำหนดเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ณ วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ได้กำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 27 เขต โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ประกอบด้วยท้องที่เขตคันนายาว คลองเตย จตุจักร ดอนเมือง ดินแดง บางกะปิ บางเขน บางคอแหลม บางรัก บางนา บึงกุ่ม ประเวศ พระโขนง มีนบุรี ยานนาวา ลาดกระบัง ลาดพร้าว สาทรสายไหม สวนหลวง หนองจอก หลักสี่ ห้วยขวาง หนองแขม กรุงเทพมหานคร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. 2553: ออนไลน์)

กล่าวโดยสรุป สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 119 แห่ง มีผู้บริหาร (ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ) ทั้งหมด 292 คน มีครูทั้งหมด 7,181 คน และมีนักเรียนทั้งหมด 172, 567 คน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 ทั้งหมดมีการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่ประชาคมอาเซียน โดยสถานศึกษาที่มีความโดดเด่น เป็นที่ตั้งศูนย์ศึกษาอาเซียนนำร่องของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนพัฒนาประเทศไทยสู่ศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาค (Education Hub) คือโรงเรียนโยธินบูรณะ สถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนคู่พัฒนาไทย-อินโดนีเซีย คือโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง และโรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ และโรงเรียนที่มีศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนที่เปิดให้บริการทั้งนักเรียน บุคลากรทางการศึกษา และชุมชน คือโรงเรียนวชิรธรรมสาธิต

2 แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และงานวิจัย

2.1 ทฤษฎีการพัฒนาการทางารรู้คิดของเพียเจต์

ทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์ (Piaget. 1960) มีแนวคิดว่าการพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา ในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์ และลักษณะต่างๆ ทางสังคม โดยพัฒนาการด้านจริยธรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นด้วย โดยเสนอพัฒนาการการรู้ การคิดไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นระยะการเคลื่อนไหวสัมผัส (The Sensor Motor Stage) เป็นช่วงของเด็กแรกเกิดถึง 2 ขวบ จะมีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับความคงที่ของวัตถุ โดยจะเริ่มรับรู้ว่าวัตถุที่หายไปจากสายตาตนยังคงเป็นวัตถุเดิมและไม่ได้หายไปไหน เช่นเมื่อเอากระดาษมาคั่นของเล่นที่เด็กกำลังเล่นอยู่ เด็กจะปิดกระดาษเพื่อหาของเล่น แสดงว่าเด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับการคงอยู่ของวัตถุ ในช่วงนี้จะเกิดกระบวนการ 2 ประเภทคือ

1. การดูดซึม (Assimilation) เป็นการรับรู้เข้าสู่โครงสร้างเดิมเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมให้เข้ากับการรับรู้ของตนและปฏิเสธสิ่งที่ไม่เข้ากับการรู้คิดของตน

2. การปรับเปลี่ยน (Accommodation) เป็นการปรับความคิดหรือปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เกิดการยอมรับประสบการณ์ใหม่ กระบวนการทั้งสองจะทำให้บุคคลเกิดความสมดุล (Equilibration)

ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนปฏิบัติการ (The preparatory stage) เป็นช่วงของเด็กอายุ 2-7 ขวบ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนแรกปรากฏในเด็กอายุ 2-4 ขวบ เด็กจะมีพัฒนาการทางสรีระมากขึ้น และสามารถสำรวจสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น เรียนรู้คำและพฤติกรรมใหม่ ๆ แต่มีความคิดและพฤติกรรมที่เด่นคือยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) เด็กเชื่อว่าสิ่งที่ตนเห็น คนอื่น ๆ ก็เห็นและเข้าใจอย่างที่ท่านเห็นและเข้าใจ ในช่วงนี้เด็กจะเลียนแบบผู้ปกครองมากไม่ว่าจะเป็นคำพูด ท่าทาง กริยา มารยาทและพฤติกรรม ในช่วงกระบวนการ Assimilation เป็นกระบวนการที่ใช้มาก โดยเมื่อเด็กเล่น เด็กจะเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบตัวมากขึ้น รวมทั้งกระบวนการ Accommodation เช่นการเลียนแบบจะช่วยพัฒนาสติปัญญาของเด็กจากการเรียนรู้ทางสังคม

2. ส่วนที่สองปรากฏในเด็กอายุ 4-7 ขวบ เป็นขั้นความคิดแบบอัตสัมฤทธิ์ (Initiative Thought) เด็กจะลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง การเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เด็กอาจแยกไม่ออกระหว่างความเพ้อฝัน หรือนิทานกับความจริง ช่วงนี้พัฒนาการทางความคิดเริ่มมีมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรม (The Stage of concrete operations) ปรากฏในเด็กอายุ 5-10 ขวบ มีความคิดที่จัดระบบมากขึ้น สามารถคิดทบทวนกลับและมีสิ่งกีดขวางในเชิงของมวลสาร ปริมาตร และน้ำหนัก

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการแบบระบบ (The stage of formal operations) เป็นความสามารถในการคิดแบบสมมติและการคิดเป็นเหตุเป็นผล โดยลักษณะระบบคิดเป็น 3 แบบ คือ

1. การสร้างทวนกลับความคิดเกี่ยวกับความจริงกับความเป็นไปได้ (Thinking in Possibilities) ผู้มีความสามารถในการคิดขั้นนี้จะสามารถคิดสลับไปมาระหว่างความจริงกับความเป็นไปได้ ซึ่งเป็นความคิดสมมติฐานได้แล้วตรวจสอบสมมติฐานด้วยการวิจัย

2. ความคิดแบบตั้งสมมติฐานจากหลักที่กว้างกว่า (Hypothetical- deductive Thinking) ผู้ที่คิดในเชิงนามธรรมได้จะสามารถตั้งสมมติฐานได้ แล้วตรวจสอบสมมติฐานด้วยการวิจัย

3. การคิดถึงการคิด (Thinking about Thinking) ผู้ที่คิดในขั้นนามธรรมแบบระบบขั้นนี้จะสามารถคิดถึงความหมายสำคัญ คิดวิเคราะห์ และหาเหตุผลประกอบการคิดหรือการคิดจินตนาการของตนเอง ซึ่งเป็นการสำรวจความคิดและการวิจารณ์ตนเองได้

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) ได้ศึกษาวิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ แต่โคลเบอร์กได้ปรับปรุงวิธีวิจัย การวิเคราะห์ผลรวมและได้วิจัยอย่างกว้างขวางในประเทศอื่นที่มีวัฒนธรรมต่างไป วิธีการวิจัย จะสร้างสถานการณ์สมมติปัญหาทางจริยธรรมที่ผู้ตอบยากที่จะตัดสินใจได้ว่า “ถูก” “ผิด” “ควรทำ” “ไม่ควรทำ” อย่างเด็ดขาด เพราะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง การตอบจะขึ้นกับวัยของผู้ตอบเกี่ยวกับความเห็นใจในบทบาทของผู้แสดงพฤติกรรมในเรื่องค่านิยม ความสำนึกในหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ความยุติธรรมหรือหลักการที่ตนยึดถือ (Kohlberg, 1976)

โคลเบอร์กให้คำจำกัดความของจริยธรรมว่า จริยธรรมเป็นความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความถูกต้อง และเกิดขึ้นจากขบวนการทางความคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องอาศัยวุฒิภาวะทางปัญญา โดยเชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลจากการพัฒนาการของโครงสร้างทางความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม นอกจากนั้น โคลเบอร์ก ยังพบว่าส่วนมากการพัฒนาทางจริยธรรมของเด็กจะไม่ถึงขั้นสูงสุดในอายุ 10 ปี แต่จะมีการพัฒนาขึ้นอีกหลายขั้นจากอายุ 11-25 ปี การใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จะแสดงให้เห็นถึงความเจริญของจิตใจของบุคคล การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นตามลำดับของวุฒิภาวะทางปัญญา ทั้งนี้โคลเบอร์ก ได้ศึกษา

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10 -16 ปี และได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Levels) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stages) ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีทั้งหมด 6 ขั้น คำอธิบายของระดับและขั้นต่างๆ ของพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมีดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-conventional level) ระดับนี้เด็กจะรับกฎเกณฑ์และข้อกำหนดของพฤติกรรมที่ “ดี” “ไม่ดี” จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น บิดามารดา ครูหรือเด็กโต และมักจะคิดถึงผลตามที่จะนำรางวัลหรือการลงโทษ

พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รางวัล

พฤติกรรม “ไม่ดี” คือ พฤติกรรมที่แสดงแล้วได้รับโทษ

โดยบุคคลจะตอบสนองต่อกฎเกณฑ์ซึ่งผู้มีอำนาจทางกายเหนือตนเองกำหนดขึ้น จะตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมที่เป็นหลักต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น จะพบในเด็ก 2-10 ปี โดยได้แบ่งพัฒนาการระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การถูกลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and obedience orientation) เด็กจะยอมทำตามคำสั่งผู้มีอำนาจเหนือตนโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อไม่ให้ตนถูกลงโทษ ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อหลบหลีกการถูกลงโทษ เพราะกลัวความเจ็บปวด ยอมทำตามผู้ใหญ่เพราะมีอำนาจทางกายเหนือกว่า

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตน (Instrumental relativist orientation) ใช้หลักการแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน บุคคลจะเลือกทำตามความพอใจตนของตนเอง โดยให้ความสำคัญของการได้รับรางวัลตอบแทน ทั้งรางวัลอาจเป็นวัตถุหรือการตอบแทนทางกาย วาจา และใจ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องของสังคม ในขั้นนี้เด็กจะแสดงพฤติกรรมเพื่อผลประโยชน์สิ่งตอบแทน รางวัล และสิ่งแลกเปลี่ยนต่าง ๆ

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional level) พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้ เด็กจะประพฤติตนตามความคาดหวังของผู้ปกครอง บิดามารดา หรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ทุกคนจะปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองอยู่ ตามความคาดหวังของครอบครัวและสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นขณะนั้นหรือภายหลังก็ตาม จะพบในวัยรุ่นอายุ 10 -16 ปี โดยโคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 ความคาดหวังและการยอมรับในสังคม สำหรับ “เด็กดี” (Interpersonal concordance of “good boy, nice girl” orientation) ขั้นนี้บุคคลใช้หลักทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ เลือกทำในสิ่งที่กลุ่มเพื่อนยอมรับ เพราะต้องการเป็นที่ชื่นชมและยอมรับของเพื่อน ไม่เป็นตัวของตัวเอง มักคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นเพื่อรักษาสัมพันธภาพที่ดี จะพบในวัยรุ่นอายุ 10 -15 ปี

ขั้นที่ 4 กฎและระเบียบ (Law-and-order” orientation) ขั้นนี้บุคคลจะใช้หลักทำตามหน้าที่ของสังคม โดยปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด เรียนรู้การเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ของสังคมเพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ในสังคม พบในอายุ 13 -16 ปี

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post - conventional level) พัฒนาการทางจริยธรรมระดับนี้ เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมได้พยายามที่จะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม การตัดสินใจ “ถูก” “ผิด” “ไม่ควร” มาจากวิจารณญาณของตนเอง ปราศจากอิทธิพลของผู้มีอำนาจหรือกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก กฎเกณฑ์-กฎหมาย โคลเบอร์กแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม ระดับนี้เป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา (Social Contract Orientation) บุคคลจะมีเหตุผลในการเลือกกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ เคารพการตัดสินใจที่จะกระทำด้วยตนเอง ไม่ถูกควบคุมจากบุคคลอื่น มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามค่านิยมของตนและมาตรฐานของสังคม ถือว่ากฎเกณฑ์ต่างๆเปลี่ยนแปลงได้ โดยพิจารณาประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก มักพบได้ในวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามมาตรฐานของสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยบุคคลเห็นความสำคัญของคนหมู่มากจึงไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ พฤติกรรมที่ถูกต้องจะต้องเป็นไปตามค่านิยมส่วนตัว ผสมผสานกับมาตรฐานซึ่งได้รับการตรวจสอบและยอมรับจากสังคม

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล (Universal ethical principle orientation) เป็นขั้นที่เลือกตัดสินใจที่จะกระทำโดยยอมรับความคิดที่เป็นสากลของผู้เจริญแล้ว ขั้นนี้แสดงพฤติกรรมเพื่อทำตามหลักการคุณธรรมสากล โดยคำนึงความถูกต้องยุติธรรมยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมของตนอย่างมีสติ ด้วยความยุติธรรม และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ละอายและเกรงกลัวต่อบาป พบในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา ในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” และ “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ (Kohlberg, 1976)

2.3 ทฤษฎีทางด้านทักษะและจิตพิสัยของแคโรลและคณะ

แคโรลและคณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548: 4-6) ได้ลำดับการเกิดลักษณะนิสัยของบุคคล 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นรับรู้ (Receiving) เป็นการพัฒนาขั้นแรกสุด ขั้นนี้บุคคลจะมีความรู้สึกต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบต่อประสาทสัมผัสของเขา ซึ่งแบ่งเป็น 3 ขั้นย่อยดังนี้

- 1.1 ขั้นรู้ตัวได้แก่การสังเกต รับรู้ความแตกต่างของสิ่งเร้า
- 1.2 ขั้นตั้งใจรับได้แก่การมีความตั้งใจ ฝึกฝนต่อสิ่งเร้าเฉพาะอย่างเริ่มสะสมความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ในสิ่งเร้าเฉพาะอย่างนั้นแล้วจึงรับ
 - 1.3 ขั้นเลือกสรรสิ่งที่รับรู้ได้แก่การเลือกรับเฉพาะอย่าง เช่นการสนใจอ่านเฉพาะบางเรื่องเช่นสนใจคำตอบคำถามเฉพาะบางคำถาม
2. ขั้นตั้งใจตอบสนอง (Responding) เป็นพัฒนาการที่สูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่งในขั้นนี้บุคคลไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเท่านั้น แต่เริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า 3 ลักษณะคือ
 - 2.1 ขั้นเต็มใจตอบสนองเป็นการยินยอมปฏิบัติตามหลักการหรือกฎเกณฑ์และยอมรับในสิ่งที่รับรู้มา
 - 2.2 ขั้นตั้งใจตอบสนอง เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มอาสาที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการกับผู้อื่นและอาจมีการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่ตนรับรู้มา
 - 2.3 ขั้นพอใจตอบสนองเป็นขั้นที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจ หรือไม่พอใจต่อพฤติกรรม หรือการแสดงออกของผู้อื่นที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับสิ่งที่รับรู้มา เป็นการเลือกตอบสนองต่อสิ่งเร้า
3. ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing) เป็นขั้นที่บุคคลเริ่มเห็นคุณประโยชน์ของสิ่งที่รับรู้และสิ่งที่ตอบสนองแล้ว เขาเริ่มยอมรับสิ่งที่ได้รับรู้มาว่าสิ่งใดมีความหมายต่อเขา สิ่งใดไม่มีค่าไม่มี ความหมายต่อเขา เขาจะแสดงออกด้วยพฤติกรรมต่างๆ ตามขั้นตอนการพัฒนาย่อยคือ
 - 3.1 การยอมรับค่านิยม ได้แก่พยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ในสิ่งเร้าเหล่านั้น พยายามปฏิบัติตามบ่อยครั้งเข้า
 - 3.2 การแสดงความนิยมในค่านิยมได้แก่การเข้าช่วยเหลือสนับสนุน ร่วมมือในกิจกรรมที่ส่งเสริมสิ่งที่เห็นด้วย
 - 3.3 การเข้าร่วมงาน ได้แก่การเข้าไปร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เขาเห็นคุณค่าและปฏิเสธ คัดค้าน โต้แย้ง หรือขัดขวางการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่เขาไม่เห็นคุณค่า
4. ขั้นจัดระบบ (Organization) เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะขึ้นมาถึงขั้นนี้ เขาจะพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เขายอมรับ และจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม (Value) ที่เขาเห็นคุณค่าหลาย ๆ อย่างพร้อม ๆ กัน พยายามจัดลำดับค่านิยมเหล่านั้นและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่างๆ ที่เขายอมรับนั้น ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นย่อย 2 ขั้นคือ
 - 4.1 ขั้นสร้างความเข้าใจค่านิยม เขาจะแสดงออกโดยการเข้าร่วมกลุ่มอภิปราย ร่วมสร้างแนวคิด เปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ
 - 4.2 ขั้นสร้างระบบค่านิยม เขาจะพยายามสร้างค่านิยมต่างๆ ที่เขายอมรับ จัดลำดับค่านิยมเหล่านั้น สร้างแผน สร้างกฎเกณฑ์ในสอดคล้องกับสิ่งที่เขายอมรับ และระบบที่เขาสร้างขึ้น แล้วนำไปใช้กับตัวเอง หรือพยายามชักชวนให้ผู้อื่นยอมรับกับระบบนั้น
5. ขั้นเกิดนิสัย (Characterization) เป็นพัฒนาการที่ต่อจากขั้นจัดระบบซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการวางตัว หรือการยอมรับสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่ามาเป็นลักษณะเฉพาะตัว กล่าวคือ

เมื่อการจัดระบบสำหรับตัวเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลก็จะยึดระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเองแล้ว ปฏิบัติหรือยึดถือต่อไปจนเกิดการแสดงออกจนอัตโนมัติ หมายความว่าเมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เขาก็จะตอบสนองในรูแบบคงเส้นคงวาจนจัดได้ว่าเป็นลักษณะประจำตัวของเขาในที่สุด ขั้นเกิดกิจนิสัยแบ่งออกเป็นชั้นย่อย 2 ชั้นคือ

5.1 ชั้นสร้างข้อสรุปได้แก่การพยายามปรับปรุงระบบจนอยู่ในขั้นสมบูรณ์ในตัวตามแนวหรือระบบที่ตนเองต้องการ

5.2 ชั้นกิจนิสัยได้แก่การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอจนได้รับการยอมรับจากวงการหรือหมู่คณะว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเขา ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่เป็นหลักในการวัดพัฒนาการทางจริยธรรม มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอน และทำเป็นประจำจนเป็นลักษณะนิสัยที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้ในแต่ละคนไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงมีแนวคิดในการพัฒนาคุณลักษณะในในระดับต่างๆ ทั้งในสังคมและสถานศึกษา

2.4 หลักการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ของ นีลเลย์ (Neeley, 2004: 54-56) ได้ศึกษาหลักการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ 7 ด้าน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง (Self – Confidence Development) ได้แก่

1.1 การมีอัตมโนทัศน์ต่อตนเองอย่างถูกต้อง (Have accurate self-concept) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในคุณลักษณะส่วนบุคคลของตนเอง และการอธิบายเกี่ยวกับด้านร่างกายของตนเองได้

1.2 การตระหนักรู้ในลักษณะเฉพาะของตนเอง (Appreciate their uniqueness) ประกอบด้วย การระบุนความเหมือนและความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น และการอธิบายว่าอะไรที่จะช่วยสร้างตนเองให้มีความรู้สึกที่ดี

1.3 การจัดการกับความรู้สึกตนเอง (Manage their feeling) ประกอบด้วย การระบุนถึงความรู้สึกของตนเอง และการตระหนักรู้ว่าทำไมการจัดการอารมณ์ของตนเองนั้นถึงเป็นสิ่งสำคัญ

องค์ประกอบที่ 2 ด้านแรงจูงใจเพื่อความสำเร็จ (Motivation to Achieve) ได้แก่

2.1 การพัฒนาศักยภาพทางการเรียนของตนเอง (Develop their own academic potential) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และจะเรียนรู้ได้อย่างไร การตระหนักรู้ถึงประโยชน์จากการเรียนรู้ การตระหนักรู้ถึงสิ่งที่สนใจในการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

2.2 การได้รับประโยชน์ของโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียน (Take advantage of the educational opportunities afforded them in School) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในทักษะและเจตคติที่จำเป็นสำหรับความสำเร็จทางการศึกษาในโรงเรียน

2.3 การรับรู้ในอาชีพว่าจะอะไรจะเป็นสิ่งที่ช่วยเติมเต็มในศักยภาพของตนเอง (Recognize careers that will allow them to fulfill their potential) ประกอบด้วย การอธิบาย ถึงอาชีพที่ตนเองปรารถนาในอนาคต

2.4 การพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ (Develop their leadership skill) ประกอบด้วย การได้เป็นหัวหน้าห้อง และการนำกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมาย

องค์ประกอบที่ 3 ด้านทักษะการสร้างการตัดสินใจ (Decision Making Skill) ด้านการตั้งเป้าหมาย (Goal-Setting Skill) ด้านการวางแผน (Planning Skill) และด้านทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skill) ได้แก่

3.1 การสร้างการตัดสินใจ (Make decision) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในการสร้างทางเลือก และการเข้าใจในทางเลือกที่ยากต่อการตัดสินใจระหว่างทางเลือกที่ต้องการ 2 ทางเลือก

3.2 การพัฒนาแผนการปฏิบัติ (Develop a plan of action) ประกอบด้วย การวางแผนชีวิตประจำวัน และการตระหนักรู้ในความจำเป็นของการใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การตั้งเป้าหมาย (Set goal) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในเป้าหมายของตนเอง

3.4 การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร (Gather information) การตระหนักรู้ในความแตกต่างของอาชีพ

3.5 การแก้ปัญหา (Solve problems) ประกอบด้วย การนิยามถึงปัญหา และการระบุปัญหาต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ (Interpersonal Effectiveness) ได้แก่

4.1 การให้ความเคารพผู้อื่น (Respect others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในความรู้สึกของบุคคลอื่น และการแสดงถึงความเอาใจใส่ผู้อื่น

4.2 การมีสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น (Relate well with others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในความรับผิดชอบของตนเองเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น ตระหนักรู้ว่าทำอะไรจะสามารถแสดงถึงความเอาใจใส่บุคคลอื่น

4.3 การรักษาความซื่อสัตย์ในตนเองเมื่อต้องทำงานร่วมกันในกลุ่ม (Maintain their personal integrity while participating in groups) ประกอบด้วย การกล้าแสดงความต้องการและความจำเป็นของตนเองในกลุ่ม การหาเอกลักษณ์ของตนเองเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

4.4 การพัฒนาสัมพันธภาพที่ดี (Develop healthy friendships) ประกอบด้วย อธิบายถึงลักษณะที่ดีของตนเองที่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดี อธิบายลักษณะของบุคคลอื่นที่จะช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี

4.5 การทำหน้าที่สมาชิกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Function effectively as group members) ประกอบด้วย การตระหนักถึงการทำงานเป็นทีม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ทั้งในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

องค์ประกอบที่ 5 ด้านทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) ได้แก่

5.1 การเข้าใจพื้นฐานของทักษะการสื่อสาร (Understanding basic communication skills) ประกอบด้วย การเข้าใจถึงการฟังและการพูดกับบุคคลที่หลากหลาย

5.2 การแสดงออก (Express themselves) ประกอบด้วย การแสดงออกทั้งด้านคำพูด ความคิด และความรู้สึก

5.3 การรับฟังผู้อื่น (Listen to others) ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในการเป็นผู้ฟังที่ดี การรับรู้ว่าบุคคลอื่นมีการสื่อสารที่แตกต่างกัน และการรับฟังบุคคลอื่นอย่างตั้งใจและการทบทวนความคิดของบุคคลอื่นเมื่อสนทนา

องค์ประกอบที่ 6 ด้านวัฒนธรรมที่ต่างกัน (Cross-Cultural Effectiveness) ได้แก่

6.1 การซาบซึ้งในวัฒนธรรมของตนเอง (Appreciate their own culture) ประกอบด้วย การแสดงถึงความภูมิใจในครอบครัวของตนเอง

6.2 การเคารพและยอมรับบุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีวัฒนธรรมที่ต่างกัน (Respect others as individuals and accept them for their culture relationships) ประกอบด้วย การเคารพและแสดงความชื่นชมสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ

2.5 หลักแนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement)

บลูม (Bloom, 1981: 166-175) กล่าวว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านสติปัญญา (Cognitive Variable) และสิ่งที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ตรงตามจุดมุ่งหมายของสถาบันนั้นๆ โดยปกติจะผลสัมฤทธิ์พิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนด หรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบให้ หรือทั้งสองอย่าง

ทั้งนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. พื้นฐานทางความรู้ความคิด หรือพุทธิพิสัย (Cognitive Entry Behavior) มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 50 จึงต้องนำมาพิจารณาในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ คือ

1.1 ผลการเรียนรู้ที่สะสมมา

1.2 ความรู้พื้นฐานที่จะต้องนำไปใช้เรียนต่อ

1.3 ความฉลาดหรือสติปัญญาซึ่งเกิดจากกรรมพันธุ์และการเรียนรู้

2. พื้นฐานด้านจิตพิสัย (Affective Entry Behavior) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ 25 บลูมกล่าวว่พื้นฐานด้านจิตพิสัย หมายถึงผลของความสนใจ ความมานะตั้งใจเรียน ความขยัน รวมทั้งเจตคติต่อรายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชานั้น ตลอดจนมโนภาพแห่งตน (Self concept) และบุคลิกภาพ (Personality characteristic)

3. คุณภาพการเรียนการสอน (Quality of Instruction) มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ 25 บลูมอธิบายว่าได้สังเกตพฤติกรรมการสอนของครูที่สอนนักเรียน 30 คน พบว่าผู้สอนที่มีความรู้ในวิชาที่สอนที่มีความพยายามหรือความตั้งใจสอนจะทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูง

นอกจากนี้เพรสคอตท์ (Prescott. 1961: 14-16) ผู้อำนวยการสถาบันค้นคว้าเรื่องเด็กแห่งมหาวิทยาลัยแมริแลนด์ ได้ทำการศึกษาวิจัยและสรุปองค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางร่างกาย (Physical factors) ได้แก่ อัตราการเติบโตของร่างกาย สุขภาพของร่างกาย ลักษณะท่าทาง และความบกพร่องของร่างกาย

2. องค์ประกอบทางความรัก (Love factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

3. องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Culture and socialization factors) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว การอบรมทางบ้าน และฐานะทางเศรษฐกิจ

4. องค์ประกอบด้านการพัฒนาแห่งตน (Self-development factors) ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติ แรงจูงใจ ความขยันหมั่นเพียรของนักเรียนต่อการเรียน

5. องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ของเพื่อนในวัยเดียวกัน (Peer group factors) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนในวัยเดียวกัน

6. องค์ประกอบด้านการปรับตัว (Self adjustment factors) ได้แก่ การปรับตัวและการแสดงอารมณ์

ขณะที่แมดดอกซ์ (Maddox. 1975: 9) ได้ทำการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละบุคคลมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางสติปัญญาและความสามารถทางสมองร้อยละ 50 ขึ้นอยู่กับความพยายามและวิธีศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพร้อยละ 30-40 และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและโอกาสอีก ร้อยละ 10 -15

2.6 แนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองไทย และพลโลก ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชนต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นแล้วส่งผลการพัฒนาผู้เรียนให้มอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งอาจใช้วิธีการต่างๆ (สพฐ. 2551: 29) ดังนี้

1. การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ กิจกรรมที่สอดแทรกเข้าไปในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนปกติ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเด็กให้ได้เรียนรู้ และพัฒนาตัวเอง จากหลักสูตรเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่หลากหลาย ได้แก่กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมที่เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และกลยุทธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. จัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นการจัดกิจกรรมที่จัดนอกเหนือจากหลักสูตร ไม่ยึดติดกับเนื้อหา แต่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนและเป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องสม่ำเสมอ

3. จัดโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งต้องจัดให้เป็นประจำเพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นประจำจนเป็นนิสัย

4. การปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสอดแทรกในกิจวัตรประจำวัน กิจกรรมดังกล่าวมักเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นสำนึกในการพัฒนาตนเอง หรือการให้สัญญากับตนเองหรือสาธารณชนในการพัฒนาตนเอง

ทั้งนี้การนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิผลนั้น สถานศึกษาต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างชัดเจน โดยพิจารณาจากนิยาม ตัวชี้วัดพฤติกรรมบ่งชี้ และเกณฑ์การให้คะแนนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วย

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพียเจต์ (Piaget, 1969 : 58) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการคิด ผลการศึกษาพบว่าความคิดเป็นการกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา โดยสรุปได้ว่าการคิดของบุคคลถือเป็นกระบวนการ 2 ลักษณะ คือ 1) กระบวนการปรับเข้าโครงสร้างเพื่อจัดสิ่งเร้า หรือข้อความจริงที่ได้รับให้เข้ากับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ และ 2) กระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง โดยการปรับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับความจริงที่ได้รับรู้ใหม่ ทั้งนี้บุคคลจะใช้การคิดทั้งสองลักษณะนี้ร่วมกัน หรือ สลับกันเพื่อปรับความคิดของตนให้เข้ากับสิ่งเร้ามากที่สุด ผลของการปรับเปลี่ยนการคิดดังกล่าวจะช่วยพัฒนาวิธีการคิดของบุคคลจากระดับหนึ่งไปสู่วิธีการคิดอีกระดับหนึ่งที่สูงกว่าได้

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976: 392-405) ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับพัฒนาการทางจริยธรรมไว้อย่างละเอียด พบว่าเด็กอเมริกันอายุ 7, 11, 13 และ 16 ปี มีการใช้เหตุผลเชิงเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นตามระดับ โดยเด็กอายุ 7 ปี เกือบทุกคน (ร้อยละ 90) ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่ 1 และ 2 เด็กอายุ 10 ปี ยังคงใช้เหตุผลในขั้นที่ 1 และ 2 อยู่เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50) แต่เริ่มใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้น คือขั้นที่ 3 และ 4 บ้างแล้ว (ร้อยละ 35) วัยรุ่นอายุ 13 ปี ใช้เหตุผลในขั้นที่ 3 และ 4 เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 50) และยังมีผู้ใช้เหตุผลในขั้นที่ 1 และ 2 อยู่บ้าง (ร้อยละ 20) ส่วนวัยรุ่นอายุ 16

ปี แม้ยังใช้เหตุผลในชั้นที่ 3 และ 4 (ร้อยละ 50) แต่ยังมีผู้ใช้เหตุผลในชั้นที่ 5 และ 6 มากกว่าเด็กกลุ่มอื่น (ร้อยละ 23) ทั้งหมดนี้แสดงว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมกับอายุมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โรมีโอ (Romeo. 1987: 9A) ได้ศึกษาผลการสอนด้วยความรู้ในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมประจำตำบลจำนวน 201 คน ในโรงเรียนแห่งหนึ่งในรัฐไมอามี แบ่งออกเป็น กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ซึ่งกลุ่มทดลองได้รับการสอนและนำเสนอตามแนวความคิดการพัฒนาจริยธรรมของ โคลเบอร์ก (Kohlberg) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบการวัดประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมที่พัฒนา โดยเรส (Rest) ซึ่งเป็นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับขั้นต่างๆ ของทฤษฎีที่โคลเบอร์ก ได้พัฒนาไว้ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยทางเพศ ระดับคะแนนเฉลี่ย ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง การนับถือศาสนาของผู้ปกครอง ความเอาใจใส่ของผู้ปกครองต่อการศึกษา กลุ่มเพื่อที่นับถือศาสนา และการเรียนในโรงเรียนประจำตำบลมีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลทางจริยธรรม

จัสติซ (justice. 2001: 108-117) ได้ศึกษาผลการสอนวรรณกรรมที่เน้นการพัฒนาด้วย เหตุผลตามระดับขั้นของโคลเบอร์ก และปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาด เพศ ทักษะการเขียน ทักษะการ อ่าน และทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษ จำนวน 295 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 130 คน กลุ่มควบคุม 165 คน ใช้เวลาในการทดลอง 7 สัปดาห์ กลุ่มทดลองได้รับการสอนวรรณกรรม โดยเน้นแนวความคิดการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ส่วนกลุ่ม ควบคุมได้รับการสอนแบบปกติ มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม แบบวัดทักษะความรู้ และแบบประเมินทางด้านทักษะ ผลการวิจัยพบว่ามีความแตกต่างกันทางด้าน การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาด เพศ ทักษะการเขียน ทักษะการอ่าน และทักษะทางคณิตศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ผลจากงานวิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาด้านจริยธรรม ของผู้เรียนต้องคำนึงถึงวุฒิภาวะที่ เกิดขึ้นตามอายุ รวมทั้งการเสริมแรงตามทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะทฤษฎีของ โคลเบอร์ก และเพียร์เจต์

3. การสังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จากหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ

3.1 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของทุกประเทศเพราะ เป็นแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ของชาติ เนื่องจากหลักสูตร เป็นประมวลประสบการณ์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ ต้องการปลูกฝังแก่เยาวชนตามนโยบายการพัฒนาประเทศ ตลอดจนระบุแนวทางการจัดการเรียน การสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (Maritas; & Ditapat. 2000: 9) การศึกษาครั้งนี้ได้สังเคราะห์

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน จำนวน 7 ประเทศ คือบรูไน ดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม

3.1.1.1 หลักการและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการบรูไน ดารุสซาลาม มีพันธกิจหลักในการผลิตเยาวชนรุ่นใหม่ที่สามารถจรรโลงอุดมการณ์และแรงบันดาลใจของประเทศในโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขันสูง สำหรับเป้าหมายสูงสุดคือส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือรักการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความมั่นใจและมีความคิดสร้างสรรค์ เยาวชนในอนาคตต้องมีพลวัต มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการแข่งขัน และเป็นชาวบรูไน ดารุสซาลามและชาวโลกที่ประสบความสำเร็จ เห็นคุณค่าของสาธารณูปโภค และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของชาติ (Ministry of Education. Of Brunei Darussalam. 2008)

ระบบการศึกษาใหม่ของบรูไน ดารุสซาลาม เริ่มใช้ในปี พ.ศ. 2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมผู้เรียนสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยมียุทธศาสตร์สำคัญคือการเตรียมทักษะและความรู้ที่จำเป็นเพื่อสร้างผู้เรียนให้สามารถแข่งขันได้ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ ขณะเดียวกันยังคงไว้ซึ่งความจงรักภักดีและความผูกพันต่อประเทศชาติในฐานะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสังคม และคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนและของโลก (International Bureau of Education.-IBE.— 2011a: Online) โดยมีจุดเน้นดังนี้

- 1.เติมเต็มความหวังและความท้าทายในการพัฒนาประเทศและประชากรในช่วงศตวรรษที่ 21 นักเรียนในฐานะผู้นำแห่งอนาคตจะต้องมีความรู้และทักษะ รวมถึงค่านิยมและทัศนคติที่ถูกต้องเพื่อก้าวทันความต้องการของสังคมในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลาย

- 2.ตระหนักรู้ถึงวิสัยทัศน์และพันธกิจของกระทรวงศึกษาธิการ อาทิ การศึกษาที่มีคุณภาพที่มุ่งสู่ความเป็นชาติที่พัฒนา สันติสุข และเจริญรุ่งเรือง และการจัดการศึกษาในองค์กรรวมเพื่อบรรลุถึงศักยภาพสูงสุดของปวงชน

- 3.ส่งเสริมการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ด้วยการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น คณาจารย์และนักฝึกอบรมแก่โรงเรียนและสถาบันการศึกษา นอกจากนี้วัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของแผนพัฒนาระยะยาว พ.ศ. 2578 ของบรูไน ดารุสซาลาม ที่เริ่มใช้เมื่อพ.ศ.2551 ว่าการสร้างประชากรที่มีการศึกษา ทักษะและประสบความสำเร็จ ต้องระบบการศึกษาขั้นหนึ่งสร้างโอกาสสำหรับพลเมืองทุกคนที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ด้านกีฬาและศิลปะ ทั้งหมดนี้ต้องการกลยุทธ์ทางการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมเยาวชนสำหรับการจ้างงาน และความสำเร็จในโลกที่มีการแข่งขันและตั้งอยู่บนการศึกษาเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันความตระหนักรู้ถึงความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลง ประเทศบรูไน ดารุสซาลามได้

ยกระดับคุณค่าที่เป็นพื้นฐานของความมั่นคงทางการเมือง ความเจริญรุ่งเรืองทางสังคม ด้วยการสร้างการยอมรับในศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม ความอดทนใจเย็น ความรักและความสมานฉันท์ทางสังคม

3.1.1.2. หลักสูตรการศึกษา

ในปี พ.ศ. 2548 คณะกรรมการทบทวนระบบการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดหลักการทบทวนและปรับปรุงระบบการศึกษาใหม่ ทั้งนี้คณะกรรมการได้เสนอให้อนุมัติระบบการศึกษาใหม่ที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2550-2554 ที่เรียกว่า Sistem Pendidikan Negara Abad Ke 21 (SPN 21) หรือ ระบบการศึกษาแห่งชาติสำหรับศตวรรษที่ 21 (Ministry of Education of Brunei Darussalam. 2006: 10)

ระบบการศึกษาแห่งชาติสำหรับศตวรรษที่ 21 (SPN 21) ถูกนำมาใช้ในปี พ.ศ. 2552 และคาดหวังว่าจะถูกนำมาใช้ในระบบการศึกษาทุกระดับอย่างเต็มรูปแบบในปี พ.ศ. 2555 เพราะมีลักษณะเด่นคือการสร้างชาติและทุนมนุษย์ รวมทั้งเสนอแนวทางการบรรลุการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพด้วยการจัดหลักสูตรการศึกษาที่สมดุล มีความสอดคล้อง และแตกต่าง ที่เทียบเคียงกับการประกันคุณภาพการศึกษา และระบบการประเมินผลตามมาตรฐานนานาชาติ ความมุ่งหมายของโครงสร้างระบบการศึกษาแห่งชาติฯ คือการทำให้ระบบการศึกษาเหมาะสมกับผู้เรียน และส่งเสริมให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำเร็จการศึกษาในระยะเวลาอย่างน้อย (4 ปี)

หลักสูตรของระบบการศึกษาแห่งชาติในศตวรรษที่ 21 ตั้งอยู่บนพื้นฐานว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนทั้งหมด ตัวแบบของหลักสูตรมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน การส่งเสริมจุดแข็งและความสามารถ และการจัดการศึกษาที่สมดุลที่เอื้อให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังเสริมสร้างการเชื่อมโยงและความต่อเนื่องระหว่างหลักสูตรการศึกษาจากระดับปฐมวัยไปยังระดับมัธยมศึกษาได้อย่างเหมาะสม (IBE. 2011a: Online)

หลักสูตรของระบบการศึกษาแห่งชาติในศตวรรษที่ 21 แสดงถึงภาพรวมของการออกแบบหลักสูตรบนพื้นฐานของวิสัยทัศน์และพันธกิจของกระทรวงศึกษาธิการที่กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นความต่อเนื่อง และวัตถุประสงค์ที่จำเป็นของการเรียนการสอนคือการบ่มเพาะความรู้ของผู้เรียน ยกย่องการพัฒนาและทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการเตรียมนักเรียนในด้านทักษะการตลาดที่จำเป็น ขอบเขตการเรียนรู้หลักจะเป็นฐานเพื่อต่อยอดความรู้ ทักษะและค่านิยมในขั้นสูง โดยสาระการเรียนรู้ที่จัดสอนได้แก่ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มานุษยวิทยาและสังคมศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม เทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และระบบกษัตริย์ของมาเลย์อิสลาม และพลศึกษาและสุขภาพ รวมถึง ICT การงานอาชีพ ที่แทรกในทุกวิชาในหลักสูตรหลักสูตรเสริม (co-curriculum) และโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน (IBE. 2011a: Online)

การเรียนรู้หลักในทุกวิชามุ่งเน้นการบ่มเพาะนักเรียนเพื่อให้เป็นมี **คุณลักษณะที่พึงประสงค์** คือทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนมีความสมดุลทั้งในด้านความรู้ มีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ รู้จักการทำงานเป็นทีม มีสุขอนามัยดีทั้งกายและใจ รวมถึงความรู้ทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจสังคม และเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการบรูไน ดารุสซาลาม ได้ให้ความสำคัญต่อหลักสูตรเพราะเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านการวางแผนที่บูรณาการคุณค่าและวัตถุประสงค์ในลักษณะกว้างๆ โดยนักเรียนทั้งหมดต้องมีความรู้และความเข้าใจที่เหมาะสม และทักษะที่จำเป็นและค่านิยมในการมีส่วนร่วมและเติบโตในโลกที่เปลี่ยนแปลงในศตวรรษใหม่ ความรู้และความเข้าใจจะครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่สร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนจะมีพื้นฐานความรู้ข้ามสาขาวิชาที่ดี ทักษะที่จำเป็นได้แก่ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เชื่อมโยงกับความรู้ที่เกี่ยวข้องและการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องจะกลายเป็นหลักการของการศึกษาตลอดชีวิตและการจ้างงานในโลกที่ก้าวหน้าและท้าทาย ทั้งนี้ ทักษะที่ต้องการปลูกฝังแก่ผู้เรียนประกอบด้วย การสื่อสาร (4 ทักษะ) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์และความคิดสร้างสรรค์การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ทักษะการจัดการตัวเอง และทักษะการแข่งขัน ทักษะการเรียนรู้และการทำงาน ทักษะความร่วมมือสังคม พลศึกษา และ สุขทรียภาพ นอกจากนี้ยังมีปรัชญาและจริยธรรม ในกรอบดังกล่าวคือความรู้สึกภูมิใจในตนเอง ความเคารพ ความรู้สึกร่วม และความชื่นชม ความไว้วางใจและความเป็นอิสระ ความอดทนและการเคารพซึ่งกันและกัน ความใส่ใจ ความมีคุณธรรม ความรักชาติ ความเลื่อมใสในศาสนา ความสามารถในการแข่งขัน และความผูกพัน (MOE of Brunei Darussalam. 2008) ผลลัพธ์ของการเรียนรู้คือสิ่งที่ผู้เรียนจะรู้และสามารถกระทำได้ซึ่งเกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นที่ความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของผู้เรียน ขณะเดียวกันก็ถูกใช้เป็นแนวทางของสาระวิชา การสอนและการประเมินผลที่ระบุว่าสิ่งใดควรเรียนรู้ ไม่ต้องเรียนรู้ หรือเรียนรู้ใหม่ ผลลัพธ์ของการเรียนรู้จะถูกถ่ายโอนไปยังผู้เรียนว่าจะเกิดผลสัมฤทธิ์อะไรบ้าง ความก้าวหน้าของผู้เรียนจะสามารถสังเกต วัด เพื่อยืนยันทักษะ ความรู้ ความเข้าใจที่จำเป็นควบคู่กับทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้อง บทเรียนที่ใช้สอนต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต้องบรรลุ และต้องเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ของการเรียนรู้เนื้อหาสาระวิชาที่เอื้อต่อความสำเร็จจะถูกตัดสินใจเมื่อวัตถุประสงค์ถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน

หลักสูตรของระบบการศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญกับความแตกต่างของความสามารถและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษาสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล หลักสูตรที่แตกต่างจะถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับความสามารถและสมรรถนะของผู้เรียน พร้อมสาระการเรียนรู้ประกอบด้วยสาระเรียนรู้แกนกลาง (จำเป็นต้องทำ) สาระเรียนรู้ระดับกลาง (ควรทำ) และสาระเรียนรู้เพิ่มเติม (ควรทำ) ครูจะได้รับสนับสนุนให้ใช้ ICT อย่างเต็มศักยภาพ และการจัดที่หนึ่งอย่างหลากหลาย วัสดุการสอนที่เป็นรูปธรรม แผนภาพและแผนภูมิ หนังสือพิมพ์ และอุปกรณ์การเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ชั้นเรียนน่าสนใจ กิจกรรมการปฏิบัติควรครอบคลุมถึงการใช้เกมส์ การสวม

บทบาท และการใช้รูปแบบและประสบการณ์เพื่อสาธิตกรอบแนวคิด รวมถึงการอภิปรายกลุ่มที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน

นอกจากนี้ทุกปีสถานศึกษาต้องจัดการประเมินประสิทธิภาพของผู้เรียนรายคนโดยมีจุดเน้นพิเศษด้านการอ่าน/ภาษา และคณิตศาสตร์ในระดับเกรด 3 ถึงเกรด 6 พร้อมเสนอแนะให้สถานศึกษาส่งเสริมการเข้าถึงสื่อการอ่านที่มีคุณภาพรวมถึงโปรแกรมการทบทวนและการให้ความรู้แก่ครอบครัว รวมถึงกระบวนการสนุก เล่น และเรียนมากขึ้น รวมถึงการสอดแทรกแต่แรกเริ่มในโปรแกรมการทบทวน รวมถึงการปรับปรุงการอ่าน การจัดการชั้นเรียน การจัดมุม/สถานที่แห่งการเรียนรู้ รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรม

สำหรับระดับมัธยมศึกษาควรมุ่งเน้นที่การส่งเสริมทักษะที่ต้องการในช่วงปีแรกของการเรียน ทั้งนี้จะมีการเคลื่อนย้ายสู่หลักสูตรที่มีวินัยมากขึ้นรวมถึงระดับอาชีวศึกษา การทำงานที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา และการพัฒนาค่านิยมและทัศนคติ การประเมินบนพื้นฐานโรงเรียนจะถูกนำมาใช้ ทั้งนี้สถานศึกษา และครูจะเป็นผู้ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งจะถูกนำมาใช้ในการปรับขั้นตอน ความกว้างและความลึกของการสอนของครู ทั้งนี้ปัญหาหรือความเข้าใจผิดของผู้เรียนจะถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อจัดการสอน ช่อมเสริม สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษจะต้องปรับตัวและพัฒนาให้สอดคล้องกับธรรมชาติของตน ทั้งนี้หลักสูตรการจัดการศึกษาในระดับต่างๆ มีดังต่อไปนี้ (IBE. 2011a: Online)

1. การศึกษาระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาแบ่งออกเป็นการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น(เกรด 1-3) จะจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษามาเลย์ และประถมศึกษาตอนปลาย (เกรด 4-6) จะจัดการเรียนการสอนเป็นสองภาษาโดยวิชาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ศิลปะและงานฝีมือ พลศึกษาและประวัติศาสตร์จะสอนด้วยภาษามาเลย์ ขณะที่วิชาอื่นเช่นคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์จะสอนด้วยภาษาอังกฤษ

ระบบการศึกษาระดับชาติสำหรับศตวรรษที่ 21 (SPN 21) ได้เริ่มใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 และจะใช้อย่างเต็มระบบในปี พ.ศ. 2555 โดยจัดสอนวิชาหลัก 8 วิชาคือภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม ความรู้ศาสนาอิสลาม ระบบกษัตริย์ในมาเลย์อิสลาม สุขศึกษาและพลศึกษา ความรู้ด้าน ICT หลักสูตรเสริม และโปรแกรมเกี่ยวข้องกับชุมชน หลักสูตรใหม่จะช่วยให้มีการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาปฐมวัย การประถมศึกษา และมัธยมศึกษาที่เป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม มัธยมศึกษาจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน มัธยมศึกษาตอนต้น (Forms 1-3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (Forms 4-5) เมื่อสิ้นสุดการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนจะเข้าสอบประเมินผลการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Lower Secondary Assessment – PMB) ซึ่งเป็นการจัดผู้เรียนว่าควรศึกษาต่อในสายอาชีวศึกษา หรือสาย

วิชาการ รวมทั้งเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระดับชาติของนักเรียนภายหลังจากใช้เวลา 3 ปีในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะแบ่งออกเป็นสองสายคือสายที่ใช้เวลาเรียน 2 ปี และ 3 ปี นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สอบผ่านด้วยเกรด “O” (ordinary) จะศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสายที่ใช้เวลาเรียน 2 ปี แล้วจึงเข้าสอบ Brunei-Cambridge GCE O-Level สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สอบผ่านด้วยเกรด “N” (Normal) จะศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในหลักสูตร Normal โดยใช้เวลาเรียน 2 ปีแล้วเข้าสอบ Brunei-Cambridge GCE N-Level

นักเรียนที่มีผลการสอบ O-Level ที่มีคะแนนดี จะเข้าศึกษาต่อในระดับเตรียมอุดมศึกษา โดยใช้เวลา 2 ปี แล้วจึงเข้าสอบ Brunei-Cambridge GCE A-Level นักเรียนที่มีผลการสอบ A-Level ด้วยคะแนนดีพอจะมีสิทธิเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย หรือสถาบันระดับอุดมศึกษาอื่น (หรือได้รับทุนไปศึกษาต่อในต่างประเทศ)

สำหรับนักเรียนที่สอบ PMB ด้วย N-Level หรือ GCE O-Level สามารถศึกษาต่อในด้านอาชีวศึกษาหรือเทคนิคหรือด้านวิชาชีพ ในโรงเรียนอาชีวศึกษา หรือวิทยาลัยเทคนิคหรือวิศวกรรม ที่เปิดสอนด้านงานฝีมือหรือเทคนิค (ใช้เวลา 2 ปีครึ่ง)

ระบบการศึกษาแห่งชาติศตวรรษที่ 21 นักเรียนจะใช้เวลาศึกษาต่อ 4 ปี (สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถสูง) หรือ 5 ปี ก่อนเข้าสอบ BC-GCE O-Level นักเรียนทุกคนจะศึกษาต่อไปโปรแกรมปกติในเกรด 7 และ เกรด 8 ภายหลังจากจบเกรด 8 นักเรียนจะศึกษาต่อใน The General Education Programme (ปี 9 และ 10 หรือปี 9-11) หรือ The Special Education Programme (ปี 9-11) สำหรับการสอบ PMB ถูกยกเลิกไปเมื่อปี 2010 แล้วทดแทนด้วยการสอบ Student Progress Assessment (SPA โดยสอบต่อเนื่องในปี 7 และ 8) ซึ่งประกอบด้วย School-based assessment และ Student Progress examination (เมื่อจบปี 8) การสอบ SPA จะใช้เพื่อแบ่งนักเรียนว่าควรศึกษาต่อใน general หรือ applied programme การถ่ายโอนนักเรียนระหว่างโปรแกรม 4 ปี และ 5 ปี จะอนุญาตให้เรียนวิชาเพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หรือความต้องการพิเศษ

สำหรับ เกรด 7 และเกรด 8 ใน general education การเสริมสร้างทักษะ พัฒนาความถนัดทางการเรียนและความสนใจ ความเป็นตัวตน ทักษะคิด และค่านิยม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะดังนี้ (MOE of Brunei Darussalam. 2008)

1. เรียนรู้ โดยอิสระ
2. มีความมั่นใจในการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้
3. พัฒนาความสามารถในการให้เหตุผล แก้ปัญหา การประยุกต์ใช้ความรู้

และความคิดสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

3.1 เชี่ยวชาญในภาษามลายูและภาษาอังกฤษ

3.2 มีการพัฒนาประสบการณ์ทุกด้านในด้านวิชาการ สังคม

และวัฒนธรรม

ปรัชญา MIB

3.3 พัฒนาความรักประเทศอย่างลึกซึ้ง และมีความเข้าใจใน

3.4 พัฒนาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ

3.5 พัฒนาความสนใจในศิลปะและความชื่นชมในสุนทรียภาพ

ในเกรด 9 ถึง 11 มีการเสริมสร้างทักษะ การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 รวมถึงความถนัดและความสนใจ ความเป็นส่วนบุคคล ทักษะคิดและค่านิยม การศึกษาในสายที่มุ่งสู่อาชีพศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการดังนี้

1. เสริมสร้างพื้นฐานด้านทักษะการศึกษาตลอดชีวิต
2. พัฒนา พื้นความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา และอื่นๆ

เพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

3. พัฒนาความเข้าใจ และทดลองอาชีพที่เลือก หรือในตลาดแรงงาน
4. พอใจและชื่นชมสุนทรียภาพ

The Student Progress Assessment (SPA) เป็นการวัดผลการเรียนแบบใหม่ แทนที่ PMB เป็นการเปลี่ยนการประเมินผลจากการประเมินแบบภาพรวมเป็นการประเมินความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนต่อในโปรแกรม 4 ปี หรือ 5 ปี ตัวอย่างเช่น การศึกษา 2 ปี หรือ 3 ปี ภายหลังจากสอบ Student Progress Examination ภายหลังจากจบการศึกษาเกรด 8 และเพื่ออำนวยความสะดวกแก่โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง ในการเลือกการเชื่อมโยงวิชาต่างๆ ที่เสนอไว้ใน The General Education หรือ Applied Programme

วัตถุประสงค์สำหรับกลวิธีการสอบแบบใหม่เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของ นักเรียนผ่านวิธีหรือ เครื่องมือที่มีความหมาย เทียบตรง เชื่อถือได้ การประเมินมิติอื่นของการพัฒนา การศึกษา (ทักษะ ความรู้ ทักษะคิด/ค่านิยม) การกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อนในการเรียนของนักเรียน เพื่อก้าวต่อไปอย่างเหมาะสมในการแทรกแซง/การซ่อมเสริม การเปิดโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูจัดการ ประเมินผลที่เหมาะสม แม่นยำ เทียบตรงและเชื่อถือได้ และการตั้งมาตรฐานชาติเพื่อการเทียบเคียงของ โรงเรียนทั้งหมด สำหรับการสอบ The Student Progress Examination เมื่อสิ้นสุดการเรียนในเกรด 8/ ปี 8

ส่วน School-based Assessment (SBA) จะจัดสอบตลอดเกรด 7 และ เกรด 8 เมื่อสิ้นสุดการเรียนในเกรด 7 นักเรียนจะเข้าสอบในสถานศึกษา ส่วนการสอบ The Student Progress Examination (เมื่อจบเกรด 8) หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการสอบในส่วนกลางจะเตรียมข้อสอบ แนวทางการสอบ และแผนการให้คะแนนสำหรับวิชาหลัก สำหรับวิชาอื่นๆ คณะกรรมการ The Scheme of Work Preparation จะเตรียมคำถาม แนวทางการสอบ และแผนการให้คะแนน การให้นำหนักคะแนน SPA สำหรับวิชาหลัก และวิชาอื่นๆ คือ ร้อยละ 30 สำหรับ SBA การเปลี่ยนแปลงวิชาขึ้นอยู่กับพัฒนาใน อนาคตและความก้าวหน้าของผู้เรียน) และร้อยละ 70 สำหรับ The Student Progress Examination

การกำหนดคุณสมบัติสำหรับ The General Education Programme หลักสูตร 4 ปี หรือ 3 ปี สายวิทยาศาสตร์ นักเรียนต้องสอบวิชาใน SPA ได้คะแนนตามที่กำหนด นักเรียนที่ได้คะแนน ต่ำกว่าที่กำหนดจะถูกจัดให้เรียน The General Education Programme หลักสูตร 5 ปี หรือ The Applied Programme ส่วน The Specialized Applied Programme จัดขึ้นสำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ของ SPA ต่ำ จึงจัดให้เรียนในวิชาที่ต้องลงมือทำงาน หรือการเรียนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ รู้จักทำงานเป็นทีม มีสุขภาพอนามัยดีทั้งกายและใจ มีความรู้ด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

3.1.2 ประเทศฟิลิปปินส์

3.1.2.1 หลักการและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

ประเทศฟิลิปปินส์มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (IBE. 2011b: Online) ดังนี้

1. จัดเตรียมความรู้ทั่วไปอย่างกว้างๆ ที่ช่วยให้บุคคลในสังคมเกิดศักยภาพในฐานะมนุษย์ รวมทั้งส่งเสริมคุณภาพของบุคคลและกลุ่มบุคคล
2. ช่วยบุคคลให้มีปฏิสัมพันธ์ในหน้าที่ขั้นพื้นฐานในสังคมและได้รับการศึกษาพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อพัฒนาคนให้เป็นประโยชน์และเกิดผลผลิตภาพที่ดี
3. ฝึกอบรมกำลังคนที่มีทักษะระดับกลางให้สอดคล้องกับความต้องการของชาติ
4. พัฒนาอาชีพขั้นสูงที่เป็นระดับผู้นำของชาติ สร้างความรู้ขั้นสูงผ่านการทำวิจัย และการประยุกต์ใช้ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์
5. ตอบสนองต่อความต้องการและเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพผ่านระบบการวางแผนและการประเมินผล (พระราชบัญญัติการศึกษา 1982 หมวด 4)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2530 มาตรา 14 กำหนดว่าสถานศึกษาจะต้องปลูกฝังความรักชาติและชาตินิยม ส่งเสริมความรักมวลมนุษย์ เคารพในสิทธิมนุษยชน ชื่นชมวีรชนที่ร่วมกันพัฒนาประวัติศาสตร์ของประเทศ สอนบทบาทหน้าที่ของพลเมือง ส่งเสริมจริยธรรมและค่านิยม พัฒนาศีลธรรมและความมีวินัย เสริมสร้างความคิดวิพากษ์วิจารณ์และความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มพูนความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสนับสนุนประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ (Department of Education of Philippines. 2008a)

นอกจากนี้เป้าหมายหลักของแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนปี พ.ศ. 2558 (จัดเตรียมเมื่อปีพ.ศ. 2549) ให้ความสำคัญกับการสร้างสมรรถนะพื้นฐานแก่ทุกคน โดยสร้างความมั่นใจว่าเยาวชนฟิลิปปินส์ทุกคนจะได้รับการพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานซึ่งจะช่วยให้มีทักษะและความสามารถทั้งทางด้านความรู้ จิตพิสัยและพฤติกรรม ส่งผลให้ทุกคนมีชีวิตและทำงานร่วมกันได้ ได้รับการพัฒนาศักยภาพ คิดวิเคราะห์และตัดสินใจแบบสร้างสรรค์ เพื่อทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพใน

สภาพแวดล้อมที่ตนอยู่และในประชาคมภายนอกอันได้แก่ท้องถิ่น ภูมิภาค ชาติ และโลก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม (Department of Education of Philippines. 2008 b)

ส่วนวิสัยทัศน์ว่าด้วยทางด่วนหลักด้านการศึกษา (Main Education Highway) ของคณะทำงานด้านการศึกษาของประธานาธิบดีแห่งฟิลิปปินส์ (Presidential Task Force for Education. 2008c) กำหนดไว้ว่าครอบครัวชาวฟิลิปปินส์ทุกคนจะมั่นใจได้ว่าบุตรและลูกธิดาจะได้รับโอกาสในการศึกษาที่มีคุณภาพที่จะหล่อหลอมให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศ มีโอกาสทำงานที่มีรายได้สูง หรือเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้

3.1.2.2 หลักสูตรการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดนโยบายด้านหลักสูตรโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับลำดับความสำคัญของชาติ และมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายแห่งการพัฒนา อย่างไรก็ตามกฎหมายหลายฉบับต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการด้านกฎหมายโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการสอนของโรงเรียน

ในปี พ.ศ. 2552 รัฐบาลกำหนดนโยบายให้ลดจำนวนหลักสูตรลง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2552 สำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษา และปรับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยลดเนื้อหาการเรียนรู้อีก 5 วิชา คือ ภาษาฟิลิปปินส์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และ Mayabayan มุ่งเน้นสู่การศึกษาตลอดชีวิต และการพัฒนาพลเมืองฟิลิปปินส์ในมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือมีความรักชาติ เคารพในสิทธิมนุษยชน มีความยืดหยุ่น มีระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ และมีสุขภาพอนามัยที่ดี โดยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานถูกนำมาใช้ในปี พ.ศ. 2545-2546 (Department of Education of Philippines. 2008a) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่าจะส่งเสริมการเจริญเติบโตของเยาวชนฟิลิปปินส์แบบองค์รวม สนับสนุนการสร้างสมรรถนะหลักและพัฒนาค่านิยมที่เหมาะสม หลักสูตรมีความยืดหยุ่นเพื่อสอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนที่หลากหลายและมีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันและความเป็นจริงทางสังคมและวัฒนธรรม (Inciong. 2008)

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เลขที่ 76 ลงวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2553 กำหนดว่าภายหลังจากนำหลักสูตรฉบับใหม่ไปทดลองใช้กับโรงเรียนนาร่องเป็นเวลา 4 ปี ให้นำหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2553 ที่เน้นด้านการเรียนการสอนเพื่อความเข้าใจ และการฝึกปฏิบัติด้วยการออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม โดยให้นำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้กับโรงเรียนทั่วไปตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2553/2554 (ปีแรกของมัธยมศึกษา) จนถึง พ.ศ. 2556/2557 (ปีที่ 4 ของมัธยมศึกษา)

ต่อจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการฟิลิปปินส์ได้วางแผนจะใช้โปรแกรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยการเรียนระดับอนุบาล 1 ปี ต่อด้วยการเรียนระดับประถมศึกษา 6 ปี การเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอีก 4 ปี (เกรด 7-10) และการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอีก 2 ปี (เกรด 11 และเกรด 12) การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนได้รับทักษะ

และสมรรถนะทางวิชาการ หลักสูตรที่จัดขึ้นจะส่งเสริมให้มีความเชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดนตรีและศิลปะ เกษตรกรรมและการประมง ธุรกิจและวิสาหกิจ และสาขาวิชาที่ใช้ในการศึกษาต่อ ในปีพ.ศ. 2555/2556 หลักสูตรใหม่จะกำหนดให้นักเรียนต้องสอบเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตอนต้น การปรับปรุงหลักสูตรจะถูกออกแบบให้สอดคล้องสมรรถนะและทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาใน หลักสูตร K+12 กระทรวงศึกษาธิการฟิลิปปินส์ได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาเพื่อทบทวนหลักสูตรการศึกษา ชั้นพื้นฐานในปัจจุบันและแผนปฏิบัติงาน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของสมรรถนะที่แตกต่าง ความสนใจของ ผู้เรียน ทุมนมนุษย์และผลผลิตภาพของประเทศ (IBE. 2011b: Online)

1. การศึกษาระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาชั้นพื้นฐาน ใช้เวลาเรียน 6 ปี การเรียน 4 ปีแรกเรียก Primary Grades และที่เหลืออีก 2 ปี เรียก Intermediate Grades ทั้งนี้พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารจัดการที่ดีของการศึกษาชั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป้าหมายของการศึกษาชั้นพื้นฐาน (ครอบคลุมการศึกษาระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา) คือการจัดเตรียม เด็กในวัยเรียนและเยาวชนในด้านทักษะ ความรู้และค่านิยมเพื่อความใส่ใจ การพึ่งพาตนเอง เป็นทรัพยากร มนุษย์และรักชาติ และพัฒนาสมรรถนะชั้นพื้นฐานในด้านการเรียนรู้ ตัวเลข ความคิดอย่างวิเคราะห์วิจารณ์ ทักษะการเรียนรู้ และรับผิดชอบต่อสังคม

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาใช้เวลาเรียน 4 ปี และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาชั้นพื้นฐาน หลักสูตรสำหรับการศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็นสายสามัญ สายเทคนิคและ อาชีวศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2525 วัตถุประสงค์ของการศึกษาระดับนี้คือ การศึกษาต่อเนื่องจากการศึกษาระดับประถมศึกษา การเตรียมผู้เรียนสำหรับการเรียนต่อระดับวิทยาลัย รวมทั้งเตรียมผู้เรียนสำหรับโลกการทำงาน ปกติมัธยมศึกษาจะใช้เวลา 3 ปี สำหรับการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น (เกรด 7-9) และ เวลาอีก 1 ปี สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (เกรด 10)

หลักสูตรการสอน สำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พ.ศ. 2545 มีความแตกต่างจากหลักสูตรฉบับก่อนดังนี้ 1. ปรับโครงสร้างขอบเขตการเรียนรู้ในวิชาที่สอน โดยให้เรียนเพียง 5 วิชาคือ ภาษาฟิลิปปินส์ อังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ Makabayan 2. การบูรณาการสมรรถนะและค่านิยมข้ามสาขาวิชา 3. การเน้นในกระบวนการเรียนรู้และการสอนด้วยวิธี หลากหลาย 4. เพิ่มเวลาเรียนเพื่อให้เชี่ยวชาญในวิชาที่เรียน นอกจากนี้ยังกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ในรูปของสมรรถนะและความรู้ ทักษะและทัศนคติ ที่ผู้เรียนจะได้รับเมื่อสิ้นสุดการศึกษา โดยได้บูรณาการ ICT เข้ากับการเรียนการสอนด้วย

นอกจากนี้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เลขที่ 76 ลงวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2553 กำหนดว่าภายหลังจากนำหลักสูตรฉบับนี้ไปทดลองใช้กับโรงเรียนนาร่องเป็นเวลา 4 ปีให้นำ หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาพ.ศ. 2553 ที่เน้นด้านการเรียนการสอนเพื่อความเข้าใจ และการลงมือ ทำด้วยการออกแบบการเรียนการสอนโดยให้นำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้กับโรงเรียนทั่วไปตั้งแต่ปีพ.ศ. 2553/2554 (ปีแรกของมัธยมศึกษา) จนถึง พ.ศ. 2556/2557 (ปีที่ 4 ของมัธยมศึกษา)

สืบเนื่องจากประกาศกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้
 ก่อร่างหลักสูตรการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 ตามกรอบความเข้าใจโดยการออกแบบการเรียน
 การสอนซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1. ผล/ผลลัพธ์ 2. การประเมินผล และ 3. การจัดทำแผนการเรียนรู้/การ
 สอน ทั้งนี้ 2 ขั้นตอนแรกปรากฏอยู่ในคู่มือหลักสูตร ส่วนขั้นตอนที่ 3 ปรากฏอยู่ในคู่มือครู ทั้งนี้หลักสูตร
 ระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เน้นความเข้าใจ
2. ตั้งความคาดหวังสูง (บนพื้นฐานมาตรฐานการศึกษา) ว่า
 นักเรียนความรู้เรื่องอะไร ควรทำ เข้าใจและถ่ายทอดสู่ชีวิตจริงอย่างไร เพื่อใช้เป็นหลักฐานของการเรียนรู้
3. เข้มข้นและน่าสนใจ เพื่อเป็นแนวทางของผู้เรียนรายบุคคล
 ในการพัฒนาสติปัญญาที่หลากหลาย ด้วยการจัดหลักสูตรเน้นความชำนาญเฉพาะทาง โปรแกรมพิเศษ
 ด้านศิลปะ หรือด้านกีฬา ด้านสื่อมวลชน และด้านภาษาต่างประเทศ ด้านวิทยาศาสตร์/คณิตศาสตร์
 โปรแกรมวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา โปรแกรมเทคนิคและอาชีวศึกษา ซึ่งนักเรียนสามารถต่อ
 ยอดสูงสุดในหลักสูตรแกนกลาง

หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประกอบด้วย 8 กลุ่มสาระ
 ได้แก่ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาฟิลิปปินส์ Araling Panlipunan (สังคมศึกษา
 ประกอบด้วยประวัติศาสตร์และรัฐบาลของฟิลิปปินส์ อาเซียนศึกษา ประวัติศาสตร์และเศรษฐกิจโลก)
 Edukasyon sa Pagpapahalaga (การศึกษาเรื่องค่านิยม) การศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางสู่อาชีพด้าน
 เทคโนโลยีและการดำรงชีวิต (CP-TLE) ดนตรีและศิลปะ พลศึกษาและสุขภาพ (MAPEH)

นอกจากนี้การฝึกอบรมเพื่อความก้าวหน้าของพลเมือง (CAT) จะสอน
 เพิ่มเติมในปีที่ 4 (35 ชั่วโมง) Araling Panlipunan , Edukasyon sa Pagpapahalaga, CP-TLE, MAPEH
 และ CAT จะถูกรวมไว้ใน Makabayan

ภาษาอังกฤษถูกนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และ
 วิทยาศาสตร์ , CP-TLE, MAPEH และ CAT ขณะเดียวกันภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้และ
 การพัฒนาสมรรถนะระดับโลกของผู้เรียน ขณะเดียวกันวิชา Araling Panlipunan, Edukasyon sa
 Pagpapahalaga ยังคงสอนด้วยภาษาฟิลิปปินส์ อีกทั้งเพื่อคงไว้ซึ่งค่านิยมในการสื่อสารเกี่ยวกับค่านิยม
 อัตลักษณ์ และความเป็นชาติฟิลิปปินส์

นอกจากนี้ยังมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนในโรงเรียนที่มีความ
 พร้อม ซึ่งการสอนด้วย สื่อการสอนอย่างหลากหลายได้รับการสนับสนุน ขณะเดียวกันการเรียนการสอน
 ได้ขยายไปสู่ชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นห้องทดลองสำหรับการเรียนรู้ที่เป็นจริง

ส่วนเวลาที่ใช้สอนในการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (IBE. 2011b: Online) มี
 ดังต่อไปนี้ ภาษาอังกฤษ (300 นาที/สัปดาห์) วิทยาศาสตร์ (360 นาที/สัปดาห์) คณิตศาสตร์ (300 นาที/
 สัปดาห์) ภาษาฟิลิปปินส์ (240 นาที/สัปดาห์) Araling Panlipunan (240 นาที/สัปดาห์) Edukasyon sa
 Pagpapahalaga (120 นาที/สัปดาห์ สำหรับปี 1 และ ปี2, 120 นาที/สัปดาห์ สำหรับปี 3 และปี 4) CP-TLE
 (240 นาที/สัปดาห์) MAPEH (240 นาที/สัปดาห์) และ CAT (35 ชั่วโมง ในปีที่ 4)

สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือมีความรักชาติ เคารพในสิทธิมนุษยชน มีความยืดหยุ่น มีระเบียบวินัย คุณธรรมจริยธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และมีสุขภาพอนามัยที่ดี

3.1.3 ประเทศมาเลเซีย

3.1.3.1. หลักการและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

ปรัชญาแห่งชาติด้านการศึกษาของมาเลเซียที่เริ่มใช้ในปีพ.ศ. 2531 กล่าวว่า” การศึกษาในมาเลเซียเป็นความพยายามอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลแบบองค์รวม และในลักษณะบูรณาการ เพื่อผลิตพลเมืองที่มีความสมดุลทางด้านสติปัญญา จิตวิญญาณ อารมณ์ และ สุขอนามัยดี บนพื้นฐานความเชื่อและเสียสละเพื่อพระเจ้า ความพยายามดังกล่าวออกแบบเพื่อผลิต พลเมืองมาเลเซีย ผู้มีความรู้และสมรรถนะสูง มีมาตรฐานทางศีลธรรมสูง และสามารถบรรลุความเป็นอยู่ ที่ดีของบุคคล รวมทั้งเสียสละเพื่อความสุขของครอบครัว สังคม และชาติบ้านเมืองในภาพรวม (IBE. 2011c: Online)

หลักการพื้นฐานและเป้าหมายของปรัชญาแห่งชาติด้านกฎหมายถูกถ่ายทอดสู่หลักสูตรสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาบุคคลให้มีความสมดุลทางด้านความสามารถ ได้รับการอบรมให้รอบรู้เพื่อสามารถรักษาแรงบันดาลใจของชาติทางด้านแรงจูงใจ นอกจากนี้กิจกรรมด้าน การศึกษา และโปรแกรมมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายดังต่อไปนี้ (Ministry of Education of Malaysia. 2008)

1.การจัดเตรียมทักษะความรู้ จิตพิสัย และพลศึกษา แบบองค์รวมและบูรณาการ การกระทำเพื่อผลิตบุคคลผู้ซึ่งมีสติปัญญา มีสุขอนามัย อารมณ์ เจตนาอารมณ์ที่มีความสมดุล และ เรียนรู้หน้าที่ของตน

2.ปลูกฝังและบ่มเพาะความรักชาติผ่านการส่งเสริมความคิด ค่านิยม แรงบันดาลใจ และความจงรักภักดีร่วมกันเพื่อหล่อหลอมความเป็นเอกภาพ อัตลักษณ์ของชาติในสังคมพหุชาติพันธุ์

3.ผลิตแรงงานที่มีทักษะในด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศชาติ

4.ปลูกฝังนักเรียนเกี่ยวกับค่านิยมด้านศีลธรรมและส่งเสริมความเป็นบุคคลและการ พัฒนาด้านความมีสุนทรียภาพรวมถึงความรับผิดชอบและความมีวินัย และการเสียสละเพื่อการสร้างชาติ

3.1.3.2 หลักสูตรการศึกษา

การปฏิรูปหลักสูตรของมาเลเซียเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2532 พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2542 โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษามากขึ้น เพื่อเพิ่มคุณภาพทางการศึกษา และการทบทวนหลักสูตรเมื่อเร็ว ๆ ี่ได้บูรณาการกลวิธีการสอนบนพื้นฐานของสาระวิชาและผลลัพธ์กับการ ออกแบบหลักสูตร รวมทั้งเพิ่มวิชาใหม่ การเรียนรู้อัตนฐานของผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลงการสอนแบบ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งองค์ประกอบใหม่ลงไปเนื้อหาที่มีอยู่เดิม นอกจากนี้ยังนำ ICT มาใช้ในการ การเรียนการสอนทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งนี้หลักการที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตร ใหม่คือการศึกษาสายสามัญ แต่ใช้กลวิธีแบบบูรณาการในการวางแผนหลักสูตร เพื่อกำหนดความรู้ ทักษะ และทัศนคติเชิงบวกที่ต้องการ (Ministry of Education of Malaysia. 2004)

ส่วนพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2539 และที่แก้ไข หลักสูตรระดับชาติที่จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นกรอบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจะกำหนดความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนในระดับต่างๆ รวมทั้งวิชาแกนหลักที่อยู่ในการเรียนการสอนต่างๆ (หมวดที่ 18.2)

การทบทวนหลักสูตรเมื่อปี พ.ศ. 2542 ได้มีการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของหลักสูตร เนื่องจากเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา ทักษะ ค่านิยมและทัศนคติของผู้เรียน กระบวนการสอนของครู รวมทั้งการวัดผลและการประเมินผล ในการจัดทำแผนที่ทางความคิดเกี่ยวกับลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ทั้งในสาระที่ต้องฝึกอบรมใหม่ การจัดลำดับความสำคัญใหม่ รวมถึงการลด หรือเพิ่มเนื้อหาของหลักสูตรทุกมิติ (Ministry of Education of Malaysia. 2004)

ทั้งนี้การทบทวนหลักสูตรดังกล่าวนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรที่เน้นเนื้อหา และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยในส่วนของเนื้อหาได้กำหนดรายชื้อหัวข้อหรือแนวคิดของวิชาที่นักเรียนต้องเรียน ขณะที่ผลสัมฤทธิ์ได้กำหนดทักษะ และความสามารถที่คาดหวังว่าจะเกิดกับนักเรียนเมื่อเสร็จสิ้นการศึกษาด้วย

การบูรณาการและการจัดเรียงลำดับความสำคัญระหว่างและข้ามสาขาวิชาถือเป็นลักษณะพื้นฐานของหลักสูตรใหม่ โดยเนื้อหาการศึกษาพิเศษ อาทิสีลธรรม ความรักชาติ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ภาษา และสิ่งแวดล้อมศึกษา และทักษะการเรียนรู้ได้ถูกบูรณาการไปในวิชาต่างๆ เนื่องจากเป็นวิชาที่มีการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการนำกิจกรรม และการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการสอนแบบวิเคราะห์วิจารณ์ และการคิดแบบสร้างสรรค์ การตั้งคำถาม การสอบถาม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 กระทรวงศึกษาธิการได้สร้างหลักสูตรว่าด้วยการนำหลักสูตรมาตรฐานมาใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น (ประถมศึกษาปีที่ 1-2) หลักสูตรใหม่ดังกล่าวสร้างจากหลักสูตรแบบบูรณาการ สำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาที่เริ่มใช้ช่วงทศวรรษ 1990 ทั้งนี้หลักสูตรการสอนสำหรับการศึกษาระดับต่างๆ (IBE. 2011c: Online) มีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาจัดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจในการจัดการศึกษาที่มีสมดุลง และการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนแบบบูรณาการ ที่ครอบคลุมถึงสติปัญญา จิตพิสัย และร่างกาย .ในการสร้างบุคคลที่มีความสมดุลงและกลมกลืนที่มีคุณธรรมจริยธรรม การศึกษาระดับประถมศึกษา จะต้องสร้างผู้เรียนที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ในภาษามาเลย์ และภาษาราชการอื่นๆ
2. รอบรู้ในทักษะเพื่อการสื่อสาร ทั้งด้านการพูด ฟัง อ่าน และเขียน
3. รอบรู้ในเลขคณิตและนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
4. มีทักษะในการเรียนรู้

5. มีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน

6. มีความเป็นผู้นำและเชื่อมั่นในตัวเอง
7. รู้จักเสาะแสวงหาความรู้
8. มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
9. ดูแลสุขภาพกายและสุขภาพใจ
10. มีทักษะในการอ่านและท่องจำคัมภีร์อัลกุรอาน (นักเรียนมุสลิม)
11. ความเชื่อมั่นในพระเจ้า และปฏิบัติภารกิจทางศาสนาอิสลาม
12. มีความรักชาติ
13. พัฒนาความสามารถและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
14. มีความประพฤติดี และปฏิบัติตามค่านิยม

การศึกษาระดับประถมศึกษาแบ่งออกเป็นสองประเภท คือโรงเรียนแห่งชาติที่สอนด้วยภาษามาเลย์ และโรงเรียนแบบชาติที่สอนด้วยภาษาจีน หรือทามิล ขณะที่มาเลย์เป็นภาษาบังคับเรียน และภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง การเรียนในชั้นประถมศึกษาที่ 1-6 จะเลื่อนไหลไปโดยอัตโนมัติ รวมทั้งมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ผลการสอบจะถูกนำมาใช้การติดตามผลการเรียนของนักเรียนให้เชี่ยวชาญในทักษะพื้นฐาน รวมทั้งวางแผนพัฒนาโรงเรียน การศึกษาระดับนี้จะใช้เวลาเรียน 6 ปี เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนนักเรียนจะเข้าสอบ Primary School Assessment Test (PSA)

หลักสูตรแบบบูรณาการสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาจะเน้นความเชี่ยวชาญและส่งเสริมการเรียนรู้ 3 Rs (การอ่าน การเขียน และเลขคณิต) ความรู้และทักษะ ทักษะด้านอาชีพเบื้องต้น การพัฒนาบุคลิกภาพ ทศนคติและค่านิยม หลักสูตรข้างต้นจะให้ความสำคัญในสามเรื่องคือการสื่อสาร คนและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 6 องค์ประกอบคือทักษะพื้นฐาน มนุษยศาสตร์และสิ่งแวดล้อม ศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ทักษะชีวิต และหลักสูตรเสริม

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาต่อเนื่องจากระดับประถมศึกษา สามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนคือมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (Form 1-3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี (Form 4-5) นักเรียนจากโรงเรียนระดับชาติจะเข้าศึกษาต่อใน Form 1 ได้เลย แต่นักเรียนจากโรงเรียนที่สอนภาษาจีน และภาษาทามิลต้องเรียนเพิ่มอีก 1 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมภาษามาเลย์ก่อนเข้าเรียน Form 1 ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้สอนในชั้นเรียน แต่นักเรียนที่สอบผ่านการสอบระดับประถมศึกษาศึกษา (PSA) ด้วยคะแนนดีจะเข้าเรียนใน Form 1 ได้เลย

การศึกษาระดับมัศึกษามุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในลักษณะองค์รวม สมดุลและบูรณาการ ได้รับการพัฒนาทางสติปัญญา อารมณ์ และสุขภาพกายและสุขภาพทางใจ เพื่อเป็นคนที่สมดุลทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อเป็นมนุษย์ที่มีมาตรฐานทางศีลธรรมและ

จริยธรรมสูง เพื่อบรรลุเป้าหมายข้างต้นการศึกษาระดับนี้ต้องสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้

1.เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.เพิ่มทักษะในการใช้ภาษามลายูและภาษาประจำชาติอื่นเพื่อความ เป็นเอกภาพของชาติ

3.พัฒนาสมรรถภาพทางสติปัญญาด้วยการคิดวิพากษ์วิจารณ์ และการคิดสร้างสรรค์

- 4.พัฒนาทักษะชีวิตที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
5. พัฒนาทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่
- 6.พัฒนาความมั่นใจและความเลื่อมใสในพระเจ้า
- 7.พัฒนาความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจและสังคม
8. ดูแลรักษาสุขภาพกายและใจ
9. รักษาและชื่นชมในคุณธรรมและจริยธรรม
10. รักการเรียนรู้

เมื่อจบการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนจะเข้าสอบ Lower Secondary Assessment Examination (ตารางสอน มัธยมแบบ National School)

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งออกเป็นสองสายคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสายวิชาการ และสายเทคนิค ซึ่งใช้เวลาเรียน 2 ปี โดยโรงเรียนสายเทคนิคจะจัดการสอนการศึกษาด้านเทคนิค อาชีวศึกษาและการฝึกทักษะ การจัดนักเรียนเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทใด ขึ้นอยู่กับผลการสอบในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แม้ว่า การศึกษาระดับนี้จะแบ่งออกเป็นสายวิชาการ สายเทคนิค หรืออาชีวศึกษา จะสามารถแยก การศึกษาสายสามัญโดยพิจารณาจากวิชาแกนหลักที่สอน เมื่อจบการศึกษานักเรียนสายวิชาการจะ เข้าสอบ Malaysian Certificate of Education (MCE) Examination ขณะที่นักเรียนสายเทคนิคและ อาชีวศึกษาจะเข้าสอบ Malaysian Certificate of Education (Vocational) Examination

หลักสูตรการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิชาการอนุญาตให้นักเรียนเลือกวิชาเรียนบนพื้นฐานความสนใจและศักยภาพ วิชาแกนหลักที่สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะถูกสอนต่อเนื่องในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ภาษามลายู อังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การศึกษาด้านศาสนาอิสลาม การศึกษาเกี่ยวกับศีลธรรมและจริยธรรม และประวัติศาสตร์ สำหรับวิชาบังคับนักเรียนไม่ต้องสอบ ได้แก่ภูมิศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา ทัศนศิลป์ ทักษะชีวิต ดนตรี พลเมืองศึกษา และหน้าที่พลเมือง สำหรับวิชาเลือก นักเรียนสามารถเลือกเรียนจากชุดวิชาที่จัดให้ได้แก่วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ศิลปะประยุกต์

อิสลามศึกษา มนุษยศาสตร์ การอาชีวศึกษา ภาษา และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้มีวิชาให้เลือกมากกว่า 100 วิชา (UNESCO Bangkok. 2009)

สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ภาษาจีนและทามิล ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ทักษะชีวิต ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความเลื่อมใสในพระเจ้า การรักษาสุขภาพกายและใจ การมีคุณธรรมและจริยธรรม และรักการเรียนรู้

3.1.4 ประเทศเวียดนาม

3.1.4.1 หลักการและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษา ปีพ.ศ. 2548 (มาตรา 2) กำหนดว่าเป้าหมายของการจัดการศึกษาคือการสร้างชาวเวียดนามให้เป็นบุคคลที่มีจริยธรรม ความรู้ มีสุขภาพทางกายและใจดี รักความสุนทรีย์ และการทำงาน จงรักภักดีต่อความเป็นอิสระและสังคมนิยม สร้างและบ่มเพาะความมีเกียรติของตน คุณสมบัติของพลเมือง และความสามารถ พึงพอใจในการสร้างและและปกป้องปิตุภูมิ การศึกษาของเวียดนามเป็นการศึกษาของสังคมนิยมที่เน้นวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย มีรูปลักษณะที่ใหม่ บนพื้นฐานแนวคิดของมาร์คซิส-เลนิน และโฮจิมินห์ การศึกษาจะจัดบ้นหลักการเรียนรู้และการปฏิบัติ การศึกษาจะเชื่อมโยงกับผลผลิต ทฤษฎีที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติที่เป็นไปได้ และการศึกษาในโรงเรียนเชื่อมโยงกับการศึกษาที่บ้านและสังคม (มาตรา 3) (IBE. 2011d: Online)

การพัฒนาการทางการศึกษาอยู่ในลำดับแรกของชาติด้วยเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาความรู้ของประชาชน ฝึกอบรมแรงงาน และส่งเสริมความสามารถ การพัฒนาการทางการศึกษาจะสอดคล้องกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความเข้มแข็งในการปกป้องประเทศและความมั่นคง ดังนั้นการดำเนินการจึงให้ความสำคัญกับมาตรฐาน ความทันสมัย และการถ่ายทอดทางสังคม เพื่อสร้างความมั่นใจในความสมดุลระหว่างคุณสมบัติ อาชีพ และโครงสร้างทางภูมิภาค ที่เชื่อมโยงการศึกษากับการจ้างงาน (ข้อ 9) (Ministry of Education and Training of Vietnam. 2000)

3.1.4.2 หลักสูตรการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2548 มาตรา 6 กำหนดว่าหลักสูตรการศึกษาจะต้องสะท้อนเป้าหมายของการจัดการศึกษา กำหนดมาตรฐานความรู้ ทักษะ กรอบและโครงสร้างของสาระการศึกษาเพื่อใช้กำหนดวิธีการสอนและรูปแบบกิจกรรม และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของแต่ละวิชา ทุกเกรดและทุกระดับของคุณลักษณะทางการศึกษา หลักสูตรการศึกษาจะสร้างความมั่นใจในเรื่องความทันสมัย ความมั่นคง ความคงเส้นคงวา ความสอดคล้องของระหว่างชั้นเรียนและคุณสมบัติที่ต่างกัน อำนวยความสะดวกในการถ่ายโอนระหว่างคุณสมบัติทางการศึกษา ความเชี่ยวชาญ รูปแบบการจัดการศึกษาระดับชาติ ความต้องการในเรื่องเนื้อหาและสาระความรู้ และทักษะที่กำหนดในหลักสูตรจะปรากฏในตำราที่ใช้ในการศึกษา สายสามัญ ในหลักสูตรการสอน และสื่อการสอนสำหรับการศึกษาด้านวิชาชีพ และการศึกษาต่อเนื่อง นอกจากนี้

ตำรา หลักสูตร และวัสดุการสอนต้องสอดคล้องกับความต้องการของกลวิธีการสอน การจัดการสอนตามหลักสูตรตามปฏิทินทางการศึกษา การสะสมหน่วยกิตเพื่อศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา (Luong. 2002: 8)

ด้วยการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank-ADB) หลักสูตรใหม่และแผนการสอนสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (เกรด 6) ได้รับการพัฒนาและทดลองใช้ในปี 2543 ตามด้วยการจัดทำหลักสูตรร่างสุดท้าย สำหรับเกรด 7-9 และทำไปทดลองในโรงเรียนนำร่องในปี พ.ศ. 2543 – 2549 รวมถึงการทดลองใช้ตำราฉบับใหม่สำหรับเกรด 6-7-8 และ 9 ท้ายสุดจึงมีการนำหลักสูตรใหม่มาใช้ พร้อมตำราเรียน 15 เล่ม คู่มือครู และแบบฝึกหัด

ทั้งนี้หลักสูตรการศึกษาสายสามัญได้รับการปรับปรุงในปี พ.ศ. 2549 โดยหลักสูตรสำหรับ เกรด 10 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549-2550 และหลักสูตรสำหรับเกรด 11 และ 12 มีผลบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ. 2550-2551 และพ.ศ. 2551- 2552 ตามลำดับ (UNESCO Bangkok. 2007) ทั้งนี้กระทรวงศึกษาและฝึกอบรม ของเวียดนามจะเป็นผู้ตัดสินใจทบทวนหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ในทุก 5-10 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่แท้จริง และความต้องการของสังคม

1. การศึกษาระดับประถมศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2548 (มาตรา 26) กำหนดให้การศึกษาสามัญประกอบด้วยการศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้การศึกษาสายสามัญมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างกว้างขวาง ทั้งด้านศีลธรรม ความรู้ สุขภาพทางกาย ความสุนทรีย์ภาพ และทักษะพื้นฐาน เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคล อาทิความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างบุคลิกภาพตามระบอบสังคมนิยมเวียดนาม ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ตลอดจนเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

การศึกษาระดับประถมศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ระดับพื้นฐานในด้านศีลธรรมจริยธรรมที่ยั่งยืน สติปัญญา การพัฒนาทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนการพัฒนาทักษะพื้นฐานเพื่อศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มาตรา 17)

เนื้อหาหลักสูตรของการศึกษาสายสามัญจะสร้างความมั่นใจในความทันสมัย ความครอบคลุม มุ่งพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมบุคลิกภาพอย่างเป็นระบบ เกี่ยวข้องความจริงของชีวิต และสอดคล้องวัตถุประสงค์ของการศึกษาในแต่ละระดับ การศึกษาระดับประถมศึกษา ได้รับรองว่านักเรียนจะได้รับความรู้ที่เข้าใจง่ายและจำเป็นเกี่ยวกับธรรมชาติ สังคมและความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานในการสื่อสาร ปลูกฝังสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพทางร่างกายและจิตใจ และความเข้าใจเกี่ยวกับการร้องเพลง การเต้นรำ ดนตรีและศิลปะ วิธีการสอนการศึกษาระดับสามัญคือการสร้างความกระตือรือร้น ความตระหนัก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ให้เหมาะสมกับชั้นและวิชาที่เรียน วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นทีมรวมทั้งการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ (มาตรา 28) การศึกษาระดับประถมศึกษาใช้เวลาเรียน 5 ปี (เกรด 1-5) โดยเริ่มเรียนเมื่ออายุ 6 ขวบ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่เน้นความเป็นเอกภาพ แต่แนวปฏิบัติระดับชาติกลับมีความยืดหยุ่น โดยเฉพาะระดับท้องถิ่น ทั้งนี้โรงเรียนสามารถประยุกต์แนวปฏิบัติให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระในท้องถิ่นได้ถึงร้อยละ 15 นอกจากนี้ยังสอนภาษาต่างประเทศ และสารสนเทศที่เหมาะสมได้ด้วย รวมทั้งมีกฎเกณฑ์พิเศษสำหรับโรงเรียนต่างประเภทกันด้วย

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เวลาเรียน 4 ปี (เกรด 6-9) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 3 ปี (เกรด 10-12)

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2548 การศึกษาสายสามัญหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานจะครอบคลุมการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีเนื้อหาต่อจากการเรียนในระดับประถมศึกษา โดยผู้เรียนต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาด้านเทคนิคอาชีพศึกษาและการอาชีพเพื่อการเลือกเข้าศึกษาต่อในเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้การศึกษาสายสามัญมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้แก่การมีความรู้ คุณธรรม สุขภาพทางกายและใจ ชื่นชมในสุนทรียภาพ และทักษะพื้นฐานเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคลเอาที่ความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างบุคลิกภาพตามระบอบสังคมนิยมเวียดนาม รู้จักตนเอง ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ตลอดจนเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

ดังนั้นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจึงต่อยอดและพัฒนาจากสาระที่ได้เรียนรู้อันในระดับประถมศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้เรียนว่าจะได้รับความรู้พื้นฐานในภาษาเวียดนาม คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของชาติ ความรู้ด้านสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ กฎหมาย สารสนเทศ ภาษาต่างประเทศ ความเข้าใจด้านเทคนิคในขั้นต่ำ และการแนะนำด้านอาชีพ

ขณะที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ความสำเร็จทางการศึกษาสายสามัญ ความเข้าใจด้านเทคนิคและอาชีพ เพื่อเลือกทิศทางการพัฒนาตนเอง และเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนมัธยมศึกษาสายอาชีพ โรงเรียนฝึกอบรมด้านอาชีพศึกษา หรือสถานประกอบการ (มาตรา 27)

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะต่อยอดการพัฒนาผู้เรียนจากสาระความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และความรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ยังรับรองความรู้และความเข้าใจขั้นพื้นฐานทั่วไป การแนะนำเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งการสอนความรู้ขั้นสูงในบางวิชา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (มาตรา 26)

สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือการมีความรู้ คุณธรรม สุขภาพทางกายและใจ ดี ชื่นชมสุนทรีย และทักษะพื้นฐานเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคลเอาที่ความยืดหยุ่น ความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างบุคลิกภาพตามระบอบสังคมนิยมเวียดนาม รู้จักตนเอง ความรับผิดชอบ และความมีวินัย

3.1.5 ประเทศสิงคโปร์

3.1.5.1 หลักการและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

สิงคโปร์มีพันธกิจหลักในการให้บริการทางการศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายหลอมอนาคตของชาติ ด้วยการพัฒนาพลเมืองซึ่งเป็นผู้กำหนดอนาคตของชาติ การให้บริการดังกล่าวจะจัดเตรียมเยาวชนผ่านการจัดการศึกษาอย่างรอบด้าน พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และดูแลรักษาให้เป็นประชาชนที่ดี ตระหนักรับรู้ถึงความรับผิดชอบต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ระบบการศึกษาของสิงคโปร์มีจุดมุ่งหมายในการบ่มเพาะเด็กทุกคน และส่งเสริมให้ค้นพบความสามารถ ตระหนักถึงสมรรถนะ และพัฒนาความรักในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกระทรวงศึกษาธิการต้องส่งเสริมให้เด็กสิงคโปร์กล้าคิดในวิถีทางใหม่ แก้ปัญหา และสร้างโอกาสใหม่สำหรับอนาคต (IBE. 2011e: Online)

การศึกษาต้องจัดเตรียมเยาวชนทั้งด้านทักษะและความรู้ ตลอดจนค่านิยมและทัศนคติที่ถูกต้อง เพื่อสร้างความมั่นใจในการอยู่รอดและความสำเร็จทั้งส่วนตัวและประเทศ เยาวชนต้องมีความเชื่อมั่นในตัวเองและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถแข่งขันด้วยคุณธรรมทางสังคมด้วย

นอกจากนี้สิงคโปร์ได้กำหนดผลลัพธ์ของการศึกษาที่พึงประสงค์ (The Desired Outcomes of Education-DOE, Version of 2009) คือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่นักเรียนต้องการให้เกิดขึ้นกับชาวสิงคโปร์ภายหลังสำเร็จการศึกษาในขั้นสุดท้าย (Ministry of Education of Singapore. 2010: 5-6) คือ

1. คนที่มีความมั่นใจที่สามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิด สามารถปรับตัว รู้จักตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ และสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนที่สามารถชี้นำตนเอง รับผิดชอบในการเรียนรู้ สามารถตั้งคำถาม แสดงถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ และพากเพียรในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
3. ผู้อุทิศตนที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในที่ทำงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ประเมินความเสี่ยงได้ และสร้างสรรค์นวัตกรรม
4. พลเมืองสิงคโปร์ที่พำนักในสิงคโปร์ มีจิตสำนึกให้ความเป็นพลเมือง และมีบทบาทในการทำสิ่งที่ดีแก่คนที่อยู่รอบตัว

3.1.5.2 หลักสูตรการศึกษา

ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงประสงค์ของสิงคโปร์ (Desired Outcomes of Education –DOE Version 2009) ถูกนำมาแปลเป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อการพัฒนาในแต่ละขั้นตอนหลักของระบบการศึกษา ทั้งนี้ผลลัพธ์หลักดังกล่าวจะกำหนดขอบเขตการให้บริการศึกษาที่จะพัฒนานักเรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และเตรียมอุดมศึกษา โดยการศึกษาในแต่ละระดับจะถูกสร้างบนพื้นฐานของการศึกษาในระดับที่ผ่านมา (Ministry of Education of Singapore. 2010: 11) ดังต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์ ประกาศว่าได้กำหนดกรอบในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แก่นักเรียน (Ministry of Education of Singapore. 2010: 12) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแบบองค์รวม เพื่อให้สถานศึกษาของสิงคโปร์เตรียมความพร้อมของนักเรียนให้มี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเชื่อมต่อกันอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากโลกาภิวัตน์ ด้วยการสร้างสมรรถนะที่สำคัญได้แก่ความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การวางแผนและการจัดการ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และรักในประชาธิปไตย

นอกจากนี้ทักษะซึ่งเป็นสมรรถนะด้านสังคมและอารมณ์ที่จะช่วยให้นักเรียนจัดการด้านอารมณ์และมีความห่วงใยผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกแก่ผู้รอบข้าง และเผชิญสิ่งท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะดังกล่าวประกอบด้วยความตระหนักรู้ในตนเองและสังคม การให้ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ยังเกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง การตระหนักรู้เกี่ยวกับโลก ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร

สมรรถนะดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงโอกาสในยุคดิจิทัล พร้อมทั้งรักษาคุณค่าของระบบการศึกษาของสิงคโปร์ที่เข้มแข็ง ดังนั้นความคาดหวังและผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จะถูกบรรจุในหลักสูตรใหม่ ช่วง 2555–2557 พร้อมกันนี้ กระทรวงศึกษาธิการจะพัฒนาครูให้มีสมรรถนะเพียงพอสำหรับการสอนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านตัวอย่างกลวิธีการสอน การฝึกอบรม และการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ

การบูรณาการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในหลักสูตรทางวิชาการ สถานศึกษาต้องกลั่นกรองกลวิธีการสอนและการประเมินผลของตนเอง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนคงไว้ซึ่งความก้าวหน้าของตนเอง กระทรวงศึกษาธิการจะสนับสนุนสถานศึกษาในด้านเครื่องมือเพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ทางการศึกษาและการประเมินผลการเรียนรู้ ขณะเดียวกันกระทรวงศึกษาธิการจะส่งเสริมคุณภาพของวิชาพลศึกษา ศิลปะและดนตรี โดยสาขาวิชาดังกล่าวจะบูรณาการในลักษณะประสบการณ์แบบองค์รวม นอกจากนี้สถานศึกษายังพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมของหลักสูตรเสริม (Co-curriculum) ด้วย

นอกจากนี้ครูยังมีส่วนในการแบ่งปันประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ขณะที่ผู้ปกครองก็มีบทบาทสำคัญในการเตรียมความพร้อมลูกหลานสำหรับอนาคตด้วยเช่นกัน นับแต่ปี พ.ศ.2555 สถานศึกษาจะจัดเตรียมแฟ้มรายงานการพัฒนาของนักเรียนแบบองค์รวมเพื่อรายงานความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาคุณค่าและสมรรถนะของนักเรียนเป็นรายบุคคล (Ministry of Education. 2010: 14-16)

1. การศึกษาระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับประกอบด้วย การศึกษาขั้นพื้นฐาน (เกรด 1-4) และการศึกษาตอนปลาย (เกรด 5 และ 6) โดยมีวัตถุประสงค์คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ และคณิตศาสตร์

เมื่อสิ้นสุดการศึกษาระดับประถมศึกษา ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงประสงค์ (2009) ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนคือความสามารถในการแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิดออกจากกัน ทราบจุดแข็งและความเติบโต กล้าแสดงออก และรู้จักทำงานเป็นทีม รวมทั้งมีสุขภาพและสุนทรีย์ที่ดี รักศิลปะ รู้จักและรักสิงคโปร์

หลักสูตรการศึกษาในระดับประถมศึกษาถูกออกแบบให้ครอบคลุม ประสบการณ์การเรียนรู้ทุกด้าน โดยเน้นการเรียนรู้ในสามด้านคือ 1.ชุดความรู้ได้แก่ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะและงานช่างฝีมือ และดนตรี 2. ทักษะความรู้เพื่อการพัฒนาความคิดของผู้เรียน กระบวนการและทักษะการสื่อสาร ทักษะความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ และ 3.การพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างค่านิยมที่ดีในผู้เรียน และคงไว้ตลอดชีวิตในฐานะ ผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ นอกจากนี้นักเรียนยังได้รับในการพัฒนาทักษะชีวิตผ่านกิจกรรมเสริม หลักสูตร (Co-curriculum) การศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองศีลธรรม การเรียนรู้เรื่องการเข้าสู่สังคม การศึกษาเกี่ยวกับประเทศสิงคโปร์ และพลศึกษา (Ministry of Education of Singapore. 2010: 17)

กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นการศึกษาแบบองค์รวม และเป็นส่วน สำคัญในการสร้างคุณลักษณะที่ดีของผู้เรียน อาทิความยืดหยุ่น ความมั่นคง ความมั่นใจในตนเอง และการอนุรักษ์นิยม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนปรับตัวและยืนหยัดอยู่ได้ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีหลากหลายประเภทอาทิ กีฬา ศิลปะ ลูกเสือและเนตรนารี สถานศึกษาบางแห่งอาจสอนการเล่นกอล์ฟ สเก็ตน้ำแข็ง และโบว์ลิ่ง

การศึกษาระดับประถมศึกษาในช่วง 4 ปีแรกจะเน้นการสอน ภาษาอังกฤษและภาษาแม่ (ภาษาจีน มาเลย์และทามิล) และคณิตศาสตร์ ส่วนวิชาอื่นเช่นหน้าที่ พลเมืองและศีลธรรม วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะและการช่าง ดนตรี สุขศึกษาและพลศึกษา ส่วนในการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย อีก 2 ปีจะแบ่งออกเป็น 3 สาขา ตามภาษาแม่คือ EM1, EM2 และ EM3 นับตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นไป สถานศึกษาได้รับอนุญาตให้กำหนดนักเรียน ตามความสามารถเพื่อเพิ่มคุณค่าแก่ผู้เรียน

ในการศึกษาระดับประถมศึกษาในช่วง 4 ปีแรก นักเรียนจะมุ่งความ สนใจไปยังภาษาอังกฤษและภาษาแม่ และคณิตศาสตร์ รวมถึงหัวข้อทั่วไปอาทิ สุขศึกษา และสังคม ศึกษา การศึกษาวิชาภาษาแม่ครอบคลุมถึงวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์จะ สอนในเกรด 3 เป็นต้นไป ส่วนสังคมศึกษาจะเริ่มสอนในชั้นเกรด 4

เมื่อสิ้นสุดการศึกษาในระดับประถมศึกษานักเรียนจะเข้าสอบ The Primary School- Leaving Examination (PSLE) ซึ่งเป็นการสอบในระดับชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ คือเพื่อประเมินความเหมาะสมของผู้เรียนในการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา และกำหนดให้เรียนใน หลักสูตรที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน

สำหรับนักเรียนที่เรียนชั้น EM1 และ EM2 (ปัจจุบันรวมกัน) นักเรียนจะ เข้าสอบ PSLE ในรายวิชา ภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ (จีน มาเลย์ หรือทามิล) คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ แต่หากอยู่ในหลักสูตร EM3 นักเรียนจะต้องสอบ 3 วิชาคือภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ ในระดับพื้นฐาน และคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนสาย ME3 จะสอบ 3 วิชาคือภาษาแม่ (จีนขั้นสูง มาเลย์ขั้นสูงหรือ ทามิลขั้นสูง) ภาษาอังกฤษขั้นสูง และคณิตศาสตร์ที่จะสอบโดยใช้ภาษาแม่

นักเรียนที่สอบผ่าน PSLE จะเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตามผล การสอบ PSLE โดยเข้าศึกษาในหลักสูตร Special course, Express course หรือ Normal course

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและเตรียมอุดมศึกษา

นักเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตามผลการสอบไล่ในระดับประถมศึกษา (PSLE) โดยนักเรียนที่สอบได้คะแนน PSLE ร้อยละ 10 แรก จะเลือกเข้าศึกษาต่อใน Special course นักเรียนที่เหลือสามารถเลือกเข้าเรียนใน Express course หรือ Normal course ทั้งนี้ Special Course และ Express course จะนำไปสู่การสอบ GCE O-Level ภายใน 4 ปี ขณะที่ Normal course จะนำไปสู่การสอน GCE N-Level ภายใน 4 ปี แล้วเรียนปีที่ 5 ก่อนเข้าสอบ GCE O-Level หลักสูตร Normal course มีให้เลือก 2 ทางคือ Normal (Academic) และ Normal (Technical) โดย Normal (Technical) จะนำนักเรียนไปสู่การศึกษาด้านอาชีวศึกษาและเทคนิค และการฝึกอบรมในสถาบันด้านเทคนิค หรือพาณิชย์

ปกติสถานศึกษาจะจัดสอนเพียงสองหลักสูตรคือ Special course และ Express course หรือ Express course และ Normal course (Technical & Academic)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงประสงค์ (DOE 2009) เมื่อเสร็จสิ้นการเรียนในระดับมัธยมศึกษา นักเรียนต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือมีศีลธรรมจริยธรรม กล้าตัดสินใจและรู้จักแก้ปัญหา รู้จักการวางแผน สามารถให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระเบียบวินัย ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองอย่างดี มีความรู้ ICT มีความชื่นชมในศิลปะสุนทรียภาพ รับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม มีความเชื่อมั่นในประเทศสิงคโปร์ และเข้าใจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิงคโปร์

หลักสูตร Special course จะใช้เวลาเรียนเพียง 4 ปี เพื่อเข้าสอบ Singapore- Cambridge GCE O-Level โดยนักเรียนจะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาจีนขั้นสูง (หรือภาษามลายู/ภาษาทามิลขั้นสูง) วิชามนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ใน Form 1 (เกรด 7) และ Form 2 (เกรด 8) จะถูกสอนในหลักสูตรธรรมดา ใน Form 3 (เกรด 9) และ Form 4 (เกรด 10) จะได้เลือกวิชาแกนหลัก ซึ่งรวมถึงภาษา 2 ภาษา และ เลือกวิชาเลือก หลักสูตรนี้จัดขึ้นเฉพาะนักเรียนที่สอบผ่าน PSLE ดี และมีภาษาอังกฤษ และภาษาแม่ที่เข้มแข็งเท่านั้น

หลักสูตร Express course จะใช้เวลาเรียนเพียง 4 ปีเช่นกัน เพื่อเข้าสอบ Singapore- Cambridge GCE O-Level โดยนักเรียนจะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาจีน (หรือภาษามลายู/ภาษาทามิล) และเรียนหลักสูตรเหมือน Special course

ขณะที่หลักสูตร Normal course จะใช้เวลาเรียน 4 ปี เพื่อเข้าสอบ Singapore- Cambridge GCE N-Level และปีที่ 5 สำหรับเตรียมนักเรียนที่เรียนดีเพื่อเข้าสอบ Singapore- Cambridge GCE O-Level นักเรียนที่เรียนหลักสูตรนี้สามารถเลือกหลักสูตร Normal (Academic) หรือ Normal (Technical) ทั้งนี้ผู้เรียนหลักสูตร N(A) จะเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ คณิตศาสตร์ และวิชาอื่นเหมือนหลักสูตร Special หรือ Express course ส่วนหลักสูตร N(T) จะเรียนภาษาอังกฤษ และภาษาแม่ในระดับพื้นฐาน (เน้นการออกเสียงและความเข้าใจในการอ่าน) คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ และสาขาวิชาด้านเทคนิคและการฝึกปฏิบัติ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนสามารถเปลี่ยนจากหลักสูตรหนึ่งไปยังอีกหลักสูตรหนึ่งได้ โดยสถานศึกษาจะเก็บบันทึกผลการเรียนและความก้าวหน้าของผู้เรียนเพื่อความมั่นใจในความถูกต้องและยุติธรรม

สำหรับหลักสูตร Special และ Express course (Form 1 และ Form 2) หลักสูตรที่เหมือนกันประกอบด้วย ภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปะและการช่าง การออกแบบและเทคโนโลยี หรือคหกรรม ซึ่งเป็นวิชาที่มีการสอบ และวิชาที่ไม่มีการสอบได้แก่ วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ดนตรี และพลศึกษา สำหรับนักเรียนที่สอบ PSLE ได้ในระดับร้อยละ 10 แรก และมีความสามารถด้านภาษาและวิชาอื่น อาจได้รับการสอนให้เรียนภาษาที่ 3 (เยอรมนี ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น หรือมาเลย์)

ใน Form 3 และ Form 4 วิชาแกนหลักคืออังกฤษ ภาษาแม่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิชาเลือกไม่เกิน 4 วิชาที่เหมาะสมกับผู้เรียน สำหรับผู้ที่มีความสามารถด้านศิลปะและดนตรีอาจเลือกเป็นวิชาเลือกได้ถ้ามีคุณสมบัติตามที่กำหนด ยังคงมีการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ดนตรี พลศึกษา ในระดับนี้โดยไม่มีการสอบ

ตามปกติแล้วนักเรียนจะเรียน 7 หรือ 8 วิชาเพื่อเข้าสอบ GCE O-Level แต่ผู้ที่มีความสามารถสูง อาจเลือกเรียนถึง 9 วิชา

สำหรับนักเรียนที่เรียน Form 1 และ Form 2 หลักสูตร N(A) จะเรียนหลักสูตรสามัญคือภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปะและการช่าง ออกแบบและเทคโนโลยี และคหกรรม ซึ่งเป็นวิชาที่ต้องสอบ ส่วนวิชาที่ไม่ต้องสอบคือ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ออกแบบและเทคโนโลยี ส่วน Form 3 - Form 5 หลักสูตรจะครอบคลุม วิชาแกนหลักภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ คณิตศาสตร์ และวิชาเลือก 2-4 วิชา โดยวิชาเลือกอาจเลือกจากมนุษยศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และวิชาฝึกปฏิบัติ อาทิอาหารและโภชนาการ แฟชั่นและสิ่งทอ การออกแบบและเทคโนโลยี หลักการบัญชีและพาณิชย์ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ดนตรีและพลศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่ไม่มีการสอบ

นักเรียนที่เรียน Form 1 และ Form 2 หลักสูตร N(T) จะเรียนวิชาสามัญได้แก่ภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ในชั้นพื้นฐาน คณิตศาสตร์ การใช้คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ การศึกษาด้านเทคนิค และคหกรรม สังคมศึกษา ศิลปะและการช่าง หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม และพลศึกษาซึ่งเป็นวิชาที่ไม่ต้องสอบใน Form 3 - Form 5 หลักสูตรที่สอนจะครอบคลุมวิชาแกนหลักได้แก่ภาษาอังกฤษ ภาษาแม่ในชั้นพื้นฐาน คณิตศาสตร์และการใช้คอมพิวเตอร์ และวิชาเลือกไม่เกิน 3 วิชาได้แก่ การศึกษาด้านเทคนิค (หรือการออกแบบและเทคโนโลยี) วิทยาศาสตร์ อาหารและโภชนาการ แฟชั่นและสิ่งทอ ศิลปะและการช่าง และองค์ประกอบในการบริหารองค์การ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ดนตรีและพลศึกษา ซึ่งเป็นวิชาที่ไม่ต้องสอบ

ปกตินักเรียนที่เรียนหลักสูตร N(A) และ N(T) จะเรียน 5-7 วิชาเพื่อเข้าสอบ GCE N-Level นักเรียนที่มีผลการสอบดีจะได้โอกาสในการเรียนเพิ่มอีก 1 ปี เป็นปีที่ 5 เพื่อเตรียมสอบ GCE O-Level นักเรียนที่มีผลการสอบดีอาจได้เข้าเรียนใน Integrated Programme (IP) ซึ่งครอบคลุมระดับมัธยมศึกษาและเตรียมอุดมศึกษาโดยไม่ต้องสอบ เพื่อเตรียมนักเรียนเข้าสอบ GCE O-Level นักเรียนจะได้เรียนกิจกรรมพิเศษเพื่อสร้างความสมดุล ปกตินักเรียนจะได้เรียนกีฬาและเกมส์ และเลือกกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมเช่นดนตรี การเต้นรำ ศิลปะและการช่าง ผู้ที่มีผลการเรียนต่ำอาจได้รับการฝึกอบรมซ้ำ หรือย้ายไปเรียนในหลักสูตรที่มีความเข้มข้นน้อยกว่า ซึ่งครูใหญ่และครูจะร่วมกันพิจารณาเพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีผลการเรียนดี และมีคุณสมบัติตามที่ GCE O-Level กำหนด อาจเลือกเรียนในหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา ที่ Junior college หรือ centralized institute หรือ pre university centres เมื่อสิ้นสุดการศึกษานักเรียนจะเข้าสอบ GCE A-Level ซึ่งผลการสอบนี้จะใช้สมัครเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย นักเรียนที่เรียนสายเทคนิคและพาณิชยที่มีผลการสอบ GCE O-Level สามารถสมัครเข้าเรียนต่อใน Polytechnic ซึ่งหากมีผลการเรียนดีจะสมัครเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้เช่นกัน

นักเรียนที่มีผลการสอบ GCE O-Level และ GCE N-Level สามารถสมัครเข้าเรียนในหลักสูตรเทคนิคและอาชีวศึกษาที่จัดโดย Institute of Technical Education (ITE) หากมีผลการเรียนดีจะได้เข้าเรียนต่อใน Polytechnic เพื่อเรียนโปรแกรมสำหรับประกาศนียบัตรขั้นสูงได้

สำหรับผลลัพธ์ทางการศึกษาที่พึงประสงค์ (DOE 2009) เมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนต้องมีศีลธรรมที่กล้าต่อสู้เพื่อสิ่งที่ถูกต้อง สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง สามารถทำงานเป็นทีมภายใต้วัฒนธรรมที่หลากหลาย และรับผิดชอบ ต่อสังคม สามารถใช้นวัตกรรมและประกอบอาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ชื่นชมในสุนทรียภาพ ภูมิใจในความเป็นชาวสิงคโปร์ และเข้าใจสิงคโปร์ในการเชื่อมโยงกับโลกภายนอก

สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือมีศีลธรรมจริยธรรม กล้าตัดสินใจและรู้จักแก้ปัญหา รู้จักการวางแผน สามารถให้ความร่วมมือและทำงานเป็นทีม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระเบียบวินัย ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองอย่างดี มีความรู้ด้าน ICT มีความชื่นชมในศิลปะสุนทรียภาพ รับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม มีความเชื่อมั่นในประเทศสิงคโปร์ และเข้าใจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิงคโปร์

3.1.6. ประเทศอินโดนีเซีย

3.1.6.1 หลักการและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

กฎหมายว่าด้วยระบบการศึกษา ปีพ.ศ. 2532 กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของระบบการศึกษาแห่งชาติว่า ประการแรกเพื่อสร้างมนุษย์ที่มีคุณภาพสูง พึ่งพาตนเองได้ มีค่านิยมในอุดมการณ์

ของประเทศบนหลักการ 5 ประการคือมีความเชื่อมั่นในพระเจ้า ยุติธรรม และเป็นมนุษย์ที่มีความเจริญ มีความอดทนต่อทุกคน เป็นเอกภาพ และรักความประชาธิปไตย) ประการที่สอง สนับสนุนสังคม พลเมือง และประเทศอินโดนีเซีย ในบริบทของการพัฒนาสังคมและประเทศ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ รักษาและคงไว้ซึ่งภูมิหลังด้านวัฒนธรรมของอินโดนีเซีย ความเจริญก้าวหน้าที่จะทำให้อินโดนีเซีย ทัดเทียมนานาประเทศในศตวรรษที่ 21 การศึกษาแห่งชาติต้องปรับปรุงคุณภาพชีวิตและพัฒนาพลเมือง ของอินโดนีเซียอย่างเต็มที่ทั้งในด้านสติปัญญา ศีลธรรม ความรับผิดชอบ และสุขภาพการและใจ (IBE. 2011f: Online)

หลักการของพระราชบัญญัติการศึกษา (กรกฎาคม พ.ศ. 2546) กำหนดว่าระบบ การศึกษาจะต้องสร้างความมั่นใจโอกาสที่เท่าเทียม ปรับปรุงคุณภาพ ความเกี่ยวข้อง และความมี ประสิทธิภาพของการจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับความท้าทายที่หลากหลายท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทั้ง ในระดับท้องถิ่น ชาติ และโลก ในข้อ 1 การศึกษามีความหมายถึงความพยายามที่รอบรู้ และเตรียมการอย่างดีใน การสร้างสรรค์สังคม และกระบวนการแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพเพื่อ การรับความเข้มแข็งแห่งจิตวิญญาณและศาสนา พัฒนาการควบคุมตนเอง สติปัญญา ศีลธรรม และ บุคลิกภาพของผู้ดี และทักษะที่จำเป็นสำหรับตนเอง ชุมชน ชาติ และรัฐ (Ministry of National Education. 2010: 10)

มาตรา 3 กำหนดว่าการศึกษาแห่งชาติมีหน้าที่ในการพัฒนาความสามารถ คุณ ลักษณ์ที่พึงประสงค์ และความเจริญก้าวหน้าของชาติเพื่อส่งเสริมสมรรถนะและสติปัญญาของพลเมือง ตลอดจนพัฒนาความรู้ของผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยมของความเป็นมนุษย์ที่ศรัทธาต่อพระเจ้า เป็นผู้มีศีลธรรม มีบุคลิกภาพสง่างาม มีสุขภาพดี มีความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นประชาธิปไตยและมี วินัย ทั้งนี้หลักการในการจัดการศึกษามีดังต่อไปนี้ 1. การศึกษาถูกจัดตามหลักประชาธิปไตย เท่าเทียม ไม่ แบ่งแยกบนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ค่านิยมทางศาสนาและวัฒนธรรม และความหลากหลายของเชื้อชาติ 2. การศึกษาถูกจัดอย่างเป็นเอกภาพด้วยระบบเปิดและความหมายที่หลากหลาย 3. การศึกษาถูกจัดด้วย กระบวนการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อปลูกฝังค่านิยมทางวัฒนธรรมและเพื่อสร้างพลังอำนาจแก่ผู้เรียน 4.การศึกษาถูกจัดในหลักการของรูปแบบ การจูงใจ การสร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนรู้ และ 5.การศึกษา ถูกจัดขึ้นพัฒนาวัฒนธรรมแห่งการอ่าน การเขียน และคณิตศาสตร์สำหรับสมาชิกทุกคนในสังคม 6. การศึกษาถูกจัดขึ้นโดยการประสานองค์ประกอบทั้งหมดในชุมชนและควบคุมคุณภาพของการให้บริการ ทางการศึกษา

3.1.6.2 หลักสูตรการศึกษา

พระราชบัญญัติว่าด้วยระบบการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2532 ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงทางการศึกษาหลายด้าน ประการแรกการศึกษาขั้นพื้นฐานขยายจาก 3 ปี เป็น 6 ปี ประการที่ สองรัฐบาลกลางกระจายอำนาจให้หน่วยงานส่วนภูมิภาคเป็นผู้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น ประการ ที่สาม ครูมีความยืดหยุ่นในการปรับหลักสูตรแห่งชาติให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และบริบทของท้องถิ่น ประการที่สี่ หัวหน้าของครูมีโอกาสเลือกตำราและหนังสือสนับสนุนการเรียนการสอน ประการที่ห้าส่งเสริม

การอนุรักษ์และพัฒนาสถานที่ทางวัฒนธรรม รวมทั้งสนับสนุนการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หรือเขตเมือง (IBE. 2001f: Online)

หลักสูตรสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหาสาระในระดับชาติและท้องถิ่น ทั้งนี้เนื้อหาในระดับชาติจะถูกพัฒนาโดยรัฐบาลกลาง ส่วนเนื้อหาในระดับท้องถิ่นจะพัฒนาในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ การพัฒนาหลักสูตรเป็นหน้าที่ของศูนย์การพัฒนาหลักสูตร ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการแห่งชาติ

พระราชบัญญัติว่าด้วยระบบการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2003 มาตรา 35 กำหนดว่า มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยมาตรฐานด้านเนื้อหา กระบวนการ และผลลัพธ์คือผู้สำเร็จ การศึกษา บุคลากรทางการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ การบริหารจัดการ งบประมาณ และการประเมินผลทางการศึกษา ซึ่งต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ มาตรฐานการศึกษา แห่งชาติจะถูกนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร บุคลากรทางการศึกษา การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และอุปกรณ์ การจัดการและงบประมาณ ทั้งนี้การพัฒนา การติดตามผลและการรายงานผลสัมฤทธิ์ ของมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ จะกระทำโดยหน่วยงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (Ministry of National Education of Indonesia. 2007: 23)

มาตรา 36 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดว่าการพัฒนาหลักสูตรจะตั้งอยู่บน พื้นฐานมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดหลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุก ประเภทจะได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลาย ปรับปรุงเพื่อความเป็นหนึ่งทาง การศึกษาและศักยภาพของท้องถิ่นและผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรของประเทศเป็นไปเพื่อสร้างความเป็น เอกภาพของประเทศ ดังนี้ 1. ส่งเสริมศรัทธาและความเลื่อมใสในศาสนา 2. การส่งเสริมบุคลากรที่สง่างาม 3. การเสริมสร้างผู้เรียนในด้านสติปัญญา ศักยภาพ และความสนใจ 4. ความหลากหลายของศักยภาพและ สภาพแวดล้อมของภูมิภาค 5. ความต้องการในการพัฒนาประเทศและภูมิภาค 6. การพัฒนาตลาดแรงงาน 7. การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปะ 8. การส่งเสริมกิจกรรมด้านศาสนา 9. พลวัตของการ พัฒนาโลก และ 10. ความเป็นเอกภาพและค่านิยมของประเทศชาติ

หลักสูตรระดับชาติของการศึกษาขั้นพื้นฐานและมัธยมศึกษาประกอบด้วย การศึกษาด้านศาสนา พลเมืองศึกษา ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม พลเมืองและกีฬา ทักษะด้านอาชีพและสาระความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น (ข้อ 37) รัฐบาลเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับ กรอบหลักสูตรและโครงสร้างการศึกษาขั้นพื้นฐาน (IBE. 2011f: Online)

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตอนต้น ดังนี้

1. การศึกษาระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ ใช้เวลาเรียน 6 ปี (เกรด 1-6) เริ่มเมื่อปี 2527 การศึกษาภาคบังคับได้ขยายให้ครอบคลุมถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (เกรด 7-9) เรียกว่านโยบายการศึกษา 9 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาแรงงานเด็ก รวมทั้งเก็บเด็กไว้ใน

ระบบการศึกษาจนถึงจุดจุดที่พร้อมก้าวทันความเปลี่ยนแปลงความต้องการของสังคม โดยเฉพาะผู้ที่ไม่ได้เรียนต่อในระดับสูงขึ้น

นอกจากนี้โรงเรียนสอนศาสนาบางแห่งได้จัดสอนในระดับประถมศึกษา (Madrarash Ibtidaiyah) มัธยมศึกษาตอนต้น (Madrarash Tsanawiyah) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (Madrarash Aliyah) ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการศาสนา (MORA) เมื่อสิ้นสุดการเรียนระดับประถมศึกษา นักเรียนจะเข้าสอบการสอบแห่งชาติ เพื่อเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้ผลสอบดังกล่าว และการทดสอบทางจิตวิทยา

การเรียนระดับประถมศึกษาจะสอนวิชาดังนี้ Pancasila ศาสนา พลเมือง ศึกษา ภาษาอินโดนีเซีย การอ่านและการเขียน คณิตศาสตร์ การแนะนำเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของชาติและทั่วไป งานฝีมือและแกะสลัก กีฬาและพลศึกษา วาดเขียน ภาษาอังกฤษ และเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาระดับนี้ใช้เวลาเรียน 3 ปี ซึ่งเป็นการสิ้นสุดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้ 1. การศึกษาสายสามัญมุ่งเพิ่มความรู้พัฒนาทักษะและเตรียมความพร้อมเพื่อเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา 2. การศึกษาสายอาชีพศึกษาที่มุ่งเน้นทักษะอาชีพพิเศษเพื่อก้าวสู่โลกการทำงานและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพ 3. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้านศาสนา (Madrrasah Aliyah) ที่จัดโดยกระทรวงการศาสนา เน้นการสอนเรื่องศาสนา 4. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้านการให้บริการ เน้นการฝึกอบรมแก่ข้าราชการ และผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นข้าราชการ

การศึกษาระดับมัธยมศึกษามุ่งเน้นการเพิ่มและพัฒนาทัศนคติความรู้และทักษะของนักเรียนในการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา หรือการทำงาน การศึกษาสายสามัญเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ละพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกของชุมชนโดยมี **คุณลักษณะที่พึงประสงค์**คือมีศรัทธาต่อพระเจ้า มีคุณธรรมจริยธรรม มีบุคลิกภาพสง่างาม มีสุขภาพอนามัยดี มีความคิดสร้างสรรค์ และรักความเป็นประชาธิปไตย (Ministry of National Education of Indonesia. 2010: 23)

สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือมีศรัทธาต่อพระเจ้า มีคุณธรรมจริยธรรม มีบุคลิกภาพ สง่างาม มีสุขภาพอนามัยดี มีความคิดสร้างสรรค์ และรักความเป็นประชาธิปไตย

3.1.7 ประเทศไทย

3.1.7.1 หลักการและวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

การศึกษาของไทยจัดขึ้นโดยใช้หลักการจากพระราชบัญญัติและแผนการศึกษา ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา และกำหนดการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 และมาตรา 8 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา

ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การจัดการศึกษาให้ยึดหลักเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีพัฒนาการกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมาตรา 7 ได้บัญญัติว่ากระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของประเทศชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 7-8)

นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ (2545- 2559) ซึ่งเป็นแผนการศึกษา 15 ปี จัดขึ้นตามมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้การบูรณาการคุณลักษณะของคุณภาพชีวิต โดยเน้นการพัฒนาโดยมีคนเป็นศูนย์กลาง และแผนการด้านศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแบบองค์รวม แผนการศึกษาแห่งชาติมีวัตถุประสงค์สามประการ (IBE. 2001g: Online) ดังนี้

1. พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา ด้วยการพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิด จนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ การปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ และการปลูกฝังและสร้างเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในวิถีชีวิตที่ดีงาม และพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ
2. การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของคน การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และการเรียนรู้ของคนและสังคมไทย การสร้างสรรค์ประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้
- 3.การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้

แนวทางการจัดการศึกษาข้างต้นได้รับการสนับสนุนจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555: 22-23) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ เพื่อส่งเสริมสังคมที่เป็นธรรมและเป็นสังคมสันติสุข การพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ พัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ คุณภาพ และยั่งยืน และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงต่อการพัฒนาคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554: 15)

3.1.7.2 หลักสูตรการศึกษา

ประเทศไทยได้ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชาติโดยมีองค์ประกอบสามประการ คือ 1. กรอบหลักสูตรที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ มาตรฐานและการประเมินผล การจัดการเรียนการสอน 2. กรอบหลักสูตรแกนกลางในระดับชาติแบ่งเป็น 4 ชั้นๆ ละ 3 ปี และ 3. กรอบสำหรับหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมแนวทางการดำเนินการเพื่อช่วยให้สถานศึกษาประยุกต์สาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 กลุ่มสาระคือภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ

ปัจจุบันสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลักซึ่งครอบคลุมการจัดการศึกษาใน 3 ระดับคือ การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีที่ 1-3 และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 4-6 เป็นกรอบและเสนอแนะแนวทางการจัดเตรียมหลักสูตรสถานศึกษา กิจกรรมที่สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียนด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับสังคมที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งเพิ่มความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังระบุมาตรฐานและตัวบ่งชี้ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่คาดหวัง และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างชัดเจนเพื่อจัดปัญหาในการถ่ายโอนผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่ต้องการ นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางดังกล่าวยังกำหนดกรอบและทิศทางการศึกษาของทุกประเภทที่ครอบคลุมนักเรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ 1. ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับ-ส่งสาร วัฒนธรรมในการใช้ภาษาเพื่อการถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนะของตนเองและประสบการณ์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม 2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์เป็นระบบเพื่อสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจของตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในชีวิตประจำวันในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การรู้จักตนเอง การแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ การอยู่ร่วมในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ตลอดจนการวางแผนและจัดการตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงสังคมและสิ่งแวดล้อม และ 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี

เพื่อพัฒนาตนเอง ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องและมีคุณธรรม (สพฐ. 2553ค: 6-7)

นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางข้างต้นยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และใช้ชีวิตด้วยความสามัคคีท่ามกลางพลเมืองไทยและพลโลกดังนี้ รักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ โดยแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้ออกเป็น 8 กลุ่มสาระคือภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอาทิกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (สพฐ. 2553ค: 8) เป็นต้น

นอกจากนี้การประเมินผลการเรียนรู้อย่างตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐาน 2 ประการ คือ การประเมินเพื่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาและประเมินผลโดยการใช้ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดจึงสะท้อนให้ทราบถึงสมรรถนะหลักและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนดังรายละเอียด (IBE. 2011g: Online) ต่อไปนี้

1. การศึกษาระดับประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาใช้เวลาเรียน 6 ปี (ประถมศึกษาตอนต้น 3 ปี และประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี) เป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับนักเรียนที่มีอายุ 6 ปี ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดให้การศึกษาขั้นพื้นฐานครอบคลุมถึงการศึกษาระดับประถมศึกษา 6 ปี (ประถมศึกษาปีที่ 1-6) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

การศึกษาระดับประถมศึกษาจะศึกษาเนื้อหาการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เพื่อมุ่งสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

2. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ขณะที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังแบ่งออกเป็นสองสายคือสายสามัญ หรือสายวิชาการ และสายอาชีพศึกษา การเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาขึ้นอยู่กับผลการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ภายหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สถานศึกษาที่ให้บริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือสถานศึกษาที่จัดสอนตั้งแต่การศึกษาปฐมวัยหรือระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย สถานศึกษาที่จัดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

และสถานศึกษาที่เปิดสอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้สถานศึกษาของรัฐที่เปิดสอนการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) นอกจากนี้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังแบ่ง ออกเป็นการเรียนสายสามัญ และการอาชีวศึกษา ทั้งนี้การศึกษาสายเทคนิคและอาชีวศึกษาจะอยู่ภายใต้ การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะครอบคลุมการจัด การศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย โดยจัดการเรียนการสอนใน 8 กลุ่มสาระเหมือนระดับ ประถมศึกษา โดยการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความ สนใจของตนเอง พัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะการคิดวิพากษ์วิจารณ์และการคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา ทักษะชีวิต และการแก้ปัญหา ความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการ ค้นคว้าและเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะที่การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมุ่งเน้นในการเพิ่มพูนความรู้ เฉพาะด้าน รวมถึงสมรรถนะ ความถนัดและความสนใจทั้งความรู้ด้านวิชาการและเทคนิคและอาชีวศึกษา ทักษะการคิดขั้นสูงคือการคิดวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ เพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น หรือการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เมื่อสำเร็จการศึกษาผู้เรียนจะมี **คุณลักษณะที่พึงประสงค์**คือรักชาติ ศาสน์และกษัตริย์ ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่น ทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (สพฐ. 2553ค: 40)

สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือรักชาติ ศาสน์และกษัตริย์ ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่ เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ตาราง 1 การสังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ

ไทย	บรูไน ดารุสซาลาม	ฟิลิปปินส์	มาเลเซีย	เวียดนาม	สิงคโปร์	อินโดนีเซีย
• รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ • ซื่อสัตย์ • มีวินัย • ใฝ่เรียนรู้ • อยู่อย่างพอเพียง • มุ่งมั่นทำงาน • รักความเป็นไทย • มีจิตสาธารณะ	• ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 • มีความรู้ • คิดวิเคราะห์ • คิดสร้างสรรค์ • ทำงานเป็นทีม • มีสุขอนามัย • มีทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร • ความรู้ ICT	• รักชาติ • เคารพในสิทธิ • มนุษยชน • มีวินัย • คุณธรรม • จริยธรรม • มีความคิดสร้างสรรค์ • สุขภาพดี	• ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสาร • ภาษามลายู • จินตนาการ • คิดวิเคราะห์ • คิดสร้างสรรค์ • ทักษะชีวิต • ทักษะ ICT • เลื่อมใสพระเจ้า • สุขภาพดี • มีคุณธรรม • รักการเรียนรู้	• ความรู้ • คุณธรรม • ยึดหยุ่น • บุคลิก • แบบสังคมนิยม • รู้จักตนเอง • สุขภาพดี • ชื่นชม • สุนทรีย์ภาพ • ความคิดสร้างสรรค์ • มีวินัยและรับผิดชอบ	• มีจริยธรรม • ตัดสินใจแก้ปัญหา • รู้จักวางแผน • ทำงานเป็นทีม • คิดสร้างสรรค์ • สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ • มีวินัย • รักษาสุขภาพ • ความรู้ ICT • ชื่นชมศิลปะ • รับผิดชอบสังคม	• มีศรัทธาต่อพระเจ้า • มีคุณธรรม • จริยธรรม • บุคลิกภาพ • สง่างาม • มีสุขภาพอนามัยดี • คิดสร้างสรรค์ • รักความเป็นประชาธิปไตย

สรุปการสังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่สังเคราะห์จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ และเมื่อบูรณาการกับผลการสัมมนาเชิงลึก และการสนทนากลุ่ม พบว่าคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีดังต่อไปนี้

1. กลุ่มความรู้ (Knowledge) ได้แก่

- 1.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน
- 1.2 การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล

2. กลุ่มทักษะ (Skills) ได้แก่

- 2.1 ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- 2.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม
- 2.3 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

2.3.1 ทักษะชีวิต

- ความตระหนักรู้ในตัวเอง
- ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา
- ทักษะการวางแผนและการจัดการ
- ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม

2.3.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์

ทักษะการคิดสร้างสรรค์

ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์

ทักษะความร่วมมือ

2.3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. กลุ่มเจตคติ (Attitude)

3.1 การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี

3.2 การมีคุณธรรมและจริยธรรม

3.3 ความเป็นประชาธิปไตย

3.4 ความภูมิใจในความเป็นไทย

3.5 ความพอเพียง

3.2 คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

คำว่า “คุณลักษณะ” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 121) หมายถึงเครื่องหมายหรือสิ่งชี้ให้เห็นความดี หรือลักษณะประจำตัวทั้งนี้ในทัศนะของนักวิชาการเช่น พรรณพร วรรณลักษณ์ (2548: 22) ได้กล่าวถึง “คุณลักษณะ” ว่าหมายถึงสิ่งชี้ให้เห็นถึงความดี หรือพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นหรือลักษณะประจำตัวของบุคคลซึ่งเป็นการแสดงออกที่สามารถสังเกตและเห็นได้

ขณะที่คำว่า “พึงประสงค์” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 135) หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ความหมายที่ได้จากพจนานุกรมข้างต้น สรุปได้ว่าคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในฐานะพลเมืองอาเซียน ซึ่งผลจากการสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ บูรณาการกับผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสนทนากลุ่ม มีดังต่อไปนี้

1.กลุ่มความรู้ (Knowledge) ได้แก่

1.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน

1.2 การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล

2.กลุ่มทักษะ (Skills) ได้แก่

2.1 ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม

2.3 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

2.3.1 ทักษะชีวิต

2.3.1.1 ความตระหนักรู้ในตัวเอง

2.3.1.2 ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา

2.3.1.3 ทักษะการวางแผนและการจัดการ

2.3.1.4 ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม

2.3.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

2.3.2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์

2.3.2.2 ทักษะการคิดสร้างสรรค์

2.3.2.3 ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์

2.3.2.4 ทักษะความร่วมมือ

2.3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. กลุ่มเจตคติ (Attitude)

3.1 การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี

3.2 การมีคุณธรรมและจริยธรรม

3.3 การเป็นประชาธิปไตย

3.4 ความภูมิใจในความเป็นไทย

3.5 การอยู่อย่างพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: ออนไลน์) เสนอแนะว่าการพัฒนา นักเรียนไทยเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายคือ คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์ที่จะพัฒนาสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนให้ชัดเจนทั้ง 3 กลุ่มคือ กลุ่มความรู้ (Knowledge) กลุ่มทักษะ (Skills) และกลุ่มเจตคติ (Attitude) แล้วจึงกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนา

สำหรับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ต้องการพัฒนานักเรียนไทยเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน มีดังต่อไปนี้

3.2.1 กลุ่มความรู้ (Knowledge)

สำหรับความรู้มีนักวิชาการและพจนานุกรมหลายฉบับได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 231) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่าการรู้หรือเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

พจนานุกรมเว็บสเตอร์ (Webster. 1977: 531) ให้คำจำกัดความของความรู้ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดจากการศึกษาหรือการค้นคว้า หรือเป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคลที่ได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจน และต้องอาศัยเวลา

ขจรศักดิ์ ศิริมัย (2554: 3) อธิบายว่าความรู้หมายถึงสิ่งที่บุคคลรู้และเข้าใจในหลักการแนวคิดเฉพาะด้าน เช่นมีความรู้ด้านบัญชี มีความรู้ด้านการตลาด ด้านการเมือง เป็นต้น

แมคเคลแลนด์ (McClelland. 1973: 17) กล่าวว่าความรู้ คือความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ เช่นความรู้ด้านเครื่องยนต์ เป็นต้น

บลูม (Bloom. 1981: 271) ให้ความหมายว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่อง เรื่องทั่วไป หรือระลึกถึงวิธีการ กระบวนการ หรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นความจำ

โนนากา (Nonaka. 1991: 21) เสนอแนะว่า ความรู้คือการรับรู้เบื้องต้นที่บุคคลได้รับผ่านประสบการณ์ โดยเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า แล้วจัดระบบโครงสร้างความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำกับสภาพจิตวิทยา ดังนั้นความรู้จึงเป็นความจำที่ผ่านการคัดเลือกที่สอดคล้องกับสภาพจิตใจของบุคคลนั้น

โบมและสแปโร (Boam; & Sparrow. 1992: 30) กล่าวว่าความรู้หมายถึงการแสดงออกของสมรรถภาพของสมองด้านความจำ หรือความระลึกได้ในข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับ และรวบรวมสะสมไว้จากการบอกกล่าว หรือประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ แบ่งออกเป็นความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับวิธี และการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้าง

กล่าวโดยสรุปความรู้หมายถึงการแสดงออกของสมรรถภาพของสมองด้านความจำ หรือความระลึกได้ในข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับ และรวบรวมสะสมไว้จากการบอกกล่าว หรือประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ แบ่งออกเป็นความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้าง

ส่วนคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ที่เป็นความรู้ได้แก่ ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน และการมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล มีรายละเอียดดังนี้

1. ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน

ความหมายของความตระหนักรู้ (Awareness)

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความตระหนักรู้ (Awareness) ไว้อย่างหลากหลายดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 320) ได้ให้ความหมายของคำว่าตระหนักไว้ว่า หมายถึง รู้ประจักษ์ชัด รู้ชัดแจ้ง

มยุรี บุญเยี่ยม (2545: 60) อธิบายว่า ความตระหนักรู้หมายถึง การที่บุคคลแสดงถึงการรับรู้ การคิดได้ ผูกพัน และการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบเมื่อเผชิญกับปัญหา เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

ศศิธร บัวทอง (2549: 10) ให้ความหมายว่า ความตระหนักรู้หมายถึง การมีความสำนึกในบางสิ่งบางอย่างหรือเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการรับรู้และพิจารณาใคร่ครวญเหตุการณ์

ประสบการณ์ วัตถุหรือเหตุการณ์ที่ดำเนินไปบางอย่าง การใช้ความคิดจดจ่อ ผูกพัน เตือนตนเองได้ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด

จาร์ซา สมศรี (2550: 14) ให้ความหมายของตระหนักรู้ว่าหมายถึง การที่บุคคล ถูกคิดได้ หรือเกิดขึ้นในความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสภาพการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึกว่ามี หรือการถูกคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในภาวะของจิตใจ แต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลนั้นจะจำได้ หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น

กูด (Good. 1973: 54) กล่าวถึงความหมายของตระหนักรู้ (Awareness) ว่า หมายถึงความรู้สึกที่แสดงถึงการรับรู้ของบุคคล หรือการที่บุคคลแสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

คิมเบอร์ก (Kimbrough. 1988: 212) กล่าวถึงความตระหนักรู้ว่ามีความหมาย คล้ายกับความสำนึก ในแง่ของภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนา ต่างๆ ซึ่งความตระหนักเป็นสภาวะที่บุคคลได้รับรู้ หรือได้ประสบการณ์ต่างๆ แล้วมีการประเมินค่า และรู้ถึงความสำคัญในการที่ตนเองมีสิ่งนั้นๆ นั่นคือประสบการณ์และสภาวะแวดล้อม หรือสิ่งเร้า ภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักขึ้น

ซาปิโร (Shapiro. 1997: 32) กล่าวถึงความตระหนักรู้ว่า เป็นการกระทำที่เกิด จากความสำนึกในเรื่องหรือเหตุการณ์นั้นๆ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า ความตระหนักรู้ หมายถึง ความรู้สึกที่แสดงถึง พฤติกรรม การรับรู้ ผูกพัน การแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้หรือ ได้รับประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน หมายถึงการที่แสดง พฤติกรรมการรับรู้ ผูกพันและ การแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศ สมาชิกอาเซียนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ หรือการได้รับประสบการณ์จากสถานศึกษาและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ทั้งนี้การตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นประเด็นที่อาเซียน ให้ความสำคัญมากที่สุดเนื่องจากจะนำไปสู่การสร้างควมไว้วางใจ เชื่อใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำเร็จของการสร้างประชาคมอาเซียน พ.ศ. 2558 (วิทวัส ศรีวิหค. 2554: 37) โดยได้ มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในเอกสารสำคัญของอาเซียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้ทรงคุณวุฒิ หลายท่านดังนี้

กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ในบทที่ 1 ข้อย่อยที่ 10 ที่กล่าวถึงบทบาท ของการศึกษาใน การเพิ่มความตระหนักในความเป็นอาเซียนและอัตลักษณ์อาเซียนรวมทั้งส่งเสริม ความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2553: 7)

แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) ได้กำหนดไว้ใน การส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกันในเรื่องอาเซียนว่าให้จัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาร่วมกันในระหว่างประเทศสมาชิก ส่งเสริมการเรียนภาษาอังกฤษและแลกเปลี่ยนทางด้านภาษาอาเซียนระหว่างสมาชิก แลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และสอนค่านิยมร่วมและมรดกทางวัฒนธรรมแก่เยาวชนอาเซียนผ่านหลักสูตรโรงเรียน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2552ข: 37)

ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 15 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 ผู้นำอาเซียนได้กำหนดทิศทางในการดำเนินความร่วมมือด้านการศึกษาของอาเซียนตามข้อเสนอของรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนซึ่งรวมถึงการสร้าง ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน โดยที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2554 ณ ประเทศบรูไน ดารุซาลาม ที่ประชุมได้เห็นชอบให้จัดสอนวิชาอาเซียนศึกษาแก่เยาวชนอาเซียนโดยร่วมกันจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาเพื่อสอนในโรงเรียนประเทศสมาชิกอาเซียน จัดกิจกรรมเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและอัตลักษณ์อาเซียน การรื้อฟื้นค่ายเยาวชนอาเซียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2554ข: 29)

ยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี ด้านการศึกษาอาเซียน (ASEAN 5-Year Plan on Education 2011-2015) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน โดยกล่าวว่าอาเซียนมีเป้าหมายในการเสริมสร้างอัตลักษณ์อาเซียน ด้วยการสร้างความตระหนักในคุณค่าการเป็นพลเมืองอาเซียนในสังคมทุกระดับทั้งในสาขาการศึกษา ยุทธศาสตร์ในการดำเนินการดังกล่าวประกอบด้วย การส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำโครงการอาเซียนศึกษาในภูมิภาค หลักสูตรของโรงเรียนในอาเซียนในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้รวมการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียนไว้ด้วยรวมทั้งจัดทำโครงการฝึกอบรมครูและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในภูมิภาค รวมทั้งการแลกเปลี่ยนนักศึกษา และวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกอาเซียน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2554ข: 36-37)

นโยบายการขับเคลื่อนการศึกษาในอาเซียนสู่เป้าหมายในการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ของกระทรวงศึกษาธิการ ในนโยบายที่ 1 กำหนดให้เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียนเพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเตรียมความพร้อมของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษาและประชาชนเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านยังให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียน โดยสุรินทร์ พิศสุวรรณ (Pitsuwat. 2007: 2) กล่าวว่าเยาวชนไทยจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ประชาคมอาเซียน และสามเสาหลักได้แก่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ขณะที่วิทวัส ศรีวิหค (2554: 37) ให้ข้อคิดเห็นว่าเยาวชนไทยต้องมีความตระหนัก

รู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในเรื่องการปกครอง ประวัติศาสตร์ที่ดี วัฒนธรรมเพราะจะช่วยนำไปสู่ความไว้วางใจ เชื่อใจ เคารพซึ่งกันและกันทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนความรู้ภาษาเพื่อนบ้านจะช่วยให้รู้เขา รู้เรา และเอื้อต่อการทำงานข้ามชาติในอนาคต ส่วนพยางค์ศัพท์ ชาติสุทธิผล (2554: 3) สนับสนุนว่าควรส่งเสริมให้เด็กไทยมีความรู้เรื่องการเปิดเสรีอาเซียนเพื่อทราบและสามารถใช้สิทธิประโยชน์จากกรอบดังกล่าวได้ ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับสมเกียรติ อ่อนวิมล ที่มีความเห็นว่าเยาวชนไทยควรมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน สามเสาหลักของประชาคมอาเซียน รู้จักเพื่อนบ้าน และพูดภาษาเพื่อนบ้านได้ ขณะที่พินิติ รตะนานุกูล (2554: 54) เสนอแนะว่าเยาวชนไทยควรมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรมประเพณี ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และกฎหมายและระเบียบอาเซียนที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นการมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้านจะครอบคลุมความรู้เกี่ยวกับสามเสาหลักของอาเซียน ได้แก่

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่จุดกำเนิดอาเซียน กฎบัตรอาเซียน ปฏิญญาอาเซียนที่สำคัญ ระบอบการปกครองของสมาชิกอาเซียน และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียนและสมาชิกอาเซียน

2. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่สินค้าและสกุลเงินของสมาชิกอาเซียน ระบบเศรษฐกิจอาเซียน การเปิดเสรีและการค้าบริการด้านการศึกษา และข้อตกลงทางการค้าอาเซียนต่างๆ

3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ระบบการศึกษาของสมาชิกอาเซียน ชาติพันธุ์ ภาษา การแต่งกาย สภาพภูมิอากาศ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สร้างสรรค์ บุคคลสำคัญในอาเซียน ความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้การมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน จะหมายถึงการแสดงพฤติกรรมการรับรู้ ผูกพัน และการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ หรือการได้รับประสบการณ์จากสถานศึกษาและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เกี่ยวกับสามเสาหลักของอาเซียนคือ 1.ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้อง 2.ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและความรู้ที่เกี่ยวข้อง 3.ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด

1. มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้อง
2. มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและความรู้ที่เกี่ยวข้อง
3. มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 232) ให้ความหมายของความรู้ว่าเป็นสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถในทางปฏิบัติ หรือทักษะ ส่วนวิชาการ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 1073) หมายถึงความรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขา ดังนั้นความรู้ทางวิชาการจึงหมายถึงสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียนในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขา

Oxford Advanced Learner's Dictionary (Oxford University. 821) ได้อธิบายความหมายของความรู้ (Knowledge) ว่าหมายถึงสารสนเทศ ความเข้าใจ หรือทักษะที่ได้รับจากการศึกษาหรือ/และประสบการณ์ ส่วน ความรู้ทางวิชาการ (Academic knowledge) หมายถึงความเข้าใจหรือทักษะที่ได้รับจากการศึกษาในวิชาความรู้เฉพาะ

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2546: 86) อธิบายว่า ความรู้ทางวิชาการ เป็นผลที่ได้จากการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ เกิดจากความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ในสาขาวิชานั้นๆ เป็นความสามารถในการระลึกรู้ในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ความรู้ในแต่ละบุคคลมี คือ ความรู้รอบตัวและความรู้ในแต่ละสาขาวิชาชีพ ความรู้ที่องค์การสร้างขึ้นหรือต้องการใช้ในการพัฒนาองค์การให้ดียิ่งขึ้น คือ ความรู้ใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องมีวัฒนธรรมองค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของคนให้เพิ่มพูนอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาความรู้โดยการอ่านและการคิด

คลาร์ค และเครจ (Clarke; & Clege. 1998: 43) ให้ความหมายว่าความรู้ทางวิชาการเป็นผลที่ได้จากภูมิปัญญา และการเรียนรู้เฉพาะสาขาที่มีอยู่ในตัวคนและพนักงานในองค์การทั้งหมด และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดสำหรับองค์การที่ต้องการความสำเร็จ และสร้างสิ่งที่เหนือกว่าองค์การคู่แข่งอื่น

เกรย์ (Grey. 2002: Online) เสนอแนะว่า ความรู้ทางวิชาการ คือข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ซึ่งองค์การจะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนจากผู้นำส่งเสริมให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพ ทักษะ ความสามารถ ความคิด สัญชาติญาณและความเชี่ยวชาญของตน

ลิตเติล ควินตัส และเรย์ (Little; Quintas;& Ray. 2002: 42) อธิบายความหมายของความรู้ทางวิชาการ ว่าเป็นพลวัต (Dynamic) ที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างบุคคล หรือบุคคลกับองค์การ หรือองค์การกับองค์การที่สนใจในองค์ความรู้ร่วมกัน โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ฝังลึกในคน และความรู้ที่เปิดเผย ในรูปแบบต่างๆภายใต้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และเพียงพอกับการพัฒนาองค์การทั้งในมิติของการสร้างความรู้ การเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้และการนำความรู้ไปใช้

จากความหมายของความรู้ทางวิชาการที่เสนอแนะไว้ข้างต้นนั้น สรุปได้ว่าหมายถึงผลที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ ในสาขาใดสาขาหนึ่ง หรือหลายสาขา รวมทั้งความสามารถในทางปฏิบัติ หรือทักษะที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นความรู้ทางวิชาการ หมายถึงผลที่สั่งสมจากการศึกษา เล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ในสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง หรือหลายสาขาที่สามารถสร้างคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ให้แก่ตนเองและองค์กร และเป็นที่ยอมรับและสามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาระดับนานาชาติได้ (สพฐ. 2553ข: 27)

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2552 – 2559) ได้กำหนดนโยบายการส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษาโดยพัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนไทยต้องมีความรู้ความสามารถในระดับสากลสามารถแข่งขันได้ และสามารถอยู่ร่วมกับพลโลกอย่างสันติสุข (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2552ข: 24-25) นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับเป้าหมายยุทธศาสตร์ข้อ 1 ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) ที่กำหนดว่าคนไทยและการศึกษาไทยมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล โดยมีตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมายคือ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักจากการทดสอบระดับชาติมีค่าเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 50 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นเป็นไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับนานาชาติ (ผลการสอบ PISA) 3. ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ เพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี 4. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี 5. สัดส่วนผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทอาชีวศึกษา: สามัญศึกษาเป็น 60:40 6. ผู้สำเร็จอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามีคุณภาพระดับสากลและเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิและ 7. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย (อายุ 15 -59 ปี) เพิ่มขึ้นเป็น 12 ปี

ขณะที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายที่การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล มีความสามารถในการสื่อสาร คิดเป็นและมีทักษะชีวิต เพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่จะพัฒนาเยาวชนของชาติสู่ศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะวิเคราะห์สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติโดยได้กำหนดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการคือ 1. ความสามารถในการสื่อสาร 2. ความสามารถในการคิด 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา 4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (สพฐ. 2553ค: 5)

ทั้งนี้เพื่อตอบสนองเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2552 -2561) การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในการพัฒนาคุณภาพคนไทยและการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานสากล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ริเริ่มโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (สพฐ. 2553ข: 9) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาของอาเซียน (ASEAN Education Hub) (วิทวัส ศรีวิหค. 2554: 41) โดยผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก ด้วยการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ เพื่อเป็นการพัฒนาต่อยอดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐานชาติ

ได้แก่**คนเก่ง** คือรู้สังคมไทย สังคมสากล มีความสามารถเฉพาะทาง คิดสร้างสรรค์ ทันสมัย ทันเหตุการณ์โลก ทันเทคโนโลยี แสวงหาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง **คนดี** คือดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพดี ทั้งจิตใจและพฤติกรรม มีวินัยต่อตนเองและสังคม ควบคุมตนเองได้ อยู่ร่วมกับคนอื่นได้ พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ และ**มีความสุข** คือร่างกายแข็งแรง ร่าเริงแจ่มใส จิตใจเข้มแข็ง มีความสุขในการเรียนรู้และการทำงานโดยกำหนดให้คุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก (สพฐ. 2553ก: 10-14) ดังนี้

1.ความเป็นเลิศด้านวิชาการ (Academic Excellence) ได้แก่การมีความรู้ความสามารถทางวิชาการโดยมีผลสัมฤทธิ์ในระดับดี มีความสามารถ ความถนัดเฉพาะทางที่โดดเด่น มีผลการเรียนเป็นที่ยอมรับ สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาระดับต่างๆ ของนานาชาติได้มีความสามารถในการเรียนรู้ รู้จักแหล่งและวิธีแสวงหาความรู้ มีทักษะด้านข้อมูลที่จะทำให้สามารถวิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์ และใช้ข้อมูล สารสนเทศ สามารถใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดคือ

1. ร้อยละของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านการประเมินระดับชาติอยู่ในอยู่ในระดับดี
2. ร้อยละของนักเรียนที่มีความสามารถเฉพาะทาง เป็นที่ประจักษ์สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ
3. ร้อยละของนักเรียนที่สามารถเข้าต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในและต่างประเทศ
4. อัตราการเพิ่มของรางวัลที่ได้รับจากการแข่งขันทางวิชาการ/วิชาชีพระดับชาติ

ดังนั้น**การมีความรู้ทางวิชาการที่เป็นสากล**ผู้วิจัยสรุปได้ว่าหมายถึงการมีความรู้ความสามารถทางวิชาการโดยมีผลสัมฤทธิ์ในระดับดี มีความสามารถเฉพาะทางที่โดดเด่น มีผลการเรียนเป็นที่ยอมรับ สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาของนานาชาติได้ทุกระดับ มีความสามารถในการเรียนรู้ รวมทั้งทาบวิธีแสวงหาความรู้ มีทักษะด้านข้อมูลที่ช่วยให้วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล และใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดคือ

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านการประเมินระดับชาติอยู่ในอยู่ในระดับดี
2. นักเรียนมีความสามารถเฉพาะทาง เป็นที่ประจักษ์สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ
3. นักเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในและต่างประเทศ
4. อัตราการเพิ่มของรางวัลที่ได้รับจากการแข่งขันทางวิชาการ/วิชาชีพระดับชาติสูงขึ้น

3.2.2 กลุ่มทักษะ (Skill)

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของทักษะไว้ดังนี้

แสงดาว ฤงคำ (2553: 18) เสนอแนะว่าทักษะ (Skill) หมายถึงความชำนาญหรือความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝน ประสบการณ์ และพรสวรรค์ ทักษะเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กร เช่นครูต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ ขณะที่ผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหารเป็นต้น

ขจรศักดิ์ ศิริมัย (2554: 3) กล่าวว่าทักษะหมายถึงสิ่งที่บุคคลรู้และสามารถทำได้เป็นอย่างดี

แมคเคลลีแลนด (McClelland. 1973: 17) กล่าวว่าทักษะคือสิ่งที่ต้องการทำให้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเกิดขึ้นจากพื้นฐานทางความรู้และสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว ว่องไว เช่นทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น

แคทซ์ (Katz. 1996: 23) ได้กำหนดทักษะที่จำเป็นในกระบวนการบริหาร โดยเห็นว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จต้องมีทักษะพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) เป็นทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติงานตามวิชาชีพ หรือสายงานที่รับผิดชอบ เช่นการสอน การรักษาพยาบาล หรือการก่อสร้าง ทักษะด้านเทคนิคเกิดจากการเรียนรู้ การฝึกฝน และประสบการณ์ที่บุคคลผู้นั้นได้ปฏิบัติจนชำนาญ ถือเป็นทักษะที่สำคัญที่ผู้บริหารใช้ในการแก้ปัญหา และให้คำแนะนำแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skills) เป็นทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานร่วมกับบุคคลหลายกลุ่มอาชีพ ผู้บังคับบัญชา ลูกน้อง ตลอดจนบุคคลภายนอก ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องพัฒนาทักษะในการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์จึงเป็นทักษะพื้นฐานสำหรับผู้บริหาร และสมาชิกทุกคนในองค์กร ทักษะดังกล่าว ประกอบด้วย การพูด การฟัง และการเปิดรับต่อบุคคลอื่น การทำงานเป็นทีม ฯลฯ

3. ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skills) เป็นทักษะด้านการกำหนดปัญหา การรวบรวมและจัดระบบสารสนเทศ การวิเคราะห์ การวางแผน การประสานงานและการประมวลผลข้อมูลเป็นสารสนเทศ การสรุปความรู้และความเข้าใจความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการดำเนินงาน รวมทั้งความสามารถในการหาโอกาส การวางแผนอนาคต และการตัดสินใจ ตลอดจนการดำเนินงานในระยะยาวขององค์กร ทักษะความคิดรวบยอดนี้เป็นทักษะที่ผู้บริหารต้องคิดอย่างเป็นระบบ โดยการกำหนดปัญหา และการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องทันที่

กล่าวโดยสรุปทักษะคือความชำนาญ หรือความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝน ประสบการณ์ และพรสวรรค์ ทักษะเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานของ

สมาชิกในองค์กร เช่นครูต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ ขณะที่ผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหาร เป็นต้น ตามหลักการของแสงดาว ถุงคำ (2553: 18)

ส่วนคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ที่เป็นทักษะได้แก่ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดดังนี้

1. ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ปัจจุบันสารสนเทศ วิทยาการใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายอย่างกว้างขวางส่งผลให้การเดินทางของข้อมูลสารสนเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วฉับไว ภาษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์มาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ผู้ที่มีทักษะความรู้ด้านภาษาในการสื่อสารอย่างมีคุณภาพจึงได้เปรียบอย่างยิ่ง โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งมีผู้ใช้จำนวนมากมายทั่วโลก ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งให้เห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษและนำมาใช้ในการติดต่อสื่อสารกับประชาคมโลกเพื่อรับรู้และแลกเปลี่ยนความร่วมมือและข้อมูลข่าวสารกับนานาประเทศ (ผกาภรณ์ ผดุงกิจ. 2552: 3)

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันเป็นการสอนที่เน้นทักษะเพื่อการสื่อสาร (Communicative Approach) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน แต่คนส่วนใหญ่มักคิดว่าทักษะด้านการพูดเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากทักษะดังกล่าวเป็นการแสดงถึงความสำเร็จในการใช้ภาษา (Nolasco; & Arther. 1991: 31) ขณะที่เออร์ (Ur. 1998: 120) มีความเห็นว่าการพูดเป็นทักษะส่งสารที่ใช้กันมากที่สุด เป็นทักษะที่จำเป็นมากในการสื่อสารประจำวัน ในการพูดผู้พูดจะต้องใช้ความคิดและถ่ายทอดความคิดโดยใช้คำศัพท์และโครงสร้างไวยากรณ์รูปแบบต่างๆ และเป็นพื้นฐานนำไปสู่ทักษะอื่นๆ อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยจำนวนมากระบุว่าเด็กไทยที่ได้เรียนภาษาอังกฤษเป็นเวลาหลายปี ยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ถูกต้องตามสถานการณ์จริง ทั้งนี้เพราะผู้เรียนรู้สึกอาย เมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษ หรือพูดเบาเพื่อปกปิดความผิดพลาดของตนเอง กลัวคนอื่นดูถูกว่าพูดไม่ได้ทั้งในและนอกชั้นเรียน และอีกปัญหาหนึ่งคือปัญหาด้านวัฒนธรรม เพราะคิดว่าการพูดภาษาอังกฤษคำหนึ่งภาษาไทยคำหนึ่ง หรือการพูดภาษาอังกฤษกับคนไทยเป็นเรื่องไม่เหมาะสมเพราะพูดกับคนไทยต้องพูดภาษาไทยทำให้ไม่มีโอกาสใช้ภาษาได้จริง (ผกาภรณ์ ผดุงกิจ. 2552: 64) นอกจากนี้ชুমิน (Shumin. 1997: 8) กล่าวถึงปัญหาการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนว่าผู้เรียนขาดความคล่องแคล่วในการใช้คำศัพท์ สำนวน โครงสร้างภาษา และความเข้าใจสภาพเป็นจริงทางวัฒนธรรมทำให้ขาดโอกาสใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของทองใบ ทองภูบาล (2553: 2) ว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยโดยเฉพาะการพูดจะมีปัญหา เนื่องจากนักเรียนไทยไม่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดภาษาอังกฤษ มีโอกาสในการพูดภาษาอังกฤษน้อยมากและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษ

1.1 ความหมายของการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

นักการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารไว้ดังต่อไปนี้

สก๊อต (Scott. 1981: 70) กล่าวถึงการพูดเพื่อการสื่อสารว่าเป็นพฤติกรรม การสื่อสารที่ผู้พูดและผู้ฟังปฏิสัมพันธ์กัน โดยการให้ข้อมูลข่าวสารกันทางวาจาเพื่อโต้ตอบสิ่งที่ได้ ยิน จึงทำให้เกิดการสื่อสารได้

เบิร์น (Byrn. 1987: 8) กล่าวว่า การพูดเพื่อการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังในการแปลความหมายจากข้อความที่ถูกป้อนเข้ามา และการโต้ตอบข้อความนั้น

พอลสตัน (Paulston. 1995: 56-57) กล่าวถึงความสามารถในการพูดเพื่อการสื่อสารว่ามีได้เป็นเพียงปฏิสัมพันธ์ทางภาษาเท่านั้น แต่ถ้าสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผู้พูด จะต้องสามารถสื่อสารในสังคมข้ามวัฒนธรรมได้ กล่าวคือต้องใช้ภาษาตามกฎของสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้การพูดเพื่อการสื่อสารยังรวมถึงพฤติกรรมที่มีใช้คำพูดด้วย (Non-Verbal Behavior) ดังนั้นองค์ประกอบที่มีใช้คำพูด นับเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของการพูดเพื่อการสื่อสารด้วย

เรฟเวล (Revel. 1995: 1-3) ให้ความเห็นว่าการพูดเพื่อการสื่อสารเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูล ความคิดเห็น และความรู้สึกระหว่างบุคคลซึ่งเกิดขึ้นได้หลายวิธี โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ทั้งภาษา ท่าทางและการพูด เป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมของผู้พูดโดยไม่มีกฎเกณฑ์บังคับตายตัว แต่สิ่งเหล่านี้ต้องสอนและเรียนรู้เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด บุคคล ต้องมีความสามารถในการสื่อสารที่เหมาะสมทั้งการพูดและการกระทำ

ซาวิยอง (Savigon. 2000: 14-15) ให้ความหมายของการพูดเพื่อการสื่อสารว่าเป็นวิธีที่บุคคลหนึ่งกล่าวคำพูดกับบุคคลอื่นเพื่อความเข้าใจและแปลความหมายได้ถูกต้องตามความต้องการของผู้พูดโดยการสื่อสารเกิดขึ้นได้หลายสถานการณ์ ซึ่งการสื่อสารจะประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับบริบทและจุดประสงค์ของการสื่อสาร โดยบุคคลสองฝ่ายเข้าใจกันและมีประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

ลูโอมา (Luoma. 2004: 27) กล่าวถึงการพูดเพื่อการสื่อสารว่าเป็นกระบวนการสื่อความหมายระหว่างบุคคลที่ประกอบด้วยระบบเสียง โครงสร้างไวยากรณ์ และหน่วยคำ เพื่อให้เข้าใจข้อมูลระหว่างสองฝ่าย

จากข้อคิดเห็นของนักการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่าการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหมายถึงการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร วัฒนธรรม ประเพณี และการกระทำให้ผู้อื่นเข้าใจด้วยภาษาอังกฤษ โดยใช้คำพูด ภาษาหรือกริยาท่าทางที่ไม่ใช่คำพูด

1.2 องค์ประกอบของการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

นักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ดังนี้ ชูมิน (Shumin. 1997: 8) เสนอแนะว่าการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีองค์ประกอบดังนี้

1. การกล่าวถ้อยคำ (Utterance Act) หมายถึงการที่ผู้พูดกล่าวคำหรือประโยคขึ้นมาโดยคำพูดหรือประโยคดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสารด้วย
2. การกล่าวคำพูดที่ก่อให้เกิดหรือบรรลุผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามแต่สถานการณ์ (Propositionary Act) หมายความว่า การที่ผู้พูดได้ตอบคำที่เหมาะสมกับเหตุการณ์กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น เช่นการกล่าวคำพูดที่ทำให้ผู้ฟังเกิดสำนึก หรือเชื่อถือ เช่นการพูดที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจ หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิด
3. การแสดงเจตนาในการกล่าวคำพูด (Illocutionary Act) หมายถึงการแสดงออกซึ่งความตั้งใจของผู้พูดในการกล่าวถ้อยคำ เช่นการทักทาย ขอร้อง ตักเตือน ยอมรับ ขอโทษ เป็นต้น

อันเดอร์ฮิลล์ (Underhill. 2000: 2) กล่าวถึงองค์ประกอบของการพูดเพื่อการสื่อสารว่ามีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. ผู้พูด (Speaker) หมายถึงบุคคลซึ่งพูดสื่อความหมายหรือส่งข้อความหรือข้อมูลไปยังผู้ฟัง

2. สาร (Message) หมายถึงข้อความหรือข้อมูลที่ผู้พูดส่งไปยังผู้ฟัง

3. ผู้ฟัง (Listener) หมายถึงบุคคลที่รับสารหรือรับฟังข้อมูลที่ผู้พูดส่งมาให้

กระบวนการนี้จะเกิดการปฏิสัมพันธ์สองทางคือผู้พูดส่งสารหรือข้อมูลไปยังผู้ฟังซึ่งผู้ฟังรับข้อมูลแล้วแปลความหมายให้เข้าใจ จากนั้นจะเปลี่ยนสถานะเป็นผู้พูดเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้พูดคนแรกซึ่งจะเปลี่ยนสถานะเป็นผู้ฟัง กระบวนการนี้เรียกว่ากระบวนการสื่อสาร

สรุปได้ว่าการพูดต้องประกอบด้วยผู้พูด สารหรือข้อมูล และผู้ฟังหรือผู้รับสาร โดยใช้ภาษาเป็นสื่อเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันและกัน นอกจากนี้ความสามารถในการตีความหรือใช้กลวิธีต่างๆ ในการสื่อสารถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การสื่อสารระหว่างสองฝ่ายเข้าใจได้รวดเร็วและตรงกันยิ่งขึ้น

1.3 ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีวัตถุประสงค์หลักคือการพัฒนาให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสื่อสารได้ตามสถานการณ์จริง ดังนั้นกวีวิชาการหลายท่านได้เสนอแนะไว้ดังนี้

บาร์ทซ์ (Bartz. 1989: 81-82) กล่าวถึงการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ความคล่องแคล่ว ความต่อเนื่อง ความราบรื่น และมีความเป็นธรรมชาติในการพูด (Fluency)

2. ความเข้าใจ (Comprehensibility) คือความสามารถที่จะพูดให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อสารออกมา

บราวน์ (Brown. 2000: 246 -247) กล่าวถึงความสามารถของภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารว่าประกอบด้วยความสามารถด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษา (Grammatical Competency) ซึ่งมีไม่เพียงความสามารถในการใช้ไวยากรณ์เท่านั้น แต่หมายรวมถึงความสามารถในการใช้องค์ประกอบทั้งหมดของตัวภาษา ได้แก่การออกเสียง การใช้คำศัพท์ และกฎการวางรูปประโยคซึ่งทำให้ผู้พูดสามารถเข้าใจและใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องตามโครงสร้างโดยปราศจากการลังเล ทำให้พูดได้อย่างคล่องแคล่ว

2. ความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competency) หมายถึงผู้พูดสามารถจัดการกับบทบาทของการสนทนาโดยการผลัดเปลี่ยนบทบาทในการเปิดและเปิดบทสนทนาและเชื่อมโยงการสนทนาให้ดำเนินต่อไปอย่างราบรื่นและเหมาะสม นอกจากนี้ผู้พูดต้องรู้จักเชื่อมโยงภาษาพูดและภาษาเขียน โดยการใช้คำพูดแสดงความสัมพันธ์ของประโยคหรือข้อความเพื่อสื่อความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ ได้

3. ความสามารถด้านภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistic Competency) หมายถึงผู้พูดสามารถใช้คำพูดได้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ โดยสามารถเลือกรูปแบบของภาษาให้สัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลในสังคม นอกจากนี้ผู้พูดยังต้องสามารถพูดสนทนาเพื่อสร้างสัมพันธ์ทางสังคม และพูดเพื่อจุดประสงค์เฉพาะที่แตกต่างที่แตกต่างไปตามสถานการณ์ด้วย.

4. ความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competency) นอกจากความสามารถทั้งสามประการข้างต้นแล้ว ผู้พูดควรมีความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร หมายถึงผู้พูดสามารถแก้ปัญหาในขณะที่สื่อสารด้วยกลวิธีต่างๆ ที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายได้ แม้ว่าจะไม่มีความสามารถด้านไวยากรณ์ดีพอ แต่ผู้พูดก็ใช้กลวิธีในการจัดการกับความบกพร่องเหล่านั้นเพื่อช่วยในการสื่อสารกับผู้อื่นได้

ขณะที่แฮริส (Harris. 2001: 81-82) กล่าวถึงความสามารถในการพูดเพื่อการสื่อสารว่าประกอบด้วยความสามารถดังต่อไปนี้

1. การออกเสียง (Pronunciation) หมายถึงผู้พูดต้องออกเสียงพยัญชนะ สระ การเน้นหนักในคำ ประโยคและควบบก้ำต่างๆ ได้ถูกต้อง

2. ไวยากรณ์ (Grammar) ผู้พูดต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษา

3. คำศัพท์ (Vocabulary) ผู้พูดใช้คำศัพท์อย่างหลากหลายและถูกต้อง

4. ความคล่องแคล่วของการใช้ภาษา (Fluency) หมายถึงผู้พูดใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว

5. ความสามารถในการเข้าใจ (Comprehensibility) คือความสามารถในการเข้าใจข้อมูลและพูดโต้ตอบให้การสื่อสารดำเนินไปอย่างราบรื่น

แครร์รอล (Carroll. 1982: 135) ได้จัดระดับความสามารถของทักษะของการพูดไว้ 9 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับผู้ใช้พูดภาษาอังกฤษไม่ได้เลย (Non-User) หมายถึงผู้พูดไม่เข้าใจหรือพูดภาษาไม่ได้เลย

ระดับที่ 2 ระดับผู้ใช้ภาษาได้เล็กน้อย (Intermittent User) หมายถึงระดับที่ผู้พูดสามารถพูดได้เพียงสองสามคำ

ระดับที่ 3 ระดับผู้ใช้ภาษาได้ในวงจำกัด (Extremely Limited User) หมายถึงระดับที่ผู้พูดพูดอย่างตะกุกตะกัก เกิดความผิดพลาดบ่อย ๆ เข้าใจบทสนทนาและรู้รายละเอียดบางส่วน จึงไม่สามารถสนทนาได้ต่อเนื่อง อย่างเป็นเรื่องเป็นราว จับรายละเอียดไม่ได้ จับได้แต่ใจความสำคัญเท่านั้น

ระดับที่ 4 ระดับที่ใช้ภาษาภาษาเกือบพอเพียง (Marginal User) หมายถึงระดับที่ผู้พูดสามารถโต้ตอบสนทนาได้ แต่ค่อนข้างเป็นคู่สนทนาที่เงิบ ไม่สามารถนำการสนทนาด้วยความเร็วปกติ ขาดความคล่องแคล่วและความถูกต้อง การสนทนาดำเนินไปด้วยความยากลำบากและขาดความต่อเนื่อง แต่ยังเข้าใจในเรื่องที่สนทนา มีสำเนียงในการใช้ภาษาเติมปนอยู่ มีความแตกต่างจากระดับที่ 3 คือคู่สนทนามีความเข้าใจผิดน้อยกว่าคู่สนทนาในระดับที่ 3

ระดับที่ 5 ระดับที่ใช้ภาษาได้ปานกลาง (Modest User) หมายถึงระดับที่ผู้พูดสื่อความหมายของใจความหลักได้ แต่ยังใช้หลักไวยากรณ์ผิดพลาด ในบางครั้งยังถูกถามหรือต้องถามคู่สนทนาเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมาย แต่ยังคงพร่องในการสนทนาและความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา ผู้พูดไม่สนใจและไม่มีลีลาในการสนทนา

ระดับที่ 6 ระดับผู้ใช้ภาษาได้ (Competent User) หมายถึงการที่ผู้พูดสามารถคุยในหัวข้อที่สนใจ ติดตามเรื่องราวที่สนทนาได้ เปลี่ยนเรื่องที่พูดได้ อาจมีการหยุดหรือตะกุกตะกักในบางครั้งบางคราว รวมทั้งเริ่มต้นการสนทนาได้

ระดับที่ 7 ระดับที่ใช้ภาษาได้ดี (Good User) หมายถึงระดับที่ผู้พูดสามารถเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้ อย่างชัดเจน มีการเก็บรายละเอียด สามารถสนทนาได้เป็นเรื่องเป็นราว แต่ยังไม่คล่องนัก สามารถติดตามการสนทนาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ น้ำเสียง มีการตะกุกตะกักหรือพูดซ้ำข้อความ แต่สามารถโต้ตอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ 8 ระดับที่ใช้ภาษาได้ดีมาก (Very Good User) หมายถึงระดับที่ผู้พูดสามารถอภิปรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำการสนทนา และดำเนินการอภิปรายต่อไป แสดงอารมณ์ขัน และโต้ตอบด้วยน้ำเสียงและกริยาท่าทางได้อย่างเหมาะสม

ระดับที่ 9 ระดับผู้เชี่ยวชาญการใช้ภาษา (Expert User) หมายถึงระดับที่ผู้พูดสามารถพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำการสนทนา ดำเนินเรื่องต่อกัน ขยายความได้และพูดได้ใจความสำคัญ

ดังนั้นความสามารถในการสื่อสารหมายถึงระดับความสามารถในการพูดสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว เหมาะสมกับกาลเทศะ และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่พูดเพื่อความต่อเนื่องให้ผู้อื่นเข้าใจความหมายที่ต้องการสื่อสารได้

กล่าวโดยสรุปการมีความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหมายถึงการที่ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสื่อสารได้ตามสถานการณ์จริงได้แก่ ความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษา (Grammatical Competency) ความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competency) ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องกาลเทศะ (Sociolinguistic Competency) และความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competency) (Brown. 2000: 246 -247)

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนมีความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษา (Grammatical Competency)
2. ผู้เรียนมีความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competency)
3. ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องกาลเทศะ (Sociolinguistic Competency)
4. ผู้เรียนมีความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competency)

2. ทักษะการทำงานเป็นทีม

2.1 ความหมายของการทำงานเป็นทีม

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการทำงานเป็นทีม ดังนี้
 สุนันทา เลहनันท์ (2540: 62) กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมหมายถึงกลุ่มของบุคคลที่ทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ช่วยกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ร่วมทีมต่างมีความพอใจในการทำงานนั้น

วารภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2549: 7) อธิบายว่าการทำงานเป็นทีมหมายถึงการที่บุคคลมารวมกลุ่มกันเพื่อร่วมมือกันในการกระทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยการร่วมมือกัน ประสานงานกัน มุ่งดึงศักยภาพที่มีจากบุคคลแต่ละคนภายในกลุ่มออกมาช่วยกันดำเนินกิจกรรมให้งานบรรลุเป้าหมาย

วูดคอค (Woodcock. 1989: 8) ให้ความหมายว่าการทำงานเป็นทีมเป็นการที่แต่ละบุคคลมาร่วมกันทำงานเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จที่มากกว่าการที่พวกเขาจะทำงานเพียงลำพังและยังทำให้เกิดความกระตือรือร้น เกิดความพึงพอใจ และสนุกสนานในการทำงานร่วมกัน

โกยอล (Goyal. 1993: 232) ให้ความหมายการทำงานเป็นทีมว่า เป็นการประสานกันโดยการร่วมมือร่วมใจกันของกลุ่มซึ่งสมาชิกมีความรับผิดชอบและกระตือรือร้นที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ

เทปเปน (Teppen. 1995: 317) ให้ความหมายการทำงานเป็นทีมหมายถึงกลุ่มบุคคลที่ทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายร่วมกัน

روبบินส์ (Robbins. 2001: 258) ให้ความหมายการทำงานเป็นทีมว่า หมายถึงการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นของสมาชิกทุกคนที่ทำงาน มิใช่เป็นผลสำเร็จของผู้ใดผู้หนึ่ง

สรุปได้ว่า การทำงานเป็นทีม หมายถึงการที่แต่ละบุคคลมาร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มและมีการประสานงานกัน โดยมุ่งดึงศักยภาพที่มีจากบุคคลแต่ละคนภายในกลุ่มออกมาช่วยกันเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จที่มากกว่าการที่พวกเขาจะทำงานเพียงลำพัง และยังทำให้เกิดความกระตือรือร้น เกิดความพึงพอใจ และสนุกสนานในการทำงานร่วมกัน ตามหลักการของวูดคอค (Woodcock. 1989: 8)

2.2 ความสำคัญของการทำงานเป็นทีม

ความสำคัญของการทำงานเป็นทีมด้วยกันนั้น เป็นเพราะความเชื่อที่ว่า มนุษย์แต่ละคน มีความรู้ ความสามารถแตกต่างกัน อีกทั้งความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในตัวบุคคลมีขอบเขตจำกัด จึงจำเป็นต้องรวมกลุ่มกัน เพื่อนำ จุดดี จุดเด่น ความรู้ ความสามารถที่แตกต่างกัน ในส่วนที่ดีที่สุดของแต่ละบุคคลมารวมกันทำงาน ให้บรรลุตามเป้าหมายของทีม (วรารภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. 2549: 8)

วิภาพร มาพบสุข (2543: 314) ได้ให้ทัศนะในเรื่องของความสำคัญของการทำงานเป็นทีมว่า

1. เกิดความสามัคคีและความไว้วางใจกันระหว่างสมาชิกในทีม และช่วยเหลือกันทำงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน รวมทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีอีกด้วย
2. ทีมจะก่อให้เกิดงานเล็ก ๆ ไปสู่งานใหญ่ และงานใหญ่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทำงาน
3. สมาชิกทุกคนมีโอกาสปรึกษาหารือกัน เพื่อสร้างมาตรฐานของงานในขณะเดียวกันสมาชิกสามารถพัฒนาตนเองไปพร้อม ๆ ไปด้วย ความสำเร็จและความก้าวหน้าของทีมงาน
4. มาตรฐานการทำงานที่ดีของทีมงานหนึ่งในองค์กร จะมีผลต่อการกำหนดมาตรฐานแก่ทีมงานอื่น ๆ ในองค์กรเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้มาตรฐานการทำงานขององค์กรในภาพรวมดีไปด้วย
5. ทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้า มีมาตรฐานการทำงานที่ดี มีบรรยากาศการทำงานที่ดี สมาชิกมีความคิดสร้างสรรค์ มีความรักใคร่ชอบพอกัน ปราศจากความขัดแย้งในการทำงาน สมาชิกทุกคนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในแง่ประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กร

วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2549: 8) ได้สรุปสาระสำคัญของการทำงานเป็นทีมดังนี้

1. เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา
2. เพื่อผลประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
3. เพื่อความรู้สึกลดตภัยและมั่นคง
4. เพื่อตอบสนองความต้องการของจิตใจ คือ ความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์

ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการการยกย่องนับถือ และความต้องการพัฒนาตนเอง

สมชาติ กิจบรรจง และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2550: 199) ได้สรุปความสำคัญ
ของการทำงานเป็นทีมว่าเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. งานบางชนิดไม่สามารถทำให้สำเร็จด้วยคนเพียงคนเดียว
2. หน่วยงานมีงานเร่งด่วน ที่ต้องระดมกำลังคนเพื่อทำงานให้สำเร็จทัน

ตามกำหนดเวลา

3. งานที่ต้องทำเป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถจากบุคคล

หลากหลาย

4. งานบางอย่างเป็นงานหลาย ๆ หน่วยงานต้องรับผิดชอบร่วมกัน
5. งานบางอย่างเป็นงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์

6. หน่วยงานต้องการสร้างสรรค์บรรยากาศของความสามัคคีให้เกิดขึ้นใน

หน่วยงาน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การทำงานเป็นทีมจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มบุคคลในการที่จะให้งานประสบความสำเร็จ เพราะผลที่ได้จากการทำงานเป็นทีมจะมีมากกว่าผลที่ได้จากการทำงานของบุคคลเดี่ยว ไม่ว่าจะป็นองค์กร หรือหน่วยงานใดก็ต้องการที่จะพัฒนาบุคลากรให้เห็นความสำคัญของผู้ร่วมงานและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีมเพราะเป็นการพัฒนากระบวนการทำงานของนักศึกษาให้มีระบบและรู้จักที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน

พงพันธ์ พงษ์โสภา (2542: 46-47) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงานว่าการทำงานเป็นทีมนั้น จะต้องมุ่งให้ได้ทั้งผลงานและความร่วมมือของสมาชิกในทีมงาน หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้เชื่อว่า คนเราต้องการงานให้ได้ผลงาน และต้องการมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบ ซึ่งการที่จะทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมนั้นจะต้องสร้างบรรยากาศของการยอมรับเพื่อสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน เพราะทฤษฎีนี้เชื่อมั่นว่าผลงานที่เกิดขึ้นย่อมมาจากบูรณาการ (Integration) ซึ่งหมายถึงการประสมประสานความต้องการขององค์กรและของสมาชิกเข้าด้วยกัน แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้ประกอบด้วย

1. ลักษณะของกลุ่มซึ่งประกอบด้วย

1.1 กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งมีบุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะตัวได้แก่ สติปัญญา ทักษะคติ และบุคลิกภาพ เป็นต้น

1.2 กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเฉพาะกลุ่ม หรือมีความสามารถเฉพาะที่ได้รับจากคุณสมบัติเฉพาะตัวของสมาชิกที่รวมเป็นกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้แต่ละกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันออกไปบุคลิกภาพของกลุ่มพิจารณาได้จากความสามารถของกลุ่มที่แสดงออกพฤติกรรมโดยรวมของสมาชิกตลอดจนการตัดสินใจและการแสดงออกของสมาชิก

1.3 กลุ่มแต่ละกลุ่มมีลักษณะโครงสร้างภายในโดยเฉพาะ ซึ่งหมายถึงแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก หรือลักษณะในการรวมกลุ่มของสมาชิก เช่น การแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ และการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นต้น

2. พลัง หรือการเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะของกลุ่ม หมายถึง การแสดงพฤติกรรมหรือความร่วมมือของสมาชิก หรือจุดมุ่งหมายของกลุ่มพฤติกรรมของสมาชิก มีลักษณะ 2 ประการ คือ

2.1 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มรวมกันได้ หมายถึง ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของสมาชิก ซึ่งความสัมพันธ์จะดำเนินไปอย่างราบรื่น เกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกัน (Cohesion) ซึ่งทำให้การรวมกลุ่มมีความเหนียวแน่นมั่นคง

2.2 ลักษณะที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หมายถึง กิจกรรมของสมาชิกที่กระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

จากทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน สรุปได้ว่า การทำงานเป็นทีมนั้น จะต้องเกิดมาจากการบูรณาการความต้องการขององค์กรเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งให้ได้ทั้งผลงานและความร่วมมือของสมาชิกในทีมจะต้องสร้างบรรยากาศของการยอมรับเพื่อสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกัน

2.4 ลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทุกระดับในองค์กร จะทำให้งานที่ปฏิบัตินี้สามารถบรรลุเป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ได้ ทั้งนี้มีนักวิชาการเสนอลักษณะการทำงานที่มีประสิทธิภาพไว้ดังนี้

ทิสนา แคมมณี (2545: 10) ได้กล่าวว่าลักษณะการทำงานเป็นทีมประกอบด้วย 6 ด้าน คือ การมีเป้าหมายร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การติดต่อสื่อสารกันในกลุ่ม การร่วมมือประสานงานกันในกลุ่ม การตัดสินใจร่วมกัน และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีรายละเอียดดังนี้

1. การมีเป้าหมายร่วมกัน คือ บุคคลที่มาร่วมกันทำงานจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการมารวมกลุ่มร่วมกัน จะต้องมีการรับรู้และเข้าใจเป้าหมายร่วมกันว่าจะทำอะไรให้เป็นผลสำเร็จ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือบุคคลที่มาร่วมกันทำงานจะต้องมีบทบาทหน้าที่การดำเนินงานของกลุ่ม ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

3. การติดต่อสื่อสารกันในกลุ่ม คือ บุคคลที่มาร่วมกันทำงานจะต้องมีการสื่อความหมายต่อกันและกัน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน

4. การร่วมมือประสานงานกันในกลุ่ม คือ บุคคลที่มาร่วมกันทำงานจะต้องมีการประสานงานกัน เพื่อให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่ความสำเร็จ

5. การตัดสินใจร่วมกัน คือ บุคคลที่มาร่วมกันทำงานจะต้องมีโอกาสร่วมกันที่จะตัดสินใจงานที่ทำในระดับใดระดับหนึ่ง

6. การมีผลประโยชน์ร่วมกัน คือ บุคคลที่มาร่วมกันทำงานจะต้องได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ตอบแทนจากผลที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน

ณัฐพันธ์ เขจรันท์ และคณะ (2545: 23-26) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ทีมงานที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ เป้าหมาย การแสดงออก ความเป็นผู้นำ แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องและเป็นเอกฉันท์ ความไว้วางใจ และความคิดสร้างสรรค์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. เป้าหมาย (goal) เป็นเรื่องสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ในทีม เพราะเป้าหมายที่ทุกคนมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดพัฒนาการของทีมงานที่มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยสมาชิก แต่ละคนในทีมจะต้องเข้าใจ มีส่วนร่วม และมีความผูกพันในเป้าหมายของทีม

2. การแสดงออก (expression) สมาชิกทุกคนในทีมงานมีสิทธิที่แสดงความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรี แต่ต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ

3. ความเป็นผู้นำ (leadership) สมาชิกแต่ละคนในทีมงานจะต้องเต็มใจรับหน้าที่เป็นผู้นำตามความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ และตามความสามารถของตน

4. แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องและเป็นเอกฉันท์ (consensus) สมาชิกทุกคนมีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบและลงมติร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ดีที่สุดสำหรับแก้ปัญหา และปฏิบัติงานโดยไม่สร้างความกดดัน หรือบังคับให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งจำใจต้องยอมรับเสียงส่วนใหญ่อย่างไม่เต็มใจ

5. ความไว้วางใจ (trust) สมาชิกในทีมงานจะต้องเชื่อใจ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน

6. ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์ โดยอาศัยพลังความคิดและความสามารถของสมาชิกแต่ละคน ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าแก่ทีมงาน

วูดคอค (Woodcock. 1989: 75-116) กล่าวว่าลักษณะของการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพไว้ 11 ด้าน คือ ความสมดุลในบทบาท เป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การเปิดเผยและเผชิญหน้า การสนับสนุนและการไว้วางใจ ความร่วมมือและขัดแย้ง วิธีปฏิบัติงานชัดเจน ภาวะผู้นำที่เหมาะสม ทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาบุคลากร สัมพันธภาพระหว่างกลุ่มที่ดี และการติดต่อสื่อสารที่ดี มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. ความสมดุลในบทบาท (balanced roles) คือ ในทีมการทำงานจะผสมผสานทักษะความรู้ ความสามารถ ที่แตกต่างกันของบุคคล และใช้ความแตกต่างดำเนินบทบาทของแต่ละงานได้อย่างเหมาะสม ตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป
2. เป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (clear objectives and agreed goals) คือ ทีมการทำงานที่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน สอดคล้องกัน สมาชิกทุกคนในทีมรับรู้และยอมรับเป้าหมายและวัตถุประสงค์นั้น
3. การเปิดเผยและเผชิญหน้า (openness and confrontation) คือ บรรยากาศในการทำงานเป็นทีม เป็นไปอย่างเปิดเผย สมาชิกสามารถที่จะแสดงความรู้สึกความคิดเห็นของตนต่อการทำงานได้ มีการสื่อสารโดยตรง หันหน้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหา สร้างความเข้าใจกัน
4. การสนับสนุนและการไว้วางใจ (support and trust) คือ สมาชิกทุกคนได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความจริงใจต่อกัน สามารถพูดได้อย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน พร้อมทั้งจะร่วมมือในการแก้ปัญหา
5. ความร่วมมือและขัดแย้ง (co-operation and conflict) คือ สมาชิกในทีมให้ความร่วมมือกันในการทำงาน พร้อมทั้งจะช่วยเหลือสนับสนุน ช่วยเสริมสร้างทักษะ ความรู้ ความสามารถให้แกกัน รวมทั้งการสนับสนุนแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำงาน มีการใช้ความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหา
6. วิธีการปฏิบัติงานชัดเจน (sound procedures) คือ การทำงานของทีมมีการประชุมปรึกษาหารือและหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน การตัดสินใจจะใช้ข้อมูลและความเห็นของสมาชิกทีมทุกคน
7. ภาวะผู้นำที่เหมาะสม (appropriate leadership) การทำงานในทีมจะต้องมีผู้นำที่มีความสามารถและเหมาะสมในสถานการณ์นั้น ๆ โดยสมาชิกทุกคนสามารถที่จะเป็นผู้นำทีมได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น
8. ทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ (regular review) คือ การติดตามผลการปฏิบัติงานของทีมอย่างสม่ำเสมอว่ามีปัญหาใดที่จะต้องร่วมกันปรับปรุงแก้ไข
9. การพัฒนาบุคลากร (individual development) คือ การพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของสมาชิกทีม ให้โอกาสให้สมาชิกได้ใช้ทักษะความรู้ ความสามารถที่มีในการทำงานเต็มที่
10. สัมพันธภาพระหว่างกลุ่มที่ดี (sound inter-group relations) คือ การทำงานที่มีสัมพันธภาพที่ดี มีการร่วมมือให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
11. การติดต่อสื่อสารที่ดี (good communications) คือ การติดต่อสื่อสารในทีมเป็นไปอย่างถูกต้องชัดเจนเหมาะสม สื่อสารกันทางตรง สมาชิกในทีมมีการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น ที่จำเป็นต่อการทำงาน

คาซีแม็ก (Kazemek. 1991) ได้กล่าวถึง ลักษณะทีมที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. สมาชิกยอมรับและเข้าใจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการทำงาน
2. มีการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์
3. สมาชิกมีโอกาสแสดงบทบาทผู้นำ
4. สมาชิกใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่
5. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผย และรู้จักทางารดำเนินงาน
6. สมาชิกยอมรับและสนับสนุนกระบวนการดำเนินงานของทีม
7. สมาชิกยอมรับการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจที่เกิดขึ้น
8. มีการทดลองและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ
9. มีการติดตามประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ
10. สมาชิกเข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจของตนเอง

ดาเยอร์ (Dyer. 1995: 15-16) ได้กล่าวถึงทีมที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. มีเป้าหมายและประโยชน์ที่ชัดเจน สมาชิกทุกคนเข้าใจ ยอมรับ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย

2. สมาชิกทุกคนเข้าใจในหน้าที่และบทบาทการปฏิบัติงาน
3. มีความเชื่อถือไว้วางใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน
4. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผยและแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน
5. สมาชิกยอมรับการตัดสินใจของคนอื่น
6. ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน
7. ผู้นำทีมให้การสนับสนุนผู้อื่น และเป็นผู้ที่มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานสูง
8. ยอมรับและจัดการความขัดแย้งอย่างเฉลียวฉลาด มีโครงสร้างและ

กระบวนการของทีมที่มั่นคงและสอดคล้องกับงาน เป้าหมาย และสมาชิกทีม

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 2000: 13-15) ได้กล่าวถึงทีมที่มีประสิทธิภาพดังนี้

1. เป้าหมายของสมาชิกกับทีมงานเข้ากันได้มีลักษณะสนับสนุนและเอื้อต่อการร่วมมือกันระหว่างสมาชิก
2. มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง ด้วยบรรยากาศการทำงานแบบเปิดเผยได้สื่อสารทั้งความคิดและความรู้สึก
3. สมาชิกมีส่วนร่วมและมีโอกาสเป็นผู้นำร่วม
4. มีการกระจายอำนาจให้กับสมาชิกในทีมอย่างเท่าเทียมกัน ที่มาของอำนาจ คือ ศักยภาพของสมาชิกและข้อมูล
5. ส่งเสริมการตัดสินใจโดยกลุ่มกระบวนการในการตัดสินใจยึดหยุ่นตามสถานการณ์และความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นมติของกลุ่ม

6. ความขัดแย้งและการอภิปรายโดยมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ และช่วยในการปรับปรุงทีมงาน

7. ความเห็นยวแน่นในทีมการทำงานเกิดขึ้นจากการยอมรับ การสนับสนุนการเชื่อใจ ความรักและความเป็นพวกเดียวกัน

8. สมาชิกทุกคนในทีม มีส่วนร่วมในการประเมินประสิทธิภาพของทีม และช่วยกันตัดสินใจที่จะเลือกกลยุทธ์ในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

9. สมาชิกในทีมทุกคน ส่งเสริมให้มีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล การพัฒนาศักยภาพของตนเอง และสนับสนุนให้มีความคิดริเริ่ม

กล่าวโดยสรุป การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพมีลักษณะดังนี้ 1. มีเป้าหมายและประโยชน์ที่ชัดเจน สมาชิกทุกคนเข้าใจ ยอมรับ และสามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย 2. สมาชิกทุกคนเข้าใจในหน้าที่และบทบาทการปฏิบัติงาน 3. มีความเชื่อถือไว้วางใจและสนับสนุนซึ่งกันและกันในทีม 4. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผยและแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน 5. สมาชิกยอมรับการตัดสินใจของคนอื่น 6. ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินงาน 7. ผู้นำทีมให้การสนับสนุนผู้อื่น และเป็นผู้มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานสูง 8. ยอมรับและจัดการความขัดแย้งอย่างเฉลียวฉลาด มีโครงสร้างและกระบวนการของทีมที่มั่นคงและสอดคล้องกับงาน เป้าหมาย และสมาชิกทีม ตามหลักการของดายเยอร์ (Dyer, 1995: 15-16)

ตัวชี้วัด

1. นักเรียนที่ทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายร่วมกัน
2. นักเรียนมีการประสานงานและช่วยกันแสดงความคิดเห็นในการทำงาน
3. การทำงานของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ

3. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับผู้เรียนเพราะช่วยเตรียมความพร้อมทั้งในด้านความคิด การเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหา และให้ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้งการเรียนและการทำงานทำไปตลอดชีวิต (Kay, 2010: Online) ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้

วรากรณ์ สามโกเศศ (2554: 4) เสนอแนะว่าทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ประกอบด้วย

1. ทักษะชีวิต
2. ทักษะนวัตกรรมและการเรียนรู้
3. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปิยะสกล สกลสัตยาทร (2554: 5) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ว่าประกอบด้วยทักษะดังต่อไปนี้

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์
2. ทักษะการแก้ปัญหา
3. ทักษะด้านการสื่อสารและการเจรจาต่อรอง
4. ทักษะในการคิดไตร่ตรอง

เกษมรัสมิ์ วิจิตกุลเกษม (2553: 5) กล่าวว่าทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีดังต่อไปนี้

1. ทักษะการสร้างสรรค้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ทักษะความรู้ด้านดิจิทัล
3. ทักษะการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
4. ทักษะความคิด

เคย์ (Kay. 2010: Online) เสนอแนะว่าทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

1. ทักษะชีวิต
 - 1.1 ทักษะความตระหนักรู้ในตัวเอง
 - 1.2 ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา
 - 1.3 ทักษะการวางแผนและจัดการ
 - 1.4 ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม
2. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4 Cs)
 - 2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์
 - 2.2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์
 - 2.3 ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์
 - 2.4 ทักษะความร่วมมือ
3. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงศึกษาในองค์ประกอบตามหลักการของเคย์ (Kay. 2010: Online) ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ทักษะชีวิต
 - 1.1 ทักษะความตระหนักรู้ในตัวเอง
 - 1.2 ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา
 - 1.3 ทักษะการวางแผนและจัดการ
 - 1.4 ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม
2. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม
 - 2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์
 - 2.2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์
 - 2.3 ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์

2.4 ทักษะความร่วมมือ

3. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. ทักษะชีวิต

1.1 ความหมายของทักษะชีวิต

สุวรรณ ไชยธรรณ (2548: 66) อธิบายว่าทักษะชีวิตหมายถึงความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญที่จะช่วยให้ความเป็นอยู่หรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการร่างกาย สังคมและจิตใจของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต

แม็คเวล (Maxwell. 1981: 8) เสนอแนะว่าทักษะชีวิตหมายถึงความสามารถในการจัดการหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization. 1993: Online) แนะนำว่าทักษะชีวิตหมายถึงความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่เหมาะสมที่ช่วยให้บุคคลจัดการกับความต้องการและสิ่งต่าง ๆ ที่มากระตุ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทชีวูลา (Tshiwula. 1995: 8) ให้ความหมายว่า ทักษะชีวิตเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลและพัฒนาการระหว่างบุคคลของผู้เรียน

ดี จุง (De Jong. 1995: 93) ให้ความหมายว่าทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่บุคคลมีความจำเป็นต้องมีอย่างยั่งยืนที่จะเผชิญกับชีวิตและความท้าทายต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ

เฮนดริกส์ (Hendricks. 1996: Online) อธิบายว่าทักษะชีวิตหมายถึงความสามารถของบุคคลที่เรียนรู้ที่จะช่วยเหลือตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จ และมีความพึงพอใจในชีวิตได้

เนลสัน โจนส์ (Nelson-Jones. 1997: 7) เสนอแนะถึงความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็นทางเลือกของบุคคล ที่ต้องรับผิดชอบตัวเอง นับเป็นกระบวนการการสร้างทางเลือกที่จะทำให้ชีวิตของตนเองสมบูรณ์ และมีความสุขมากที่สุด ดังนั้นทักษะชีวิตจึงเป็นทักษะในการช่วยเหลือตนเอง (Self-helping skills) หรือเป็นความสามารถที่บุคคลดูแลตนเองในด้านต่าง ๆ ให้จัดการชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ยูนิเซฟ (UNICEF. 2001: Online) ให้ความหมายของทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถรับผิดชอบตนเอง โดยการกำหนดทางเลือกที่ดี การต่อต้านความกดดันจากกลุ่มเพื่อน และการจัดการกับสิ่งที่เข้ามาคุกคามชีวิต

กล่าวโดยสรุปทักษะชีวิตหมายถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถรับผิดชอบตนเอง โดยการกำหนดทางเลือกที่ดี การต่อต้านความกดดันจากกลุ่มเพื่อน และการจัดการกับสิ่งที่เข้ามาคุกคามชีวิตตามหลักการของยูนิเซฟ (UNICEF. 2001: Online)

1.2. ทฤษฎีและแนวคิดของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต (Life-Skill) เป็นความสามารถของบุคคลด้านสังคมและจิตวิทยาในการเผชิญปัญหาและปรับสภาพตัวเองกับความต้องการ และสิ่งที่ท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้ดำรงไว้ซึ่งสุขภาพจิตที่ดีและสามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง ในขณะที่ต้องเผชิญกับแรงกดดัน หรือแรงกระทบจากสภาวะแวดล้อมต่างๆ รอบตัว (Nelson-Jones. 1997: 8)

1.3 องค์ประกอบของทักษะชีวิต

1.3.1 องค์การอนามัยโลก (WHO. 1994: Online) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การตัดสินใจ (Decision making)
2. การแก้ปัญหา (Problem solving)
3. ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking)
4. ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking)
5. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication)
6. ทักษะการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship skills)
7. ความตระหนักในตนเอง (Self-awareness)
8. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
9. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotions)
10. การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress)

จากองค์ประกอบของทักษะชีวิตทั้ง 10 องค์ประกอบ แบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้านดังนี้

1. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย (ความคิด) ประกอบด้วย

1.1 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวาง โดยไม่ยึดติดในสิ่งที่เป็นการรอบหรือสิ่งที่ติดต่องเนื่องกันมาจนกลายเป็นความเคยชิน เป็นความคิดที่แปลกใหม่ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ มีส่วนช่วยในการสนับสนุนในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ในการค้นหาทางเลือกต่างๆ และผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ถึงแม้ว่ายังไม่มีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาก็ตาม ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

1.2 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา เหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยี และประเพณีปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม เช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากสื่อ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

2. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ (จิตใจ)

ประกอบด้วย

2.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เป็นความสามารถ ในการค้นหาและเข้าใจจุดดี จุดด้อยของตนเอง อะไรที่ตนเองปรารถนาและไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างจากบุคคลอื่นไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับ การศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ ฯลฯ

2.2 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจ ความรู้สึก และความเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้ว่าเราจะไม่คุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจ และยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม เช่น ความแตกต่าง ทางเชื้อชาติวัฒนธรรม โดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือและดูแล เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ ผู้มีภาวะบกพร่องทางจิตใจ หรือ บุคคลที่ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม

3. องค์ประกอบของทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย (การกระทำ) มี 3 คู่ ประกอบด้วย

3.1 การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship skills) เพื่อให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่ง สัมพันธ์อันดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข รวมถึงการมี สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นแหล่งสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม ทั้งนี้ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และภาษาท่าทางเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมและ สถานการณ์ โดยสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น ความปรารถนา ความต้องการ การขอร้อง การ เตือน การปฏิเสธ และการขอความช่วยเหลือ

สรุป ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารหมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางเพื่อสื่อสาร ความรู้สึกนึกคิดของตนเองไปยังผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นที่สื่อสารมายังตนเอง

3.2 การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา

การตัดสินใจ (Decision making) เป็นสิ่งที่นำไปสู่การตัดสินใจ เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในชีวิต ซึ่งถ้าบุคคลมีการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการกระทำที่เกี่ยวข้อง กับสุขภาพ โดยมีการประเมินทางเลือก และผลจากการตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้น จะมีผลต่อ สุขภาพอนามัยของบุคคล การแก้ปัญหา (Problem solving) เมื่อบุคคลมีปัญหาก็ไม่สามารถแก้ไขได้ ทำให้เกิดภาวะตึงเครียดทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ขณะที่ทักษะการแก้ปัญหาจะช่วยให้บุคคล สามารถแก้ปัญหาในชีวิตของเขาได้

สรุป ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาหมายถึงความสามารถในการรับรู้ปัญหาโดยรู้สาเหตุของปัญหา นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเกิดความรู้ความเข้าใจที่จะหาทางเลือกที่เหมาะสม ทำให้ตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาจนถึงขั้นแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

3.3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

การจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotions) เป็นการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งจะทำได้เหมาะสมและแสดงออก ได้อย่างเหมาะสม เช่น อารมณ์รุนแรงหรือความเศร้าโศกที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพ ขณะที่การจัดการกับความเครียด (Coping with stress) เป็นความสามารถในการรู้ถึงสาเหตุของความเครียดและรู้ถึงแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เช่น การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในวิถีชีวิต การเรียนรู้วิธีผ่อนคลายเมื่ออยู่ในภาวะความตึงเครียดได้อย่างเหมาะสม เพื่อจะช่วยลดปัญหาทางด้านสุขภาพ

สรุป ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียดหมายถึงความสามารถในการประเมินอารมณ์ที่เกิดขึ้น รู้เท่าทันว่าอารมณ์มีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรมทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ได้ ดังนั้นจึงต้องรู้จักเลือกใช้วิธีที่ถูกต้องและเหมาะสมจัดการกับอารมณ์ที่อาจก่อให้เกิดปัญหายืดเยื้อต่อเนื่องได้รู้สาเหตุของความเครียดที่เกิดขึ้น รู้วิธีการควบคุมระดับความเครียด เช่น การผ่อนคลายความเครียดรู้จักหลีกเลี่ยงสาเหตุที่จะทำให้เกิดความเครียดซึ่งอาจจะนำมาซึ่งพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้

1.3.2 องค์ประกอบของทักษะชีวิตตามแนวคิดของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

สำหรับในประเทศไทย มีการปรับเปลี่ยนโดยจัดความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิจรรย์ญาณเป็นองค์ประกอบร่วม และเป็นพื้นฐานของทุกองค์ประกอบ แล้วเพิ่มองค์ประกอบด้านจิตพิสัยอีก 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ความภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) โดยแบ่งองค์ประกอบ 10 องค์ประกอบออกเป็นทักษะชีวิตด้านเจตคติ 4 องค์ประกอบ และทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัยอีก 6 องค์ประกอบ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย (กัลยา ศรีสมบัติ. 2544: 41-42)

1. องค์ประกอบด้านพุทธิพิสัย เป็นองค์ประกอบร่วมประกอบด้วย

1.1 ความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา และสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดอยู่ในกรอบ

2. องค์ประกอบด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ ประกอบด้วย

2.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ความสามารถค้นหาและเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเองและความแตกต่างจากบุคคลอื่น

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น (Empathy) ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและ เห็นอกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา

2.3 ความภูมิใจในตนเอง (Self esteem) ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า ค้นพบและภูมิใจในความสามารถด้านต่าง ๆ ของตน โดยไม่มุ่งสนใจแต่เรื่องความโก้เก๋รูปร่างหน้าตา เสน่ห์หรือความสามารถทางเพศ

2.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social responsibility) ความรู้สึกที่ตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อความเจริญหรือเสื่อมของสังคม

3. องค์ประกอบด้านทักษะพิสัย หรือทักษะ ประกอบด้วย

3.1 การสร้างสัมพันธภาพ และ สื่อสาร (Interpersonal communication) ความสามารถในการใช้คำพูด ภาษาท่าทางเพื่อการสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย

3.2 การตัดสินใจและการแก้ปัญหา (Decision making and Problem solving) ความสามารถในการรับรู้ปัญหา สาเหตุหาทางเลือก วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียประเมินทางเลือก ตัดสินใจเลือกและลงมือแก้ปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสม

3.3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด (Coping with emotion and stress) เป็นความสามารถในการประเมินและรู้เท่าทันอารมณ์หรือความเครียดว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน เลือกใช้วิธีการจัดการกับอารมณ์และความเครียด มีวิธีป้องกันการเกิดอารมณ์และความเครียดที่เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พัฒนาทักษะชีวิตพื้นฐาน ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปและเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนไทยยุคปัจจุบัน โดยศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิตในแง่ของทักษะในการจัดการตนเอง ทักษะทางสังคม ทักษะในการจัดการจัดการงานอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548: 21) ประกอบด้วยทักษะในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านการจัดการดูแลช่วยเหลือตนเอง ได้แก่

1.1 ทักษะการรู้จักตนเอง หมายถึง การรู้สถานภาพของตนเอง ได้แก่ เพศ วัย บทบาทหน้าที่ ฐานะ ความเป็นอยู่ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจต้องการ จุดเด่น-จุดด้อย รวมไปถึงลักษณะนิสัย เจตคติ ค่านิยม ยอมรับ รู้คุณค่าและควบคุมตนเองได้ช่วยให้บุคคลเข้าใจและยอมรับตนเอง สามารถตัดสินใจและปรับตัวอย่างเหมาะสมทั้งในด้านการเรียน การงานและการดำเนินชีวิต

1.2 ทักษะการคิดตัดสินใจและแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ทั้งในสถานการณ์เฉพาะหน้าและสถานการณ์ทั่วไป ป้องกันการถูกหลอกลวง ช่วยในการตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างฉลาดรอบคอบ

2. ด้านการเรียนรู้ ได้แก่

ทักษะการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ หมายถึง ความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลแหล่งการเรียนรู้และใช้ข้อมูล แหล่งการเรียนรู้ กลั่นกรองและเลือกรับข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ทำให้รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ สามารถเตรียมความพร้อมในการเผชิญสถานการณ์ทั้งด้านบวกและด้านลบ

3. ด้านสังคม ได้แก่

3.1 ทักษะการปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการคิดเชิงบวก ยอมรับปรับความคิด อารมณ์และพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านบวกและด้านลบ เกิดภาวะสมดุลทางจิตใจ มีความสงบสุขในชีวิต ลดความเครียด การทำร้ายตนเองและผู้อื่น ช่วยให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นหรือสถานการณ์แปลกใหม่ได้อย่างดี และปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

3.2 ทักษะการสื่อสารและสร้างสัมพันธภาพ หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษา ท่าทาง สัญลักษณ์และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการของตนเองและผู้อื่น ช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือและสัมพันธภาพที่ดี ป้องกันการทะเลาะเบาะแว้ง ลดการขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

4. ด้านการจัดการสร้างงานสร้างอาชีพ ได้แก่

4.1 ทักษะการวางแผนและการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน บริหารและจัดการเกี่ยวกับชีวิต การเรียน การงาน และอาชีพอย่างเป็นระบบเหมาะสมกับตนเองและสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณค่าของการใช้ทรัพยากรต่างๆ ช่วยให้มีระบบและแบบแผนในการดำเนินชีวิต สามารถใช้ทรัพยากร เวลา เงิน สิ่งของอย่างคุ้มค่าตลอดจนสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและมีรายได้

4.2 ทักษะความร่วมมือ หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ รับผิดชอบ และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เคารพกฎกติกาของกลุ่ม มีการประสานงานอย่างเป็นระบบและรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยให้อาจสามารถถึงจุดเด่น ศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เกิดการพัฒนาด้านความสามารถ ความเอื้ออาทร ใจกว้าง รู้สึกมีส่วนร่วมและทำให้เกิดความภูมิใจ

แม็คเวล (Maxwell. 1981: 7-8) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตว่าประกอบด้วยทักษะที่จำเป็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ทักษะด้านความรู้ในตนเอง และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-knowledge or Self-awareness Skills) ในด้านความรู้ในตนเองและการรู้ในข้อจำกัดของตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์อย่างมหาศาล ตัวอย่างเช่น ทักษะการประเมินตนเอง หรือการค้นหาข้อดีและ

ข้อดีของตนเองในขอบเขตของชีวิต ทักษะของการเข้าใจแรงจูงใจในตนเอง ความปรารถนา ความชอบ และ การกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเองอย่างชัดเจน เป็นต้น

2. ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive skills) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอยู่รวมกันและใช้ชีวิตด้วยกัน ดังนั้นทักษะที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้แก่ ทักษะการแสดงออกทางอารมณ์ของตน ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการเข้าใจอารมณ์บุคคลอื่น ทักษะการตีความในแรงจูงใจของบุคคลอื่น ทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการต่อต้านความกดดันจากสังคม และทักษะการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-solving skills) ชีวิตของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยจะต้องเผชิญกับความซับซ้อนทางสังคมที่เกิดขึ้น ดังนั้นทักษะการแก้ปัญหาจึงจำเป็นและมีความสำคัญในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทักษะการค้นหาข้อมูล ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดหาทางเลือกที่เหมาะสม ทักษะการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งทักษะต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับ การนำไปประยุกต์กับขอบข่ายของชีวิตในแต่ละด้านของบุคคล เช่น ชีวิตการทำงาน ชีวิตการเรียน ชีวิตครอบครัว และชีวิตส่วนตัวของการใช้เวลาว่าง เป็นต้น

ยูเนสโก (UNESCO, 2001: Online) ได้แบ่งองค์ประกอบทักษะชีวิตไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความสามารถทางความคิด (Cognitive Abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะรู้ (Learning to Know) โดยแบ่งออกเป็น 2 ทักษะ คือ

1.1 ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Decision making and Problem solving skills) ประกอบด้วย ทักษะในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การประเมินผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของพฤติกรรมในปัจจุบันสำหรับตนเองและผู้อื่น การกำหนดทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ทักษะการวิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของค่านิยมและเจตคติของตนเองและบุคคลอื่น

1.2 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking skills) ประกอบด้วย การวิเคราะห์กลุ่มเพื่อนและอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ การวิเคราะห์เจตคติ ค่านิยม ปทัสถานทางสังคม และความเชื่อ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเอง

2. ด้านความสามารถส่วนบุคคล (Personal abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเป็น (Learning to be) โดยแบ่งออกเป็น 3 ทักษะ คือ

2.1 ทักษะการเพิ่มการควบคุมภายในตนเอง (Skills for increasing internal locus of control) ประกอบด้วย ทักษะการสร้างเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะการตระหนักรู้ในตนเองรวมถึงการตระหนักรู้ในสิทธิ อิทธิพล ค่านิยม เจตคติ จุดแข็งและจุดอ่อน ทักษะในการกำหนดเป้าหมาย ทักษะในการดูแลตนเอง และทักษะในการประเมินตนเอง

2.2 ทักษะการจัดการกับความรู้สึก (Skills for managing feeling) ประกอบด้วย การจัดการความโกรธ การจัดการกับความวิตกกังวลและความเศร้า / ผิดหวัง ทักษะการเผชิญสำหรับการจัดการกับความสูญเสีย ความทุกข์

2.3 ทักษะการจัดการความเครียด (Skills for managing stress)

ประกอบด้วยการบริหารเวลา การเพิ่มความคิดทางบวก การรู้จักเทคนิคการผ่อนคลาย

3.ด้านความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal abilities) เป็นความสามารถในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น แบ่งออกเป็น 5 ทักษะ คือ

3.1 ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication skills) ประกอบด้วย การสื่อสารทั้งภาษาท่าทางและภาษากาย การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การแสดงความรู้สึก การให้ข้อมูลย้อนกลับ (ไม่ใช่ทางลบ) และการรับข้อมูลย้อนกลับ

3.2 ทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง (Negotiation and Refusal skills) ประกอบด้วย การบริหารความขัดแย้งและการเจรจาต่อรอง ทักษะการแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการปฏิเสธ

3.3 ทักษะการเห็นอกเห็นใจ (Empathy skills) ประกอบด้วย ความสามารถที่จะฟังและเข้าใจความต้องการของบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนจนถึงความเข้าใจในสิ่งนั้น

3.4 ทักษะการทำงานเป็นทีมและการให้ความร่วมมือ (Cooperation and Teamwork skills) ประกอบด้วย การแสดงความเคารพในความคิดเห็นของบุคคลอื่น การประเมินความสามารถของบุคคลและการสนับสนุนกลุ่ม

เคย์ (Kay, 2001: Online) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมือง ระดับเกรด 10 เกรด 11 และเกรด 12 พบว่าทักษะชีวิตที่มีความเหมาะสมคือทักษะความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผนและการจัดการ และทักษะความรับผิดชอบสังคม

การสังเคราะห์หลักการ แนวคิด และการปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับทักษะชีวิตจากข้างต้นจะพบว่าทักษะชีวิตและทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมต่างเป็นทักษะที่เป็นความสามารถของบุคคลด้านสังคมและจิตวิทยาในการเผชิญปัญหาและปรับสภาพตัวเองกับความต้องการ และสิ่งที่ท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้เกิดขึ้นการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพจิตที่ดีและสามารถที่จะปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง ในขณะที่ต้องเผชิญกับแรงกดดัน หรือแรงกระทบจากสภาวะแวดล้อมต่างๆ รอบตัวดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.ทักษะชีวิต ประกอบด้วยทักษะดังต่อไปนี้

1.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) หมายถึงความสามารถในการค้นหาและเข้าใจจุดดี จุดด้อยของตนเอง อะไรที่ตนเองปรารถนาและไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างจากบุคคลอื่นไม่ว่าจะในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับ การศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ ฯลฯ

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนสามารถค้นหาและเข้าใจจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง
2. ผู้เรียนรู้ถึงสิ่งตนเองต้องการและไม่ต้องการ
3. ผู้เรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของตนและเพื่อนในด้านต่างๆ

1.2 ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาหมายถึงความสามารถในการรับรู้ปัญหาโดยรู้สาเหตุของปัญหานั้นมาวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเกิดความรู้ความเข้าใจที่จะหาทางเลือกที่เหมาะสม ทำให้ตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาจนถึงขั้นแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนหาสาเหตุของปัญหาได้
2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ต้นเหตุของปัญหาเพื่อสร้างความรู้ที่ใช้เลือกทางเลือกที่เหมาะสมได้
3. นักเรียนแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.3 ทักษะการวางแผนและการจัดการหมายถึงความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน บริหารและจัดการเกี่ยวกับชีวิต การเรียน การงานและอาชีพอย่างเป็นระบบเหมาะสมกับตนเองและสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรต่างๆ ช่วยให้มีความรู้และแบบแผนในการดำเนินชีวิต สามารถใช้ทรัพยากร เวลา เงิน สิ่งของอย่างคุ้มค่า ตลอดจนสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและมีรายได้

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน บริหารจัดการเกี่ยวกับการเรียนอย่างเหมาะสมกับตนเอง
2. ผู้เรียนสามารถใช้เงิน เวลา และทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
3. ผู้เรียนสามารถสร้างอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน

1.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึงความรู้สึกว่าตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อความเจริญหรือเสื่อมของสังคม

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนที่รู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม
2. ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมรับใช้ชุมชน และอนุรักษ์สภาพแวดล้อม

2.ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4Cs) หมายถึงทักษะที่เตรียมความพร้อมของนักเรียนสำหรับชีวิตและสภาพแวดล้อมที่สลับซับซ้อนของศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะดังต่อไปนี้

2.1 ทักษะด้านความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหา เหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยี และประเพณีปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม เช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากสื่อ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนที่วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้
2. ผู้เรียนที่สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยีได้
3. ผู้เรียนที่สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของตนเองและเพื่อนได้

2.2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดในสิ่งที่เป็นการรอบหรือสิ่งที่คิดต่อเนื่องกันมาจนกลายเป็นความเคยชิน เป็นความคิดที่แปลกใหม่ที่เกิดองค์ความรู้มีส่วนช่วยในการสนับสนุนในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาในการค้นหาทางเลือกต่างๆ และผลที่เกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ถึงแม้ว่ายังไม่มีการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาก็ตาม ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนที่สามารถคิดอย่างกว้างขวางจนเกิดองค์ความรู้ที่ช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา
2. ผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมมาสร้างเป็นความรู้ใหม่ตามความคิดของตนเองได้อย่างมีหลักเกณฑ์
3. ผู้เรียนสามารถใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาช่วยในปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2.3 ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์หมายถึงความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษา ท่าทาง สัญลักษณ์และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการของตนเองและผู้อื่น ช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือและสัมพันธ์ภาพที่ดี ป้องกันการทะเลาะเบาะแว้ง ลดการขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนสามารถสื่อสารด้วยภาษา ท่าทาง สัญลักษณ์และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
 2. ผู้เรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับครูและเพื่อนด้วยการใช้ภาษา ท่าทาง สัญลักษณ์ และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
 3. ผู้เรียนที่ไม่ขัดแย้งหรือไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหากับเพื่อน
- 2.4 ทักษะความร่วมมือ หมายถึงความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ รับฟัง และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เคารพกฎกติกาของกลุ่ม มีการประสานงานอย่างเป็นระบบและรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยเหลือสามารถดึงจุดเด่น ศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เกิดการพัฒนาด้านความสามารถ ความเอื้ออาทร ใจกว้าง รู้สึกมีส่วนร่วมและทำให้เกิดความภูมิใจ

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนที่ทำงานร่วมกับเพื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ รับฟังความคิดเห็น เคารพกติกาของกลุ่ม และร่วมรับผิดชอบงานของกลุ่ม
3. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง

3. ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

3.1 ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ

กระทรวงศึกษาธิการ (2545: 13) ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารว่า หมายถึง เทคโนโลยีที่ประกอบด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสื่อสารข้อมูลและเทคโนโลยีอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของข้อมูลและสัญญาณที่ปรากฏอยู่ในรูป digitized codes ทั้งนี้ให้รวมถึงเทคโนโลยีข้อมูลหลายสื่อ (multimedia)

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2548: 4-7) ได้ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) หมายถึง เทคโนโลยีที่ใช้จัดการสารสนเทศ เป็นเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ การรวบรวม การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลการพิมพ์ การสร้างรายงาน การสื่อสารข้อมูล ฯลฯ เทคโนโลยีสารสนเทศจะรวมไปถึงเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดระบบการให้บริการ การใช้และการดูแลข้อมูล

ยี่น ภาววรรณ และ สมชาย นำประเสริฐชัย (2546: 20) ได้ให้ความหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ ว่าเป็นเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสื่อสารที่ใช้จัดการสารสนเทศ ตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูล การประมวลผล การพิมพ์ การสร้างรายงาน การสื่อสารข้อมูล ฯลฯ

ทอฟเลอร์ (Toffler. 1981: 9) ได้ให้ความหมาย คำว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ว่าเป็นการประยุกต์ความรู้ความเข้าใจ ในระบบการสื่อสาร และการใช้คอมพิวเตอร์บนฐานข้อมูลเดียวกัน ในการค้นหาข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลและการติดต่อสื่อสารด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง

บีฮาน และ โฮล์ม (Behan; & Holmes. 1990 : 2) ให้ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ ว่า หมายถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดเก็บ การประมวลผล การค้นคืน การส่งผ่านและการรับสารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่นคอมพิวเตอร์ โทรสาร โทรคมนาคม เป็นต้น

เฟเธอร์ และ สเตอร์เจส (Feather; & Sturges. 1997 : 220) กล่าวว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์สำหรับการจัดเก็บ การประมวลผลและการสื่อสารสารสนเทศ ประกอบด้วยเทคโนโลยีสองสาขา คือระบบคอมพิวเตอร์ ใช้ในการประมวลผลและระบบโทรคมนาคม ใช้ในการเผยแพร่สารสนเทศ

กล่าวโดยสรุปเทคโนโลยีสารสนเทศหมายถึงเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสื่อสารคมนาคม ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสารสนเทศไว้ใช้งาน ตั้งแต่การแสวงหาการวิเคราะห์ การประมวลผล การจัดเก็บข้อมูล การเรียกใช้ การแลกเปลี่ยนและการเผยแพร่สารสนเทศ ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมไปถึงเครือข่ายสื่อสารข้อมูล อุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งสามารถเชื่อมต่อสารสนเทศถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ในรูปแบบของภาพ เสียง ตัวอักษรหรือภาพ เคลื่อนไหว มีความถูกต้อง ความแม่นยำ และรวดเร็วทันต่อการนำมาใช้ประโยชน์

3.2 การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปสอนสถานศึกษา

อุทัยวรรณ ภูติใส (2546: 23) กล่าวว่ากระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนใน 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

3.2.1 การนำคอมพิวเตอร์ไปใช้สอนเป็นรายวิชา

การนำคอมพิวเตอร์ไปใช้สอนเป็นรายวิชาเป็นการสอนรายวิชาเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยตรงได้แก่วิชาความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ เป็นต้น (การปิด เปิดเครื่อง การใช้แป้นพิมพ์ การใช้เครื่องพิมพ์ การทำงานของโปรแกรม) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของคอมพิวเตอร์ที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความรู้เกี่ยวกับการเขียนโปรแกรม

สำหรับการจัดการเรียนการสอนความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์นั้น ควรจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนที่เป็นห้องปฏิบัติการ การเรียนการสอนอาจจะใช้คอมพิวเตอร์ 1 เครื่องต่อนักเรียน 2 คน และจากรายงานวิจัย พบว่า การเรียน 2 คนต่อคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง ไม่มีผลต่อการเรียนรู้ แต่ถ้าเกิน 2 คนต่อ 1 เครื่อง จะทำให้คนที่ 3 ไม่ได้มีส่วนร่วมเท่าที่ควร เป็นแค่ผู้สังเกตการณ์เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีหากมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก มีแนวทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. การสอนทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับแป้นพิมพ์ ครูอาจสอนโดยการสร้างแป้นพิมพ์จำลองเพื่อสอนปุ่มต่างๆ ไว้ที่หน้าห้องแล้วสอนพร้อมกัน หลังจากนั้นให้นักเรียนฝึกจับคู่แล้วหาปุ่มต่างๆ บนแป้นพิมพ์กระดาษที่ครูสำเนาแจก และเมื่อนักเรียนสามารถพิมพ์จนคล่องแล้วให้ฝึกจากเครื่อง โดยการเล่นเกมหรือโปรแกรมฝึกพิมพ์ดีด

2. เพิ่มอุปกรณ์เพื่อขยายภาพ เช่น จอทีวีขนาดใหญ่ วีดีโอโปรเจคเตอร์

3. ใช้แผ่นใสที่จำลองหน้าจอเพื่อประกอบการอธิบาย

สำหรับข้อดีของการจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชานั้น คือ เด็กทุกคนมีโอกาสได้รับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโปรแกรมต่างๆ โดยเท่าเทียมกันจากครูผู้ชำนาญ

3.2.2 การนำคอมพิวเตอร์ไปใช้เป็นเครื่องมือช่วยสอน

การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction : CAI)

หมายถึง บทเรียนที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อหรือช่องทางในการนำเสนอเนื้อหา ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ โดยเป็นการรวมศักยภาพการทำงานของคอมพิวเตอร์ และโครงสร้างที่พึงประสงค์ของบทเรียนแบบโปรแกรมเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะได้รับการออกแบบเพื่อมุ่งให้นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาด้วยตนเอง และยึดความพร้อมและความสนใจของนักเรียนเป็นหลักการพิจารณาว่าความรู้ที่มาจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) หรือไม่นั้น มีการพิจารณาดังนี้

1. ต้องมีเนื้อหาสาระ มีการเรียบเรียงเป็นอย่างดี
2. ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
3. สามารถโต้ตอบหรือมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคอมพิวเตอร์กับนักเรียน
4. สามารถให้ผลป้อนกลับได้ทันที

สำหรับประเภทของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ โปรแกรมการนำเสนอเนื้อหาแบบใหม่ โปรแกรมแบบฝึกหัด โปรแกรมจำลองสถานการณ์ และเกมดังต่อไปนี้ (Behan; & Holmes. 1990: 62)

1. โปรแกรมการนำเสนอเนื้อหาใหม่ (Tutorial) เป็นโปรแกรมที่มีเป้าหมายนำเสนอเนื้อหาใหม่ให้นักเรียน ซึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นแบบเส้นตรง (Linear) และแบบเป็นสาขาหรือแตกกิ่ง (Branching) โดยโปรแกรมจะเริ่มจากทดสอบความพร้อมของนักเรียนแล้วนำเสนอเนื้อหา และซักถามนักเรียน ซึ่งการนำเสนอเนื้อหานี้จะมีตัวชี้แนะเพื่อให้นักเรียนสามารถตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง

2. โปรแกรมแบบฝึกหัด (Drill and Practice) เป็นโปรแกรมที่มีเป้าหมายทบทวนความรู้เดิมที่นักเรียนได้เรียนไปแล้ว เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้และทักษะที่คงทนจำได้นาน ดังนั้นเนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมประเภทนี้ จึงเป็นเนื้อหาที่ครูผู้สอนได้สอนไปแล้วหรือที่นักเรียนได้เคย

เรียนไปแล้วโปรแกรมประเภทนี้จึงเน้นการซักถาม ตั้งคำถามนักเรียน สำหรับบทบาทของครูผู้สอนจะต้องทำหน้าที่พิจารณาผลการเรียนของนักเรียนว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดหรือไม่อย่างไร

3. โปรแกรมจำลองสถานการณ์ (Simulation) เป็นโปรแกรมที่มีเป้าหมาย ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการค้นพบความรู้ใหม่จากการเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจำลองมาจากสถานการณ์จริงโดยโปรแกรมจะนำเสนอสถานการณ์พร้อมทั้งข้อจำกัดต่างๆ เช่น อุปสรรคของสถานการณ์จำลอง ระยะเวลา และราคา เป็นต้น จากนั้นให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหา ซึ่งนักเรียนต้องใช้ทักษะทางปัญญาในระดับสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อแก้ปัญหานั้นๆ

4. เกม (Game) โปรแกรมเกมมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนการสอน การแก้ปัญหา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเกมมักจะเป็นการแข่งขันระหว่างผู้เล่นมากกว่า 2 คน ขึ้นไปการนำเกมไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอาจจะผสมผสานเข้าไปกับบทเรียนที่นำเสนอใหม่ก็ได้ สำหรับเกมที่นำมาใช้ในการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน เกมที่ดีควรมีลักษณะที่ทำทนายผู้เล่น กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของผู้เล่น สร้างความรู้สึกให้กับผู้เล่นว่ามีความสามารถควบคุมสถานการณ์และมีสีสันสวยงาม

3.2.3. การนำไปใช้สอนในรายวิชาอื่น ๆ เป็นการนำคอมพิวเตอร์ไปใช้เป็นเครื่องมือหรือสื่อประกอบการเรียนรายวิชาอื่นๆ ซึ่งครูและนักเรียนควรจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นมาก่อนเช่น ศัพท์พื้นฐานคอมพิวเตอร์ ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การดูแลรักษาเครื่อง โปรแกรม และการเรียกใช้โปรแกรม และความรับผิดชอบเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ เป็นต้น การนำคอมพิวเตอร์ไปใช้ในวิชาอื่นๆ จะช่วยให้นักเรียนได้เห็นประโยชน์ของการใช้คอมพิวเตอร์มากขึ้น ช่วยให้มีความรู้ ความเข้าใจในการเรียนดีขึ้น เป็นการกระตุ้นเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณค่า เพิ่มทักษะความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ ดังนั้นการนำคอมพิวเตอร์ไปใช้ในระดัมัธยมศึกษา จึงควรจะใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ชรามาศ กาญจนตถุณ รัชภูมิ กองแก้ว และวินิจ สมาริมงคล (2551: 25) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการนำเสนอจัดการเรียนการสอนเทคโนโลยีสารสนเทศตามความรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 มีผลการศึกษาว่าเป้าหมายของการเรียนการสอนเทคโนโลยีสารสนเทศ คือการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในระดับพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงและใช้เพื่อการค้นคว้า รวบรวม และประมวลผลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

2. การบูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยีและทักษะการจัดการคอมพิวเตอร์เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม

3. การกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณค่า ทักษะ และจริยธรรมในเชิงบวกในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. ผู้เรียนสามารถเข้าถึง ใช้ และเรียนรู้ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักสูตรพื้นฐาน

5. ผู้เรียนสามารถใช้โปรแกรมประมวลคำและตารางการคำนวณได้ และผู้เรียนไม่น้อยกว่า ร้อยละ 5 เขียนโปรแกรมได้

6. ผู้เรียนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล

กล่าวโดยสรุปทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารหมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้แก่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการค้นคว้า รวบรวม และประมวลผลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักสูตรพื้นฐาน เพื่อโปรแกรมประมวลคำและตารางการคำนวณได้ และเพื่อการสืบค้นข้อมูล

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบค้น รวบรวมองค์ความรู้และข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ

2. ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหา

3. ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการประมวลผลและการคำนวณในระดับต่างๆ

3.2.3 เจตคติ (Attitude)

นักวิชาการ นักการศึกษา และพจนานุกรม ได้ให้ความหมายของเจตคติ ไว้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 215) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่าแบบอย่างของความรู้สึก ซึ่งหมายถึงความรู้สึกที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ล้วน สายศ และอังคณา สายยศ (2543: 54) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่าหมายถึงความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนพร้อมจะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคติเป็นตัวการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมได้

ชอร์และไรท์ (Shaw; & Wright. 1990: 3) อธิบายว่าเจตคติหมายถึงความรู้สึกโน้มน้าวที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่จะแสดงตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนต่อสิ่งนั้น ทศศติจะเกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม และเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของผู้นั้น

โนนาคา (Nonaka. 1991: 23) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่าเป็นระดับความมากหรือน้อยของความรู้สึกในด้านบวกหรือลบที่มีต่อสิ่งหนึ่งซึ่งอาจเป็นบุคคล สิ่งของ ความคิด หรือองค์กร ฯลฯ ความรู้สึกดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้นั้นมีความเห็นด้วยหรือไม่

กล่าวโดยสรุปเจตคติ หมายถึงความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนพร้อมจะแสดง การกระทำออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคติเป็นตัวการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรม ได้ ตามหลักการของลัทธิ สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 54)

สำหรับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ที่เป็นเจตคติ ได้แก่การมีสุขภาพ ภายและใจดี การมีศีลธรรมจริยธรรม และการเป็นประชาธิปไตย ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การมีสุขภาพกายและใจดี

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สพฐ. 2553ค: 4) ได้ กำหนดจุดหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายผู้เรียนเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มี วินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

1.2 มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การ แก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

1.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

1.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึด มั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

1.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และ พัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันใน สังคมอย่างมีความสุข

มาตรฐานการศึกษาจะกล่าวถึงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ด้านการมีสุขภาพกายและใจดี ในมาตรฐานที่ 7 (สพฐ. 2553ค: 54) ดังนี้

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและจิตที่ดี โดยมีตัวชี้วัดดังนี้

1. มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
2. มีน้ำหนัก ส่วนสูงและมีสมรรถภาพทางร่างกายตามเกณฑ์
3. ป้องกันตัวเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อ ความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุและปัญหาทางเพศ
4. มีความมั่นใจ กล้าแสดงออก อย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

นอกจากนี้มาตรฐานการประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สมศ. 2549: ออนไลน์)ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการเป็นผู้มีสุขภาพกายและใจดี ใน มาตรฐานที่ 2 ดังนี้

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพและสุขภาพจิตที่ดี โดยมีตัวบ่งชี้ 5 ตัว ดังนี้

1. ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
2. ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงและมีสมรรถภาพทางร่างกายตามเกณฑ์
3. ผู้เรียนไม่เสพหรือแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด และสิ่งมอมเมา หรือหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาทางเพศ
4. ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก อย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น
5. ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น และชอบมาโรงเรียน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547: 13) กล่าวถึงผลการวิจัยที่สรุปคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ใน 4 มิติ คือ

1. มิติทางด้านร่างกาย คือเป็นผู้มีสุขภาพร่างกาย สมบูรณ์แข็งแรงมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย
2. มิติด้านจิตใจ คือเป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกคนอื่น เข้าใจสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวเป็นอย่างดี
3. มิติด้านความรู้คือเป็นผู้สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ และเป็นผู้สามารถรู้ได้ไกลโดยการคาดคะเนเกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้
4. มิติด้านความสามารถ เป็นผู้มีทักษะด้านความคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางด้านสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ และทักษะการจัดการที่ดี

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2548: 9) กล่าวถึงคุณลักษณะของเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการมีความสุข คือการมีความสุขและพลานามัยที่แข็งแรงและรู้จักป้องกันตนเองจากโรคภัยและสิ่งเสพติด

ศรีมาลา จตุพร (2548: 25) ได้ศึกษาเรื่องบรรยากาศของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศของโรงเรียนกับนักเรียนเก่ง ดี และมีความสุข ได้ข้อสรุปว่าลักษณะของนักเรียนที่มีความสุข มีลักษณะดังนี้ 1. รู้จักคุณค่าของตนเอง 2. รู้จักคุณค่าของผู้อื่น 3. รู้จักพัฒนาตนเอง 4. มีสุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส 5. มองโลกตามความเป็นจริง และ 6. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

จากการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ข้อเสนอแนะและผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีสุขภาพกายและใจดีสรุปว่าหมายถึงการมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ การมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพร่างกายตามเกณฑ์ ไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะความเสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และมีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น

ตัวชี้วัด

1. มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ
2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพร่างกายตามเกณฑ์
3. ไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และ ปัญหาทางเพศ
4. มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น
5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

2. การมีคุณธรรมและจริยธรรม

2.1 ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

2.1.1 ความหมายของคุณธรรม

คำว่า คุณธรรม และจริยธรรม เป็นคำที่ใช้ควบคู่กันอยู่เสมอ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรมไว้ต่างกันดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน 2542: 187) ให้ความหมายว่า คุณธรรม ว่าเป็น “สภาพคุณงามความดี “

บรรจง ชูสกุลชาติ (2533: 5) ได้กล่าวว่า คุณธรรมคือ สภาพความดีงามทั้งหลายที่ฝังลึกอยู่ในจิตสำนึกของบุคคล และเป็นคุณสมบัติที่มีอาจหาได้ในสัตว์โลกชนิดอื่น ๆ คุณธรรมจึงมีสาระสำคัญคือเป็นสภาพคุณความดีที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแสดงออกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

กรมวิชาการ (2540: 131) อธิบายคุณธรรม (Virtue) คือ ความรู้สึกนึกคิด (Moral attitude) หรือสภาพทางจิตใจที่เป็นกุศล คุณธรรมเป็นพื้นฐานของการแสดงออก เป็นการกระทำพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น สภาพจิตใจที่เป็นกุศลที่เรียกว่า คุณธรรม ที่เกิดขึ้นได้เพราะจิตรู้จักความจริง (Truth) ความดี(Goodness) และความงาม(Beauty)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2550ช: 126) ได้กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึงลักษณะนิสัยของบุคคลที่เอื้อแก่การปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง เช่นความยับยั้งชั่งใจ ความขยันหมั่นเพียร เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้โดยอาศัยระยะเวลา และความคุ้นเคยกับบุคคลนั้น

ธอร์นไคค์ และบาร์นฮาร์ต (Thorndike; & Barnhart. 1967: 1052) ให้ความหมายของคุณธรรม เป็นความดีเลิศเฉพาะอย่างในเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม เช่น ความยุติธรรม ความกรุณา

กูด (Good. 1973: 641) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ คือ

1. คุณธรรม หมายถึงความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน

2. คุณธรรม หมายถึงคุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

กล่าวโดยสรุปคุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน มีความสอดคล้องกับมาตรฐานของสังคม ทำให้สังคมมีความสุข ตามหลักการของกูด(Good. 1973: 641)

2.1.2 ความหมายของจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน2542: 214) ให้ความหมายของ จริยธรรมว่าเป็นธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม หรือ กฎศีลธรรม

กระมล ทองธรรมชาติ(2535: 3) กล่าวว่า จริยธรรมคือการกระทำทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ผู้อื่น และสังคม

เพียเจต์ (Piaget. 1960: 1) ให้ความเห็นว่า จริยธรรมเป็นประสบการณ์ของ มนุษย์ และหน้าที่ที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจ และอนามัยบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบของการกระทำและสิทธิ

กูด (Good. 1973: 57) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ตลอดจนสังคมประเทศชาติ เพื่อก่อให้เกิดความสุข ความเจริญรุ่งเรือง และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976: 4-5) นักจิตวิทยาสังคมที่ศึกษาเกี่ยวกับ พัฒนาการทางจริยธรรมกล่าวถึงจริยธรรมว่า มีพื้นฐานของความยุติธรรม ถือเอาการกระจายสิทธิ และหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันโดยมิได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้งกัน เป็นอุดมคติ ดังนั้น พันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิ ข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

กล่าวโดยสรุปจริยธรรมหมายถึง แนวทางประพฤติ ปฏิบัติที่ดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคม เพื่อความสงบเรียบร้อยและประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงออกทางร่างกาย

2.2 องค์ประกอบของจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 2-3) ได้แบ่งลักษณะองค์ประกอบทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 4 ประการ คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึงการมีความรู้ไว้ในสังคมของตนนั้น ถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรทำ และการกระทำชนิดใดควรงดเว้น ลักษณะพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ความรู้เชิงจริยธรรม หรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคม และศาสนา ส่วนใหญ่เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด โดยในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็นพิเศษ

2. ทักษะคติเชิงจริยธรรม หมายถึงความรู้สึกรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทักษะคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทักษะคติต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทักษะคติเชิงจริยธรรมของบุคคลมีความกว้างขวางกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคลเพราะทักษะคตินั้นรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้น ทักษะคติเชิงจริยธรรมจึงสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เชิงจริยธรรมเพียงอย่างเดียว ทักษะคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นในเวลาหนึ่งยังอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกันอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม คือ เพียเจต์ (Piaget) และ โคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้ใช้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการด้านจริยธรรมของบุคคลนั้น นอกจากนี้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการอื่นๆ ของบุคคลด้วย คือพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่างๆ ของบุคคลด้วย

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรืองดเว้นการแสดงที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประเภท เช่น การเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น นอกจากนี้พฤติกรรมเชิงจริยธรรมอีกพวกหนึ่ง คือ พฤติกรรมในสถานที่เข้ายวนใจ หรือในสภาพที่ยั่วยุให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์ เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ยั่วยุ เช่น การโกงสิ่งของ เงินทอง หรือคะแนน และการกล่าวเท็จ เป็นต้น

กรมวิชาการ (2540: 3) ตามโครงการวิจัยทางการศึกษาจริยธรรมไทย ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ 3 ประการ คือ

1.องค์ประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) ได้แก่ ความเข้าใจเหตุผลของความถูกต้องดีงามโดยระบบการคิด

2.องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Moral Attitude an Belief) ได้แก่ ความพึงพอใจความศรัทธาเลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมขึ้นมาเป็นแนวปฏิบัติ

3.องค์ประกอบด้านพฤติกรรมการแสดงออก(Moral Conduct) ได้แก่ พฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำหรือกระทำผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ กัน

บราวเน (Browne. 1978: 122) แบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้
2. ด้านความรู้สึก
3. ด้านความประพฤติปฏิบัติ

ลักษณะคุณธรรมจริยธรรม เป็นลักษณะของบุคคลที่ดีมีจิตวิญญาณของความเป็นคน เป็นกัลยาณมิตร แก่สังคมประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมและมีศาสตร์และศิลป์ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่สังคม

2.3 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและตัวบ่งชี้ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2548: 20) ได้กำหนดมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: ประถมและมัธยมศึกษา ด้านมาตรฐานผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยมีตัวบ่งชี้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีวินัยและความรับผิดชอบ
2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
3. ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที
4. ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว
5. ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
6. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 9) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยกำหนดตัวชี้วัดไว้ดังนี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความกตัญญูกตเวที
4. มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. ประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรสิ่งของของตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
6. ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย

ดังนั้นคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมประกอบด้วย ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเมตตา กรุณา ความประหยัด เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: ประถมและมัธยมศึกษาในด้านคุณธรรมและจริยธรรมของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

2.4 คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวที ความเมตตา และความประหยัด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความมีวินัย

1.1 ความหมายของความมีวินัย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 756) .ให้ความหมายของวินัยว่าการอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2540: 39) ได้กำหนดความหมายของวินัย คือ โครงสร้างของความเป็นคนที่ควบคุมตนเองได้ สิ่งที่ดีจะได้ไม่ต้องเสียหายเพราะความไม่ดี ซึ่งเป็นสิ่งตรงกับข้าม รู้จักขอบเขตของตนเองเอาชนะอะไรก็ได้แต่อย่าทำให้เอาชนะตนเองและของผู้อื่น

สินีนาฏ สุทธิจินดา (2543: 16) ได้ให้ความหมาย วินัยหมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดจากความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองและบุคคลอื่นในอนาคตและจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่นโดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสังคมและสิทธิของผู้อื่น

กู๊ด (Good. 1973: 525) ได้ให้ความหมายของการมีวินัยในตนเองว่า วินัยในตนเองหมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคลไม่ใช้การบังคับจากอำนาจภายนอก แต่เป็นการบังคับโดยอำนาจภายในของบุคคลนั่นเอง และเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้หรือยอมรับในคุณค่า สิ่งใดอันหนึ่ง ซึ่งทำให้บุคคลสามารถบังคับพฤติกรรมของตนเองได้

วินเซนต์ (Vincent. 1985: 42-43) กล่าวว่า วินัยในตนเอง คือการที่บุคคลไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนในอนาคต หรือการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวและสิทธิของผู้อื่น รวมทั้งหมายถึงการที่บุคคลนั้นกระทำ สิ่งที่ดีตนไม่ยอมทำ แต่การกระทำนั้นช่วยให้ความต้องการและสิทธิของบุคคลอื่น ๆ ได้รับการตอบสนองหรือกระทำในสิ่งอันเป็นผลให้ผู้นั้นประสบผลสำเร็จในอนาคต

เดรเวอร์ (Drever. 1990: 262) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองซึ่งมีความหมายเดียวกับการมีวินัยในตนเอง คือ การควบคุมพฤติกรรมที่กระทำโดยบุคคลที่เหนือความรู้สึกเพื่อสร้างแรงกระตุ้นของตนเองขึ้นให้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

กล่าวโดยสรุปการมีวินัยหมายถึงวินัยหมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดจากความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองและบุคคลอื่นในอนาคตและจะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่นโดยไม่ขัดต่อกฎระเบียบของสังคมและสิทธิของผู้อื่น

1.2 ลักษณะของบุคคลที่มีวินัย

วินัยเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเด็กเพราะช่วยเติมเต็มความปรารถนาของเด็กให้เต็มรวมทั้งการปรับตัวทางบุคลิกภาพอย่างมีความสุข (Hurloch. 1964: 393) เนื่องจากวินัยคือการแสดงออกซึ่งการแสดงคุณธรรมต่าง ๆ มีหลักปัจจัยสำคัญร่วมกันที่ทำให้เกิดพฤติกรรมด้านวินัยในตนเองดังที่นักศึกษาและนักจิตวิทยาได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 59-69) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองว่ามีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์
2. มีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. มีความรับผิดชอบสูง
5. มีความสามารถในการชะลอความต้องการ
6. สามารถคาดหวังผลกรรมที่จะเกิดขึ้นภายหลัง
7. มีการตั้งเป้าหมายเพื่ออนาคต

โสภณ ศิริอุเทน (2548: 45) ได้ศึกษาถึงลักษณะคนมีวินัยพบว่า มีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. แต่งกายไปโรงเรียนด้วยเครื่องแบบนักเรียนอย่างเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน

2. เข้าแถวเวลาซื้อสิ่งของต่าง ๆ
3. ใส่หมวกกันน็อคขณะขับจักรยานยนต์ และปฏิบัติตามกฎจราจร
4. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน
5. ทิ้งขยะลงในถังขยะจัดไว้
6. ไม่ส่งเสียงดังบนรถประจำทาง
7. ทำหน้าที่พลเมืองดี โดยแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่เมื่อเห็นการกระทำ

ผิดกฎหมาย หรือระเบียบวินัย

อุไร ชีรัมย์ (2550: 22) ได้ศึกษาถึงคนที่มีวินัยพบว่าผู้ที่มีวินัยคือผู้ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆที่โรงเรียน หรือสังคมกำหนดขึ้นให้นักเรียนหรือบุคคลใดได้ปฏิบัติเพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนและสังคม

วิกกินส์ (Wiggins. 1971: 17) กล่าวถึงผลการวิจัยของกอฟ (Gough) ซึ่งศึกษาถึงการควบคุมตนเองหรือความมีวินัยในตนเองพบว่า ผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงจะมีคุณลักษณะดังนี้ คือ

1. มีความรับผิดชอบมาก
2. มีความวิตกกังวลน้อย
3. มีความอดทน
4. ประพฤติอย่างมีเหตุผล

ออสซูเบล (Ausubel. 1980: 122) เสนอว่าผู้ที่มีวินัยในตนเองจะมีคุณลักษณะดังนี้คือ

1. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
2. เชื่อมั่นในตนเอง
3. พึ่งตนเอง
4. ควบคุมอารมณ์ได้
5. อดทน

ดูเอลเบอร์ก (Duellberg. 1997: 4607-A) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะบุคคลผู้ที่มีวินัยในตนเอง โดยสรุปผลการวิจัย ดังนี้คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ
3. ปฏิบัติตนตามระเบียบของสังคม

กล่าวโดยสรุปผู้ที่มีวินัยคือผู้ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่สถานศึกษาหรือสังคมกำหนดให้นักเรียนหรือบุคคลใดได้ปฏิบัติเพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานศึกษาและสังคม ตามหลักการของอุไร ชีรัมย์ (2550: 22)

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนแต่งกายไปโรงเรียนด้วยเครื่องแบบนักเรียนอย่างเรียบร้อย และถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน

2. ผู้เรียนเข้าแถวเวลาซื้อสิ่งของต่างๆ
3. นักเรียนใส่หมวกกันน็อคขณะขับจักรยานยนต์และปฏิบัติตามกฎจราจร
4. ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน
5. ผู้เรียนทิ้งขยะลงในถังขยะจัดไว้
6. ผู้เรียนทำหน้าที่พลเมืองดี โดยแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่เมื่อเห็นการกระทำผิดกฎหมาย หรือระเบียบวินัย

2. ความซื่อสัตย์สุจริต

2.1 ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริต

พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2542: 286) ได้ให้ความหมายของคำว่าซื่อสัตย์สุจริตหมายถึงความจริงใจ ความซื่อตรงทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้า และลับหลังผู้อื่น

พิไลลักษณ์ ทองรอด (2547: 30) กล่าวว่าความซื่อสัตย์หมายถึงการแสดงออกโดยการปฏิบัติตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่โก่งתרפיןสินของผู้อื่น รักษาคำพูด พูดแต่ความจริง ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

อนุศักดิ์ จินดา (2548: 21) กล่าวว่าความซื่อสัตย์หมายถึงการประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งทางกาย วาจา และใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 22) ได้ให้คำอธิบายว่า ซื่อสัตย์สุจริตหมายถึงการพูดแต่ความจริง ไม่พูดเท็จหรือพูดเกินความจริง ไม่ลักขโมย ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงตนเองและผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง ถ้ารับความจริงทั้งถูกและผิด ปฏิบัติตามคำพูดหรือข้อตกลงที่กำหนดไว้

ฮอมบี (1978: 474) อธิบายว่าความซื่อสัตย์ หมายถึงพฤติกรรมอย่างเหมาะสม ไม่คดโกง ไม่คิดทรยศ จงรักภักดีต่อชาติ ไม่คิดคดโกง ประกอบอาชีพในทางซื่อสัตย์ ไม่ขโมยและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด พูดแต่ความจริง ละอายต่อบาป ไม่เอาเปรียบ มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ไม่หลอกลวง และมหาผลประโยชน์ในทางลัทธิ

กล่าวโดยสรุปความซื่อสัตย์หมายถึงการแสดงออกที่ตรงต่อความเป็นจริง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่โก่งתרפיןสินผู้อื่น รักษาคำพูดพูดแต่ความจริง ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบไม่เอาเปรียบผู้อื่น ตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 22)

2.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

กรมวิชาการ (2546: 10) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และพฤติกรรมบ่งชี้เพื่อให้สถานศึกษามีแนวปฏิบัติในส่วนของความซื่อสัตย์สุจริตคือ

1. พูดความจริง
2. ไม่ทุจริตการสอบ
3. ไม่ลักขโมย
4. ไม่นำผลงานคนอื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเอง
5. ไม่โก่งและไม่หลอกลวงผู้อื่น

อนุกัตติ์ จินดา(2548: 21-22) กล่าวว่าผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะมี
พฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. มั่นคงต่อการทำความดีของตน
2. ไม่คล้อยตามพวกที่ชักจูงไปในทางที่เสีย
3. ไม่สลับปลับกลับกลอก
4. ตั้งใจทำจริง ไม่คดโกง
5. ไม่เอาเวลาในหน้าที่ไปหาผลประโยชน์ส่วนตน
6. ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ทำประโยชน์ส่วนตน
7. เตือนสติและแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
8. ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยาหรือกลั่นแกล้ง
9. ร่วมมือ ร่วมใจทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ
10. ไม่ร่วมทำงานที่ผิดกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับของสังคม

ไตรรงค์ เจนการและคณะ (2548: 4) ได้จัดทำเอกสารประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรชั้นพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต ดังนี้

1. ทำการบ้านด้วยตนเอง
2. ปฏิบัติตนเป็นคนพูดจริงทำจริง
3. ไม่รับทรัพย์สินจากผู้อื่น
4. ไม่ลักขโมย

พระวิเทศธรรมรังสี (2550: 69) กล่าวถึงคนที่มีความซื่อสัตย์จะมี
ลักษณะดังต่อไปนี้ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ซื่อสัตย์ต่อการทำงาน ซื่อสัตย์ต่อกาลเวลา ซื่อสัตย์ต่อการพูด
ซื่อสัตย์ต่อบุคคล และซื่อสัตย์ต่อความดี

คอสินี (Cosini. 1999: 451) กล่าวว่าคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะพูด
แต่ความจริง ไม่โกหก หลอกลวงผู้อื่น มีลักษณะนิสัยซื่อตรง ไม่หลอกลวงฉ้อฉล หรือลักขโมย ยึดถือ
หลักคุณธรรม กล่าวโดยสรุปผู้ที่มีความซื่อสัตย์หมายถึงหมายถึงการแสดงออกที่ตรงต่อความเป็นจริง
การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่โก่งทรีพัสสินผู้อื่น รักษาคำพูดพูดแต่ความเป็นจริง ไม่หา
ผลประโยชน์ในทางมิชอบไม่เอาเปรียบผู้อื่น ตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน (2550: 22)

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนพูดความจริง
2. ผู้เรียนไม่ทุจริตการสอบ
3. ผู้เรียนไม่ลักขโมย
4. ผู้เรียนไม่นำผลงานคนอื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเอง
5. ผู้เรียนไม่โก่งและไม่หลอกลวงผู้อื่น

3. ความกตัญญูกตเวที

3.1 ความหมายของความกตัญญูกตเวที

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 139) ให้ความหมายของกตัญญูว่าหมายถึงการรู้อุปการะที่ท่านทำให้ ผู้รู้คุณท่านสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (2539: 449) อธิบายว่าคนกตัญญูเป็นคนซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อผู้มีคุณ เมื่อได้รับอุปการะจากผู้ใดแล้ว เป็นไม่ลืมหน้าที่ของตนที่ต้องรู้คุณ และสนองคุณนั้นด้วยน้ำใจ ซื่อสัตย์ และชักนำคนอื่นให้นิยมยินดีทำคุณความดีเช่นนั้น

พระธรรมปิฎก (2548: 2) อธิบายว่ากตัญญูกตเวที หมายถึงการรู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็นกตัญญู หมายถึงรู้คุณท่าน และกตเวที หมายถึงตอบแทนหรือสนองคุณท่าน

ดวงเด่น นุเรมรัมย์ (2549: ออนไลน์) กล่าวว่ากตัญญูหมายถึงความรู้สึกสำนึกในอุปการคุณ หรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อตนเอง กตเวทีหมายถึงการแสดงออกเพื่อการตอบแทนบุญคุณ กตัญญูกตเวทีหมายถึงการรับรู้บุญคุณและตอบแทนบุญคุณต่อคนอื่นหรือสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 22) อธิบายว่าความกตัญญูกตเวทีหมายถึงการที่ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเอาใจใส่ดูแลและช่วยเหลือภารกิจการงานปฏิบัติตนตามที่สั่งสอนที่ถูกต้องและเหมาะสม ตอบแทนคุณของผู้มีพระคุณทั้งที่เป็นบุคคลและสถาบัน

บราวเน (Browne. 1978: 102) กล่าวว่าความกตัญญูถือเป็นเครื่องหมายของคนดี ส่งผลให้ครอบครัวและสังคมมีความสุขเพราะพ่อแม่ผู้ปกครองรู้จักหน้าที่ของตนเองด้วยการดูแลบุตรธิดาของตนอย่างดี ต่อจากนั้นบุตรธิดาจะรับรู้คุณและดูแลพ่อแม่ของตนเป็นการตอบแทน ทำให้ครอบครัวและสังคมมีความสุข

วินเซนต์ (Vincent. 1985: 52) กล่าวว่าความกตัญญูคือการรับรู้ถึงบุญคุณของผู้ให้ความช่วยเหลือในทุกด้านและทุกเวลา ทั้งในฐานะพ่อแม่กับลูก ครูกับนักเรียน หรือนายจ้างกับลูกจ้าง ทำให้สังคมมีความสุข

กล่าวโดยสรุปความกตัญญูกตเวทีหมายถึงการรู้อุปการะที่ท่านทำให้แล้วและตอบแทน แบ่งเป็นกตัญญู หมายถึงรู้คุณท่าน และกตเวที หมายถึงตอบแทนหรือสนองคุณท่านตามหลักการของพระธรรมปิฎก (2548: 2)

3.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความกตัญญูกตเวที

กรมวิชาการ (2546: 15) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และพฤติกรรมของผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทีว่ามีดังต่อไปนี้

1. ตระหนักในพระคุณครูและอาจารย์
2. มีสัมมาคารวะต่อครู-อาจารย์อย่างสม่ำเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ธิดา เลิศพรประสบโชค (2546: 4) กล่าวถึงผู้ที่มีความกตัญญูกตเวที
จะมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. เคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ครู หรือผู้ปกครอง
 2. ดูแลและช่วยเหลืองานบ้าน หรืองานโรงเรียนด้วยความเต็มใจ
 3. แสดงมุทิตาจิตต่อผู้มีพระคุณเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ
- ไตรรงค์ เจนการและคณะ (2548: 5) ให้ความเห็นว่าผู้ที่มีความกตัญญู

กตเวทีมีคุณลักษณะดังนี้

1. อาสาช่วยงานพ่อแม่และผู้ปกครอง
 2. อาสาช่วยเหลืองานครู อาจารย์
 3. แสดงความนับถือยกย่องผู้มีพระคุณ
 4. รักษาเกียรติและนำชื่อเสียงมาสู่ครอบครัว
 5. ปฏิบัติตนให้ผู้มีพระคุณมีความสุข อิ่มใจ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 22) กล่าวถึง

ประเด็นการพัฒนาและการตรวจสอบผู้เรียนที่มีความกตัญญูดังนี้

1. การเคารพและเชื่อฟังผู้มีพระคุณ
2. การเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือผู้มีพระคุณและสถาบันอย่างเต็มใจ

กล่าวโดยสรุปบุคคลที่มีความกตัญญูกตเวทีหมายถึงคนที่มีพฤติกรรม
ดังต่อไปนี้ อาสาช่วยงานพ่อแม่และผู้ปกครอง อาสาช่วยเหลืองานครูและอาจารย์ แสดงความนับถือ
ยกย่องผู้มีพระคุณ รักษาเกียรติและนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล และปฏิบัติตนให้ผู้มีพระคุณมี
ความสุขและอิ่มใจ ตามหลักการของไตรรงค์ เจนการ และคณะ (2548: 49)

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนอาสาพ่อแม่และผู้ปกครองทำงาน
2. ผู้เรียนอาสาช่วยเหลืองานครูและอาจารย์
3. ผู้เรียนนับถือ ยกย่องผู้มีพระคุณ
4. ผู้เรียนรักษาเกียรติและนำชื่อเสียงสู่โรงเรียนและวงศ์ตระกูล

4. ความเมตตากรุณา

4.1 ความหมายของความเมตตากรุณานักวิชาการ และนักการศึกษาหลาย
ท่านให้ความหมายของความเมตตากรุณาไว้ดังนี้

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2549: 27) กล่าวถึงความเมตตากรุณาว่าหมายถึง ความ
ปรารถนาจะผู้อื่นมีความสุข ปราศจากความทุกข์ด้วยประการทั้งปวง ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นให้ลำบากเดือดร้อน

ธิดา เลิศพรประสบโชค (2546: 4) กล่าวว่าความเมตตากรุณาหมายถึง
คุณลักษณะที่แสดงถึงความรู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปัน
และยินดีช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

วิทยากร เชียงกุล (2552: 7) กล่าวว่าความเมตตากรุณาหมายถึงการรู้สึกว่าเป็นมิตรกับเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก รู้สึกว่าคนเรามีอะไรเหมือนกันมากกว่าจะมองส่วนที่ต่างกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 23) อธิบายว่าความเมตตากรุณาหมายถึงการที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักให้และรับอย่างมีเหตุผล และเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม

วินเซนต์ (Vincent. 1985: 61) อธิบายว่าเมตตากรุณาหมายถึงความปรารถนาให้ผู้อื่นได้สุข ความสงสารให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ รู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

กล่าวโดยสรุปความเมตตากรุณาหมายถึงคุณลักษณะที่แสดงถึงความรู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปัน และยินดีช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ตามหลักการของธิดา เลิศประสพโชค (2546: 4)

4.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความเมตตากรุณา

ไตรรงค์ เจนการและคณะ (2548: 8) กล่าวถึงบุคคลที่มีความเมตตากรุณาว่ามีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. แสดงความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นด้วยความเต็มใจ
 2. แสดงอาการทางกาย วาจาต่อผู้อื่นอย่างนุ่มนวล
 3. ไม่เอาเปรียบผู้อื่น
 4. ร่วมบริจาคทรัพย์สินเพื่อส่วนร่วม
 5. เสียสละเวลาปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม
- ธิดา เลิศประสพโชค (2546: 52) ได้ศึกษาถึงผู้ที่มีความเมตตากรุณา

พบว่า มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บริจาคอาหารหรือสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยต่างๆ
2. แบ่งปันอาหารและอุปกรณ์การเรียนแก่เพื่อน
3. รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน
4. ช่วยเหลือและห่วงเพื่อนหรือน้องที่เจ็บป่วย
5. ไม่รังแกสัตว์ที่อยู่บริเวณโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 23) อธิบายถึงประเด็นในการพัฒนา และตรวจสอบเกี่ยวกับความเมตตากรุณา ว่ามีดังนี้

1. ช่วยเหลือผู้อื่น
2. การรู้จักการให้และการรับอย่างมีเหตุผล
3. การเข้าร่วมกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวม

วิกกินส์ (Wiggins. 1971: 22) กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้ที่มีความเมตตากรุณาว่ามีลักษณะดังนี้

1. เอื้ออาทรและช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน
2. เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มความสามารถ

3. ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้พ้นทุกข์และมีความสุข
กล่าวโดยสรุปผู้มีความเมตตากรุณาจะเป็นบุคคลที่ชอบให้ความช่วยเหลือ
ผู้อื่น รู้จักการรับและการให้อย่างมีเหตุผล และเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ตาม
หลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 23)

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่น
2. ผู้เรียนรู้จักรับและให้อย่างมีเหตุผล
3. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ความประหยัด

5.1 ความหมายของความประหยัด

นักวิชาการ นักการศึกษาและพจนานุกรมได้ให้ความหมายของความประหยัดไว้ดังนี้
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน.
2542: 510) ได้ให้ความหมายของความประหยัดว่าหมายถึงการใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะ ส่วนอด
ออมหมายถึงประหยัด อดออม

กรมวิชาการ (2546: 29) ให้ความหมายของความประหยัดว่า
หมายถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมที่
แสดงออกได้แก่การวางแผนการเบิกจ่าย จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเงิน วัสดุอุปกรณ์ในการใช้งาน
ดัดแปลงของเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เป็นต้น

พิไลลักษณ์ ทองรอด (2547: 37) กล่าวว่าความประหยัดหมายถึง
พฤติกรรมด้านการประหยัดเงิน หมายถึงการรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าให้
เหมาะสมกับรายรับ มีการออม ยับยั้งความต้องการของตนเองส่งผลให้เงินอยู่ในขอบเขตที่
เหมาะสม การประหยัดเวลา หมายถึงการรู้จักวางแผนด้านเวลาของตนเอง และใช้เวลาให้เกิดประโยชน์
คุ้มค่าได้แก่การศึกษาเล่าเรียน ทำแบบฝึกหัด หาความรู้เพิ่มเติม ใช้เวลาในการนอน การทำงาน
อดิเรก ช่วยเหลืองานบ้าน ชุมชนและสังคม การประหยัดสิ่งของเครื่องใช้โยชน์คุ้มค่าที่สุด

อนุศักดิ์ จินดา (2548: 24) กล่าวว่าความประหยัดหมายถึงการใช้สิ่ง
ทั้งหลายอย่างพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งการ
รู้จักระมัดระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบ และขอบเขตพอเหมาะพอควร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 24) ใ้
ความหมายของความประหยัดว่าหมายถึงผู้เรียนมีพฤติกรรมการใช้เวลา เงิน และทรัพย์สินทั้งส่วน
ตนและส่วนรวมตามความจำเป็นอย่างสมเหตุสมผล เกิดประโยชน์คุ้มค่า

กล่าวโดยสรุปความประหยัดหมายถึงผู้เรียนมีพฤติกรรมการใช้เวลา ใช้เงิน และทรัพย์สินทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างสมเหตุสมผล และเกิดประโยชน์คุ้มค่า ตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 24)

5.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความประหยัด

กรมวิชาการ (2546: 30) กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความประหยัดไว้ดังนี้

1. ใช้วัสดุถูกต้องและเหมาะสมกับงาน
2. ปิดน้ำ ปิดไฟฟ้าทุกครั้งเมื่อเลิกใช้
3. ใช้จ่ายเงินและสิ่งของส่วนรวมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

โสภณ ศิริอุเทน (2548: 49) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความประหยัดไว้ดังนี้

1. คิดก่อนใช้จ่าย และจะซื้อเท่าที่จำเป็นเท่านั้น
2. ไม่แต่งตัวตามแฟชั่นใหม่ ๆ
3. ไม่ซื้อสินค้าที่มียี่ห้อเป็นที่นิยมและทันสมัย
4. เก็บออมเงินไว้บางส่วน
5. ไม่รับประทานอาหารตามร้านฟาสต์ฟู้ด
6. ไม่ซื้อหรือตัดชุดนักเรียนใหม่ทุกเทอม

ไตรรงค์ เจนการ และคณะ (2548: 9) ได้อธิบายถึงลักษณะของผู้มี

ความประหยัดไว้ดังนี้

1. ใช้ทรัพย์สินของตนเองอย่างประหยัด
2. ใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
3. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. ใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า
5. ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 24) กำหนด

พฤติกรรมที่เป็นประเด็นในการพัฒนาและตรวจสอบสำหรับความประหยัดคือการใช้เวลา เงิน และทรัพย์สินทั้งส่วนตนและส่วนรวมให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า

อุไร ชีรัมย์ (2550: 7) กล่าวว่าผู้ที่มีความประหยัดคือผู้รู้จักใช้ทรัพย์สิน ทรัพยากร และสิ่งของเครื่องใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า รวมทั้งรู้จักดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง ไม่ฟุ่มเฟือย

กล่าวโดยสรุปผู้ที่มีความประหยัดหมายถึงการใช้เวลา เงิน และทรัพย์สินทั้งส่วนตนและส่วนรวมให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า ตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 24)

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนคิดก่อนใช้จ่าย และจะซื้อเท่าที่จำเป็นเท่านั้น
2. ผู้เรียนเก็บออมเงินไว้บางส่วน
3. ผู้เรียนใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
4. ผู้เรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
5. ผู้เรียนใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า และปิดทุกครั้งเมื่อเลิกใช้

3. ความเป็นประชาธิปไตย

3.1 ความหมายของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยมาจากคำว่า “ประชา” สันธิกับ”อธิปไตย” มีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษ”Democracy”ซึ่งหมายถึงการปกครองของประชาชน (คณิต จิตเจริญทวิโชค 2548: 8) ทั้งนี้มีนักวิชาการและนักการศึกษาให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้ดังนี้

จิรภา สุนทรลิต (2534: 41) เสนอความหมายของประชาธิปไตยใน 2 ลักษณะ คือ 1. ความหมายในฐานะระบอบการปกครองประเทศ ซึ่งหมายถึงระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจเป็นของประชาชนหรือมาจากประชาชน รัฐบาลเป็นเพียงผู้ได้รับมอบอำนาจให้ทำหน้าที่ปกครองแทนประชาชนเท่านั้น และประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจแทนตนได้โดยการเลือกตั้งที่มีกำหนดวาระ ถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน 2. ความหมายในฐานะวิถีการดำเนินชีวิต หมายถึงการอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพทั้งทางการและวาจา ไม่ก้าวท่ายสิทธิของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ทางสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อความผาสุกของส่วนรวม ตลอดจนการใช้สติปัญญาและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหา

พระเทพเวที (2535) อธิบายว่าประชาธิปไตยหมายถึงการที่ประชาชนปกครองด้วยสติปัญญาที่ดี มีความรู้ความเข้าใจ สามารถคิดได้ด้วยตนเอง พิจารณาเหตุผล รู้จักแยกแยะ วินิจฉัยได้ว่าอะไรถูก อะไรผิด และควบคุมให้เว้นจากสิ่งที่ผิดและทำสิ่งถูกต้องชอบธรรม

สมบัติ ธนลากสกุลกิจ (2535: 10) อธิบายความหมายของประชาธิปไตยว่าเป็นวิถีชีวิต ซึ่งหมายถึงการเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของกันและกัน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยเหตุผล สันติวิธี มีใจกว้าง พิจารณาปัญหาต่างๆ ด้วยวิจรรย์ญาณ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีวินัยในตนเอง และยอมรับความเสมอภาคของทุกคน

สุขุม นวลสกุล (2540: 3) ให้ความหมายของประชาธิปไตยว่าหมายถึงการปกครองที่สอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่

อมร รักษาสัตย์ (2545: 6) กล่าวถึงประชาธิปไตยว่ามีความหมายถึงการปกครองแบบหนึ่งซึ่งสิทธิในการตัดสินใจทางการเมืองเป็นของพลเมืองตามระเบียบวิธีการที่เสียข้างมากเป็นผู้ชนะ อาจเรียกว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง หรือประชาธิปไตยทางตรง

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2546: 4) อธิบายว่าประชาธิปไตยมีความหมายใน 3 ลักษณะ คือ 1.ประชาธิปไตยในฐานะอุดมการณ์ทางการเมือง 2.ประชาธิปไตยในฐานะรูปแบบรัฐบาลหรือระบอบการปกครอง และ 3.ประชาธิปไตยในฐานะวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมทางการเมือง

กล่าวโดยสรุปประชาธิปไตยมีความหมายใน 3 ลักษณะ คือ 1.ประชาธิปไตยในฐานะอุดมการณ์ทางการเมือง 2.ประชาธิปไตยในฐานะรูปแบบรัฐบาลหรือระบอบการปกครอง และ 3.ประชาธิปไตยในฐานะวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมทางการเมือง ตามหลักการของธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2546: 4)

3.2 หลักการของระบอบประชาธิปไตย

กรมสามัญศึกษา (2540: 3-4) ได้กำหนดหลักการประชาธิปไตยว่ามุ่งหวังในการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจหลักการประชาธิปไตยแล้วนำไปประยุกต์ใช้การทำงาน ใน 5 ประการ คือ 1. หลักเสรีภาพ หมายถึงสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ทั้งการคิด การพูด และการกระทำ ภายใต้ขอบเขตความเรียบร้อยของสังคมอย่างเท่าเทียมกัน 2. หลักความเสมอภาค ถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ ศาสนา ชนชั้น หรือถิ่นพำนัก หรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่อาจถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขอาทิยังไม่บรรลุนิติภาวะ เป็นนักบวช ถูกจองจำ เป็นต้น 3. หลักการ โดยยึดเสียงข้างมากเป็นหลักซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย แต่ทั้งนี้ต้องไม่ใช่เสียงข้างมากไปเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ หรือละเมิดสิทธิของคนส่วนน้อย 4. หลักของเหตุผล หมายถึงความเชื่อมั่นในเหตุผลและให้ความสำคัญแก่กระบวนการหรือวิธีการค้นหาคำตอบที่ถูกต้องหรือเหมาะสมซึ่งเป็นหลักเชิงวิทยาศาสตร์ และ 5. หลักภราดรภาพ หมายถึงการปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เอารัดเอาเปรียบ และรู้สึกต่อกันฉันท์พี่น้อง ไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศ ลัทธิความเชื่อ หรือเพศ ผิวดำพรรณ

สุจิตรา จงอยู่สุข (2544: 61-62) กล่าวถึงหลักการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนดังนี้

1. สร้างค่านิยมในเรื่องอุดมการณ์ของประชาธิปไตยก่อนโดยการฝึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพในสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย และส่งเสริมการทำงานร่วมกันคุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องเร่งปลูกฝังในตัวผู้เรียนเพราะเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

2. จัดการสอนโดยใช้หลักการให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการเรียนมากขึ้น พร้อมฝึกความรับผิดชอบต่อตนเอง ตลอดจนให้ปกครองตนเอง

3. จัดกิจกรรมโรงเรียนใน 2 รูปแบบคือ 1.การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรซึ่งเป็นการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่สนับสนุนเรื่องประชาธิปไตย เช่น การช่วยเหลือกัน การอภิปราย การทำงานร่วมกัน และ 2.การจัดกิจกรรมนักเรียนซึ่งช่วยสนับสนุนและช่วยปลูกฝังเรื่องประชาธิปไตย ได้แก่การจัดตั้งสภานักเรียน คณะกรรมการนักเรียน ชมรมและกลุ่มสนใจ และชุมนุมทางวิชาการ 3.การส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สอนกับผู้สอน และระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และ 4. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสังคมภายนอก

กระทรวงศึกษาธิการ (2547: 4-6) ได้เสนอหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้ดังนี้ 1. หลักความเสมอภาค หมายถึงความเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกันในฐานะสมาชิกของสังคมเช่นเดียวกัน 2. หลักสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ หมายถึงอำนาจหรือประโยชน์ของบุคคลซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลที่เป็นประชากรของรัฐ โดยสิทธิเสรีภาพและหน้าที่เป็นของคู่กัน 3. หลักนิติธรรม หมายถึงการยึดถือกฎหมายเป็นเกณฑ์ กติกาของประเทศหรือการใช้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การรักษาประโยชน์ส่วนรวมเพื่อความถูกต้อง สงบเรียบร้อยและยุติธรรม ซึ่งสิทธิเสรีภาพใดๆ จะไม่เป็นจริง หากไม่มีกฎหมายเป็นหลักประกันคุ้มครอง หรือป้องกันการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น 4. หลักการยอมรับเสียงข้างมากหมายถึงการที่ทุกสังคมมีคนอยู่รวมกันมาก ๆ ย่อมเกิดความขัดแย้ง ซึ่งความขัดแย้งอาจระงับได้ด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ในระบบประชาธิปไตยยังนำวิธีเสียงข้างมากมาใช้ในการยุติปัญหา แต่ต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของเสียงข้างน้อย และ 5. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน หมายถึงการปกครองต้องได้รับการยินยอมจากประชาชน รัฐคือกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับการเลือกจากประชาชนมาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองประเทศ รัฐที่ดีต้องเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน และต้องรับผิดชอบต่อประชาชน และ 6. หลักการใช้เหตุผล หมายถึงการอาศัยความเชื่อว่ามีมนุษย์มีความสามารถ และมีสติปัญญาในการดูแลปกครองตนเอง สามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจปัญหา และกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับตนเองและสังคมได้ ไม่ใช่กำลังหรือความรุนแรงในการตัดสินใจปัญหา

หลักการสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่กล่าวมานั้น ต้องมีจุดร่วมสำหรับการปฏิบัติของชุมชนหรือประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญคือ ประการแรกอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน คือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ประการที่สองหลักเสรีภาพ คือประชาชนมีเสรีภาพในการประกอบกิจการใด ๆ ในขอบเขตของกฎหมาย ไม่ถูกรบกวนงำโดยผู้อื่น เคารพและไม่ลิดรอนในสิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของผู้อื่น ประการที่สาม หลักความเสมอภาค คือทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันทางกฎหมาย เศรษฐกิจและสังคม ประการที่สี่ หลักภราดรภาพ คือทุกคนมีความเป็นพ้อง รักใคร่กลมเกลียว สามัคคีกัน ประการที่ห้า หลักเหตุผล คือการตัดสินใจความขัดแย้งจะต้องใช้เหตุผลเสมอ และประการที่หก หลักนิติธรรม คือการปกครองโดยกฎหมาย ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมาย

3.3 พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยเป็นเรื่องสำคัญเพราะเป็นการนำหลักการต่างๆ ของประชาธิปไตยมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม หรือเป็นการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ

3.3.1 ความหมายของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

พฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมายถึงการกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยการนำหลักการทางประชาธิปไตยมาใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัยหรือวิถีชีวิตชีวิต (A Way of Life) ซึ่งเป็นที่สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน สามารถแบ่งพฤติกรรมดังกล่าวออกเป็น 3 ด้านคือ คารวธรรม หมายถึงการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน สามัคคีธรรม หมายถึงการร่วมมือกันในการเรียนการทำงาน และ

ปัญญาธรรม หมายถึงการใช้เหตุผลในการทำงานและการตัดสินใจต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 9)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 25-27) ได้เสนอพฤติกรรมที่เป็นผลจากวิเคราะห์จากความหมายของวิถีชีวิตประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. การวบรวม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้คือเคารพในสถาบันพระมหากษัตริย์
ได้แก่

1.1 การแสดงความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกโอกาส การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันการปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบัน เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี ฯลฯ ด้วยความเคารพ เมื่อได้ยินหรือเห็นบุคคลใดแสดงกิริยา วาจา หรือการกระทำอันไม่สมควรต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ต้องกล่าวตักเตือนและมีให้ปฏิบัติเช่นนั้นอีก เคารพในหลักปฏิบัติของศาสนาที่ตนนับถือ และไม่ลบหลู่ศาสนาอื่น

1.2 เคารพซึ่งกันและกันทั้งทางกาย ได้แก่ การแสดงความเคารพซึ่งกันและกัน เช่นการทักทาย การให้เกียรติผู้อื่น การแสดงความเคารพต่อบุคคลที่อาวุโสกว่า การให้การต้อนรับแก่บุคคล และการแสดงความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

1.3 เคารพกันทางวาจา ได้แก่ การรู้จักพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูด

1.4 เหมาะสมตามฐานะของบุคคล พูดจาสุภาพไม่ก้าวร้าวส่อเสียด ไม่พูดในสิ่งที่จะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่นำความลับของบุคคลอื่นไปเปิดเผย และไม่พูดนินทาหรือโกหกหลอกลวง

1.5 เคารพในสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ การไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น ทั้งทางกายหรือวาจา รู้จักเคารพในสิทธิของคนที่มาก่อนหลัง เคารพในความเป็นเจ้าของสิ่งของ เครื่องใช้และต้องรู้จักขออนุญาตเมื่อล่วงล้ำเข้าไปในที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่น

1.6 เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นเมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจ และใคร่ครวญด้วยวิจรรณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม

1.7 เคารพในกฎ ระเบียบของสังคม ได้แก่ การยึดมั่นในระเบียบของสังคม เช่นวัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม และกฎหมายของประเทศ

1.8 มีเสรีภาพและใช้เสรีภาพตามขอบเขตของกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณี

2. สามัคคีธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้ คือ

2.1 การรู้จักประสานประโยชน์ โดยถือ ประโยชน์ของส่วนรวมหรือชาติเป็นที่ตั้งได้แก่ การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักประนีประนอม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นใหญ่ มีการเสียสละความสุขส่วนตนหรือหมู่คณะเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมหรือของชาติ

2.2 ร่วมมือกันในการทำงาน หรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด ร่วมกันโดยมีบุคคลผู้ร่วมงานตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในการร่วมกันทำงานนี้ จะต้องมีการวางแผนในการทำงานร่วมกันคิดร่วมกัน และทำร่วมกัน เมื่อถึงขั้นตอนของการทำงานก็ช่วยเหลือกันอย่างตั้งใจจริง ไม่หลีกเลี่ยงหรือทำแบบเอาเปรียบผู้อื่น

2.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยถือว่างานส่วนรวมเป็นงานของตน

2.4 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับการมอบหมายจากสังคม

2.5 ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในกลุ่ม หน่วยงาน และสังคม

2.6 รักหมุ่คณะ มีใจหวังดี และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3. ปัญญาธรรม มีพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้ คือ

3.1 การไม่ถือตนเป็นใหญ่ คือการรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับฟังและปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากในที่ประชุม หรือในการทำงานต่าง ๆ และการรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

3.2 เน้นการใช้ปัญญา ใช้เหตุผลและความถูกต้องในการตัดสินใจหา ทิ้งปวงไม่ใช่ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจหาเสมอไป

3.3 เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้น หรือเมื่อมีเรื่องใดที่จะต้องตัดสินใจ ทุกคน ต้องร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

3.4 ในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งในหมู่คณะ จะต้องพยายามอภิปราย จนกระทั่งสามารถชักจูงให้กลุ่มหันไปทางใดทางหนึ่งเท่านั้นจึงจะใช้วิธีการออกเสียง

3.5 เมื่อได้รับข่าวสารข้อมูลแล้ว สามารถวิเคราะห์และประมวล เหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยสติปัญญาสรุปพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตยนั้น แบ่งออกเป็นพฤติกรรมที่สำคัญ 3 ด้าน คือการระชาธรรม หมายถึง การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน สามัคคีธรรม หมายถึง การร่วมมือกันในการเรียนและการทำงาน และปัญญาธรรม หมายถึง การใช้เหตุผลในการทำงานและตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ นั้นเอง

3.4 คุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตย

คุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีชีวิตประชาธิปไตย หรือหลักการดำเนินชีวิตของ บุคคลในสังคมประชาธิปไตย ควรสอดคล้องกับความหมายของประชาธิปไตยทั้ง 4 ด้านคือ ด้าน อุดมคติ หรืออุดมการณ์ทางการเมือง ด้านระบบการเมืองหรือการจัดระเบียบการปกครอง ด้านวิถี ชีวิตหรือการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยนั้น มีนักวิชาการหลายท่านให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

อเนก สิทธิประศาสน์ (2532: 125-126) ได้เสนอแนะหลักการพื้นฐานสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลตามวิถีชีวิตประชาธิปไตยดังนี้ 1. หลักการใช้เหตุผลในกาดำเนินชีวิต 2. หลักความสมัครใจ 3. หลักความมีน้ำใจนักกีฬา 4. หลักการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี 5. หลักการเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย 6. หลักความสำนึกเกี่ยวกับคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล

ทศนา แชมมณี (2536: 7) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตย ดังนี้ 1.เคารพในความเป็นบุคคล 2.ให้สิทธิเสรีภาพและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นใช้ความคิดของเขาในการตัดสินใจ 3. มีใจกว้างรู้จักรับฟังผู้อื่น 4. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อส่วนรวม มีขันติธรรม 5.ยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ

ในระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา (2540: 2) มีความตระหนักในความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตยและรณรงค์ในเรื่องนี้มาโดยตลอด โดยจัดให้มีการทำคู่มือสร้างเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษาเผยแพร่ให้โรงเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 และได้กำหนดคุณลักษณะพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ควรสร้างมี 12 คุณลักษณะดังนี้

1. การรู้จักบทบาทหน้าที่มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ รู้จักสถานภาพของตนเองที่เป็นอยู่รู้จักสัมพันธ์ภาพระหว่างตนเองกับผู้อื่น เป็นต้น
2. การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ โดยให้โอกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น ไม่แสดงปฏิกิริยาต่อต้าน ถูกเหยียดหยามความคิดเห็นของคนอื่น เป็นต้น
3. การมีความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ เป็นที่พึ่งของตนเองได้ ไม่เป็นภาระของผู้อื่น ทำหน้าที่การงานสำเร็จอย่างดีตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น
4. ความเป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ ปฏิบัติงานและปฏิบัติตนอย่างมีระเบียบเรียบร้อยจนเป็นนิสัย มีความเที่ยงตรงและยุติธรรมต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นต้น
5. การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ รู้จักเสียสละทรัพย์ กำลังกาย กำลังความคิด เวลา โอกาส โดยพิจารณาตามเหตุผล และความเหมาะสมเลือกตัดสินใจและแสดงพฤติกรรมอันจะมีผลดีต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ เป็นต้น
6. การมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำ และน้ำใจ ด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรมมีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มด้วยความสุจริตใจโดยไม่ละเลย ยินดีปฏิบัติตามภาระหน้าที่ที่กลุ่มมอบหมายด้วยความเต็มใจ เป็นต้น
7. การให้เกียรติซึ่งกันและกันตามฐานานุกรม มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ รู้จักยกย่องสรรเสริญผู้กระทำความดีโดยปราศจากอคติ ให้เกียรติต่อความคิดเห็นและทัศนะของผู้อื่น และตอบสนองอย่างเหมาะสม เป็นต้น
8. การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเอกัตบุคคล มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดโดยไม่ก้าวร้าว หรือรบกวน หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อื่นคิดกระทำและตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลที่กระทบต่อผู้อื่นและผู้เกี่ยวข้องเสมอ เป็นต้น
9. การใช้ปัญญา หรือเหตุผลในการตัดสินใจปัญหา มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ รู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง ตัดสินปัญหาโดยอาศัยข้อมูลประกอบ เป็นต้น
10. การรู้จักเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ ยอมรับบทบาทของหัวหน้าตามที่ได้รับมอบหมายหรือแต่งตั้ง ยอมรับข้อกำหนดหรือนโยบายซึ่งได้กำหนดไว้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำหรือผู้บริหาร เป็นต้น

11. การยึดมั่นในความกตัญญู เขตชุมชนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ รู้จักตอบแทนผู้มีบุญคุณแก่ตนเองและสังคม ให้เกียรติ ยกย่อง เคารพนับถือ บุคคลที่ทำคุณประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติ เป็นต้น

12. การยึดคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีพฤติกรรมบ่งชี้ดังนี้ ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนตามเหตุผลอันควร และตัดสินใจปัญหา โดยอาศัยหลักเหตุผลประกอบหลักคุณธรรม เป็นต้น

แอปพิบอม (Appelbaum, 1998: 34) เสนอแนะถึงคุณลักษณะพฤติกรรมของบุคคลตามวิถีประชาธิปไตย ดังนี้ 1.มีวินัย 2.เคารพสิทธิของบุคคลอื่น 3. ความรับผิดชอบ และ 4. ความสามัคคี

กล่าวโดยสรุปคุณลักษณะของพฤติกรรมวิถีประชาธิปไตยประกอบด้วย 3 ด้านคือ 1. ด้านการยอมรับ ได้แก่การยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของบุคคล มีวินัยในตัวเอง เคารพกฎของสังคม 2. ด้านสามัคคีธรรม ได้แก่การร่วมมือกันในการทำกิจกรรมต่างๆ อย่าง พร้อมเพรียงกัน มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และ 3.ด้านปัญญาธรรมได้แก่การใช้เหตุผล ความถูกต้อง เป็นธรรมในการทำงานและการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ด้วยสันติวิธี

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนเคารพในสิทธิของผู้อื่นโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งกาย วาจา และใจ
2. ผู้เรียนแสดงความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์และยืนตรงเพื่อแสดงความเคารพเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี และเพลงชาติ
3. ผู้เรียนร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน
4. ผู้เรียนใช้เหตุผลในการทำงานและตัดสินใจปัญหาต่างๆ

4. ความภูมิใจในความเป็นไทย

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้คำนิยามและตัวชี้วัดของความภูมิใจในความเป็นไทยตามนิยามและตัวชี้วัดของ แนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สพฐ. 2551: 31) ดังนี้

ความภูมิใจในความเป็นไทยหมายถึงคุณลักษณะเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ใช้สินค้าไทยและนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในชีวิตประจำวัน อ่อนน้อมถ่อมตนและแสดงความเคารพผู้ใหญ่ ร่วมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมไทย และรู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน
2. ผู้เรียนใช้สินค้าไทยและนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในชีวิตประจำวัน
3. ผู้เรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนและแสดงความเคารพผู้ใหญ่

4. ผู้เรียนร่วมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
5. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี

และศิลปวัฒนธรรมไทย

6. ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

5. ความพอเพียง

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้คำนิยามและตัวชี้วัดของความพอเพียงตามนิยามและตัวชี้วัดของแนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สพฐ. 2551: 32) ดังนี้

ความพอเพียงหมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัด

1. ผู้เรียนดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล มีคุณธรรม
2. ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมี

ความสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีดังต่อไปนี้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547: 13) ได้ศึกษาวิจัยถึงคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. มิติทางด้านร่างกาย คือเป็นผู้มีสุขภาพร่างกาย สมบูรณ์แข็งแรงมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย
2. มิติด้านจิตใจ คือเป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกคนอื่น เข้าใจสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลง และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวเป็นอย่างดี
3. มิติด้านความรู้คือเป็นผู้สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ และเป็นผู้สามารถรู้ได้ไกลโดยการคาดคะเนเกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้
4. มิติด้านความสามารถ เป็นผู้ที่มีทักษะด้านความคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะทางด้านสังคม ทักษะการอาชีพ ทักษะทางสุนทรียะ และทักษะการจัดการที่ดี

ศรีมาลา จตุพร (2548: 25) ได้ศึกษาเรื่องบรรยากาศของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศของโรงเรียนกับนักเรียนเก่ง ดี และมีความสุข ได้ข้อสรุปว่าลักษณะของนักเรียนที่มีความสุข มีลักษณะดังนี้ 1. รู้จักคุณค่าของตนเอง 2. รู้จักคุณค่าของผู้อื่น 3. รู้จักพัฒนาตนเอง 4. มีสุขภาพจิตดี ร่าเริงแจ่มใส 5. มองโลกตามความเป็นจริง และ 6. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ขมาพร ศรีอิทยาจิต (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก จำนวน 411 คน เลือกโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบประเมินทักษะชีวิต แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามการปรับตัว แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟา มีค่าเท่ากับ .918, .813, .804, .869, .838 และ .912 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์สหทาง โดยใช้โปรแกรม LISREL version 8.54 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อทักษะชีวิตมากที่สุดคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รองลงมาตามลำดับคือสภาพแวดล้อมในโรงเรียน การปรับตัว แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สัมพันธภาพในครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคม

เพ็ญญา พุ่มหมี (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับค่านิยมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อค่านิยมประชาธิปไตย และหาค่าน้ำหนักความสำคัญ ของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อค่านิยมประชาธิปไตยของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกรุงเทพมหานคร กลุ่มนักเรียนเป็นนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนดังกล่าว จำนวน 452 คน เลือกโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถามวัดทักษะทางสังคม แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู แบบสอบถามวัดความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน แบบสอบถามวัดบรรยากาศประชาธิปไตย และแบบสอบถามวัดอิทธิพลของสื่อ ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรปัจจัย ได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ทักษะทางสังคม สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน บรรยากาศประชาธิปไตย และอิทธิพลของสื่อ มีความสัมพันธ์กับค่านิยมประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน บรรยากาศประชาธิปไตย และอิทธิพลของสื่อ ส่งผลทางบวกต่อค่านิยมประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภาภรณ์ เกิดศรี (2550: บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยในสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูจำนวน 244 คน และนักเรียน 393 คน ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ต่อจากนั้นเป็นการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าปัญหาพฤติกรรมการแสดงออกวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่อุทัยธานีทั้ง 3 ด้านคือคารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรมอยู่ในระดับมีปัญหาน้อย สำหรับแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยในสถานศึกษา ด้านคารวะธรรม บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครองต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน และสถานศึกษาต้องเสริมสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยให้กับนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ด้านสามัคคีธรรม ผู้บริหารต้อง

ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้นรวมทั้งครอบครัวและชุมชนต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อสนับสนุนให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก ด้านปัญญาธรรม กระบวนการจัดการเรียนการสอนครูต้องฝึกให้นักเรียนคิด วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ด้วยตนเอง และสรุปผลจากการวิเคราะห์ว่ามีผลกระทบต่อบุคคลรอบตัว ศีลธรรมจริยธรรม มากน้อยเพียงใด

รุ่งรัตน์ สนธิพันธ์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับปานกลาง และต่ำ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ขงนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปฏิสัมพันธ์ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นมีผลต่อคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อนุตรา สวัสดิ์ศรี (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการสอนโดยการใช้สถานการณ์จำลองในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของพนักงานบริษัทสยามชนไรซ์จำกัดที่มีหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติ จำนวน 16 คน รวมทั้งศึกษาทัศนคติของผู้เรียนต่อกิจกรรมดังกล่าว โดยใช้เครื่องมือคือแผนการสอนโดยใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลอง และแบบบันทึกการเรียนรู้หลังการฝึกสนทนาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลอง แบบประเมินความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลองก่อนเรียน-หลังเรียน และเกณฑ์ประเมินความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลอง และแบบวัดทัศนคติในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยสรุปได้ว่าผู้เรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ซึ่งแสดงว่าการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลองส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ และผู้เรียนกลุ่มทดลองมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษที่ใช้สถานการณ์จำลองมีความมั่นใจและเห็นว่าสถานการณ์จำลองเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ น่าสนใจ ให้ความเพลิดเพลิน และนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางการพูดภาษาอังกฤษ

เกนคาร์โล (Gaincarlo. 2000: 5963) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 393 คน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถทำนายความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ดีที่สุด มากกว่าลักษณะบทบาททางเพศ การศึกษาของบิดามารดา และอาชีพของบิดามารดา

เคย์ (Kay. 2001: Online) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเมือง ระดับเกรด 10 เกรด 11 และเกรด 12 พบว่าทักษะชีวิตที่มีความเหมาะสมคือทักษะความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผน และการจัดการ และทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม

คอตเซลินี แมรี (Koutselini. 2003: 593-549) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยในโรงเรียนที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยมากกว่าปัจจัยภายนอกโรงเรียน โดยปัจจัยภายในดังกล่าวสามารถจัดลำดับความสำคัญได้ดังนี้ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และบรรยากาศของโรงเรียน ส่วนปัจจัยด้านครูคือ การมีความรับผิดชอบด้านคุณภาพการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมสภานักเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างข้อตกลงในห้องเรียน และให้ปกครองตนเอง

ซารอน ซู และจูเลียน่า (Sharon; Sue; & Juliana. 2003: 74-165) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 6 โดยเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตหลังเลิกเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการทักษะชีวิตทางสังคมเพิ่มขึ้นและประสบความสำเร็จในการเรียนเพิ่มขึ้น

4. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์

นักการศึกษาเชื่อว่าผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผลเกิดจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสม โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดจากการวางกลยุทธ์อย่างชาญฉลาดจึงสามารถบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2550: 16) ความคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากพอร์เตอร์ (Porter. 1991: 230) ที่กล่าวว่ากลยุทธ์มีความสำคัญเพราะจะสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ ซึ่งสอดคล้องกับโอเม (Ohmae. 1991: 63) ที่เห็นว่าในการกำหนดกลยุทธ์หากได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบอย่างถูกต้องแล้วจะเป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพยิ่งเพราะจะนำไปสู่การบริหารที่มีลักษณะป้องกันโดยมีแผนรองรับและมีความคล่องตัวในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ดังนั้นองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้วางกลยุทธ์ มาใช้เพื่อเป็นกรอบกำหนดแผนที่ในการทำงานเนื่องจากสามารถชี้นำองค์กรเพื่อสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขันและปรับเปลี่ยนแนวทางดำเนินการให้รับมือความเปลี่ยนแปลงพร้อมประสานงานเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2549: 8)

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์จากการบริหารกลยุทธ์เนื่องจากการบริหารกลยุทธ์ประกอบด้วย 2 ส่วนคือการสร้างกลยุทธ์กับการนำกลยุทธ์ไปใช้

4.1.1 ความหมายของการบริหารกลยุทธ์

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการบริหารกลยุทธ์ไว้ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2547: 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารกลยุทธ์ว่าเป็นชุดของการตัดสินใจรวมถึงการกระทำที่จะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพที่ส่งผลให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

สมยศ นาวิการ (2547: 4) ให้ความหมายของการบริหารกลยุทธ์ว่าเป็นกระบวนการกำหนดทิศทางระยะยาว การกำหนดกลยุทธ์ การดำเนินการตามกลยุทธ์ และการประเมินกลยุทธ์

กลูเอคและลอเรนซ์ (Glueck; & Lawrence. 1984: 5) อธิบายว่าการบริหารกลยุทธ์หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจภายใต้สภาวะการณที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เพื่อกำหนดกลยุทธ์และวิธีนำกลยุทธ์ไปใช้เพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1990: 5) ให้ความหมายของการบริหารกลยุทธ์ว่าเป็นการกำหนดกลยุทธ์และการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

เดสส์และมิลเลอร์ (Dess; & Miller. 1993: 11) อธิบายว่าการบริหารกลยุทธ์หมายถึงการบริหารที่มีการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ดี แล้วจึงนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ

จากข้อเสนอแนะของนักวิชาการและนักการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่าการบริหารกลยุทธ์หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจภายใต้สภาวะการณที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เพื่อกำหนดกลยุทธ์ และนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

4.1.2 ความสำคัญของการบริหารกลยุทธ์

จินตนา บุญบงการ และณัฐพันธ์ เขจรันันท์ (2549: 22) กล่าวว่า การบริหารกลยุทธ์มีประโยชน์ต่อองค์กร 4 ประการ ดังนี้

1. การกำหนดทิศทางขององค์กร (Set Direction) กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหารเกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงและมีวิสัยทัศน์ต่ออนาคต ทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์และทิศทางการดำเนินงานของธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติ (Harmony) การจัดการเชิงกลยุทธ์ให้ความสนใจกับการกำหนด การประยุกต์ การตรวจสอบ และการควบคุมกลยุทธ์ขององค์กรในระบบที่ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญต่างๆ รวมเข้าด้วยกัน แนวคิดนี้ก่อให้เกิดวิสัยทัศน์และความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานของธุรกิจ ซึ่งจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรและการดำเนินงานเป็นเอกภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

3. สร้างความพร้อมให้แก่องค์กร (Provide readiness) การศึกษา การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการกำหนดกลยุทธ์ ช่วยให้ผู้บริหาร ผู้จัดการในส่วนต่างๆ และสมาชิกขององค์กรเกิดความเข้าใจในภาพรวมและศักยภาพของธุรกิจ ตลอดจนอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมที่มีต่อองค์กร ทำให้องค์กรมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหรือความท้าทายของสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น

4. สร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน (Improve Competitive Efficiency) การจัดการเชิงกลยุทธ์จะช่วยสร้างประสิทธิภาพและศักยภาพในการแข่งขันให้แก่ธุรกิจ เนื่องจากการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ช่วยพัฒนาความสามารถของผู้บริหาร ขณะเดียวกันก็ช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพแก่สมาชิก ตลอดจนช่วยสร้างความเข้าใจและแนวทางรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและคู่แข่ง ประการสำคัญการจัดการเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจในภาพรวม ความต้องการขององค์กร และความสามารถในปัจจุบันขององค์กร จึงทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงานและเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจดำเนินงานอย่างเหมาะสมและใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ตามทัศนะของ จินตนา บุญบงการ และณัฐพันธ์ เขจรนันท์ สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ความสำคัญของการบริหารกลยุทธ์

ที่มา: จินตนา บุญบงการ; และณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. หน้า 23.

บุญเลิศ เย็นคงคา และคณะ (2549: 24-26) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

1. ช่วยให้องค์กรมีวัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กรในอนาคตอย่างชัดเจน สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องกับหน้าที่ในองค์กร เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. เปิดโอกาสให้ผู้บริหารทุกระดับมีส่วนร่วมในการบริหาร คิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาองค์กร
 4. ช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์ปัญหาที่จะเกิดขึ้น แล้วเปลี่ยนแปลงปัญหาให้เป็นโอกาสที่จะดำเนินธุรกิจในอนาคต

5. ช่วยให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตัดสินใจรอบคอบ และลดความเสี่ยงได้ นอกจากนี้แล้ว ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ในการจัดการเชิงกลยุทธ์ว่ามีดังต่อไปนี้

1. ทำให้เกิดการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรในด้านระบบการบริหารที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานอันจะส่งผลดีต่อการสนองตอบความต้องการของลูกค้า

2. ทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีสำหรับผู้บริหาร โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้วางไว้โดยจะส่งผลต่อพนักงานที่มีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ให้เกิดความรู้สึกที่พึงพอใจ

3. ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการมองภาพของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอก เพื่อประเมินสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง

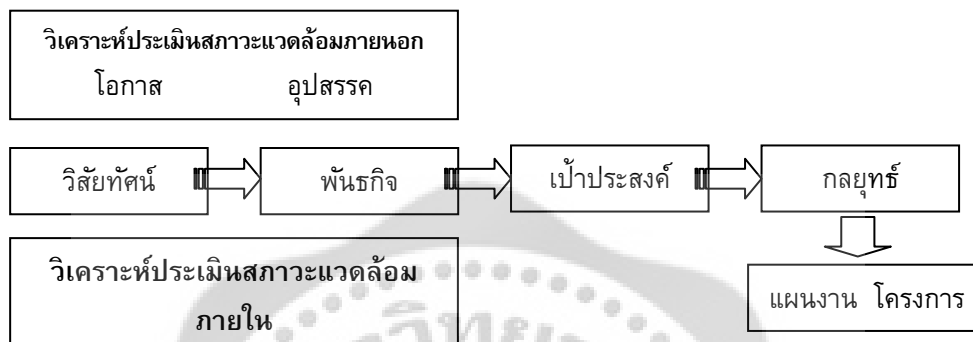
4. ทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมเพื่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันอาจจะส่งผลต่อธุรกิจ ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ 3 C คือ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ความต้องการของลูกค้า และเปรียบเทียบการแข่งขันทางธุรกิจ

เพอร์ซและโรบินสัน (Pearce, & Robinson, 2007) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ ไว้ดังนี้ การจัดการเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้ผู้จัดการทุกระดับของบริษัทได้เข้ามาทำงานร่วมกัน ทั้งในด้านการวางแผนและการนำแผนงานไปปฏิบัติ การให้ผู้จัดการทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์ในเชิงพฤติกรรม (Behavioral consequences) ในแง่ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งกล่าวคือทำให้ผู้บริหารทุกระดับเกิดความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน พร้อมทั้งจะอุทิศตน อุทิศเวลามุ่งมั่นทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานเดินหน้าไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสิ่งดังกล่าวเหล่านี้ไม่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้ แต่มีความหมายอย่างยิ่งในเชิงของการจัดการ ดังนั้น ในการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรที่ถูกต้อง จึงไม่ควรใช้เกณฑ์การประเมินผลด้านการเงิน (Financial evaluation criteria) เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ควรจะใช้เกณฑ์การประเมินที่ไม่ใช่การเงิน (Nonfinancial evaluation criteria) อีกด้วย นั่นคือ เกณฑ์อันเกิดจากผลประโยชน์เชิงพฤติกรรม (Behavior-based effects) ดังกล่าวมาแล้ว เพราะการที่ฝ่ายบริหารระดับสูงได้ใช้มาตรการที่จะกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีพฤติกรรมในเชิงบวก ก็มีผลช่วยให้บริษัทบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการเงินเช่นเดียวกัน ดังนั้น ประโยชน์ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ นอกจากจะเพิ่มความสามารถด้านการทำกำไรแล้ว ยังมีประโยชน์ด้านพฤติกรรมบริหาร (behavioral effects) ทำให้เกิดผลดีต่อบริษัทหลาย

กล่าวโดยสรุป การจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญเนื่องจากช่วยให้องค์กรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจในอนาคตอย่างชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานสอดคล้องกับพันธกิจ ที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์ถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นและเปลี่ยนปัญหาให้เป็นโอกาสสำหรับการดำเนินงานในอนาคต

4.2 กระบวนการบริหารกลยุทธ์

สมรศรี แจ่มสุวรรณ (2548: ออนไลน์) ได้ทำการสรุปถึงกลยุทธ์และกระบวนการจัดการกลยุทธ์ไว้ว่า กลยุทธ์ (Strategy) เป็นแนวทางการดำเนินงาน ที่มอบหมายให้ผู้บริหารรับผิดชอบ เพื่อดำเนินงานทั้งส่วนงานประจำหรืองานโครงการ หรือเป็นการกำหนดวิธีการในการดำเนินงาน หรือปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคหรือข้อขัดแย้งต่างๆ และมีกระบวนการดังนี้

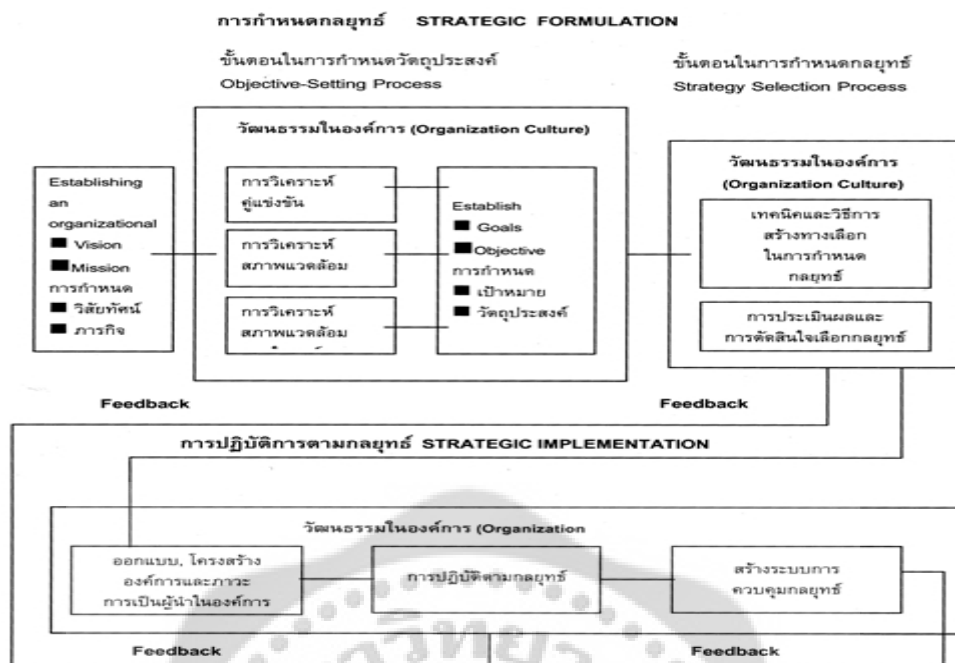

ภาพประกอบ 3 กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

ที่มา: สมรศรี แจ่มสุวรรณ. (2548: ออนไลน์). การสัมมนาเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบบูรณาการ. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2554 จาก http://www.strategymine.com/link/1_115_6.ppt.

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2549: 37) กล่าวถึงการจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับ CEO ว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management process) คือการจัดการตามวัตถุประสงค์ (Management by objectives-MBO) อย่างหนึ่ง จะพิเศษก็ตรงที่ “วัตถุประสงค์” นั้น ได้รับการทบทวนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์” (Strategic objectives) ขั้นตอนสำคัญจึงเริ่มต้นที่การประเมินสถานการณ์ (Situation analysis) ขององค์กรหรืออุตสาหกรรม แล้วไปสิ้นสุดที่การนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Implementation) และประเมินผล (Evaluation and Control)

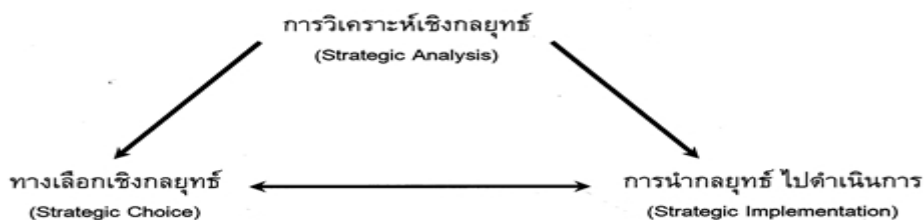
วิชิต อุ๋อัน (2549: 11) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) ว่าประกอบด้วย 2 ขั้นตอนคือการกำหนดกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนและวิธีการในการบริหารกลยุทธ์

ที่มา: วิชิต อุ๋อัน. (2549). การจัดการเชิงกลยุทธ์ : ขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์กรณีศึกษาเชิงกลยุทธ์ แผนธุรกิจเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : พรินแอมมี่ (ประเทศไทย). หน้า 12.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2549: 42) ได้กล่าวถึงโครงสร้างในการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic management) ว่าประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) ทางเลือกเชิงกลยุทธ์ (Strategic choice) และการดำเนินการเชิงกลยุทธ์ (Strategic implementation) โดยองค์ประกอบทั้งสามเรียกรวมกันว่า “โครงสร้างของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์” (Strategic management process)

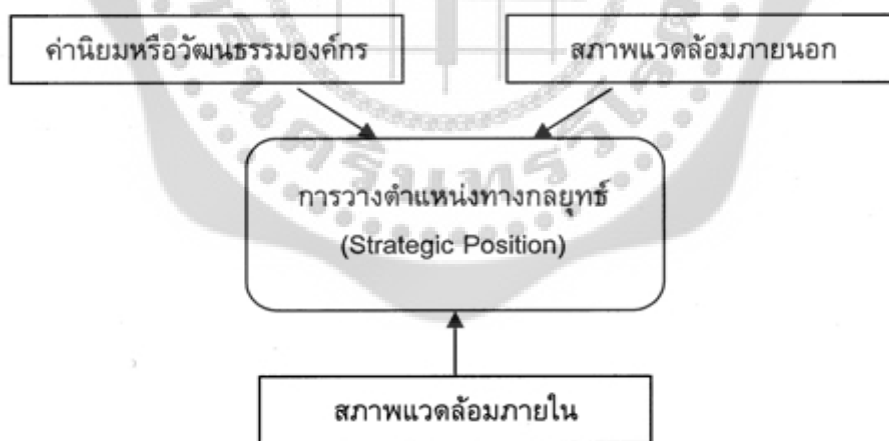

ภาพประกอบ 5 กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์

ที่มา: สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2549). การบริหารเชิงกลยุทธ์ : คัมภีร์สู่ความเป็นเลิศในการบริหารการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. หน้า 42.

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) หมายถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกทางธุรกิจ หรือเป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจสังคม ธุรกิจ ที่จะกระทบต่อองค์กร โดยเป็นการวิเคราะห์เพื่อที่จะดูผลกระทบที่จะเป็นทั้งโอกาส (Opportunity) และภัยอันตราย (Threat) และยังคงครอบคลุมถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในขององค์กร อันหมายถึงการวิเคราะห์โครงสร้าง ทรัพยากรขององค์กร เพื่อที่จะหาจุดอ่อน (Weakness) และจุดแข็ง (Strength) นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงการวิเคราะห์ค่านิยมหรือวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งจะเป็นเหมือนโอกาสและข้อจำกัดในการที่จะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์นี้ก็คือการวางตำแหน่งทางธุรกิจ (Strategic Position) ดังภาพ ที่ 6 กล่าวอีกนัยหนึ่ง การวางตำแหน่งทางธุรกิจซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์นั้น ก็คือการทำเนิมาตรการหรือการกำหนดทิศทางของธุรกิจโดยคำนึงถึงโอกาสและภัยอันตรายจากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมบนพื้นฐานของการประเมินจุดอ่อนและจุดแข็งขององค์กร ตลอดจนความเป็นไปได้และความสอดคล้องของวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์กร นั้นเอง ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 การวิเคราะห์ค่านิยม (Expectation, objectives, and power)
- 1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (The environment)
- 1.3 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Resources)

ภาพประกอบ 6 กรอบการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์

ที่มา: สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2549: 45). *การบริหารเชิงกลยุทธ์: คัมภีร์สู่ความเป็นเลิศในการบริหารการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. หน้า 45.

2. ทางเลือกเชิงกลยุทธ์ (Strategic choice) เป็นการกำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางเพื่อที่จะบรรลุทิศทางกลยุทธ์ (Strategic direction) หรือการกำหนดทางเลือกเชิงกลยุทธ์นั้นก็คือ

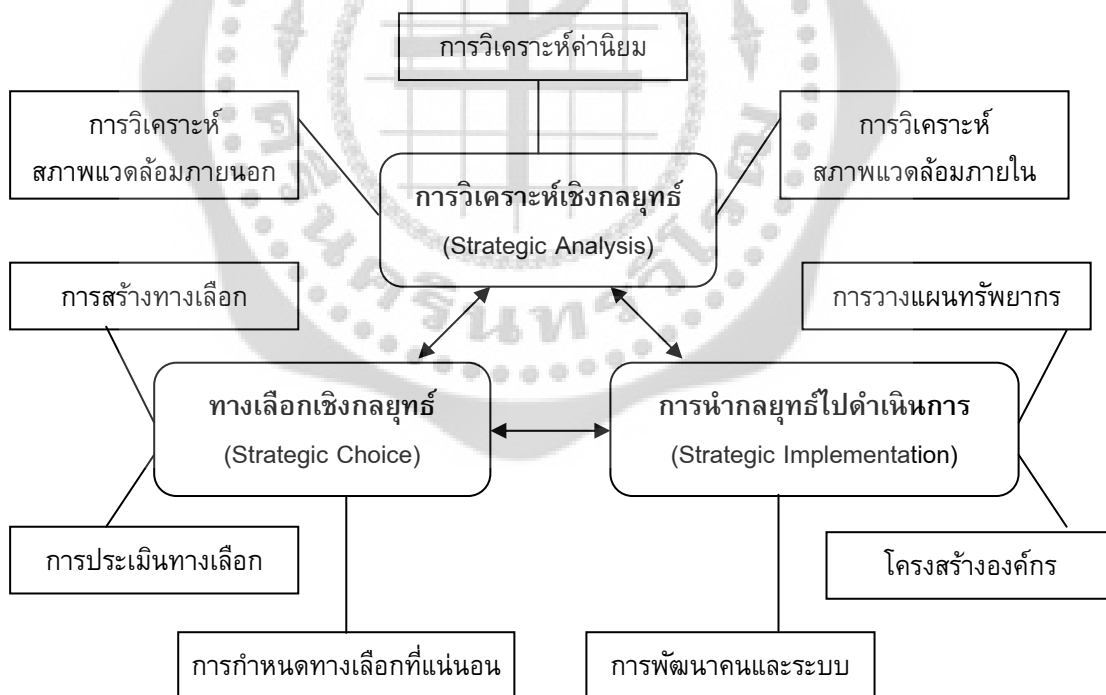
แนวทางกลยุทธ์ในด้านต่างๆ และคัดเลือกกลยุทธ์หรือทิศทางที่เหมาะสม ซึ่งจะประกอบด้วย ทางเลือกของกลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate strategy) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business strategy) และกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ (Operational strategy) ซึ่งประกอบด้วย

- 2.1 การกำหนดทางเลือกที่แน่นอน (Selection of strategy)
- 2.2 การสร้างทางเลือก (Generation of options)
- 2.3 การประเมินทางเลือก (Evaluation of options)

3.การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) เป็นการนำกลยุทธ์ไปดำเนินการเป็นรูปธรรมหลังจากได้มีการกำหนดกลยุทธ์และก็ได้มีการนำกลยุทธ์ที่ได้กำหนดนั้นไปปฏิบัติและประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย

- 3.1 การวางแผนทรัพยากร (Resources planning)
- 3.2 โครงสร้างองค์กร (Organization structure)
- 3.3 การพัฒนาคนและระบบ (People and systems)

จากแนวคิดของ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2549: 47) สามารถสรุปองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 7 องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์

ที่มา: สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2549). *การบริหารเชิงกลยุทธ์ : คัมภีร์สู่ความเป็นเลิศในการบริหารการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: อมรินทร์. หน้า 50.

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2549: ออนไลน์) กล่าวว่า กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management process) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือการกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการควบคุมประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อกำหนดองค์ประกอบต่อไปนี้

1.1 วิสัยทัศน์ (Vision)

1.2 ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues)

1.3 เป้าประสงค์/ตัวชี้วัด (Goal: KPI and Target)

1.4 กลยุทธ์ย่อย (Strategies)

2.การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategy implementation) ซึ่งกิจกรรมจะประกอบด้วย

2.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan)

2.2 การประเมินความเสี่ยงและการบริหารจัดการ (Risk assessment and management)

2.3 การจัดทำข้อเสนอเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Blueprint for change) ในด้าน

Technology)

2.3.1 ด้านโครงสร้าง (Structure)

2.3.2 ด้านกระบวนการและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Process and information

2.3.3 ด้านบุคลากรและวัฒนธรรมองค์กร (People and culture)

2.3.4 ด้านกำหนดระเบียบหรือแนวปฏิบัติ (Rule and regulation)

3. การควบคุมและประเมินผล (Strategic control) เป็นการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อการตัดสินใจที่จะดำเนินการต่อไปหรือล้มเลิกการดำเนินการตามกลยุทธ์

สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน (2552: 5-6) กล่าวถึงขั้นตอนในการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Stages of strategic management) ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 3 ขั้นตอนคือการสร้างกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการประเมินกลยุทธ์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกลยุทธ์ หมายถึงการพัฒนาวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ค้นพบโอกาสและอุปสรรคจากภายนอก พิจารณาจุดแข็งจุดอ่อนจากภายใน ตั้งวัตถุประสงค์ระยะยาว กำหนดกลยุทธ์ทางเลือกและเป็นการเลือกกลยุทธ์เฉพาะที่จะปฏิบัติ โดยต้องตัดสินใจว่ากลยุทธ์ใดจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด กลยุทธ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในระยะยาว จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูงต้องมีมุมมองที่ดีที่สุดที่จะเข้าแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการของแผนกลยุทธ์ หมายถึงการกระตุ้นให้ผู้จัดการและพนักงานนำกลยุทธ์ที่พัฒนาไว้ไปปฏิบัติ นับเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติต้องการวินัย คำมั่นสัญญาและการเสียสละส่วนบุคคล และการประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารที่จะจูงใจในบุคลากร กลยุทธ์ที่สร้างไว้หากมิได้มีการนำไปปฏิบัติจะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย ดังนั้นทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการบริหารเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารต้องทราบว่าเมื่อใดที่กลยุทธ์เฉพาะไม่สามารถทำงานได้ดี การประเมินกลยุทธ์เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการได้สารสนเทศ กลยุทธ์ทั้งหมดจะอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในอนาคต เนื่องจากปัจจัยภายในกับภายนอกเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา กิจกรรมการประเมินกลยุทธ์มีพื้นฐานสามประการคือ

- 3.1 การทบทวนปัจจัยภายในและภายนอกซึ่งเป็นพื้นฐานของของกลยุทธ์ปัจจุบัน
- 3.2 การวัดผลงาน
- 3.3 การใช้มาตรการแก้ไขให้ถูกต้อง

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2554: 67-68) กล่าวถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่ามุ่งเน้นความสำเร็จขององค์กรโดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ และหาแนวทางที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวมาเป็นจุดเด่นที่สำคัญในการแข่งขัน การบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ได้แก่

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร (Internal and external environment analysis) เป็นขั้นตอนที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม เพราะผู้บริหารสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนสร้างกลยุทธ์ระดับต่างๆ ขององค์กร

2. การกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Mission and strategic goal identification) เป็นการกำหนดกรอบการดำเนินงานและเป้าหมายที่องค์กรประสงค์จะไปถึง โดยกระทำบนพื้นฐานของเหตุและผลของความเป็นจริง ภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์กร หากองค์กรใดตั้งพันธกิจและเป้าหมายโดยขาดการพิจารณาสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ย่อมนำไปสู่ความคิดเป้าหมายและแนวทางดำเนินการที่เลื่อนลอย และนำไปสู่ความล้มเหลวในที่สุด

3. การสร้างกลยุทธ์ (Strategy formulation) การสร้างกลยุทธ์เป็นการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนดซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ที่เลือกใช้เนื่องจาก การเลือกกลยุทธ์ผิดหรือไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอาจนำมาซึ่งปัญหาและความล้มเหลวในที่สุด การบริหารเชิงกลยุทธ์มีกลยุทธ์หลายระดับที่องค์กรจำเป็นต้องเลือกใช้ และในแต่ละระดับยังมีกลยุทธ์ย่อยอีกหลายรูปแบบที่เลือกใช้ได้ ผู้บริหารที่มีส่วนกำหนดทิศทางองค์กรทุกระดับต้องศึกษากลยุทธ์ระดับต่างๆ เพื่อจะได้เลือกให้เหมาะสมต่อไป

4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy implementation) เมื่อองค์กรกำหนดกลยุทธ์ด้วยการกำหนดทิศทางขององค์กรที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทุกระดับคือกลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับธุรกิจ และกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ ตามพันธกิจและเป้าหมายขององค์กรแล้ว

ผู้บริหารต้องนำกลยุทธ์นั้นไปปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนงานที่เกิดขึ้น องค์กรที่ไม่สามารถนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมย่อมเกิดปัญหาทางด้านการบริหารจัดการไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ทั้งนี้ การนำเป้าหมายไปปฏิบัติผู้บริหารต้องคำนึงถึงปัจจัยหลัก 4 ประการคือ การประสานสอดคล้องภายในองค์กร การเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำของผู้บริหาร และการจูงใจ

5. การประสานสอดคล้องภายในองค์กร (Organizational Alignment) ปัจจัยต่างๆ ที่ผู้บริหารต้องพิจารณาให้เกิดการประสานสอดคล้องกันประกอบด้วยปัจจัย 7 ประการคือกลยุทธ์ (Strategy) โครงสร้าง (Structure) ระบบต่างๆ ขององค์กร (Systems) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) สไตล์การทำงาน (Style) และคุณค่าร่วมกันของสมาชิกในองค์กร (Shared value) ปัจจัยทั้งหมดต้องดำเนินการสอดคล้องกับกลยุทธ์และสอดคล้องซึ่งกันและกัน

6. การเปลี่ยนแปลง (Change) การเปลี่ยนแปลงปัจจัย 7 ประการข้างต้นให้เป็นไปตามกลยุทธ์และความประสงค์ ซึ่งปัจจัยบางประการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ขณะที่ปัจจัยบางประการเปลี่ยนแปลงได้ยากต้องใช้เวลายาวนาน ปัจจัยที่มีความละเอียดอ่อนสูงเปลี่ยนแปลงได้ยากที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีความชัดเจนสูงเปลี่ยนแปลงได้ง่ายที่สุด

7. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนปัจจัย 7 ประการ มีการประสานสอดคล้องกัน ผู้นำต้องทราบว่าตนเองมีอำนาจอะไร และควรใช้อำนาจอะไรในการเปลี่ยนแปลงตามที่กำหนด ผู้นำยังต้องกำหนดบทบาทและแสดงพฤติกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

8. การจูงใจ (Motivation) หมายถึงการทำให้บุคลากรยินดีปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ในการยุทธศาสตร์ไปปฏิบัตินี้ การจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากกรณีที่องค์กรมีกลยุทธ์ใหม่ และจะนำกลยุทธ์ใหม่ไปปฏิบัติ ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจทำให้เกิดความไม่พอใจแก่บุคลากรในองค์กร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้

9. การควบคุมและประเมินผล (Controlling and evaluation) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือเมื่อองค์กรได้นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติแล้ว จำเป็นต้องกำหนดวิธีการควบคุม ติดตามผลการปฏิบัติงาน ตรวจสอบ ตลอดจนประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่ากลยุทธ์ที่นำไปใช้ บรรลุผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ประสบปัญหา ตลอดจนประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่ากลยุทธ์ที่ได้นำไปใช้นั้น บรรลุผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงใด ประสบปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์หรือไม่ จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิธีนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติหรือไม่ ตลอดจนมีข้อเสนอแนะอื่นใดที่ควรบันทึกไว้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

เดสส์และมิลเลอร์ (Dess; & Miller. 1993: 11) กล่าวถึงกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่าเป็นการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ดี ต่อจากนั้นเป็นการปฏิบัติตามกลยุทธ์ โดยได้แบ่งกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) เป็นพื้นฐานของการกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1.1 เป้าหมาย (Goals) และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic Goals) เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นจุดหมายในการใช้ความพยายามขององค์กร เพื่อให้เป็นเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการนำไปสู่กลยุทธ์

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weakness) ภายในโรงเรียนให้เหมาะสมกับโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) จากสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วยจุดแข็งและจุดอ่อน ซึ่งมีการวิเคราะห์ดังนี้

1.2.1 โอกาสและอุปสรรคภายนอก (External opportunities and threats) สิ่งสำคัญในการบริหารเชิงกลยุทธ์คือโอกาสและอุปสรรคจากภายนอกเช่น ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านประชากรศาสตร์ ด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้านการเมืองและรัฐบาล แนวโน้มทางการแข่งขันและเหตุการณ์ โอกาสและอุปสรรคที่อยู่เบื้องหลังองค์การที่ไม่สามารถควบคุมได้

1.2.2 จุดแข็งและจุดอ่อนภายใน (Internal strengths and weaknesses) เป็นกิจกรรมที่สามารถควบคุมได้ภายในองค์การซึ่งทำให้มีลักษณะดีและไม่ดี องค์การสามารถใช้จุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์ และขณะเดียวกันปรับปรุงจุดอ่อนและจุดแข็งต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่งคือ ถ้าดีกว่าถือว่าเป็นจุดแข็ง ถ้าด้อยกว่าถือว่าเป็นจุดอ่อน

2. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation) กลยุทธ์ (Strategy) เป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่สมเหตุสมผลแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ ดังนี้

2.1 กลยุทธ์ระดับองค์การ (Cooperate level strategy) เป็นกระบวนการกำหนดลักษณะ และจุดมุ่งหมายขององค์การ ได้แก่ การลงทุน การดำเนินการ การพัฒนาปรับปรุงองค์การ

2.2 กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Level Strategy) เป็นกลยุทธ์ที่แสวงหาวิธีการแข่งขันคือข้อได้เปรียบ ความเป็นผู้นำด้านต้นทุน การปรับตัวที่รวดเร็ว และการมุ่งที่ลูกค้ากลุ่มเล็ก

2.3 กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Function level strategy) เป็นการสร้างข้อได้เปรียบสำหรับการแข่งขันซึ่งเป็นสาเหตุให้องค์การประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับคุณค่า (Value chain) โดยคำนึงถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพ และการส่งมอบคุณค่าแก่ผู้รับบริการ

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic Implementation) และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic control) เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่กำหนดให้เป็นกลยุทธ์ที่เป็นจริง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

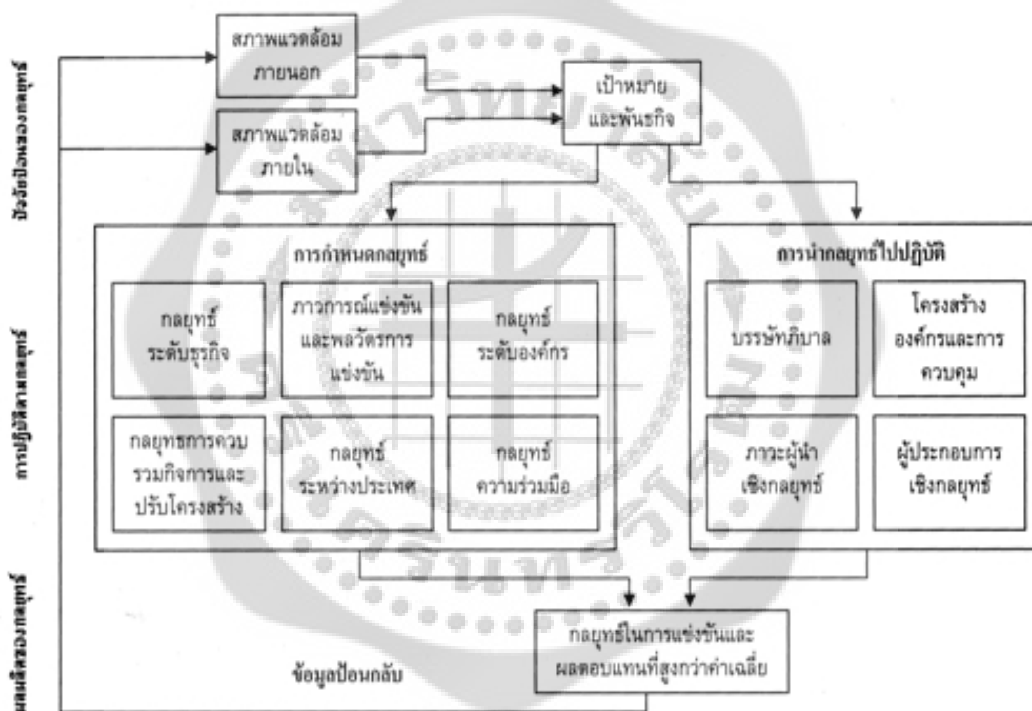
3.1 การบูรณาการ (Integration) หมายถึงการที่บุคลากรในองค์การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 โครงสร้างองค์กร (Organizational structure) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ ต้องการช่องทางในการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรตามความรับผิดชอบ มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้บริหารได้กำหนดไว้แล้ว

3.3 การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic control) เพื่อติดตามการปฏิบัติงานตามแผนและแผนการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน

3.4 สภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic leadership) หมายถึงความสามารถมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในด้านการกระทำ มีการจัดการ การบูรณาการและการเปลี่ยนแปลง

ฮิตต์ ไอร์แลนด์ และฮอสคิสสัน (Hitt; Ireland; and Hoskisson. 1999) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้อย่างน่าสนใจว่า ประกอบด้วย ปัจจัยป้อนของกลยุทธ์ (Strategic Inputs) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic Actions) และผลผลิตของกลยุทธ์ (Strategic Outcomes) ดังนี้

ภาพประกอบ 8 กระบวนการบริหารยุทธศาสตร์

ที่มา: Hitt; Ireland; & Hoskisson. (1999). *Concept and Cases Strategic Management : Competitiveness and Globalization*. 3rd ed. Minnesota: West Publishing.

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental analysis) ทั้งสภาพ แวดล้อม ภายในและภายนอกองค์การตามแนวคิดของเซอร์โตและปีเตอร์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการระบุภาวะคุกคามและโอกาสขององค์การในปัจจุบันและในอนาคต ที่อาจมีอิทธิพลต่อความสามารถขององค์การในการไปสู่เป้าหมายในที่นี้สภาพแวดล้อมขององค์การเป็นชุด (Set) ขององค์ประกอบทั้งหมดภายนอก และภายในองค์การ อาจมีผลต่อความก้าวหน้าขององค์การ ในการที่จะไปสู่เป้าหมาย

ขั้นที่ 2 การกำหนดทิศทางขององค์การ (Establishing organizational direction) หรือกำหนดแนวรุก (Thrust) ขององค์การ ตัวบ่งชี้ทิศทางขององค์การมี 2 ตัวคือ พันธกิจ (Mission) ขององค์การ และวัตถุประสงค์ (Objective) ขององค์การ “พันธกิจขององค์การ” คือจุดมุ่งหมายหรือเหตุผลว่าทำไมองค์การจึงคงอยู่ (Exists) ส่วน “วัตถุประสงค์” คือเป้าหมาย (Target) ที่องค์การได้เลือกแล้ว กระบวนการสร้างทิศทางขององค์การประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอนคือ

2.1 การไตร่ตรองผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

2.2 การสร้างพันธกิจขององค์การที่เหมาะสม

2.3 การสร้างวัตถุประสงค์ขององค์การที่เหมาะสม

ขั้นตอนย่อยที่ 2 นี้ เป็นผลมาจากการไตร่ตรองในขั้นตอนย่อยที่ 1 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมขององค์การ การกำหนดพันธกิจที่เหมาะสมจะเพิ่มโอกาสของการอยู่รอดในระยะยาวให้แก่สถาบัน ซึ่งหลังจากนั้นจะสามารถดำเนินการในขั้นตอนย่อยที่ 3 ได้โดย

1. วิเคราะห์แนวโน้มที่สำคัญของสภาพแวดล้อม
2. พัฒนาวัตถุประสงค์โดยภาพรวมของสถาบัน
3. สร้างวัตถุประสงค์ย่อยๆ เป็นลำดับขั้น

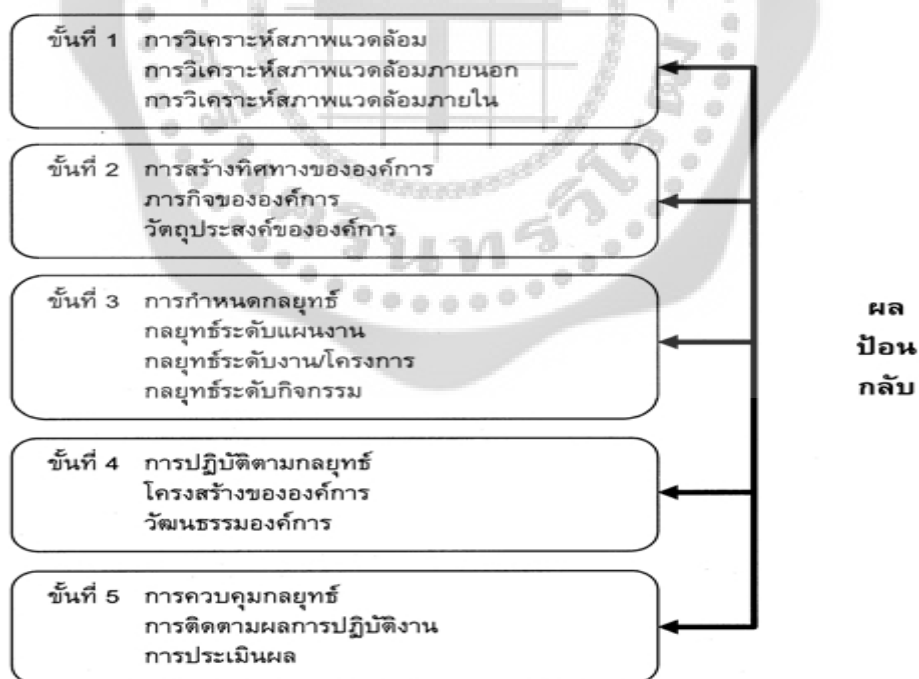
ขั้นที่ 3 การสร้างกลยุทธ์ (Strategic formulation) การสร้างกลยุทธ์ หมายถึงกระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ วิธีการที่ใช้ในขั้นตอนนี้อาจทำได้หลายแนวทาง เช่นการวิเคราะห์คำถามวิกฤต (Critical question analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน-โอกาส-ภาวะคุกคาม (SWOT) วิธีเมตริกซ์ของ BCG (Goston consulting group growth-share matrix) และวิธีเมตริกซ์ภาพฉายหลายองค์ประกอบของ G.E. (General Electric's Multifactor Portfolio Matrix) เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ในองค์การ (Implementing organizational strategy) ขั้นตอนนี้เป็นการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารต้องมีความคิดที่ชัดเจนในหลายๆ ประเด็น เช่น เมื่อใช้กลยุทธ์ใหม่องค์การจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากเพียงใด จะดำเนินการ อย่างไรกับ “วัฒนธรรมองค์การ” เพื่อเป็นหลักประกันว่า การใช้กลยุทธ์นี้จะประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 5 การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic control) ขั้นตอนนี้เน้นที่การควบคุมและประเมินกลยุทธ์การจัดการที่ใช้ เพื่อพิสูจน์และรับรองคุณภาพของกลยุทธ์การจัดการนั้น

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) ได้ให้ความหมายของการบริหารกลยุทธ์ว่าเป็นกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องที่มีจุดหมายเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ต้องการโดยได้เสนอขั้นตอนการจัดการกลยุทธ์ไว้ 5 ขั้นตอนคือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Analysis) โดยพิจารณา “จุดแข็ง-จุดอ่อน” ภายในองค์กร และ “โอกาส-อุปสรรค” จากภายนอกองค์กร ต่อจากนั้นจัดทำ SWOT Matrix เพื่อพิจารณาประเด็นกลยุทธ์ที่เหมาะสม
2. การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing organization direction) โดยพิจารณาพันธกิจขององค์กร (Organizational mission) ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กรและเป้าประสงค์ขององค์กร (Organizational objectives)
3. การสร้างกลยุทธ์ (Strategic formulation)
4. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) โดยดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ให้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กร (Organizational structure) และวัฒนธรรมขององค์กร (Organizational culture) เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์
5. การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic control) โดยทำการติดตามผลการปฏิบัติงาน และทำการประเมินผลกระบวนการและประเมินผลสำเร็จขององค์กร

ภาพประกอบ 9 กระบวนการบริหารกลยุทธ์

ที่มา: Certo, Samuel C.; & Peter, J.Paul. (1991). *Strategic Management : Concept and Applications*. New York: McGraw-Hill.

พิตส์ และเรล (Pitts; & LeI. 1991: 17) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) ไว้พอสรุปได้ 9 ขั้นตอน ดังนี้

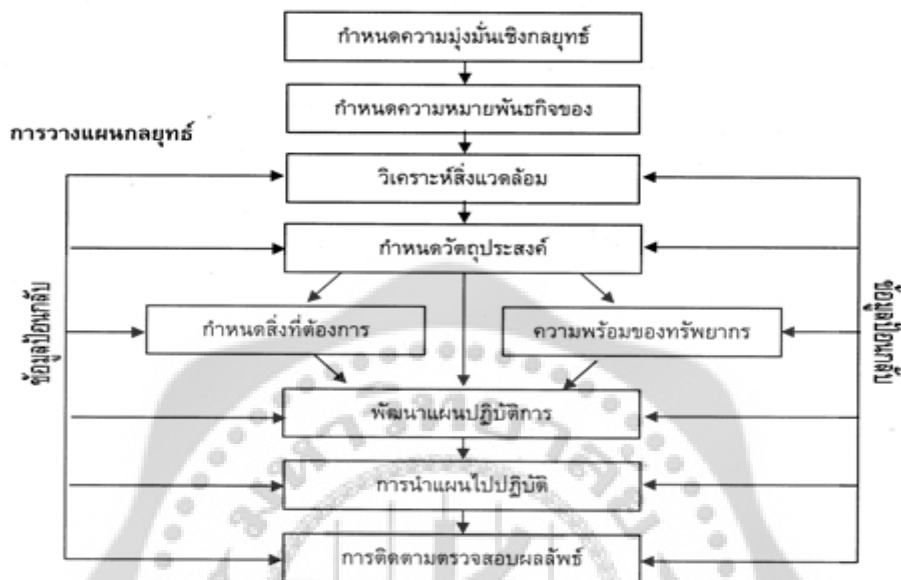
1. ตกลงและริเริ่มร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Agreement on and initiation of the strategic management process)
2. กำหนดพันธกิจองค์กร วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์ที่ชัดเจน (Identification and clarification of the organization's mission, objectives, and current strategies)
3. บอกจุดแข็งและจุดอ่อนจากการวิเคราะห์ภายในองค์กร (Identification of the organization's Internal Strengths and Weaknesses)
4. ประเมินภัยอันตรายและโอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอก (Assessment of the threats and opportunities from the external environment)
5. กำหนดองค์ประกอบหลัก/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความคาดหวัง (Identification of Key Constituents/ Stakeholders and their Expectations)
6. กำหนดประเด็นกลยุทธ์เพื่อการเผชิญหน้าสำหรับองค์กร (Identification of the key strategic issues confronting the organization)
7. ออกแบบ/วิเคราะห์/เลือก ทางเลือกกลยุทธ์และส่วนประกอบต่างๆ เพื่อการจัดการในขั้นตอนที่ 6 (Design/analysis/selection of strategy alternatives and options to manage issues identified in step 6)
8. การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Implementation of strategy)
9. การติดตาม และทบทวนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Monitoring and review of the strategy's performance)

แบลค และ พอร์เตอร์ (Black; & Porter. 1999) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) ไว้ 7 ประการ คือ

1. กำหนดความมุ่งมั่นเชิงกลยุทธ์ (Determine strategic intent)
2. กำหนดความหมายพันธกิจขององค์กร (Define organizational mission)
3. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Analyze environment)
4. กำหนดวัตถุประสงค์ (Set objectives)
 - 4.1 กำหนดสิ่งที่ต้องการ (Determine requirements)
 - 4.2 ความพร้อมของทรัพยากร (Access resources)
 - 4.3 พัฒนาแผนปฏิบัติการ (Develop action plans)
 - 4.4 นำแผนไปปฏิบัติ (Implement plans)

4.5 ติดตามตรวจสอบผลลัพธ์ (Monitor outcomes)

เป็นที่สังเกตว่าจากขั้นตอนที่ 3 (วิเคราะห์สิ่งแวดล้อม) ถึงขั้นตอนที่ 7 (การติดตามตรวจสอบผลลัพธ์) จะต้องจัดให้มีระบบข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ทุกขั้นตอนและระหว่างขั้นตอน แต่ละขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

ภาพประกอบ 10 การบริหารเชิงกลยุทธ์

ที่มา: Black; & Porter. (1999). *Strategic Management Process*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

สไคร์บเนอร์ (Scribner. 2000: Online) ได้กล่าวถึงห้าเหลี่ยมเพชรในการบริหารกลยุทธ์ (Five Facets of Strategic Management) ไว้ว่าประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย (Goals setting)
2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ (Environmental analysis)
3. การสร้างกลยุทธ์ (Strategy formation)
4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy implementation)
5. การติดตาม (Strategy monitoring)

ภาพประกอบ 11 ห้าเหลี่ยมเพชร ในการบริหารกลยุทธ์

ที่มา: Scribner, Susan. (2000). *Five Facets of Strategic Management*. Retrieved April 5, 2012 from <http://www.docstoc.com/docs/2704133/Introduction-to-Strategic-Management>.

ทอมสันและสตรีกแลนด์ (Thompson; & Strickland. 2003: 4) ได้กำหนดขั้นตอนในการบริหารกลยุทธ์ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดข้อความวิสัยทัศน์ ข้อความพันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Formulation of vision, mission statement, goals and objectives) เป็นการกำหนดจุดหมายปลายทาง 5 ประการดังนี้

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร (Organizational vision) เป็นข้อความทั่วไปที่กำหนดทิศทาง ข้อความภารกิจ เป็นข้อความที่กำหนดส่วนประกอบของวิสัยทัศน์ควรอธิบายถึงรายละเอียดขององค์กร ขอบเขตการปฏิบัติ ความต้องการและค่านิยมเบื้องต้นขององค์กร

1.2 การกำหนดข้อความภารกิจ (Mission statement) เป็นขอบเขตของงานในองค์กร ซึ่งกำหนดขึ้นเป็นภาพรวม และผ่านการวินิจฉัยแล้วเขียนเฉพาะที่เป็นเป้าหมายขององค์กร

1.3 การกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic goals) เป็นข้อความจุดมุ่งหมายขององค์กรหรือโรงเรียน ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุภารกิจ (Mission) เป็นความมุ่งหมายขององค์กรหรือหลักเหตุผลซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความอยู่รอด หรือการคาดคะเนระยะยาวถึงสิ่งที่องค์กรต้องการให้เกิดขึ้น ภารกิจจึงมีลักษณะเด่น

1.4 การกำหนดเป้าหมาย (Goals) เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการในอนาคตซึ่งองค์กรต้องพยายามให้เกิดขึ้น โดยเป็นส่วนของการวางแผนที่สำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายที่องค์กรต้องการบรรลุจุดหมายนั้น

1.5 การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic objectives) วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์เป็นข้อความเฉพาะอย่างที่กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่เป็นโอกาสภายใต้สภาพแวดล้อม

2. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation) จากการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic planning) หมายถึงการกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกและเลือกจากทางเลือกที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์เป็นที่สำคัญในระยะยาว

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic implementation) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติและเป็นผลลัพธ์ คือ

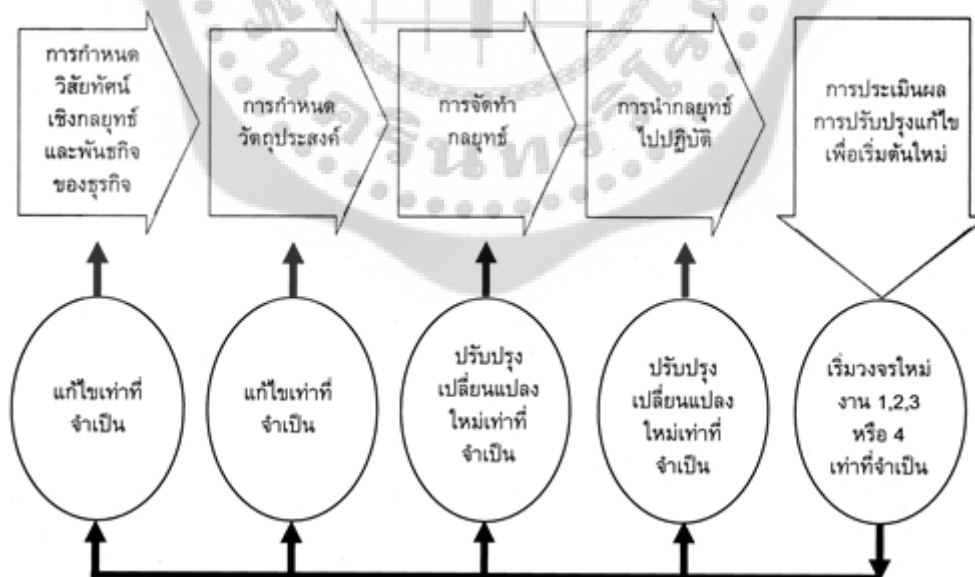
3.1 การกำหนดโครงสร้างขององค์กร

3.2 การจัดระบบการปฏิบัติที่เหมาะสม

3.3 การยอมรับรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม

3.4 การจัดวัฒนธรรม บรรยากาศ หรือค่านิยมองค์กรที่เหมาะสม

4. การประเมินผลและการควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Evaluation and strategic control) การควบคุมเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานหรือไม่

ภาพประกอบ 12 การบริหารกลยุทธ์ 5 อย่าง

ที่มา: Thomson, Arthur A.; & Strickland III, A.J. (2003). *Strategic Management : Concepts and Cases*. 12th ed. Boston: McGraw-Hill.

เดวิด (David. 2007) อธิบายว่ากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic management process) แบ่งออกเป็นสองส่วนคือการกำหนดกลยุทธ์ และการนำกลยุทธ์ที่ได้ไปสู่การปฏิบัติและการควบคุมให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ซึ่งได้แก่

1. การสร้างกลยุทธ์ (Strategy formulation) กิจกรรมจะประกอบด้วย

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ (Develop vision and mission statement)

1.2 การตรวจสอบภายนอก (Perform external audit)

1.3 การตรวจสอบภายใน (Perform internal audit)

1.4 การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว (Establish long-term objectives)

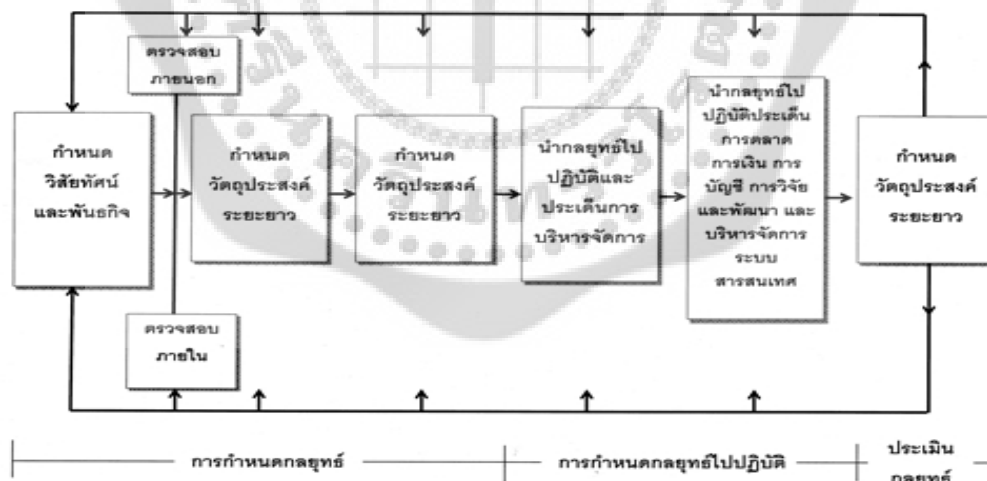
1.5 การประเมินและเลือกกลยุทธ์ (Generate, evaluate, and select strategies)

2. การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategy Implementation) กิจกรรมจะประกอบด้วย

2.1 นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ประเด็นการบริหารจัดการ (Implement strategies-management issues)

2.2 นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ประเด็นการตลาด การเงิน การบัญชี การวิจัย และพัฒนาและบริหารจัดการ (Implement strategies-marketing finance, accounting, R&D, and Management information system issues)

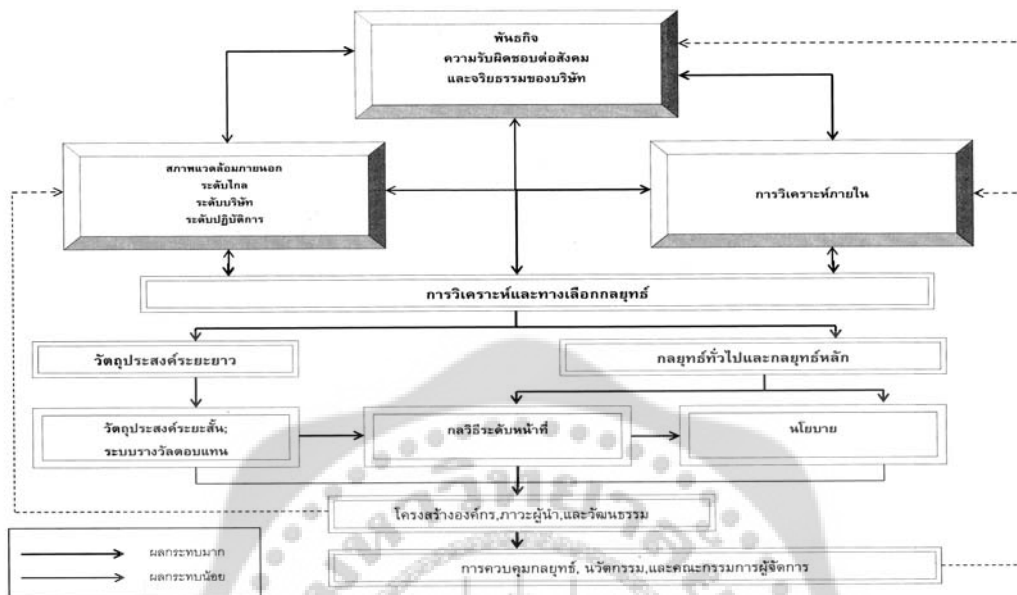
3. การประเมินผล (Strategic evaluation) กิจกรรมจะประกอบด้วย การวัดและประเมินผลการปฏิบัติ (Measure and evaluate performance) ดังรูปด้านล่าง

ภาพประกอบ 13 ตัวแบบการบริหารกลยุทธ์

ที่มา: David, Fred R. (2007). *Strategic Management : Concept and Cases*. 10th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

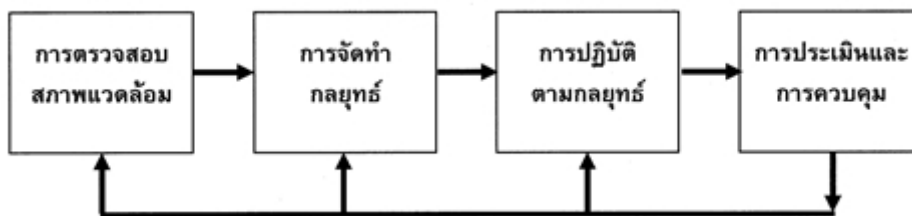
เพิร์ซ โรบินสัน และริชาร์ด (Pearce; Robinson; & Richard. 2007) ได้กล่าวถึงการ
บริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic management) ว่าประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 14 การบริหารกลยุทธ์ (Pearce; Robinson; & Richard. 2007)

ที่มา Pearce II, A.; Robinson, A; & Richard., B. (2007). *Formulation, Implementation, and Control of Competitive Strategy*. 9th ed. New York: McGraw-Hill.

วีลเลน และฮังเกอร์ (Wheelen; & Hunger. 2008: 18) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบพื้นฐาน
ของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Basic elements of strategic management process) ว่ามีอยู่
4 ประการ ดังนี้

ภาพประกอบ 15 องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์

ที่มา: Wheelen, Thomas L.; & David Hunger. (2008). *Strategic Management and Business Policy*. 11th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

1. การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental scanning)

กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ เริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์ ตรวจสอบ และประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกบริษัท เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเผยแพร่ให้บุคคลสำคัญภายในบริษัทได้รับทราบ โดยมีจัดมุ่งหมายเพื่อระบุปัจจัยเชิงกลยุทธ์ (Strategic factors) ทั้งปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายใน ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดอนาคตของบริษัท สำหรับวิธีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่ง่ายที่สุดคือการใช้วิธีที่เรียกว่า SWOT Analysis คือ

S = Strength (จุดแข็ง)

W = Weaknesses (จุดอ่อน)

O = Opportunities (โอกาส)

T = Threats (อุปสรรค หรือ ข้อจำกัด)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External environmental) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัย ตัวแปรสองตัว คือ โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ซึ่งอยู่ภายนอกองค์กร ปกติแล้วผู้บริหารระดับสูงของบริษัท (Top management) ไม่สามารถควบคุมได้ในระยะสั้นเป็นปัจจัยที่มีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีผลกระทบเกี่ยวข้องกับองค์กรโดยตรงซึ่งได้แก่ปัจจัยเกี่ยวกับงาน (Task Environment) และปัจจัยทางสังคม (Social Environment)

ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal environment) ของบริษัทนั้นเป็นการวิเคราะห์อีกสองตัวแปรคือจุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของบริษัท ซึ่งโดยปกติแล้วผู้บริหารระดับสูงของบริษัทก็ไม่สามารถควบคุมได้ในระยะสั้นเช่นเดียวกัน ซึ่งได้แก่โครงสร้าง (Structure) วัฒนธรรม (Culture) และทรัพยากร (Resources) ของบริษัท จุดแข็งของบริษัทที่สำคัญจะกลายเป็น ความสามารถหลัก (Core competencies) ซึ่งบริษัทจะนำมาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive advantage) ของบริษัทต่อไป

2. การจัดทำกลยุทธ์ (Strategy formulation)

การจัดทำกลยุทธ์ คือการจัดทำแผนระยะยาว (Long-range plans) เพื่อนำมาใช้ในการบริหารงานให้เหมาะสมกับโอกาสและปัญหาหรืออุปสรรคที่เผชิญอยู่ในขณะนั้น รวมทั้งต้องสอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อนของบริษัท การจัดทำแผนกลยุทธ์ประกอบด้วย การกำหนดพันธกิจของบริษัท (Corporate mission) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) ที่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ การพัฒนากลยุทธ์ (Strategies) และการกำหนดนโยบาย (Policies) เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ดังนี้

2.1 พันธกิจ (Mission) พันธกิจขององค์กร คือ ความมุ่งหมายหรือเหตุผลที่องค์กรได้จัดตั้งขึ้นมา และเพื่อเป็นการบอกให้สังคมทราบว่า บริษัทมีอะไรที่จะเสนอให้แก่สังคม ซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างก็ได้ พันธกิจที่ดีจะบ่งบอกถึงความมุ่งหมายพื้นฐานที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจนซึ่งต่างจากบริษัทอื่น ในแง่ของประเภทและขอบเขตของการทำงานของบริษัทอันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการ ที่นำเสนอต่อตลาดรวมถึงปรัชญาของบริษัท

(Firm's philosophy) เข้าไปด้วย เพื่อบอกให้ทราบว่าบริษัทจะดำเนินธุรกิจอย่างไร และจะปฏิบัติต่อพนักงานของเขาอย่างไรอีกด้วย โดยสรุปก็คือพันธกิจขององค์กรจะบอกให้เราทราบว่าเราคือใคร เราทำอะไร และเราอยากจะเป็นอย่างไรในอนาคต

2.2 วัตถุประสงค์ (Objectives) วัตถุประสงค์คือเป้าหมายปลายทางที่ตั้งไว้(End results) ซึ่งองค์กรต้องการให้บรรลุ วัตถุประสงค์จะเป็นตัวชี้บอกว่าองค์กรต้องการให้ประสบผลสำเร็จ อะไร (What) และเมื่อไร (When) ซึ่งควรเขียนไว้ในรูปของปริมาณ (quantity) หรือตัวเลขที่ชัดเจนสามารถวัดได้ และแน่นอนที่สุดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของบริษัทจะต้องสอดคล้องตามพันธกิจอีกด้วย ส่วนคำว่า เป้าหมายหรือเป้าประสงค์ (Goals) ซึ่งบางครั้งมักจะใช้แทนกันได้กับคำว่าวัตถุประสงค์ (Objectives) แต่อย่างไรก็ตามในที่นี้มีความหมายที่แตกต่างกัน คือ เป้าหมายเป็นสิ่งที่องค์กรต้องการบรรลุผลในระยะยาว แต่ไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการบรรลุในเชิงปริมาณที่ชัดเจนรวมทั้งไม่มีเกณฑ์กำหนดด้านเวลาว่าจะให้สำเร็จเมื่อใดด้วย เช่น “เพื่อเพิ่มความสามารถทางด้านการทำกำไรให้สูงขึ้น” จากข้อความนี้จะเห็นว่าเป็นเป้าหมายไม่ใช่วัตถุประสงค์ เพราะข้อความไม่ได้บอกว่าไว้ว่าต้องการให้บริษัททำกำไรเพิ่มขึ้นเท่าใดในปีหน้า เป็นต้น

2.3 กลยุทธ์ (Strategies) กลยุทธ์ของบริษัท คือ แผนแม่บท (Master Plan) ที่บริษัทจัดทำขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่าบริษัทจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุพันธกิจและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างไร กลยุทธ์จะเป็นการนำข้อได้เปรียบทางการแข่งขันมาใช้มากที่สุด เช่นภายหลังการวิเคราะห์หน่วยธุรกิจบางหน่วยแล้ว บริษัททราบว่า บริษัทไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ หากบริษัทยังคงใช้กลยุทธ์ขยายเข้าสู่ธุรกิจใหม่ที่แตกต่างออกไป (Diversification) ในกรณีเช่นนี้บริษัทอาจขายธุรกิจหน่วยนั้นไปเพื่อนำเงินมาทุ่มลงทุนในหน่วยธุรกิจบางหน่วยที่มีอยู่เดิม ที่ฝ่ายจัดการเห็นว่ามีโอกาสเจริญเติบโตมากกว่า เป็นต้น ระดับของกลยุทธ์ทางธุรกิจโดยทั่วไป แบ่งออกได้ 3 ระดับ คือ

ก. กลยุทธ์ระดับบริษัท (Corporate strategy) เป็นแผนกลยุทธ์ที่แสดงให้เห็นทิศทางการดำเนินงานของบริษัทโดยรวม ที่ฝ่ายบริหารระดับสูง (Top management) มีต่อหน่วยธุรกิจต่างๆ (Strategic Business Unit: SBU) รวมทั้งสายผลิตภัณฑ์ (Products line) ว่ามีทัศนคติที่จะดำเนินงานต่อไปอย่างไร โดยทั่วไปจะมี 3 ทาง คือ หน่วยธุรกิจใดควรรักษาสภาพเดิม (Stability) หน่วยธุรกิจใดควรเพิ่มการลงทุนเพื่อการเจริญเติบโต (Growth) และหน่วยธุรกิจใด ควรตัดทอนออกไป (Retrenchment)

ข. กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจ (Business strategy) เป็นกลยุทธ์ที่จัดทำเพื่อตอบคำถามที่ว่า “เราจะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับหน่วยธุรกิจนี้ได้อย่างไร” ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นในระดับหน่วยธุรกิจหรือระดับผลิตภัณฑ์ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับกลาง (Middle Management) เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นปรับปรุงฐานะการแข่งขันของผลิตภัณฑ์หรือบริการของบริษัทในอุตสาหกรรมหรือส่วนตลาด (Market segment) ที่กำลังเผชิญอยู่กับคู่แข่งในปัจจุบัน กลยุทธ์ในระดับธุรกิจที่นิยมใช้กันคือ กลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive strategy) หรือกลยุทธ์ความร่วมมือ (Cooperative strategy)

ค. กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional strategy) หรือกลยุทธ์ปฏิบัติการ (Operational Strategy) เป็นกลยุทธ์ในระดับแผนกหรือฝ่ายต่างๆ ของบริษัท โดยมีจุดมุ่งเน้นที่การปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติการ ทั้งในแง่กิจกรรมและกระบวนการดำเนินงาน

ง. นโยบาย (Policies) นโยบายคือแนวทางกว้างๆ (Broad guideline) ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ เพื่อให้การกำหนดกลยุทธ์กับการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเชื่อมโยงกัน บริษัทใช้นโยบายเป็นเครื่องมือ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าพนักงานทุกคน ในบริษัทตัดสินใจดำเนินการและปฏิบัติการต่างๆ สอดคล้องสนับสนุน เป็นไปตามพันธกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objectives) และกลยุทธ์ (Strategies) ของบริษัท

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy implementation)

การปฏิบัติตามกลยุทธ์ เป็นกระบวนการดำเนินงานนำกลยุทธ์และนโยบายที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการพัฒนาจัดทำเป็นโปรแกรมดำเนินงาน (Programs) จัดทำงบประมาณ (Budgets) และวิธีดำเนินงาน (Procedures) ในขั้นนี้อาจเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กร โครงสร้าง และระบบการจัดการทั้งหมดทั่วทั้งองค์กรก็ได้ การปฏิบัติตามกลยุทธ์โดยทั่วไปแล้วจะเป็นหน้าที่ของผู้จัดการระดับกลางและระดับล่าง (Middle and lower Level Manager) เท่านั้น ทั้งนี้ผู้บริหารระดับสูง (Top management) เป็นผู้ตรวจสอบ เนื่องจากเป็นแผนงานปฏิบัติการ การปฏิบัติตามกลยุทธ์จึงมักจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจประจำวัน (Day-to-day decision) ในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน

4. การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and control)

การประเมินผลและการควบคุม เป็นการตรวจสอบกิจกรรมและผลการปฏิบัติงานทั้งหมดขององค์กร เพื่อเปรียบเทียบดูว่าผลการปฏิบัติงานจริง (Actual performance) กับผลการดำเนินงานที่มุ่งหวัง (Desired Performance) บรรลุผลตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้จัดการทุกระดับจะนำข้อมูลที่ได้รับการประเมินในขั้นนี้เพื่อนำไปแก้ไขให้ถูกต้อง (Take corrective action) และหาทางแก้ปัญหาต่อไปถึงแม้ว่าการประเมินและการควบคุมจะเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญ ในขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ แต่การดำเนินงานในขั้นนี้จะช่วยชี้ให้เห็นจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของแผนกลยุทธ์ที่ได้นำไปปฏิบัติมาแล้วก่อนหน้านี้ และยังเป็นตัวกระตุ้นระบบการบริหารงานใหม่ทั่วทั้งองค์กร ให้เริ่มต้นการดำเนินงานใหม่อีกในคราวต่อไป

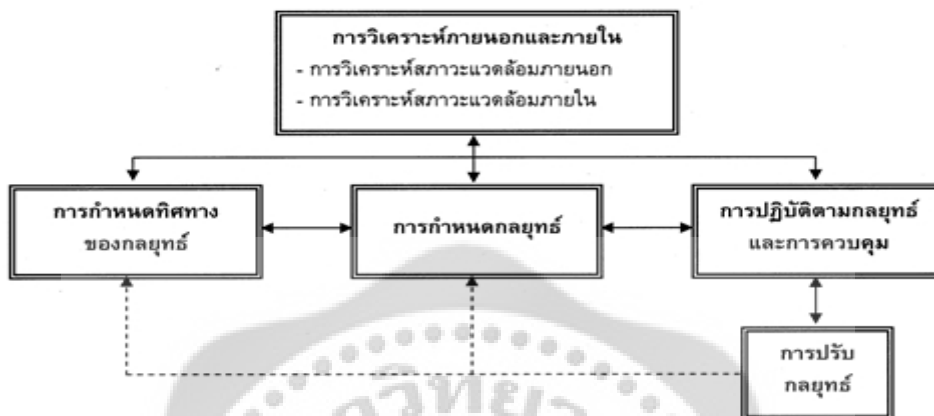
แฮร์ริสัน และเซนต์จอห์น (Harrison; & St. John. 2008) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management process) ว่าเป็นแนวทางการบริหารที่เป็นระบบโดยแต่ละส่วนจะสัมพันธ์กันในเชิงการสร้างมูลค่า (Value added) เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้การบริหารกลยุทธ์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนที่ว่าด้วยการวางแผนกลยุทธ์ และส่วนที่ว่าด้วยการดำเนินการ เพื่อให้แผนกลยุทธ์สำเร็จลุล่วง แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ภายนอกและภายใน (External and internal analysis) ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก (External environment)

1.2 การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน (Internal environment)

2. การกำหนดทิศทางของกลยุทธ์ (Strategic direction) ด้วยการจัดทำแผนที่กลยุทธ์
3. การสร้างกลยุทธ์ (Strategic formulation)
4. การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุม (Strategic implementation and Control)
5. การปรับกลยุทธ์ (Strategic restructuring)

ภาพประกอบ 16 กระบวนการบริหารจัดการกลยุทธ์

ที่มา: Harrison, Jeffery S.; & St. John, Caron S. (2008). *Foundation in Strategic Management*. Minnesota: Thomson South Western.

4.3 การสังเคราะห์กระบวนการบริหารกลยุทธ์ (การสร้างกลยุทธ์และการปฏิบัติตามกลยุทธ์)

ตาราง 2 การสังเคราะห์กระบวนการบริหารกลยุทธ์

ผชช. องค์ประกอบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	รวม
1. การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม - SWOT Matrix Analysis	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	18
2. กำหนดทิศทาง องค์กร - วิสัยทัศน์ - พันธกิจ	√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	18
3. การสร้างกลยุทธ์	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	18
- การตรวจสอบ/ ประเมินกลยุทธ์		√		√	√		√		√		√	√			√	√				9
4. การนำกลยุทธ์ไป ปฏิบัติ/ทดลอง		√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√		√	√	16
5. การควบคุมกลยุทธ์ - การติดตามผล - การประเมินผล - การปรับกลยุทธ์		√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	17

หมายเหตุ ผู้เชี่ยวชาญมีดังต่อไปนี้

1. สมรศรี แจ่มสุวรรณ
2. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์
3. บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ
4. วิชิต อุ่ออัน
5. สมชาย ภาภาสน์วิวัฒน์
6. ทศพร ศิริสัมพันธ์
7. สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน
8. จอมพงศ์ มงคลวานิช
9. เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo ; & Peter)
10. เดสส์และมิลเลอร์ (Dess ; & Miller)
11. ฮิตต์ ไอร์แลนด์ และฮอสคิสสัน (Hitt, Ireland; & Hoskisson)
12. พิทส์ และเรล (Pitts; & Lel)

13. แบลค และ พอร์เตอร์ (Black; & Porter)
14. สไครบ์เนอร์ (Scribner)
15. ทอมสันและสตรีกแลนด์ (Thompson; & Strickland)
16. เดวิด(David)
17. เพียร์ซ โรบินสัน และริชาร์ด (Pearce; Robinson; & Richard)
18. วีลเลนและฮังเกอร์ (Wheelen; & Hunger)
19. แฮร์ริสัน และเซนต์จอห์น (Harrison; & St. John)

ผลการสังเคราะห์ตาราง 2 เกี่ยวกับหลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการบริหารกลยุทธ์ซึ่งประกอบด้วย1.การสร้างกลยุทธ์ และ2.การนำกลยุทธ์ไปใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ผู้วิจัยพิจารณาองค์ประกอบของกระบวนการบริหารกลยุทธ์ที่มีผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันตั้งแต่ 9 คน ขึ้นไป โดยเลือกแนวคิดของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo;&Peter. 1991) เป็นหลัก ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis) เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ จุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) และสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) การจัดทำ SWOT Matrix Analysis
2. การกำหนดทิศทางองค์กร (Establishing Organizational Direction)ด้วยการกำหนด วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission)
3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) และการตรวจสอบกลยุทธ์ (Strategy Evaluation)
4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation)
5. การควบคุมกลยุทธ์ (Strategy Control) โดยการติดตามผลการปฏิบัติ/ทดลองใช้ และทำการประเมินผลกระบวนการ และผลสำเร็จการใช้กลยุทธ์

4.4 การสร้างกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการสร้างกลยุทธ์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎี และการปฏิบัติที่ดี ในการบริหารกลยุทธ์ (การสร้างกลยุทธ์ขั้นตอน 1-3 และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ขั้นตอน 4-5) ของนักกลยุทธ์และนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ จำนวน 19 คน แล้วนำผลในส่วนการสร้างกลยุทธ์มาประยุกต์ใช้เนื่องจากสถานศึกษาถือเป็นองค์การประเภทหนึ่ง โดยเลือกแนวคิดของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) เป็นหลักดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis) การทำ SWOT Matrix Analysis

2. การกำหนดทิศทางองค์กร (Establishing Organizational Direction) ด้วยการกำหนด วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission)

3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) จาก แผนที่กลยุทธ์ และการตรวจสอบกลยุทธ์ (Strategy Evaluation) ด้วยการศึกษความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์

4. การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation)

5. การควบคุมกลยุทธ์ (Strategy Control)

ทั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการสร้างกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ชั้นตอนที่ 1-3 เท่านั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เป็นการประเมินวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อประเมิน จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ทั้งนี้การวิเคราะห์ SWOT จะถูกใช้เป็นรากฐานของการกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุภารกิจและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาโดยข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิเคราะห์อาจจะเสนอแนะว่าสถานศึกษาควรที่จะเปลี่ยนแปลงภารกิจ วัตถุประสงค์ นโยบาย หรือกลยุทธ์ขององค์กร (สมยศ นาวิการ. 2547: 27)

ทั้งนี้ มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้เสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

รังสรรค์ มณีเล็ก (2544: 34-35) เสนอแนะว่าการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานศึกษา ควรพิจารณาจากองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1.การศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา

การหาจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษา พิจารณาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ จากระบบข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษา จากชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและนักเรียน

ประเด็นที่จะนำมาศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อน โดยศึกษาปัจจัย (Input) และกระบวนการดำเนินงาน (Process) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

1.1 บุคลากร (Man) โดยพิจารณาว่าสถานศึกษามีครู และบุคลากรในชุมชนมาช่วยจัดกิจกรรมในสถานศึกษาอย่างเพียงพอและมีคุณภาพเพียงใด

1.2 เงิน (Money) โดยพิจารณาว่าสถานศึกษามีเงินเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร

1.3 วัสดุอุปกรณ์ (Materials) โดยพิจารณาว่ามีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอและมีคุณภาพเพียงพอต่อการนำไปใช้งานของสถานศึกษาหรือไม่อย่างไร

1.4 การบริหารจัดการ (Management) โดยพิจารณาว่าการจัดโครงสร้าง การบริหารสถานศึกษามีความเหมาะสม หรือควรปรับปรุงอย่างไร

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) มีประเด็นที่จะนำมาพิจารณาดังนี้

1. โครงสร้าง (Structure) ได้แก่ลำดับขั้นตอนของการบังคับบัญชา การสื่อสารภายในองค์กร และการมอบหมายงาน

2. วัฒนธรรม (Culture) ได้แก่ความเชื่อ ความคาดหวัง และค่านิยมของบุคคลในหน่วยงาน

3. การบริการ (Service) ได้แก่การให้บริการ การอำนวยความสะดวกของหน่วยงาน

4. ทรัพยากร (resource) ได้แก่ปริมาณและคุณภาพของบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

5. ผลผลิต (Output) ได้แก่ปริมาณและคุณภาพของนักเรียนที่จบการศึกษาจากสถานศึกษา

2. การศึกษาโอกาสและอุปสรรคของการดำเนินงานของสถานศึกษา

การศึกษาโอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ในการดำเนินงานของสถานศึกษา เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ประกอบด้วย

1. ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ได้แก่รายได้ของประชากร ภาวะเงินเฟ้อ หนี้สิน การมีงานทำ

2. ด้านสังคมวัฒนธรรม (Socioculture) ได้แก่ค่านิยม ความเชื่อ เจตคติ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี วัฒนธรรม

3. ด้านเทคโนโลยี (Technology) ได้แก่ความเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ ความทันสมัยของอุปกรณ์ เครื่องมือ และเครื่องใช้ในการดำเนินงาน

4. ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Regal Factors) ได้แก่นโยบายการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่น เสถียรภาพรัฐบาล กฎหมายและระเบียบต่างๆ

วิเชียร เวลาคี (2547: 35) อธิบายว่า การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของสถานศึกษาทั้งในด้านบวกและลบ ทั้งนี้ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ สภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน ดังนี้

1.การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติของสถานศึกษา แต่สถานศึกษาไม่สามารถควบคุมได้ หรือควบคุมได้ในระยะเวลาสั้นๆ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social-culture factors: S) ได้แก่จำนวนประชากร ระบบการศึกษา ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี แนวโน้มทางสังคม การคมนาคม การสื่อสาร อาชีพ และปัญหาทางสังคม ฯลฯ

1.2 ด้านเทคโนโลยี (Technology: T) ได้แก่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการผลิตเครื่องจักรกลต่าง เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ

1.3 ด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors: E) ได้แก่รายได้ของผู้ปกครอง ภาวะทางการเงิน การว่างงาน อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย การลงทุน ฯลฯ

1.4 ด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors) ได้แก่รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษา หลักสูตร นโยบายรัฐบาล นโยบายหน่วยงานต้นสังกัด กฎหมาย และระเบียบต่างๆ การแทรกแซงทางการเมือง ฯลฯ

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและสถานศึกษาสามารถควบคุมปัจจัยเหล่านี้ได้ ประกอบด้วย

2.1 โครงสร้างและนโยบายของสถานศึกษา (Structure: S1) ได้แก่โครงสร้างนโยบาย ระบบงานของสถานศึกษา

2.2 ผลผลิตและการบริการ (Products and Service: S2) ได้แก่ประสิทธิภาพของการให้บริการทางการศึกษา คุณภาพของการให้บริการทางการศึกษา และคุณภาพนักเรียน

2.3 บุคลากร (Man: M1) ได้แก่ปริมาณและคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษา

2.4 ประสิทธิภาพทางการเงิน (Money: M2) ได้แก่ความพอเพียง ความสะดวกในการเบิกจ่ายเงิน ประสิทธิภาพของการใช้เงินที่เน้นผลผลิต การระดมทรัพยากร และการใช้เงินของสถานศึกษา

2.5 วัสดุทรัพยากร (Material: M3) ได้แก่ความพอเพียงและคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ของสถานศึกษา

2.7.การบริหารจัดการ (Management: M4) ได้แก่การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจในการบริหารสถานศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษา และการประชาสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 14-15) เสนอแนะถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโรงเรียนในเงื่อนไขของการบริหารกลยุทธ์ว่าเป็นปัจจัยต่างๆ ในสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียน ทั้งในด้านโอกาสและการเอื้ออำนวยให้ปฏิบัติ

ภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรืออาจก่อให้เกิดอุปสรรค ขัดจำกัด หรือภัยคุกคาม โดยสามารถแบ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน

1. สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) ได้แก่ปัจจัยต่างๆ ภาย นอก ระบบโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ ภูมิภาคและ ระดับโลก แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1.1 สภาพแวดล้อมภายนอกทั่วไปที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียน แบ่งย่อยเป็น 4 ด้านคือ

1.1.1 ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ได้แก่โครงสร้างประชากร การเคลื่อนย้ายถิ่น อาชีพ การศึกษา การอนามัย ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรมของประชาชนที่ส่งผลทั้งด้านบวกหรือลบต่อพันธกิจ โรงเรียน

1.1.2 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การประดิษฐ์คิดค้นด้านเทคโนโลยี เครื่องจักรอุตสาหกรรม นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลทั้ง ด้านบวกและลบต่อพันธกิจของโรงเรียน

1.1.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่โครงสร้างรายได้ การกระจายรายได้ ภาวะว่างงาน ฯลฯ ที่มีผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและลบต่อพันธกิจของโรงเรียน

1.1.4 ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย ได้แก่นโยบายของพรรค การเมือง เสถียรภาพของรัฐบาล พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา ประกาศกระทรวง ระเบียบ ปฏิบัติต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อทางบวกและลบต่อพันธกิจโรงเรียน

1.2 สภาพแวดล้อมเชิงปฏิบัติการ ที่มีผลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน (Operating environment) เป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้ง ด้านกายภาพ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง ได้แก่

1.2.1 สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจของโรงเรียน

1.2.2 ลักษณะกลุ่มสังคมผู้รับผลประโยชน์และผู้รับบริการ (ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน)

1.2.3 พันธกิจที่เป็นความต้องการเร่งด่วน

1.2.4 ความพร้อมของสถานการณ์ในการจัดการศึกษา

1.2.5 ความร่วมมือของกลุ่มผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการ ดำเนินการของโรงเรียน รวมทั้งเจตคติของประชาชน

2. สภาพแวดล้อมภายใน (Internal environment) ได้แก่ปัจจัยต่างๆ ภายในระบบ โรงเรียนทั้งที่เป็นจุดแข็งและอ่อน ซึ่งหมายรวมถึงหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 6 ประเภทคือ

2.1 โครงสร้างและนโยบายขององค์กร ได้แก่โครงสร้างและนโยบายที่ครอบคลุมพันธกิจระดับข้าราชการประจำ ตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียน เช่นโครงสร้างการบริหาร นโยบาย และเป้าประสงค์ระยะยาวและสั้น ตลอดจนระเบียบปฏิบัติ กฎเกณฑ์และเครือข่ายการสื่อสาร ฯลฯ

2.2 บริการและคุณลักษณะผลผลิต ได้แก่ความทั่วถึงและความสามารถในการให้บริการทางการศึกษาของโรงเรียน ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรม การจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาและพัฒนาการของผู้เรียน ในด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพและสุขภาพ (เก่ง ดี และมีสุข)

2.3 บุคลากร (Man) ได้แก่ความเพียงพอของอัตรากำลัง ความรู้ความสามารถของบุคลากร การกำหนดตำแหน่ง การบรรจุแต่งตั้งโยกย้าย การฝึกอบรม การลงโทษทางวินัย ขวัญและกำลังใจ การปฏิสัมพันธ์และวัฒนธรรมการทำงานฯ

2.4 การเงิน ได้แก่ความคล่องตัวในการเบิกจ่าย ประสิทธิภาพในการบริหารเงิน การระดมทุน และการใช้เงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.5 วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ ความสามารถในการจัดหาและประสิทธิภาพในการใช้วัสดุอุปกรณ์

2.6 การบริหารจัดการ ได้แก่ความสามารถในการวางแผน การดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วม การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

3. โรงเรียนจะวิเคราะห์สภาพแวดล้อมอย่างไร

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยภายนอกใดที่ส่งผลกระทบต่อพันธกิจโรงเรียน และส่งผลกระทบมากน้อยเพียงใด

3.2 ปัจจัยใดที่โรงเรียนจัดให้เป็นโอกาสที่ส่งผลให้เพิ่มพันธกิจ ขยายการดำเนินงานหรือพัฒนาประสิทธิภาพ และคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดีขึ้น

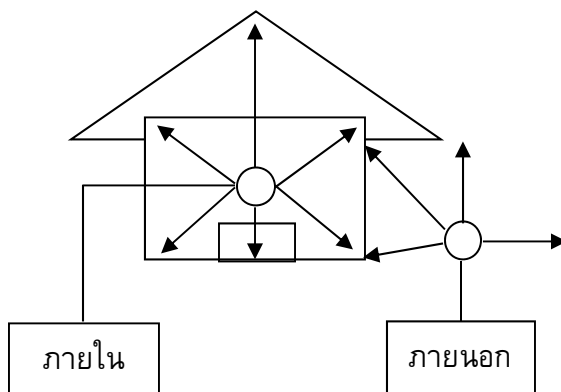
3.3 ปัจจัยใดเป็นอุปสรรคหรือภัยคุกคามที่ไม่ส่งผลดีต่อการปฏิบัติพันธกิจของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

3.4 ปัจจัยภายในใดที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพและความสามารถในการดำเนินการของโรงเรียน และปัจจัยใดที่มีความสำคัญต่อผลสำเร็จของโรงเรียนมากน้อยเพียงใด

3.5 ปัจจัยใดที่เป็นจุดแข็ง จุดเด่น จุดแกร่ง ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียน

3.6 ปัจจัยใดที่เป็นจุดอ่อน จุดด้อย หรือข้อจำกัด ที่ไม่อำนวยต่อโรงเรียนในการดำเนินพันธกิจอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

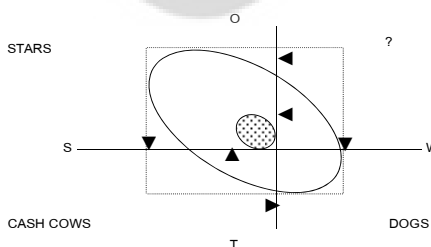
1. โครงสร้าง/นโยบาย	1. สังคมและวัฒนธรรม
2. การบริการ/คุณลักษณะผู้เรียน	2. เทคโนโลยี
3. บุคลากร	3. เศรษฐกิจ
4. ประสิทธิภาพทางการเงิน	4. การเมืองและกฎหมาย

ภาพประกอบ 17 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมโรงเรียน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). กลยุทธ์สถานศึกษา. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 38.

2. การวิเคราะห์ SWOT Matrix Analysis จากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมใน 4 ลักษณะดังนี้

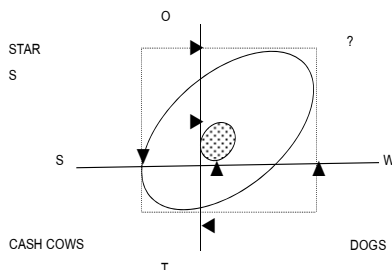
1. ตำแหน่งวงรีที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งดาวรุ่ง (Stars) หมายถึงโรงเรียนมีสมรรถนะภายในที่เข้มแข็งและสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อการดำเนินกิจการ จึงเป็นภาวะที่เหมาะสมต่อการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อขยายงานและสร้างความเจริญเติบโต ดังภาพประกอบ 19

ภาพประกอบ 18 ตำแหน่งดาวรุ่ง

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). กลยุทธ์สถานศึกษา. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 62.

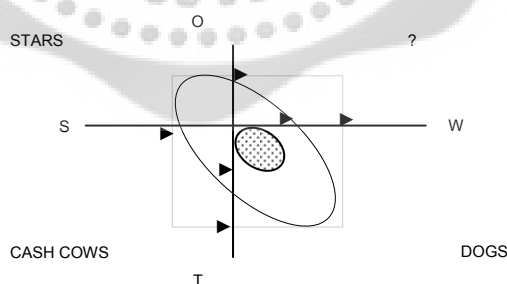
2. ตำแหน่งของวงรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเครื่องหมายคำถาม (?) หมายถึงสมรรถนะภายในของโรงเรียนมีปัญหาที่ต้องการแก้ไขจุดอ่อนภายใน ในขณะที่สภาพแวดล้อมภายนอกเอื้อต่อการดำเนินงาน ซึ่งโรงเรียนจำเป็นต้องกำหนดกลยุทธ์ปรับปรุงแก้ไขโดยเร็ว เพื่อสร้างโอกาสในการขยายงานหรือสร้างความเจริญเติบโตในอนาคต ดังภาพประกอบ 19

ภาพประกอบ 19 ตำแหน่งเครื่องหมายคำถาม

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). กลยุทธ์สถานศึกษา. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 62.

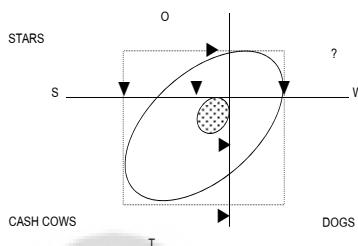
3. ตำแหน่งวงรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งสุนัขจิ้งจอก (Dogs) หมายถึงโรงเรียนมีปัญหาด้านสมรรถนะภายในที่ต้องการแก้ไข และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เอื้อต่อการขยายกิจการ โรงเรียนควรทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อหาสาเหตุปัญหาเพื่อแก้ไขโดยด่วน ในขณะเดียวกันต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะภายใน หากสถานภาพองค์กรอยู่ในตำแหน่งนี้จะมีการพิจารณาชะลอการลงทุน หรือเลิกกิจการไปดำเนินกิจการประเภทอื่นที่มีผลตอบแทน หรือมีโอกาสในการดำเนินการที่ดีกว่า

ภาพประกอบ 20 ตำแหน่งสุนัขจิ้งจอก

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). กลยุทธ์สถานศึกษา. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 63

4. ตำแหน่งวงรีมีพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งวัวแม่ลูกอ่อน (Cash Cow) หมายถึงโรงเรียนที่มีสมรรถนะภายในเข้มแข็ง แต่ขาดการสนับสนุนหรือไม่ได้รับความสนใจในการดำเนินกิจการ กลยุทธ์ที่ควรนำมาใช้หากสถานภาพโรงเรียนตกอยู่ในตำแหน่งนี้คือการพัฒนาสมรรถนะภายในองค์กร เพื่อรอโอกาสที่เหมาะสมในการดำเนินกิจการต่อไปเมื่อมีโอกาส ดังภาพประกอบ 22

ภาพประกอบ 21 ตำแหน่งวัวแม่ลูกอ่อน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). *กลยุทธ์สถานศึกษา*. (เอกสารประกอบการสัมมนา). หน้า 63.

กล่าวโดยสรุปการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของสถานศึกษาทั้งในด้านบวกและลบเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดกลยุทธ์บริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทั้งนี้ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือสภาพแวดล้อมภายนอกได้แก่การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย และการวิเคราะห์และสภาพแวดล้อมภายในได้แก่โครงสร้างและนโยบายขององค์กร บริการและคุณภาพของผลผลิต บุคลากร การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ โดยเลือกใช้หลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 14-15)

3 การจัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map)

ศิริวิช ดโนทัย (2553: 20) อธิบายว่าแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) คือแผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ถึงเหตุและผลระหว่างเป้าประสงค์และกลยุทธ์ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ที่องค์กรปรารถนาใน 4 มิติ คือการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน และการเรียนรู้ และการพัฒนาองค์กร หรือในระบอบราชการหมายถึงมิติประสิทธิภาพตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร

สมควร บำรุงทรัพย์ (2553ก: 3) ที่กล่าวว่าแผนที่กลยุทธ์คือแผนภาพที่แสดงถึงกลยุทธ์ในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับเป้าประสงค์และประเด็นกลยุทธ์ โดยองค์ประกอบสำคัญของการจัดทำแผนที่กลยุทธ์คือการพิจารณาถึงทิศทางขององค์กรคือวิสัยทัศน์ ประเด็น

กลยุทธ์ และเป้าประสงค์ โดยเป้าประสงค์ภายใต้แต่ละประเด็นกลยุทธ์จะต้องมีความเชื่อมโยงกันใน 4 มิติคือมิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และ มิติการพัฒนางองค์กร

สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(2553: 15) เสนอแนะว่าแผนที่กลยุทธ์คือแผนภาพแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างเป้าประสงค์ของประเด็นกลยุทธ์ใน 4 มิติคือมิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนางองค์กร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร (2556: 40) เสนอแนะว่าแผนที่กลยุทธ์เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงเป้าประสงค์ของประเด็นกลยุทธ์ในรูปแบบความสัมพันธ์ถึงเหตุผล และความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ที่องค์กรปรารถนาใน 4 มิติ คือมิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพด้านการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติด้านการพัฒนางองค์กร

สรุปได้ว่าแผนที่กลยุทธ์คือแผนภาพแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างเป้าประสงค์ของประเด็นกลยุทธ์ใน 4 มิติคือมิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนางองค์กร

สมควร ททรัพย์บำรุง(2553ก: 3) ได้เสนอแนะการจัดทำแผนที่กลยุทธ์ไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การยืนยันวิสัยทัศน์ขององค์กร เป็นการยืนยันทิศทางในการพัฒนาที่องค์กรมุ่งมั่นผลักดันให้เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นประเด็นหลักในการนำไปสู่วิสัยทัศน์ โดยพิจารณาจากผลการทำ SWOT Matrix Analysis

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดเป้าประสงค์ ที่ต้องการบรรลุภายใต้แต่ละประเด็นยุทธ์ ซึ่งการกำหนดเป้าประสงค์ควรดำเนินการดังนี้

พิจารณาว่าผลลัพธ์สุดท้ายของประเด็นกลยุทธ์แต่ละประเด็นคืออะไร โดยดูว่าสิ่งที่เป็นเป้าประสงค์ที่มีลักษณะเป็นตัวขับเคลื่อนการกระทำ (Performance Driver) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายคืออะไร โดยต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ ดังนี้

2.1 มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ หมายถึงการพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่สำคัญของแต่ละประเด็นยุทธ์คืออะไร ตัวชี้วัดอะไรที่แสดงว่าประเด็นยุทธ์ดังกล่าวประสบผลสำเร็จ

2.2 มิติด้านคุณภาพการให้บริการ หมายถึงการพิจารณาว่าผู้รับบริการของประเด็นยุทธ์ต้องการอะไร และตัวชี้วัดอะไรแสดงว่าผู้รับบริการได้รับสิ่งที่ต้องการ

2.3 มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน หมายถึงการพิจารณาว่าต้องมีกระบวนการ กิจกรรม และทรัพยากรอะไร จึงจะนำไปสู่สิ่งที่ผู้รับบริการต้องการ หรือประเด็นกลยุทธ์นั้นเกิดประสิทธิผลตามที่กำหนด

2.4 มิติด้านการพัฒนางองค์กร หมายถึงการพิจารณาว่าจะต้องเตรียมความพร้อมด้วยการพัฒนางองค์กรในด้านใด องค์กรจึงบรรลุผลตามประเด็นกลยุทธ์นั้น

กรมการปกครอง (2550: 4) เสนอแนะถึงวิธีการทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) ไว้ดังนี้

1. การยืนยันกลยุทธ์ เป็นการยืนยันทิศทางขององค์กรที่ต้องการบรรลุ นั่นคือวิสัยทัศน์ที่ต้องการ
2. การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่องค์กรต้องคำนึงถึงเป็นประเด็นหลักในการบรรลุวิสัยทัศน์ที่ต้องการ ซึ่งไม่ควรมีมากเกินไปเพราะจะขาดจุดเน้น
3. การกำหนดเป้าประสงค์ ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ให้ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ คือ มิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร แล้วนำมาจัดเรียงเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในลักษณะเหตุและผล

กล่าวโดยสรุปการทำแผนที่กลยุทธ์ต้องดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 3 ข้อ ข้างต้นคือ 1. ขั้นตอนการยืนยันกลยุทธ์ 2. การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ และ 3. การกำหนดเป้าประสงค์ แล้วนำมาจัดเรียงเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในลักษณะเหตุและผล

2. การกำหนดทิศทางของสถานศึกษา

การกำหนดทิศทางของสถานศึกษาช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งสถานศึกษาต้องรู้สถานภาพของตนเองว่าอยู่ในสถานภาพที่ต้องปรับขยาย แก้ไขหรือพัฒนาอะไรบ้าง ในการกำหนดทิศทางสถานศึกษาประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ องค์กรประกอบข้างต้นจะต้องสัมพันธ์ในเชิงตรรกะ กล่าวคือองค์กรประกอบหนึ่งจะส่งผลต่อองค์กรประกอบหนึ่ง เช่น ข้อมูลจากผลวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเป็นข้อมูลที่ใช้การพิจารณากำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ ซึ่งในการกำหนดพันธกิจเป็นภาระงานที่จะต้องทำเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ หรือเป็นการแปลงวิสัยทัศน์ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น (วรรณ สุภาพุฒ. 2553: 19)

2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2548: 24) ให้ความหมายว่าวิสัยทัศน์ หมายถึงข้อความที่แสดงถึงสภาพที่พึงปรารถนา หรือที่เป็นไปได้ของสถานศึกษาในอนาคต ส่วนวัฒนา พัฒนพงศ์ (2547: 22) อธิบายว่าวิสัยทัศน์ (Vision) คือเป้าหมายที่มีลักษณะกว้างๆ มิได้ระบุวิธีดำเนินการไว้ เป็นเรื่องของอนาคต เป็นข้อความที่กำหนดไว้เพื่อเป็นทิศทางของพันธกิจ (Mission) อนาคตของวิสัยทัศน์มีระยะเวลาระหว่าง 10- 20 ปี ขณะที่วรรณ สุภาพุฒิ (2553: 27) อธิบายว่าวิสัยทัศน์ (Vision) เป็นภาพความสำเร็จของนักเรียนหรือสถานศึกษาในอนาคตที่อยากเห็น หรืออยากให้คนอื่นพูดถึงสถานศึกษาว่าเป็นอย่างไร วิสัยทัศน์ที่ดีนั้นต้องมีระบบภาพในอนาคตให้ชัดเจน สร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ อยากปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ และที่สำคัญวิสัยทัศน์ต้องเกิดจากการกำหนดร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเป็นภาพความสำเร็จของนักเรียนหรือสถานศึกษาในอนาคตที่อยากเห็น หรืออยากให้คนอื่นพูดถึง วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีระบบภาพชัดเจน สร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ อยากปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์นั้น ตามหลักการของวรรณา สุภาพุฒิ (2553: 27)

องค์ประกอบที่สำคัญของวิสัยทัศน์

องค์ประกอบที่ชัดเจนของวิสัยทัศน์ มีดังต่อไปนี้คือ ข้อมูลข่าวสารทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมทั้งความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้อง จินตนาการของผู้ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ และกระบวนการใหม่ของผู้กำหนดวิสัยทัศน์ (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2548: 30)

วิธีการจัดทำวิสัยทัศน์

การจัดทำวิสัยทัศน์ ควรทำในรูปของการระดมสมอง พยายามให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนกลยุทธ์ขององค์การเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำด้วยโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดประชุมผู้บริหารทุกระดับที่รับผิดชอบด้านการวางแผน ในการกำหนดวิสัยทัศน์ รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษา เพราะวิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญและเป็นจุดมุ่งหมายระยะยาวของสถานศึกษา โดยทั่วไปทุกองค์การจะกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ในแผนแม่บทขององค์การ

2. เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านวิสัยทัศน์บรรยายและควบคุมการระดมสมองตลอดจนวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดแนวคิดเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ เพื่อให้การกำหนดวิสัยทัศน์เป็นไปอย่างถูกต้อง และได้ผลลัพธ์ที่มีคุณค่าสูง

3. กำหนดวิสัยทัศน์จากผลการประชุมข้อ 2

2.2 การกำหนดพันธกิจ (Mission)

พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ และ พิพัฒน์ ลือประสิทธิ์สกุล (2548: 23) ให้ความหมายว่า พันธกิจ (mission) การประกาศจุดมุ่งหมายทั่วไปและเหตุผลของการดำรงอยู่ขององค์การอย่างชัดเจน แน่นนอน และเป็นลายลักษณ์อักษร

อดุลย์ วิริยเวชกุล (2548:9) กล่าวถึง พันธกิจ หรือ mission ว่า คือ การทำให้ชัดเจน ว่าสิ่งที่พึงประสงค์ อยากได้ อยากคว่า แต่ยังไม่ได้นั้นมีลักษณะที่ชัดเจนอย่างไร

วิโรจน์ สารรัตนะ (2548: 45) กล่าวว่า พันธกิจ (Mission) เป็นข้อความที่แสดงถึงหน้าที่ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งที่มีความชัดเจนและ เป็นรูปธรรมมากขึ้น เป็นส่วนที่จะทำให้เกิดการวางแผนว่า ควรจะเป็นไปในทิศทางใด เป็นสิ่งที่สมาชิกใน องค์การจะต้องรับรู้และเข้าใจ และเป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสำเร็จใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์การ และเป็นตัวที่จะทำให้เป็นที่รับรู้ถึง ค่านิยมและอนาคตขององค์การจากบุคคลภายนอก

จินตนา บุญบงการ และ ณีฎฐพันธ์ เขจรนนท์ (2549: 12) ได้กล่าวว่าพันธกิจหรือภารกิจ (Mission) หมายถึง จุดมุ่งหมายเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ซึ่งแยกสถานศึกษาออกจากธุรกิจอื่นที่มีการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกัน ภารกิจเป็นเครื่องกำหนดขอบเขตการดำเนินงานของสถานศึกษา

วรรณ สุภาพุฒ (2553: 28) กล่าวว่าพันธกิจ (Mission) เป็นบทบาทหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า พันธกิจเป็นการนำวิสัยทัศน์ซึ่งเป็นภาพฝันมาจัดกระทำให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานภาครัฐ จำเป็นต้องยึดถือแนวปฏิบัติตามหน่วยงานต้นสังกัดที่ได้กำหนดบทบาทไว้อย่างชัดเจน และต้องเชื่อมโยงกับเป้าประสงค์หรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์

กล่าวโดยสรุปพันธกิจหมายถึงข้อความที่แสดงถึงหน้าที่ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งที่มีความชัดเจนและ เป็นรูปธรรมมากขึ้นเป็นส่วนที่จะทำให้เกิดการวางแผนว่าควรจะเป็นไปในทิศทางใด เป็นสิ่งที่สมาชิกใน องค์กรจะต้องรับรู้และเข้าใจ และเป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสำเร็จใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์กร และเป็นตัวที่จะทำให้เป็นที่รับรู้ถึง ค่านิยมและอนาคตขององค์กรจากบุคคลภายนอกตามหลักการของวิโรจน์ สารรัตนะ (2548: 45)

รังสรรค์ มณีเล็ก (2544: 52) เสนอแนะว่าพันธกิจที่ดีต้องบอกถึงลักษณะของหน่วยงาน และสิ่งที่หน่วยงานกระทำอยู่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548: 17) ได้แนะนำการเขียนข้อความพันธกิจ และองค์ประกอบของข้อความพันธกิจ ดังนี้

1. การเขียนข้อความพันธกิจ

ข้อความพันธกิจ (Mission Statement) เป็นการแสดงถึงองค์ประกอบด้าน ค่านิยม จุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาที่ต้องการบรรลุ บ่งบอกทิศทางและขอบเขตในอนาคตของสถานศึกษา เป็นการตอบคำถามถึงสิ่งที่ต้องดำเนินการ (What to do?) เพื่อให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์

2. องค์ประกอบของพันธกิจ

การเขียนข้อความพันธกิจของสถานศึกษาควรครอบคลุมสาระสำคัญดังนี้

2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการบริการการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ผู้รับประโยชน์และบริการโดยตรงจากการดำเนินงานของโรงเรียนคือผู้เรียน

2.3 วิธีการดำเนินงานของโรงเรียนที่มุ่งสู่ความสำเร็จ

2.4 ประโยชน์ที่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนที่ได้รับจากโรงเรียน

2.3 การกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียน (School Objective)

2.3.1 ความหมายของวัตถุประสงค์

ธงชัย สันติวงษ์ (2547: 32) ให้ความหมายของวัตถุประสงค์ว่า หมายถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายปลายทางที่ต้องการจะไปให้ถึง

ศิริชัย กาญจนวาสี (2550: 18) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง ความมุ่งหมายระยะสั้นที่มีขอบเขตที่เฉพาะขึ้น

ประชุม รอดประเสริฐ (2545: 6) ให้ความหมายของวัตถุประสงค์ว่าเป็นความมุ่งหมายปรารถนาในระยะยาวของบุคคลหรือของหน่วยงาน

กิ่งพร ทองใบ (2549: 23) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ หมายถึง จุดหมายปลายทางที่องค์การแสวงหาเพื่อการบรรลุผล สำเร็จของการดำเนินงาน

จินตนา บุญบงการ: และณัฐพันธ์ เขจรันท์ (2548: 35) อธิบายว่าวัตถุประสงค์ หมายถึง สิ่งที่ต้องการต้องการจะบรรลุภายใต้กำหนดเวลาที่แน่นอน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2548: 24) ได้ให้ความหมายของวัตถุประสงค์ว่าเป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกิจกรรมที่มีการวางแผนไว้ โดยระบุถึงสิ่งที่ต้องการ มักกำหนดในรูปตัวเลขหรือเป้าหมายในระยะสั้นที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง เป็นผลลัพธ์ที่สามารถวัดได้

บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ (2550: 45) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ หมายถึงสิ่งที่ต้องการต้องการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2550: 23) ให้ความหมายของวัตถุประสงค์คือจุดหมายปลายทาง ที่องค์การแสวงหาเพื่อการบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน การอยู่รอดและการพัฒนาขององค์การ

อุทิศ ขาวเรียม (2549: 24) กล่าวว่าวัตถุประสงค์หลักของแผนยุทธศาสตร์เป็นการแปลงวิสัยทัศน์และ พันธกิจ เป็นเกณฑ์ที่ต้องบรรลุในช่วงระยะเวลาของแผนฯ วัตถุประสงค์หลักของแผนฯ เป็นผลกระทบบ้างหวังได้จากการพัฒนา ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี (แผนงานโครงการ) ต่างๆ ของแผนฯ โดยสามารถวัดตรวจสอบได้จากการประเมินผล และหากประเมินได้ว่า การพัฒนาบรรลุเกณฑ์ที่กำหนดตามวัตถุประสงค์หลักก็อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่วิสัยทัศน์และภายใต้เงื่อนไขที่พันธกิจได้กำหนดไว้

โดยสรุปแล้ว เป้าประสงค์ หมายถึง จุดมุ่งหมายปลายทางที่องค์การต้องการบรรลุผล เพื่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามหลักการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2550: 23)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 23-240) กล่าวถึงความสำคัญของเป้าประสงค์ แนวทางการเขียนวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอนการปฏิบัติงานและวิธีการดำเนินการตามกำหนดวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

2.3.2 ความสำคัญของเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

1. แสดงเหตุผลของเป้าประสงค์ที่สามารถบรรลุผลได้ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง
2. ชี้ให้เห็นลักษณะของแผนปฏิบัติงานและวิธีดำเนินการ
3. เชื่อมโยงเป้าประสงค์ระดับสูงสุดถึงระดับล่างสุด
4. ประสานการตัดสินใจของหัวหน้าหน่วยงานย่อยๆ ของโรงเรียนให้สอดคล้องกันและไม่ขัดแย้งกัน

5. เพื่อการปรับตัวต่อข้อจำกัดอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

6.เป็นพื้นฐานสำหรับการประเมินผลทั้งด้านความสำเร็จของสถานศึกษา และการประเมินผลกระบวนการดำเนินการซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับแผนการดำเนินงาน

2.3.3 แนวทางการเขียนเป้าประสงค์ของสถานศึกษา

สถานศึกษาสามารถเขียนเป้าประสงค์ได้หลายวิธีดังนี้

1. ระบุระดับของสถานภาพและบทบาทเมื่อเทียบกับสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาระดับเดียวกัน
2. ระบุประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือบริการทางการศึกษา
3. ระบุประสิทธิผลจากการนำวิธีการดำเนินงานใหม่มาใช้ในการจัดบริการทางการศึกษา
4. ระบุปริมาณหรือขอบข่ายการให้บริการทางการศึกษาที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย
5. ระบุประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่สามารถวัดได้
6. ระบุถึงสำนึกของความรับผิดชอบต่อสังคมที่สถานศึกษาตระหนักและยึดถือในระหว่างการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม

4.3 การสร้างกลยุทธ์

4.3.1 ความหมายของกลยุทธ์

นักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของกลยุทธ์ไว้ดังนี้

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ (2546: 16) กล่าวว่ากลยุทธ์ มาจากคำว่า “Strategos” ในภาษากรีก ที่เกิดจากคำว่า “Stratos” ซึ่งหมายถึง “Army” หรือกองทัพ ผสมกับคำว่า “Agein” ซึ่งหมายถึง “Lead” หรือ “นำหน้า” จึงทำให้นักวิชาการทางบริหารตีความว่า “Leading to total organization” หรือ “การนำทางให้องค์กรโดยรวม” ซึ่งมีนัยยะทั้งเชิงจุดมุ่งหมายและวิธีการว่า “ต้องการทำ”อะไร” ให้สำเร็จ และทำ”อย่างไร”

สมยศ นาวิการ (2547: 27) กล่าวว่ากลยุทธ์คือแผนระยะยาวที่องค์กรกำหนดขึ้นมาเพื่อบรรลุพันธกิจและเป้าหมายขององค์กร กลยุทธ์จะต้องใช้ข้อได้เปรียบทางการแข่งขันให้ได้มากที่สุด และลดข้อเสียเปรียบทางการแข่งขันให้น้อยที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 30-31) อธิบายว่ากลยุทธ์หมายถึงวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติตามพันธกิจของสถานศึกษาที่เป็นไปได้ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จหรือบรรลุวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549: 2) ให้ความหมายของ กลยุทธ์ว่าเป็นแผนที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นตอน มีความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่ง หรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรค จนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

เซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) ให้นิยามว่ากลยุทธ์หมายถึงการกำหนดภารกิจตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว และการลงมือปฏิบัติตามแผนที่ดำเนินการไว้เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการได้ตามภารกิจและบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

พอล แซมวอล (Pual. 1983: 15) มีความเห็นว่ากลยุทธ์หมายถึงแผนงานรวมที่เชื่อมโยงข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ในด้านต่างๆ ขององค์กรเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อช่วยให้องค์กรอยู่รอดได้ภายใต้ความผันผวนของสภาพแวดล้อมต่างๆ กลยุทธ์ถูกกำหนดขึ้นและนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ขอบเขตความสามารถที่มีอยู่ขององค์กรนั้นๆ กลยุทธ์เป็นเครื่องมือทำให้บรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร โดยสามารถนำจุดเด่นของแต่ละส่วนเข้ามาประสานเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

พิตส์และเลล (Pitts; & Lel. 2000) เสนอแนะว่ากลยุทธ์หมายถึงแผนปฏิบัติการหลักที่องค์กรนำมาใช้ทั้งระยะกลางถึงระยะยาว มีความสอดคล้องกับ พันธกิจ (Mission) เป้าหมาย (Goals) และวิสัยทัศน์ (Vision)

สรุปได้ว่า กลยุทธ์หมายถึงวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติตามพันธกิจของสถานศึกษาที่เป็นไปได้ที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จหรือบรรลุวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 30)

4.3.2 การสร้างกลยุทธ์

รังสรรค์ มณีเล็ก (2544: 57-65) กล่าวถึงการสร้างกลยุทธ์สถานศึกษาว่าแบ่งออกได้เป็นสองระดับคือ

1. กลยุทธ์หลักหรือกลยุทธ์รวม เป็นกลยุทธ์ของสถานศึกษาในภาพรวมที่สอดคล้องและตอบสนองความต้องการตามผลการวิเคราะห์สถานภาพของสถานศึกษา หากเปรียบเทียบกับทางธุรกิจ จะเทียบเท่ากับกลยุทธ์ระดับองค์กร

2 กลยุทธ์รอง หรือกลยุทธ์แผนงาน เป็นกลยุทธ์ของสถานศึกษาตามลักษณะงานภายในสถานศึกษา หากเปรียบเทียบกับทางธุรกิจ ถือเป็นกลยุทธ์ระดับธุรกิจและกลยุทธ์ระดับหน้าที่ ปัจจุบันสถานศึกษาในแต่ละสังกัดถูกกำหนดให้มีหน้าที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติของความรับผิดชอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 64) อธิบายว่ากลยุทธ์สถานศึกษาเป็นการเลือกวิธีการทำงานอย่างมีทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดกลยุทธ์ทำได้หลายวิธี เช่นการระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย โดยแบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. กลยุทธ์สร้างความเติบโต เป็นกลยุทธ์ที่เอื้อและแข็ง โดยขยายกิจการหรือการดำเนินงานเพิ่มเติม

2. กลยุทธ์ความถนัด เป็นกลยุทธ์ที่เอื้อแต่อ่อน โดยเลือกดำเนินงานเฉพาะที่มีความรู้ ความชำนาญ

3. กลยุทธ์รักษาเสถียรภาพ เป็นกลยุทธ์ที่ไม่เอื้อไม่แข็ง โดยเลือกดำเนินงานที่กำลังดำเนินอยู่ไม่ขยายไปดำเนินงานอื่น

4. กลยุทธ์ตัดทอน เป็นกลยุทธ์ที่ไม่เอื้อและอ่อน โดยการทบทวนภารกิจในส่วนที่ทำประโยชน์ได้ อาจต้องถ่ายโอนให้คนอื่นดำเนินการแทน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) เสนอแนะถึงกระบวนการสร้างกลยุทธ์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยทางกลยุทธ์	→	จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT)
2. การกำหนดทิศทางการองค์กร	→	วิสัยทัศน์ พันธกิจ
3. การวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ	→	ประเด็นกลยุทธ์
ที่ช่วยให้บรรลุวิสัยทัศน์		
4. กำหนดเป้าประสงค์	→	เป้าประสงค์
ของแต่ละประเด็นกลยุทธ์		
5. กำหนดตัวชี้วัด	→	ตัวชี้วัด
6. กำหนดกลยุทธ์/วิธีทำให้บรรลุ	→	กลยุทธ์
เป้าประสงค์		

ทั้งนี้ ประเด็นกลยุทธ์ (Strategic Issue) หมายถึงสิ่งสำคัญที่ต้องพัฒนาเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์

เป้าประสงค์หมายถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์และประเด็นกลยุทธ์ และต้องครอบคลุมทั้ง 4 มิติคือมิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร

ตัวชี้วัดหมายถึงตัวแทนของสิ่งที่เป็นนามธรรมที่แสดงผลเป็นค่าประเมิน หรือเป็นตัวแทนบ่งบอกความสำเร็จของงานที่ครอบคลุมผลผลิตและผลลัพธ์

สมควร ทรัพย์บำรุง (2553: 3) เสนอแนะองค์ประกอบของการจัดทำกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยทางกลยุทธ์	→	จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค
2. การกำหนดทิศทางการหน่วยงาน	→	วิสัยทัศน์และพันธกิจ
3. การวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ	→	ประเด็นกลยุทธ์
ที่จะบรรลุวิสัยทัศน์		
4. กำหนดเป้าประสงค์ของประเด็น	→	เป้าประสงค์
กลยุทธ์		
5. การกำหนดตัวชี้วัด/เป้าหมายของ	→	ตัวชี้วัด
แต่ละเป้าประสงค์		
6. การกำหนดกลยุทธ์หรือสิ่งที่จะทำให้	→	กลยุทธ์
บรรลุเป้าประสงค์		

ทั้งนี้ความหมายของแต่ละองค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึงภาพอนาคตที่คาดหวังให้เกิดซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงในปัจจุบัน หรือภาพที่หน่วยงานอยากจะเป็นในช่วง 4-5 ปี ข้างหน้า และเกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและศักยภาพของภายในหน่วยงาน

2. พันธกิจ (Mission) หมายถึงขอบเขตการดำเนินงานของหน่วยงาน ภารกิจ และหน้าที่ทั่วไปตามกฎหมาย ระเบียบและข้อกำหนดต่างๆ รวมทั้งที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ หรือข้อความระบุหน้าที่ความรับผิดชอบหรือบทบาทซึ่งจะทำใน 4-5 ปีข้างหน้า

3. ประเด็นกลยุทธ์ (Strategic Issues) หมายถึงประเด็นหลักที่ต้องคำนึง ต้องพัฒนาเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์

4. เป้าประสงค์ (Goal) หมายถึงสิ่งที่หน่วยงานต้องการบรรลุในแต่ละประเด็นกลยุทธ์

5. ตัวชี้วัด (Key Performance Indicator) หมายถึงสิ่งที่จะบอกได้ว่าหน่วยงานบรรลุเป้าประสงค์หรือไม่

6. กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึงวิธีในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร (2556: 1-3) อธิบายถึงการจัดทำกลยุทธ์ การพัฒนาสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานว่าประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยทางกลยุทธ์ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรค

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็ง

1.3 การประเมินสภาพของสถานศึกษาด้วยการทำ SWOT Matrix Analysis

2. การจัดทำทิศทางของสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)

2.2 การกำหนดพันธกิจ (Mission)

2.3 การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ (Strategic Issues)

2.4 การกำหนดเป้าประสงค์ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ (Goals)

2.5 การจัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map)

3. การถ่ายทอดกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

3.1 การกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละเป้าประสงค์

3.2 การกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

ทั้งนี้แต่ละองค์ประกอบมีความหมายดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา (SWOT Analysis) หมายถึงการประเมินว่าปัจจุบันสถานศึกษามีปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรค มีสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ด้านใดบ้าง เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำทิศทางของสถานศึกษา

2. การจัดวางทิศทางของสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่าย ตั้งความมุ่งหวังที่จะพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยระดมพลังปัญญา และแรงบันดาลใจ สร้างสรรค์ภาพที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา

2.1 วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึงภาพความสำเร็จของนักเรียนหรือของสถานศึกษา ที่อยากเห็นหรืออยากให้เป็นผู้อื่นพูดถึง วิสัยทัศน์ที่ดีต้องระบุภาพในอนาคตให้ชัดเจน สร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดแรงบันดาลใจ อยากปฏิบัติงาน

2.2 พันธกิจ (Mission) หมายถึงบทบาทหน้าที่ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์

2.3 ประเด็นกลยุทธ์ (strategic Issue) หมายถึงประเด็นหลักในการพัฒนา แสดงให้เห็นถึงทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงาน และสมรรถนะในการแข่งขัน ถือเป็นนโยบายขององค์กรที่ผู้บริหารจะนำไปเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดเป้าประสงค์และกลยุทธ์

2.4 แผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) หมายถึงแผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของเป้าประสงค์ที่องค์กรปรารถนาใน 4 มิติคือมิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร

2.5 เป้าประสงค์ (Goal) หมายถึงการกำหนดผลลัพธ์ หรือผลสำเร็จที่หน่วยงานต้องการบรรลุ โดยทั่วไปเป็นข้อความกว้างๆ ที่แสดงถึงผลลัพธ์ของประเด็นยุทธศาสตร์หลัก การกำหนดเป้าประสงค์ ต้องครอบคลุมกรอบประเมินผลใน 4 มิติ คือ มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร

3. การถ่ายทอดกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

3.1 การกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละเป้าประสงค์

การกำหนดตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึงการกำหนดตัวชี้วัดของเป้าประสงค์ ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องมือการวัดว่าองค์กรบรรลุเป้าประสงค์ในแต่ละกลยุทธ์หรือไม่ โดยค่าของตัวชี้วัดอาจแสดงเป็นตัวเลข เช่นร้อยละ อัตราส่วน ค่าเฉลี่ย หรือตัวชี้วัดของผลผลิต เช่นปริมาณ (จำนวนผลิตภัณฑ์/สินค้าและบริการ) คุณภาพ (มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ หรือคุณลักษณะผลิตภัณฑ์ในมาตรฐานระดับใด) เวลา (เวลาที่ใช้ในการนำส่งผลผลิตภายในระยะเวลาที่ตกลง) ความคาดหวัง (ผลการดำเนินงานที่เป็นไปได้จากกระบวนการ ความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ต้องทำหรือพัฒนาเพื่อให้บรรลุต่อเป้าหมายในระดับที่สูงกว่า)

3.2 การกำหนดกลยุทธ์เพื่อบรรลุตัวชี้วัดของเป้าประสงค์

การกำหนดกลยุทธ์สถานศึกษา หมายถึงการเลือกวิธีการทำงานอย่างเหมาะสมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทำให้เกิดผลสำเร็จตามตัวชี้วัดของเป้าประสงค์ที่กำหนด

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2554: ออนไลน์) ได้จัดทำยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2555-2564) โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
2. วิสัยทัศน์และพันธกิจ
3. ยุทธศาสตร์
4. เป้าประสงค์
5. กลยุทธ์
6. ตัวชี้วัด

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552ข: 2-15) ได้จัดทำกลยุทธ์ความร่วมมือด้านการศึกษากับต่างประเทศ พ.ศ. 2553-2556 โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. วิสัยทัศน์ และพันธกิจ
2. ประเด็นยุทธศาสตร์ของสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ
3. เป้าประสงค์ของสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ ใน 4 มิติ คือมิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร
4. การกำหนดตัวชี้วัด
5. ตัวชี้วัด
6. กลยุทธ์

กล่าวโดยสรุปวิธีการสร้างกลยุทธ์จะประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การทำ SWOT Matrix Analysis และการทำแผนที่กลยุทธ์ 2. การกำหนดทิศทางองค์กร ได้แก่วิสัยทัศน์และพันธกิจ 3. การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ 4. การกำหนดเป้าประสงค์ของประเด็นยุทธศาสตร์ 4. การกำหนดตัวชี้วัด 5. กำหนดกลยุทธ์ ตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์)

4. การปฏิบัติตามกลยุทธ์

ธงชัย สันติวงษ์ (2547: 14) เสนอแนะถึงการปฏิบัติตามกลยุทธ์ว่าเป็นการนำกลยุทธ์มาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งต้องมีการเสริมสร้างทักษะความสามารถของบุคลากรทั้งในระดับบริหารแ่งกับกลยุทธ์ ละปฏิบัติการให้เหมาะสมกับกลยุทธ์องค์กร นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างและวัฒนธรรมของสถานศึกษาด้วย

สมยศ นาวิการ (2547: 12) กล่าวถึงการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นการลงมือปฏิบัติตามกลยุทธ์ในระดับต่าง ๆ ตามขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติประสบความสำเร็จ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2548: 26) กล่าวถึงการปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นกลยุทธ์ที่เป็นจริง หรือเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติและผลลัพธ์

ทอมป์สันและสตรีกแลนด์ (Thomson; & Strickland. 2003: 4) กล่าวถึงการปฏิบัติตามกลยุทธ์ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติ และเป็นผลลัพธ์คือการกำหนดโครงสร้างขององค์การ การจัดระบบการปฏิบัติการที่เหมาะสม การยอมรับรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม และการจัดวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์การ

วิเชียร เวลาดี (2547: 44) กล่าวว่า การนำกลยุทธ์สถานศึกษาไปปฏิบัติเป็นการนำกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติจริง มีขั้นตอนดังนี้

1. สถานศึกษาจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานแจ้งให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกคนทราบ
2. การปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม ให้บรรลุผลตามที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548: 36) อธิบายว่าการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเป็นการจัดทำแผนปฏิบัติการรายปี โดยมีการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ และแต่งตั้งคณะทำงานอย่างชัดเจน
2. จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานตาม

กลยุทธ์ของสถานศึกษา

3. จัดเตรียมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่ถูกต้องชัดเจน และครอบคลุมภารกิจการงานสถานศึกษา
4. สร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำกลยุทธ์สถานศึกษา
5. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา
6. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติงานตามกลยุทธ์สถานศึกษาที่วางไว้ในปฏิทินปฏิบัติงาน

กล่าวโดยสรุปการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy implementation) หมายถึงการนำกลยุทธ์มาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งต้องมีการเสริมสร้างทักษะความสามารถของบุคลากรทั้งในระดับบริหาร และระดับปฏิบัติการให้เหมาะสมกับกลยุทธ์องค์กร นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างและวัฒนธรรมของสถานศึกษาด้วย ตามหลักการของ ธงชัย สันติวงษ์ (2547: 14)

5. การควบคุม และการประเมินกลยุทธ์สถานศึกษา

รังสรรค์ มณีเล็ก (2544: 58) กล่าวว่า การควบคุมและการประเมินกลยุทธ์สถานศึกษาเป็นการกำหนดตัวชี้วัด การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล กำหนดเกณฑ์ประเมิน เก็บข้อมูล และนำผลที่ได้จากการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ไปใช้เป็นข้อเสนอแนะต่อไป

สุพานี สฤษฏ์วานิช (2546: 14) กล่าวว่า การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ เป็นการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในกลยุทธ์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญอยู่ เพื่อจะได้แก้ไขให้เหมาะสม

ธงชัย สันติวงษ์ (2547: 16) เสนอแนะว่าการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ หมายถึง การติดตามและตรวจสอบ วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทาง ปรับปรุง และพัฒนาให้กลยุทธ์ที่กำลังดำเนินอยู่เกิดความสอดคล้องกับสถานการณ์จริง

สมยศ นาวิการ (2547: 14) อธิบายว่าการควบคุมกลยุทธ์จะเกี่ยวข้องกับการวัดผลงาน เปรียบเทียบระหว่างผลงานที่วัดได้กับผลงานที่วางแผนไว้ และแก้ไขข้อแตกต่างที่เกิดขึ้น กระบวนการดังกล่าวถูกใช้กับการควบคุมกลยุทธ์ขององค์กรเช่นกัน เครื่องชี้ผลการดำเนินงานขององค์กร การประเมินผลกลยุทธ์ตอนแรกๆ จะมีความสำคัญไม่เพียงแต่การดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่เพื่อใช้ปรับปรุงกลยุทธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพขององค์กรด้วย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2548: 28) กล่าวว่า การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Control) เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ หากกระทบเช่นนั้นและมีการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา ผู้กำหนดกลยุทธ์จะประเมินผลกระทบของกลยุทธ์และการตอบสนองที่เหมาะสม หรือเป็นกระบวนการในการบริหารจัดการซึ่งต้องตรวจสอบและเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เหมาะสม

ทอมป์สันและสตรีกแลนด์ (Thomson; & Strickland. 2003: 6) กล่าวว่า การประเมินผลและการควบคุมกลยุทธ์เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานหรือไม่

กล่าวโดยสรุปการควบคุมและการประเมินกลยุทธ์ หมายถึง การตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในกลยุทธ์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญอยู่ เพื่อจะได้แก้ไขให้เหมาะสม ตามหลักการของสุพานี สฤษฏ์วานิช (2546: 14)

อิทธิพล สุทธิภูมิ (2547: 37) เสนอแนะแนวทางการตรวจสอบ และประเมินกลยุทธ์ว่า กรอบแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตของการดำเนินงาน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระยะยาว (3-5 ปี) ซึ่งระบุจุดมุ่งหมายของการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจนว่ามุ่งให้เกิดผลต่อผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างไร กรอบแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ กลยุทธ์ระดับสถานศึกษา กลยุทธ์ระดับแผนงาน วัตถุประสงค์เชิงอุดมมุ่งหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จ

การตรวจสอบและทบทวนตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยมีตัวชี้วัด 3 ประการคือ

1. ตัวชี้วัด ตัวบ่งชี้ หรือดัชนีบ่งชี้ (Indicators) ตัวแทนของสิ่งที่เป็นนามธรรมที่แสดงผลที่เป็นค่าประเมิน
2. ตัวชี้วัดผลสำเร็จ (Performance Indicators) เป็นตัวบ่งบอกความสำเร็จของงานที่ได้ปฏิบัติ

3. ตัวชี้วัดผลสำเร็จหลัก (Key Performance Indicators-KPI) เป็นตัวบ่งบอกที่เป็นตัวแทนความสำเร็จของงานที่ครอบคลุมผลผลิตและผลลัพธ์ แต่ไม่รวมตัวชี้วัดที่เป็นกระบวนการและผลกระทบ

ดังนั้นตัวชี้วัดผลสำเร็จทางการศึกษา หมายถึงสิ่งที่บ่งบอกเป็นตัวเลขที่ใช้ระบุหรือวัดแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานทางการศึกษา เป็นเชิงนามธรรมให้เป็นเชิงรูปธรรม ที่สามารถวัดได้ เปรียบเทียบได้ภายใต้ระบบสารสนเทศที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (สพฐ. 2548: 44) ทั้งนี้ การจัดทำตัวชี้วัดต้องพิจารณาคุณสมบัติของตัวชี้วัด ซึ่งจำแนกได้ 3 ลักษณะ ประกอบด้วย

1. จำแนกตามระดับ

1.1 ตัวชี้วัดกลุ่มปัจจัยในกระบวนการผลิต (Input Indicators) ที่แสดงถึงวิธีการ ดำเนินงาน เช่นจำนวนผู้สมัครเข้ารับการอบรม

1.2 กลุ่มตัวชี้วัดผลผลิต (Output Indicators) ที่แสดงถึงผลผลิตจากกระบวนการผลิต เช่นผู้สมัครเข้ารับการฝึกอบรมที่จบหลักสูตร

2. จำนวนตามมาตรวัด

2.1 ตัวชี้วัดเชิงวัตถุวิสัย (Objective Indicators) ที่มีค่าตัวเลขทางคณิตศาสตร์ และมีนัยทางสถิติ

2.2 ตัวชี้วัดเชิงอัตวิสัย (Subjective Indicators) เป็นข้อมูลแสดงเจตคติ ความคิดเห็น ความเชื่อ และความพึงพอใจ เช่นความพึงพอใจที่มีต่อบริการในด้านต่างๆ ของเจ้าหน้าที่

3. จำแนกตามค่าตัวชี้วัด

3.1 ตัวชี้วัดเชิงบวก (Positive Indicators) ที่ค่าตัวเลขมีแนวโน้มในทางเพิ่มขึ้น แสดงถึงแนวโน้มในทางที่พึงประสงค์ เช่นอัตราเพิ่มขึ้นของผู้บริการสารสนเทศสูงขึ้น

3.2 ตัวชี้วัดเชิงลบ (Negative Indicators) ที่มีค่าตัวเลขมีแนวโน้มลดลง แสดงถึงแนวโน้มในทางที่พึงประสงค์ เช่นอัตราการร้องเรียนจากผู้ใช้บริการ

ค่าของตัวชี้วัดที่แสดงเป็นตัวเลข มี 6 ลักษณะ (สพฐ. 2548: 46) ดังนี้

1. ร้อยละ (Percentage) เช่นโรงเรียนหนึ่งมีนักเรียนชายคิดเป็นร้อยละ 60 ของนักเรียนทั้งหมด

2. อัตราส่วน (Ratio) เช่นในโรงเรียนหนึ่งมีอัตราครูชายต่อครูหญิงเป็นอัตราส่วน 2:1

3. สัดส่วน (Proportion) เช่นในโรงเรียนหนึ่งมีนักเรียนที่สอบไม่ผ่านวิชาคณิตศาสตร์เป็นสัดส่วน 1:9 สอบไม่ผ่าน 1 คน

4. อัตรา (Rate) คืออัตราส่วนระหว่างตัวเลขจำนวนหนึ่งกับอีกจำนวนหนึ่งภายในระยะเวลาหนึ่ง เช่นอัตราสอบไม่ผ่านวิชาฟิสิกส์ของนักเรียน ม. 4 ในโรงเรียนหนึ่งเท่ากับ 4.5 ต่อนักเรียนทั้งหมด 100 คน หมายถึงนักเรียน ม.4 ที่เข้าสอบวิชาฟิสิกส์ทุก 100 คน จะสอบไม่ผ่าน 4.5 คน

5. จำนวน (Number) เช่น จำนวนโรงเรียน 8 โรงเรียน จำนวนครู/จำนวนอาจารย์ ที่เข้ารับการอบรม มี 45 คน

6. ค่าเฉลี่ย (Average or Mean) เช่นผลการเรียนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษาที่ 2457 ของโรงเรียนหนึ่งคิดเป็น 2.75

การวัดผลการดำเนินงาน เกณฑ์ที่ใช้การวัดผลการดำเนินงาน พิจารณาได้จาก

1. ปริมาณของผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงาน
2. คุณภาพของผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานซึ่งโดยทั่วไป

มีมาตรฐานในการวัดคุณภาพที่ครอบคลุมถึงสิ่งดังต่อไปนี้

- 2.1 ความถูกต้องแม่นยำ
- 2.2 ความสมบูรณ์ทุกรูปแบบ
- 2.3 ความสามารถในการเข้าถึง
- 2.4 การคุ้มครองความเสี่ยง
- 2.5 การปฏิบัติตามกฎหมาย
- 2.6 การทำให้ผู้รับบริการ หรือลูกค้าพอใจ

3. ต้นทุนได้แก่ต้นทุนที่คาดหวัง ต้นทุนที่เป็นจริง ต้นทุนเฉลี่ย และต้นทุนส่วนเพิ่ม

4. เวลา ได้แก่การนำส่งผลงาน หรือการให้บริการในเวลาที่ตกลงหรือกำหนดไว้
สิ่งทีควรชีวิต วัดผล หรือเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดไว้มีดังนี้

1. การวัดผลผลิต (Output) เป็นการวัดผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง โดยเปรียบเทียบกับผลที่ต้องการให้เกิดขึ้น หรือมาตรฐานผลผลิตเช่น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ประเมินตามหลักสูตรร้อยละ 87 จากที่ตั้งเป้าหมายไว้ร้อยละ 95

2. การวัดผลลัพธ์ (Outcome) เป็นการวัดผลที่เกิดขึ้นจากการนำประโยชน์จากผลผลิตไปใช้ว่าเกิดผลอย่างไรบ้าง ซึ่งอาจมีทั้งผลกระทบ ผลข้างเคียง เช่นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Output) ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือประกอบอาชีพได้

วิเชียร เวลาดี (2547: 46) เสนอแนะถึงการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1. การแต่งตั้งกรรมการติดตามและประเมินกลยุทธ์สถานศึกษา
2. กำหนดปฏิทินการประเมินกลยุทธ์สถานศึกษา
3. สร้างเครื่องมือในการประเมินกลยุทธ์ให้ครอบคลุมภารกิจ
4. ติดตามประเมินกลยุทธ์โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นตามปฏิทินที่กำหนด
5. รายงานผลให้ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด

สาธารณสุขนทราบ

6. ปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์สถานศึกษาที่บกพร่องให้มีคุณภาพมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์โดยการสังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎี และการปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการบริหารกลยุทธ์ของนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศจำนวน 19 ท่าน แล้วเลือกใช้เฉพาะส่วนการสร้างกลยุทธ์ (ขั้นตอนที่ 1-3) โดยใช้วิธีการของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) บูรณาการกับขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) จึงประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) หมายถึงการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของสถานศึกษาทั้งในด้านบวกและลบเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดกลยุทธ์บริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทั้งนี้ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือสภาพแวดล้อมภายนอกได้แก่การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย และการวิเคราะห์และสภาพแวดล้อมภายในได้แก่โครงสร้างและนโยบายขององค์กร บริการและคุณภาพของผลผลิต บุคลากร การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ โดยเลือกใช้หลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549: 14-15) แล้วทำ SWOT Matrix Analysis

2. การกำหนดทิศทางองค์กร (Establishing Organizational Direction) ประกอบด้วยด้วยการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 วิสัยทัศน์ (Vision) ของสถานศึกษาหมายถึงภาพความสำเร็จของนักเรียนหรือสถานศึกษาในอนาคตที่อยากเห็น หรืออยากให้อื่นๆ พูดยัง วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีระบบภาพชัดเจน สร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเกิดแรงบันดาลใจ อยากปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์นั้น ตามหลักการของวรรณ สุภาพุฒิ (2553: 27)

2.2 พันธกิจ (Mission) หมายถึงข้อความที่แสดงถึงหน้าที่ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป็นสิ่งที่มีความชัดเจนและ เป็นรูปธรรมมากขึ้นเป็นส่วนที่จะทำให้เกิดการวางแผนว่า ควรจะเป็นไปในทิศทางใด เป็นสิ่งที่สมาชิกใน องค์กรจะต้องรับรู้และเข้าใจ และเป็นสิ่งที่ฝ่ายบริหารสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลสำเร็จใช้เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติเกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในองค์กร และเป็นตัวที่จะทำให้เป็นที่รับรู้ถึง ค่านิยมและอนาคตขององค์กรจากบุคคลภายนอกตามหลักการของวิโรจน์ สารรัตน์ (2548: 45)

3. การกำหนดประเด็นกลยุทธ์ (strategic Issue) หมายถึงประเด็นหลักในการพัฒนา แสดงให้เห็นถึงทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงาน ถือเป็นนโยบายขององค์กรที่ผู้บริหารจะนำไปเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดเป้าประสงค์และกลยุทธ์ ประเด็นยุทธศาสตร์จะได้รับการทำวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการทำ SWOT Matrix Analysis

4.การทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) หมายถึงแผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของเป้าประสงค์ที่องค์กรปรารถนาใน 4 มิติคือมิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร (สมควร ทรัพย์บำรุง. 2553: 3) ดังนี้

4.1. มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ หมายถึงการพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่สำคัญจากประเด็นยุทธศาสตร์คืออะไร อะไรคือเครื่องบ่งชี้ว่าประเด็นยุทธศาสตร์ดังกล่าวประสบผลสำเร็จ

4.2 มิติด้านคุณภาพการให้บริการ หมายถึงการพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่ผู้รับบริการของประเด็นยุทธศาสตร์ต้องการ และจะทราบได้อย่างไรว่าผู้รับบริการได้รับสิ่งที่ต้องการ

4.3 มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน หมายถึงการพิจารณาว่าต้องมีกระบวนการ ทรัพยากรหรือกิจกรรมใดบ้างเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ผู้รับบริการต้องการหรือเกิดประสิทธิผลตามประเด็นกลยุทธ์

4.4 มิติด้านการพัฒนาองค์กร หมายถึงการพิจารณาว่าจะต้องมีการพัฒนาองค์กรในด้านใดเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินการให้บรรลุผลตามประเด็นกลยุทธ์

5. การกำหนดเป้าประสงค์ (Goal) หมายถึงการกำหนดผลลัพธ์ หรือผลสำเร็จที่หน่วยงานต้องการบรรลุ โดยทั่วไปเป็นข้อความกว้างๆ ที่แสดงถึงผลลัพธ์ของของประเด็นยุทธศาสตร์หลัก การกำหนดเป้าประสงค์ ต้องครอบคลุมกรอบประเมินผลใน 4 มิติ คือ มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร

6. การกำหนดตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึงการกำหนดตัวชี้วัดของเป้าประสงค์ ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องมือการวัดว่าองค์กรบรรลุเป้าประสงค์ในแต่ละกลยุทธ์หรือไม่ โดยค่าของตัวชี้วัดอาจแสดงเป็นตัวเลข เช่นร้อยละ อัตราส่วน ค่าเฉลี่ย หรือตัวชี้วัดของผลผลิต เช่นปริมาณ (จำนวนผลิตภัณฑ์/สินค้าและบริการ) คุณภาพ (มาตรฐานของผลิตภัณฑ์ หรือคุณลักษณะผลิตภัณฑ์ในมาตรฐานระดับใด) เวลา (เวลาที่ใช้ในการนำส่งผลผลิตภายในระยะเวลาที่ตกลง) ความคาดหวัง (ผลการดำเนินงานที่เป็นไปได้จากกระบวนการ ความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ต้องทำหรือพัฒนาเพื่อให้บรรลุต่อเป้าหมายในระดับที่สูงกว่า)

7.การสร้างกลยุทธ์ (Strategy Formulation) หมายถึงการเลือกวิธีการทำงานอย่างเหมาะสมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทำให้เกิดผลสำเร็จตามตัวชี้วัดของเป้าประสงค์ที่กำหนด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกลยุทธ์ มีดังต่อไปนี้

ปณิธาน วรรณวัลย์ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ โรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี พบว่าผู้บริหาร หัวหน้าแผนงาน

ดำเนินการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในภาพรวมและรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้บริหาร หัวหน้าแผนงานมีการวางแผนกลยุทธ์ด้านการวางทิศทางของโรงเรียน (วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย) มากที่สุด รองลงมาคือการติดตามประเมินผลด้านการกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียน สถานภาพของโรงเรียน และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้บริหาร หัวหน้าแผนงาน ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียนไม่ต่างกัน และผู้บริหาร หัวหน้าแผนงาน ที่ขนาดโรงเรียนต่างกัน มีการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ไม่ต่างกัน

สุวดี อุปปินใจ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ และ 2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิธีเก็บข้อมูลกระทำโดยศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคเหนือ 2 แห่ง ส่วนการพัฒนากลยุทธ์ดำเนินการโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และ TOWS Matrix ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า (1) การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือในปัจจุบันของโรงเรียนที่ 1 อยู่ในระดับที่ 1 คือการไม่มีส่วนร่วม ประกอบด้วยการจัดฉาก และการดูแลรักษา ส่วนโรงเรียนที่ 2 อยู่ในระดับ 2 คือการมีส่วนร่วมแบบพอเป็นพิธี หรือมีส่วนร่วมบางส่วน (2) กลยุทธ์การบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่สูงภาคเหนือ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1. สร้างสมัชชาการศึกษาของชุมชน 2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างเครือข่ายระดมทุนและทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา 3. พัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

อารีรัสมิ วัฒนทองผิว (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยในหัวข้อการพัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพความขัดแย้งและวิธีบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาของรัฐ 2. พัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาของรัฐ และ 3. ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ การดำเนินการวิจัยมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย 2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 240 คน เกี่ยวกับสภาพความขัดแย้งในสถานศึกษาและวิธีบริหารความขัดแย้ง 3. ยกร่างกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐด้วยวิธีวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และ TOWS Matrix 4. พัฒนากลยุทธ์การบริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐโดยเทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

5. ตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน และ 6. ปรับปรุงและนำเสนอกลยุทธ์การบริหารความขัดแย้ง สำหรับสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาของรัฐ ส่วนใหญ่เป็นความ ขัดแย้งตามสายบังคับบัญชา โดยสาเหตุเกิดจากความแตกต่างในส่วนบุคคล ทั้งด้านความคิด ทัศนคติ และประสบการณ์ 2.การบริหารความขัดแย้งในสถานศึกษาที่พบมากที่สุดคือ การ ประนีประนอม เทคนิคที่ใช้คือการยึดความเสมอภาค ความยุติธรรม และกระจายความเป็นธรรม 3. กลยุทธ์บริหารความขัดแย้งสำหรับสถานศึกษาของรัฐ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ (1) กลยุทธ์ พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา (2) พัฒนาพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากร ทางการศึกษาสู่มืออาชีพ (3) กลยุทธ์การเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานและการสร้างขวัญ กำลังใจ และ (4) กลยุทธ์สร้างระบบบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และ 4. ผล การประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ฯ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

เดสส์ และมิลเลอร์ (Dess; & Miller. 1993: 1) ได้ศึกษากระบวนการสร้างกลยุทธ์ ผล การศึกษาพบว่า การสร้างกลยุทธ์ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 1.1 เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการกำหนด ทิศทางองค์กร ได้แก่วิสัยทัศน์ และพันธกิจ 1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) รวมถึงการทำ TOWS Matrix และการสร้างแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map)

2. การสร้างกลยุทธ์ (Strategy Formulation) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว และ การตรวจสอบกลยุทธ์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

ผลจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์ พบว่ามีขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ 1. การ วิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การวิเคราะห์ TOWS Analysis (หรือ SWOT Matrix Analysis) การจัดทำแผนที่กลยุทธ์ 2. การกำหนดทิศทางองค์กร และ 3. การตรวจสอบความ เหมาะสมของกลยุทธ์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีความมุ่งหมายในการวิจัยคือการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยมีความมุ่งหมายย่อยคือ 1. ศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 2. สร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และ 3. ศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ แบ่งการดำเนินการออกเป็นสามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยการศึกษเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย เพื่อหาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สมาชิกอาเซียนต้องการปลูกฝังแก่ผู้เรียนของตน

1.2 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียนจำนวน 5 คน และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 (สพม.1 และ สพม. 2) จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 15 คน เพื่อยืนยันคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และสภาพปัจจุบันในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.2.1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และด้านอาเซียน 5 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ข) จะได้คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผ่านการยืนยัน และข้อเสนอแนะกลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

คุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิ

1. สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก
2. มีประสบการณ์ด้านการจัดทำกลยุทธ์และด้านอาเซียนไม่ต่ำกว่า 3 ปี
3. เต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.2.1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เขตละ 5 คน รวมทั้งหมด 10 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ข) จะได้คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผ่านการยืนยัน ข้อเสนอแนะกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2

คุณสมบัติผู้บริหารสถานศึกษา

- 1.สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท
- 2.ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 3 ปี
- 3.เต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจำนวน 2 ชุด สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก มีรายละเอียดดังนี้

1.2.2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตอนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ

พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องด้วยการหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2548: 68; อ้างอิงจาก Waltz; & Bausell. 1981; Lynn. 1986) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ก) พบว่ามีค่า CVI เท่ากับ 0.95

1.2.2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม.1

และ สพม. 2 จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตอนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ

พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และ

ตอนที่ 3 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการพัฒนาผู้เรียนให้มี

คุณลักษณะพลเมืองที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2

แบบสอบถามชุดนี้ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องด้วยการหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2548: 68; อ้างอิงจาก Waltz; & Bausell. 1981; Lynn. 1986) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ข) พบว่ามีค่า CVI เท่ากับ 0.95

1.2.3 วิธีเก็บข้อมูลดำเนินการโดยส่งหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไปยังสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจาก สพม. 1 และ สพม. 2 เขตละ 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ข) จากนั้นจึงประสานทางโทรศัพท์ เพื่อบันทึกหมายวัน เวลา และสถานที่ที่สะดวกในการสัมภาษณ์ พร้อมส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ทราบล่วงหน้าทางอินเทอร์เน็ต หรือทางโทรสาร

1.2.4 สัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แนวคำถามตามแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และสร้างความคุ้นเคยด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นกับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2

1.2.5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่อยู่ในรูปแบบการบันทึกเสียง การจดบันทึก และผลการศึกษาเอกสารของสถานศึกษา แล้ววิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) และวิเคราะห์ความถี่ของข้อมูลรวมถึงจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบที่ได้กำหนดไว้คือ คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ แนวทางการสร้างกลยุทธ์ และสภาพปัจจุบันในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สพม. 1 และ สพม. 2

สรุปขั้นตอนที่ 1 จะได้คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผ่านการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียน และผู้บริหารสถานศึกษา สพม.1 และ สพม. 2 รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และสภาพปัจจุบันในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สพม. 1 และ สพม. 2

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างกลยุทธ์จากการบริหารกลยุทธ์ขององค์กร (ประกอบด้วยการสร้างกลยุทธ์ และการนำกลยุทธ์ไปใช้) ของนักกลยุทธ์และนักการศึกษา จำนวน 19 คน โดยเลือกใช้ของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) กับสำนักงานพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) เป็นหลัก พบว่าการสร้างกลยุทธ์ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือได้แก่ 1.การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการทำ SWOT Matrix Analysis และการสร้างแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) 2.การกำหนดทิศทางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ 3.การสร้างกลยุทธ์จากผลการทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) และการตรวจสอบด้วยการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 เกี่ยวกับความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

2.จัดสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ตามขั้นตอน 1 ถึง 3 โดยบูรณาการกับผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 พร้อมกำหนดตัวชี้วัด แล้วเสนอคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรเพื่อพิจารณาตรวจแก้ไข แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการปริญญาบัตร

3.จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน (รายชื่อดังภาคผนวก ข) ในด้านกลยุทธ์ อาเซียน การศึกษา การสอนภาษาอังกฤษ และด้านการบริหารสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

การสนทนากลุ่มเป็นวิธีหนึ่งในการศึกษาข้อมูลตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นพลวัตของกลุ่ม (Group dynamic) โดยการใช้หลักการปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group interaction) เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมและผู้ดำเนินการมีปฏิสัมพันธ์โดยการเผชิญหน้ากัน เป็นการกระตุ้นให้แต่ละคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นและทัศนะของตนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียด ลึกซึ้ง ลุ่มลึก และมีแง่มุมตามความคิดและประสบการณ์ของคนในกลุ่ม สามารถดำเนินการได้รวดเร็ว ประหยัดเวลา โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามจากกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ แล้วนำข้อคำถามมาจัดลำดับความคิดให้เป็นหมวดหมู่ หรือหัวข้อใหญ่ และเรียบเรียงให้เป็นเรื่องราว มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

2. การเตรียมบุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้วิจัยได้เตรียมบุคลากรในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้จุดประเด็นการสนทนาด้วยการถามคำถามและกำกับการสนทนาให้เป็นไปตามแนวทางหัวข้อที่จะศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน ตรงประเด็นและครอบคลุมภายในระยะเวลาที่กำหนด และไม่สร้างความตึงเครียดแก่ผู้สนทนา นอกจากนี้ผู้ดำเนินการสนทนาต้องให้ความสนใจกับสมาชิกที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม มีความรู้สึกทางบวก แสดงบทบาทผู้ดำเนินรายการไม่ใช่ผู้ร่วมแสดงความคิดเห็น พร้อมฟังสิ่งที่อาจไม่พอใจ

2.2 ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ อาเซียน การศึกษา การสอนภาษาอังกฤษ และด้านการบริหารสถานศึกษา รวม 9 คน

2.3 การเตรียมอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องบันทึกเสียง (จำนวน 2 ชุด เหลือมกัน 5 นาที) ไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง เพื่อเก็บข้อมูลการสนทนาทั้งหมด

2.4 การจัดสถานที่สนทนากลุ่ม ผู้วิจัยเลือกใช้ห้องประชุมสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นที่จัดสนทนากลุ่ม เนื่องจากสะดวกในการเดินทาง และมีเครื่องอำนวยความสะดวกครบครัน

2.5 การนัดหมายผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยส่งจดหมายเชิญจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แล้วยืนยันวัน เวลา และสถานที่อีกครั้งทางโทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต

3. ขั้นตอนการดำเนินการสนทนากลุ่ม

การดำเนินการสนทนากลุ่ม ประธานผู้ดำเนินการสนทนาจะกล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการสนทนาและพูดคุยเรื่องทั่วไป เพื่อให้สมาชิกรู้สึกผ่อนคลายและเป็นกันเอง จากนั้นจึงเริ่มการสนทนาโดยประธานจะแนะนำตนเอง ผู้เข้าร่วมการสนทนา ผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย และขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกการสนทนา แล้วดำเนินการสนทนา จากคำถามทั่วไป จนถึงคำถามเจาะลึก ใช้คำถามง่ายไม่ลำเอียงแต่เจาะจง การดำเนินการสนทนาให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการให้เกิดการอภิปรายครบถ้วน ควบคุมการสนทนาให้อยู่ในประเด็น โดยให้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ไม่มีการชี้นำคำตอบที่ต้องการให้เกิด สำหรับกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการสนทนา

ประมาณ 3 ชั่วโมง ในส่วนที่มีความเห็นไม่สอดคล้องกัน จะมีการอภิปรายประเด็นนั้นๆ และปรับกลยุทธ์ในการสนทนา จนกระทั่งมีความเห็นสอดคล้องกัน (Consensus)

4. ขั้นตอนการยุติการสนทนา

ขั้นตอนการยุติการสนทนา เมื่อประธานการสนทนาเห็นว่ามีการสนทนาอย่างกว้างขวางและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาแล้ว จึงยุติการสนทนา และกล่าวขอบคุณผู้ร่วมการสนทนาทุกคน

5. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์จากการจดบันทึก จากการถอดคำบันทึกเสียง และความจำ จัดพิมพ์ข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลทั้งหมด (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูล ตามคุณสมบัติของมโนทัศน์ และแยกแยะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แล้วนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ แปลความหมายข้อมูล แล้วเขียนคำอธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไข ความสัมพันธ์ บริบท กระบวนการที่ปรากฏจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การวิจัย ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ดี ที่ได้ศึกษาไว้แล้ว เพื่อใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสนทนากลุ่มในครั้งนี้

6. นำกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทแล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนที่ 2 จะได้กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผ่านการให้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 หรือผู้แทน จำนวน 92 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางจซีและมอร์แกน (Krejci; & Morgan. 1970: 608) แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์

ผู้วิจัยจัดสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ด้วยการนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มากำหนดเป็นคำถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 หรือผู้แทน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ
 ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ
 กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีลักษณะเป็นมาตราส่วน
 ประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ

- ระดับ 5 หมายถึง กลยุทธ์มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 หมายถึง กลยุทธ์ มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ในระดับมาก
- ระดับ 3 หมายถึง กลยุทธ์ มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 หมายถึง กลยุทธ์ มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับน้อย
- ระดับ 1 หมายถึง กลยุทธ์ มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด

2.2 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ร่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ
 กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แล้วนำเสนอต่อประธาน
 กรรมการและกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาตามกรอบ
 แนวคิดและความถูกต้องของภาษาที่ใช้ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความเที่ยงตรง
 ความเหมาะสมชัดเจนของเนื้อหา เพื่อหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity
 Index: CVI) (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2548: 68; อ้างอิงจาก Waltz; & Bausell. 1981; Lynn. 1986) พบว่า
 มีค่า CVI เท่ากับ 0.98

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับแก้ไขให้คณะกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท
 พิจารณาอีกครั้งเพื่อขอทราบความคิดเห็นเพิ่มเติมแล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

- 4. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical Package
 for the Social Sciences/ For Window) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจง
 ความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์
 การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์โดยใช้สถิติคือค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และหา
 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีค่าดังนี้

แบบสอบถามของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2

- 4.50 - 5.00 หมายถึงกลยุทธ์มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ในระดับมากที่สุด
- 3.50 - 4.49 หมายถึงกลยุทธ์ มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ในระดับมาก
- 2.50 - 3.49 หมายถึงกลยุทธ์มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ในระดับปานกลาง
- 1.50 - 2.49 หมายถึงกลยุทธ์ มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ในระดับน้อย
- 1.00 - 1.49 หมายถึงกลยุทธ์ มีความเหมาะสม/เป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด

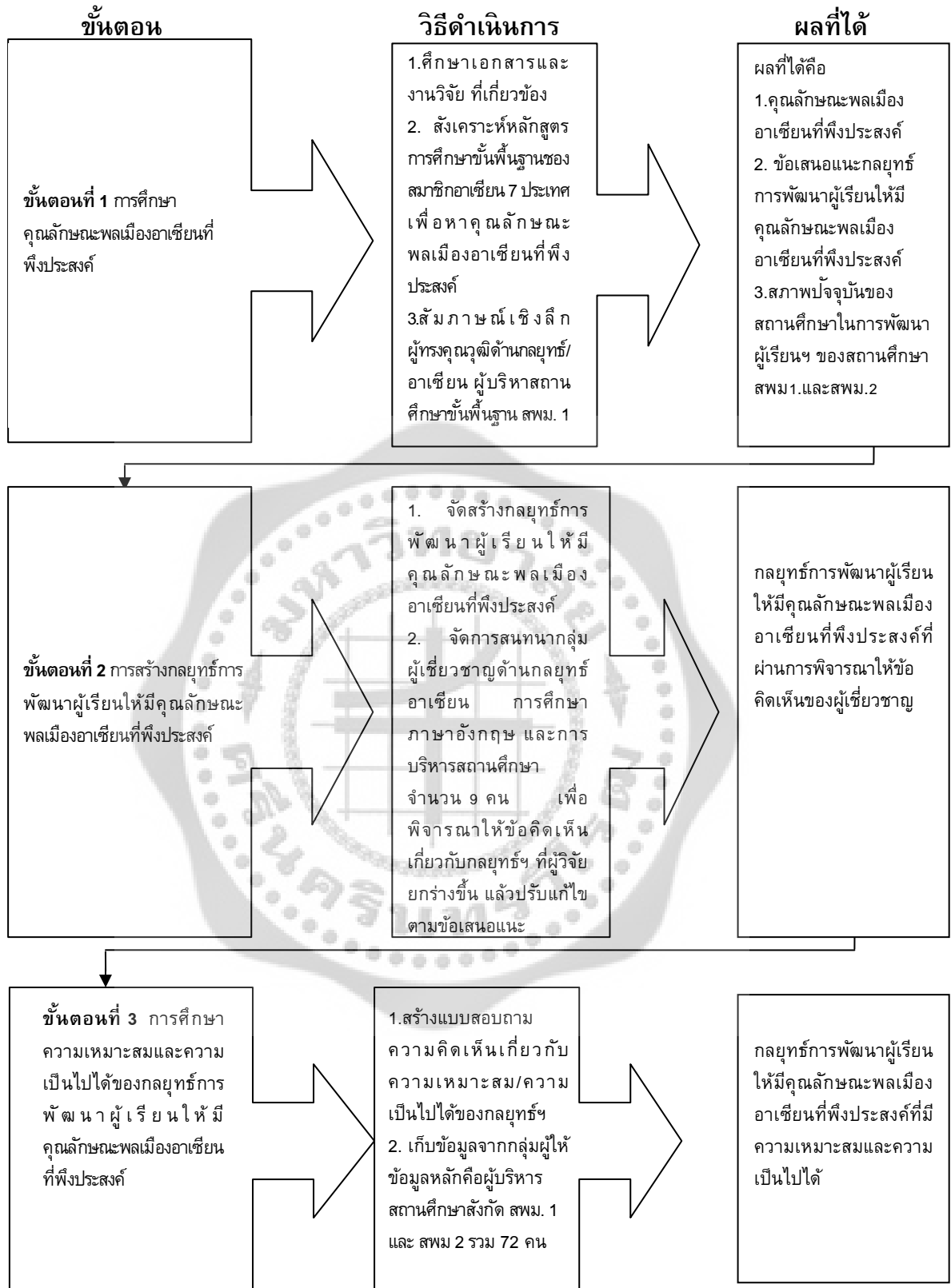
3.ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ แล้วนำเสนอคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรพิจารณาให้ความคิดเห็น แล้วปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรอีกครั้ง

สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกกลยุทธ์จะพิจารณาเลือกกลยุทธ์ข้อที่มีความเหมาะสมในระดับปานกลางขึ้นไป และมีความเป็นไปได้ในระดับปานกลางขึ้นไปเท่านั้น

4.นำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนการวิจัย

ภาพประกอบ 23 ขั้นตอน วิธีดำเนินการ และผลที่ได้จากการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

1.1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้วยศึกษาเอกสาร งานวิจัยและการสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ บรูไน ติมอร์-เลสเต อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ เวียดนาม ไทย และไทย เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษาเพราะเป็นนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดว่านักเรียนควรเรียนรู้อะไร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการปลูกฝังแก่นักเรียนคืออะไร ผู้รับผิดชอบต้องจัดการเรียนการสอนอย่างไร และต้องติดตามผลอย่างไร

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียน จำนวน 5 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 (สพม. 1 และ สพม.2) อีก 10 คน รวมทั้งหมด 15 คน เพื่อยืนยันคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสภาพปัจจุบันของการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

1.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียนและผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม.2 ได้ยืนยันคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ทั้งหมดโดยได้เพิ่มเรื่องความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน พร้อมเสนอแนะให้จัดกลุ่มคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (สพฐ. 2554: ออนไลน์) ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มความรู้ (Knowledge) ได้แก่

1.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน (ตัวชี้วัด 3 ตัว) หมายถึง การแสดงพฤติกรรมการรับรู้ ผูกพัน และการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ หรือการได้รับประสบการณ์จากสถานศึกษาและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับสามเสาหลักของอาเซียน ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

1.2 การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล (ตัวชี้วัด 4 ตัว) หมายถึง การมีความรู้ความสามารถทางวิชาการโดยมีผลสัมฤทธิ์ในระดับดี มีความสามารถเฉพาะทางที่โดดเด่น มีผลการเรียนเป็นที่ยอมรับ สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษานานาชาติได้ทุกระดับ มีความสามารถในการเรียนรู้ รวมทั้งทราบวิธีแสวงหาความรู้ มีทักษะด้านข้อมูลที่ช่วยให้วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล และใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กลุ่มทักษะ (Skills) ได้แก่

2.1 ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (ตัวชี้วัด 4 ตัว) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสื่อสารได้ตามสถานการณ์จริงได้แก่ ความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษา ความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องกาลเทศะ และความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร

2.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม (ตัวชี้วัด 3 ตัว) หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมาทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์และประสานระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อดึงศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาใช้เพื่อทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

2.3 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย

2.3.1 ทักษะชีวิต มีทักษะย่อย 4 ข้อ (ตัวชี้วัด 11 ตัว) หมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติ เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตของตนเอง โดยการกำหนดทางเลือกที่ดี การต่อต้านแรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน และการจัดการกับสิ่งที่คุกคามชีวิต ทักษะชีวิตประกอบด้วยทักษะความตระหนักรู้ในตนเอง ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ทักษะการวางแผนและการจัดการ และทักษะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

2.3.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีทักษะย่อย 4 ข้อ (ตัวชี้วัด 12 ตัว) หมายถึง ทักษะที่เตรียมนักเรียนสำหรับชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนของศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ และทักษะความร่วมมือ

2.3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ตัวชี้วัด 3 ตัว) หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้แก่การสืบค้น การค้นคว้า การรวบรวมองค์ความรู้ และข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก้ไขปัญหา และประมวลผล รวมทั้งการคำนวณในระดับต่างๆ

3. กลุ่มเจตคติ (Attitude)

3.1 การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี (ตัวชี้วัด 5 ตัว) หมายถึง การมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ การมีน้ำหนักร่างกายส่วนสูง และสมรรถภาพร่างกายตามเกณฑ์ไม่เสเพล สิ่งเสพติดให้โทษ และ หลีกเลี่ยงสภาวะความเสี่ยงต่อความรุนแรง โรคร้าย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น

3.2 การมีคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย

3.2.1 ความมีวินัย (ตัวชี้วัด 6 ตัว) หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับที่สถานศึกษา หรือสังคมกำหนดให้นักเรียนหรือบุคคลใดได้ปฏิบัติเพื่อความสงบสุขและ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนและสังคม

3.2.2 ความซื่อสัตย์ (ตัวชี้วัด 4 ตัว) หมายถึง การแสดงออกที่ตรงต่อ ความเป็นจริง การประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่โกงทรัพย์สินผู้อื่น รักษาคำพูดและความ เป็นจริง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ และไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น

3.2.3 ความกตัญญูกตเวทิต์ (ตัวชี้วัด 4 ตัว) หมายถึง การรู้อุปการคุณที่ ท่านทำให้และพร้อมตอบแทนบุญคุณ แบ่งเป็นกตัญญู หมายถึงรู้คุณท่าน และกตเวทิต์ หมายถึงตอบ แทนหรือสนองคุณท่าน

3.2.4 ความเมตตากรุณา (ตัวชี้วัด 3 ตัว) หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ ผู้อื่น การรู้จักรับและให้อย่างมีเหตุผล และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

3.2.5 ความประหยัด (ตัวชี้วัด 5 ตัว) หมายถึง พฤติกรรมการใช้เวลา ใช้เงิน และทรัพย์สินทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างสมเหตุสมผล และเกิดประโยชน์คุ้มค่า

3.3 ความเป็นประชาธิปไตย (ตัวชี้วัด 4 ตัว) หมายถึง พฤติกรรมที่ประกอบด้วย 3 ด้านคือ 1. ด้านการระดม ได้แก่การแสดงความคิดเห็นและเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ สัญลักษณ์ ที่เป็นตัวแทนของสถาบัน เช่น ธงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี เป็นต้น 2. ด้าน สำนึกศีลธรรม ได้แก่การร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความรับผิดชอบและเสียสละประโยชน์ ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม และ 3. ด้านปัญญาธรรมได้แก่การใช้เหตุผล ความถูกต้องเป็นธรรมในการ ปฏิบัติงานและการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

3.4 ความภูมิใจในความเป็นไทย (ตัวชี้วัด 6 ตัว) หมายถึง พฤติกรรมในการ ใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ใช้สินค้าไทยและนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ใน ชีวิตประจำวัน มีความอ่อนน้อมถ่อมตนและแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีและ ศิลปวัฒนธรรมไทย และรู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

3.5 ความพอเพียง (ตัวชี้วัด 2 ตัว) หมายถึง การดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันภัยในตัวเองและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์ มีดังต่อไปนี้

1.2.2.1 เร่งกำหนดนโยบายการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนอย่าง ชัดเจน

1.2.2.2 ส่งเสริมความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย สมาคมผู้ประกอบการและศิษย์เก่า และ บริษัทเอกชนเพื่อขอรับความสนับสนุนทางด้านวิชาการและงบประมาณ

1.2.2.3 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้เรื่องอาเซียนและศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ

1.2.2.4 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

1.2.2.5 บูรณาการอาเซียนไว้ในทุกกลุ่มสาระวิชา

1.2.3 สภาพปัจจุบันในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม.2 มีดังต่อไปนี้

1.2.3.1 สถานศึกษาอยู่ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวง เป็นที่ตั้งของทำเนียบรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายด้านต่างๆ รวมทั้งอาเซียน อยู่ในใกล้แหล่งเรียนรู้นอกตำรา มหาวิทยาลัย และสะดวกในการใช้เครื่องมือสื่อสารและอินเทอร์เน็ต จึงเอื้อต่อการเตรียมความพร้อมของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2558

1.2.3.2 สถานศึกษานำคอมพิวเตอร์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักเรียนใน 3 ลักษณะ คือการนำคอมพิวเตอร์ไปสอนเป็นรายวิชา การนำคอมพิวเตอร์ไปใช้เป็นเครื่องมือช่วยสอน และ 3. การนำคอมพิวเตอร์ไปสอนในรายวิชาอื่นๆ ดังนั้นคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นจุดแข็งของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

1.2.3.3 นักเรียนและครูมีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนในขั้นพื้นฐานเนื่องจากสถานศึกษาได้เตรียมความพร้อมสู่อาเซียนด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน การจัดห้องอาเซียนศึกษา/ศูนย์เรียนรู้เรื่องอาเซียน รวมทั้งจัดการสอนภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียน บางแห่งมีการแลกเปลี่ยนความร่วมมือกับสถานศึกษาจากสมาชิกอาเซียนอื่น อาทิ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์และอาเซียนบวกสามคือจีน เกาหลี และญี่ปุ่น

1.2.3.4 สมาคมผู้ประกอบการและครู สมาคมนักเรียนเก่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้การสนับสนุนโรงเรียนทั้งด้านวิชาการและการเงิน ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมของสถานศึกษาในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

1.2.3.5 รัฐบาลจัดสรรงบประมาณแก่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 41,000 ล้านบาท เพื่อจัดสรรแก่สถานศึกษาเป็นค่าจัดการเรียนการสอน หนังสืออุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจึงมีความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

1.2.3.6 สถานศึกษาบางแห่งอยู่ใกล้สลัม (คลองเตย) จึงมีปัญหาด้านด้านอาชญากรรม ยาเสพติด นักเรียนมาจากครอบครัวที่มีปัญหาและยากจน จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

1.2.3.7 ปัญหาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษาดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์มากกว่าการนำเนื้อหาสาระในสื่อ

เทคโนโลยีและสารสนเทศไปใช้ในการเรียน การสอน และการพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ สถานศึกษาจึงต้องเร่งพัฒนาโครงการและกิจกรรมเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2.3.8 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และ 2 ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ที่สอบ O-NET ปีการศึกษา 2553 ที่ครอบคลุมความรู้ 8 กลุ่มสาระวิชาคือภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ พบว่าผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาของโรงเรียนดังกล่าวต่ำกว่าเป้าหมายทุกวิชา

นอกจากนี้การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549–2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ที่ทำการประเมินสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร พบว่ายังมีสถานศึกษาถึง 47 แห่ง (ร้อยละ 39.50) ที่ยังต้องปรับปรุงในด้านต่างๆ ดังนี้มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องเร่งพัฒนานักเรียนให้สามารถแข่งขันได้ในประชาคมอาเซียนด้วยการกำหนดแนวทางยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต่ำกว่าเกณฑ์ และพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ใหม่ให้สำเร็จ

1.2.3.9 งบประมาณของโรงเรียนได้แก่รายได้รายหัวเกือบทั้งหมดถูกใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ดังนั้นเงินและวัสดุเพื่อการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนมีน้อยมาก

1.2.3.10 สถานศึกษาทุกแห่งขาดแคลนครูเนื่องจากครูเกษียณอายุก่อนกำหนดและได้อัตราค่าน้อยและช้ามาก ทำให้ต้องหางบประมาณจ้างครูอัตราจ้าง หน่วยงานต้นสังกัดจึงต้องกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนครูและพัฒนาครูให้มีความตระหนักรู้เรื่องอาเซียนและมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

1.2.3.11 ระบบการจัดการของสถานศึกษาบั่นทอนคุณภาพการศึกษาเพราะระบบอุปถัมภ์แทรกแซงและการเลื่อนวิทยฐานะของครูทำให้ครูสนใจแต่ตนเองไม่สนใจการสอนนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพิจารณาความสำเร็จเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนให้เป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาความดีความชอบด้วย

ตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 . การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการสร้างกลยุทธ์จากแนวทางการบริหารกลยุทธ์ขององค์กร (ประกอบด้วยการสร้างกลยุทธ์และการนำกลยุทธ์ไปใช้) ของนักกลยุทธ์และนักการศึกษา จำนวน 19 คน โดยเลือกใช้ของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) กับสำนักงานพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) เป็นหลัก พบว่าการสร้างกลยุทธ์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือได้แก่

2.1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการทำ SWOT Matrix Analysis และการสร้างแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) โดยมีผลการดำเนินการดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม หมายถึงการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งในด้านบวกและลบเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดกลยุทธ์บริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทั้งนี้ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือสภาพแวดล้อมภายนอกได้แก่การวิเคราะห์ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย และการวิเคราะห์และสภาพแวดล้อมภายในได้แก่โครงสร้างและนโยบายขององค์กร บริการและคุณภาพของผลผลิต บุคลากร การเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ แล้วทำ SWOT Matrix Analysis และแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map)

การทำ SWOT Matrix Analysis ปรากฏผลดังนี้

SWOT Matrix Analysis

ปัจจัยภายใน	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
ปัจจัยภายนอก	1.สถานศึกษาตั้งอยู่ในกทม. ซึ่งเป็นศก.การกำหนดนโยบายอาเซียน และทุกโรงเรียนได้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนโดยการสร้างศูนย์อาเซียนศึกษา จัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียน และวันชาติสมาชิกอาเซียน 2. สถานศึกษานำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 3 ลักษณะคือนำคอมพิวเตอร์สอนเป็นรายวิชา 2.นำคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือช่วยสอน 3. นำคอมพิวเตอร์ไปสอนในวิชาอื่นๆ 3. สถานศึกษาได้เตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนแก่ครูและนักเรียน 4.สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมนักเรียนเก่า และชุมชนพร้อมให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ 5.รัฐบาลจัดสรรงบประมาณแก่สพฐ. 41,000 ล้านบาท เพื่อจัดสรรแก่สถานศึกษาเป็นค่าจัดการเรียนการสอน หนังสืออุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	1.สถานศึกษาบางแห่งอยู่ใกล้สลัม(คลองเตย) จึงมีปัญหาเรื่องยาเสพติด อาชญากรรม นักเรียนมาจากครอบครัวยากจน ซึ่งมีผลกระทบต่อเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน 2.การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนที่ผ่านมามาสถานศึกษาส่วนใหญ่พัฒนาวัสดุอุปกรณ์มากกว่า การนำเนื้อหาสาระในสื่อไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน 3.ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ 2 ที่สอบ O-Net ปี 2553 ต่ำกว่าเกณฑ์ทุกวิชา 4.สถานศึกษามีงบประมาณเพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอน แต่ไม่พอสำหรับเตรียมความพร้อมสู่อาเซียน 5.สถานศึกษาขาดแคลนครูจากากรเกษียณก่อนกำหนด และได้ครูทดแทนน้อยและซ้ำมาก 5. ระบบการจัดการของสถานศึกษานี้ทอนคุณภาพ การศึกษาเพราะมีระบบอุปถัมภ์แทรกแซงและการเลื่อนวิทยฐานะของครู ทำให้ครูสนใจแต่ตนเองไม่สนใจการสอนนักเรียน
โอกาส (O)	SO	WO
1. สพฐ. กำหนดแนวทางการพัฒนาเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียนให้สำเร็จว่าต้องกำหนดเป้าหมายได้แก่คุณลักษณะเด็กไทยที่พึงประสงค์ที่จะพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียนให้ชัดเจนทั้งความรู้ ทักษะและทัศนคติ 2. รัฐบาลมีนโยบายมอบเครื่องคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตพร้อมเนื้อหาให้กับนักเรียนตั้งแต่ปี 2555 ควบคู่กับการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตไร้สาย และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่สาธารณะโดยไม่มีค่าใช้จ่าย 3. รัฐบาลมีนโยบายในการปฏิรูปครู ยกฐานะครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง สร้างแรงจูงใจให้คนเรียนดีมีคุณธรรมเข้าสู่วิชาชีพครู ปรับปรุงเงินเดือนและค่าตอบแทน	1. <u>ศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์</u> 2. <u>สนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์</u> 3. <u>พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดความตระหนักและสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์</u> 4. <u>ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์</u>	1. <u>เสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน</u> 2. <u>ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาทักษะภาษาเพื่อการสื่อสารและวัฒนธรรมอาเซียน</u> 3. <u>พัฒนาความรู้ที่เป็นเลิศของครูในสาขาวิชาที่สำคัญโดยส่งไปอบรมในต่างประเทศเป็นเวลา 3-6 เดือน</u> 4. <u>ระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อใช้ในการเตรียมความพร้อมของนักเรียนสู่ประชาคมอาเซียน</u> 5. <u>ส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาด้วยระบบธรรมาภิบาล</u>

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาบุคลากร เสริมสร้างความรู้เข้มแข็งให้กับสถาบันทางการศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับสากล และยกระดับฝีมือแรงงานให้แข่งขันได้ในอาเซียน 5. ระบบเศรษฐกิจของไทยร้อยละ 65 ของ GDP ได้มาจากการค้ากับอาเซียน ประเทศไทยจึงต้องเตรียมคนไทยให้พร้อมสำหรับการเปิดประชาคมอาเซียน	5. ส่งเสริมการจัดสรรงบประมาณสำหรับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเพียงพอ	
ภัยคุกคาม (T) 1. การเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้คนไทยมีความวัตถุนิยม ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ตึงตายน้อยลงและขาดความสามัคคี 2. สื่อทางสังคมปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่การเผยแพร่สื่อต่างๆ ยังไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางคุณธรรม จริยธรรม โดยโทรทัศน์มีภาพความรุนแรง ภาษาที่ก้าวร้าว และความไม่เหมาะสมทางเพศ 3. โครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจไทยพึ่งพาเศรษฐกิจจากนอกประเทศ การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยดั้งเดิม โดยเฉพาะทุนและแรงงานราคาถูกที่มีผลิตภาพต่ำเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันในตลาดโลก 4. การเคลื่อนย้ายแรงงานอาเซียนในช่วงแรกจะเน้นเฉพาะแรงงานที่มีทักษะฝีมือแรงงานเท่านั้น แต่พบว่านโยบายกฎระเบียบของสมาชิกอาเซียนรวมทั้งไทยยังเป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี 5. รัฐบาลเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อย ทำให้นโยบายกระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไม่สามารถประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมได้	ST 1. ส่งเสริมการสร้างศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามของนักเรียน โดยประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา วัด และบ้าน 2. พัฒนาสื่อการสอนเรื่องอาเซียนเพื่อใช้สอนในระบบอินเทอร์เน็ต 3. พัฒนาศักยภาพของนักศึกษาในวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษา 4. เร่งรัดการปรับปรุงนโยบาย กฎและระเบียบด้านแรงงานของไทยให้สอดคล้องกับอาเซียนเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมืออาเซียน 5. ส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ	WT 1. ส่งเสริมการใช้ทฤษฎีความรักโดยมอบหมายให้ครูทุกคนเป็นที่ปรึกษาของนักเรียนอย่างใกล้ชิด 2. ส่งเสริมการจัดโครงการประกวดก่อสร้างสรรค์โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้ร่วมตัดสินใจ 3. ส่งเสริมการจัดทำความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีความเข้มแข็งด้านวิชาการเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่สนใจ 4. เร่งรัดการนำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารและการเลื่อนวิทยฐานะของครูอย่างเป็นธรรม

ผลการทำ SWOT Matrix Analysis ได้เลือกศึกษาประเด็นกลยุทธ์ที่อยู่ในตำแหน่งดาวรุ่ง (SO) จำนวน 4 ข้อ และประเด็นกลยุทธ์ในตำแหน่งคำถาม (WO) จำนวน 1 ข้อ รวม 5 ข้อ ดังนี้คือ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

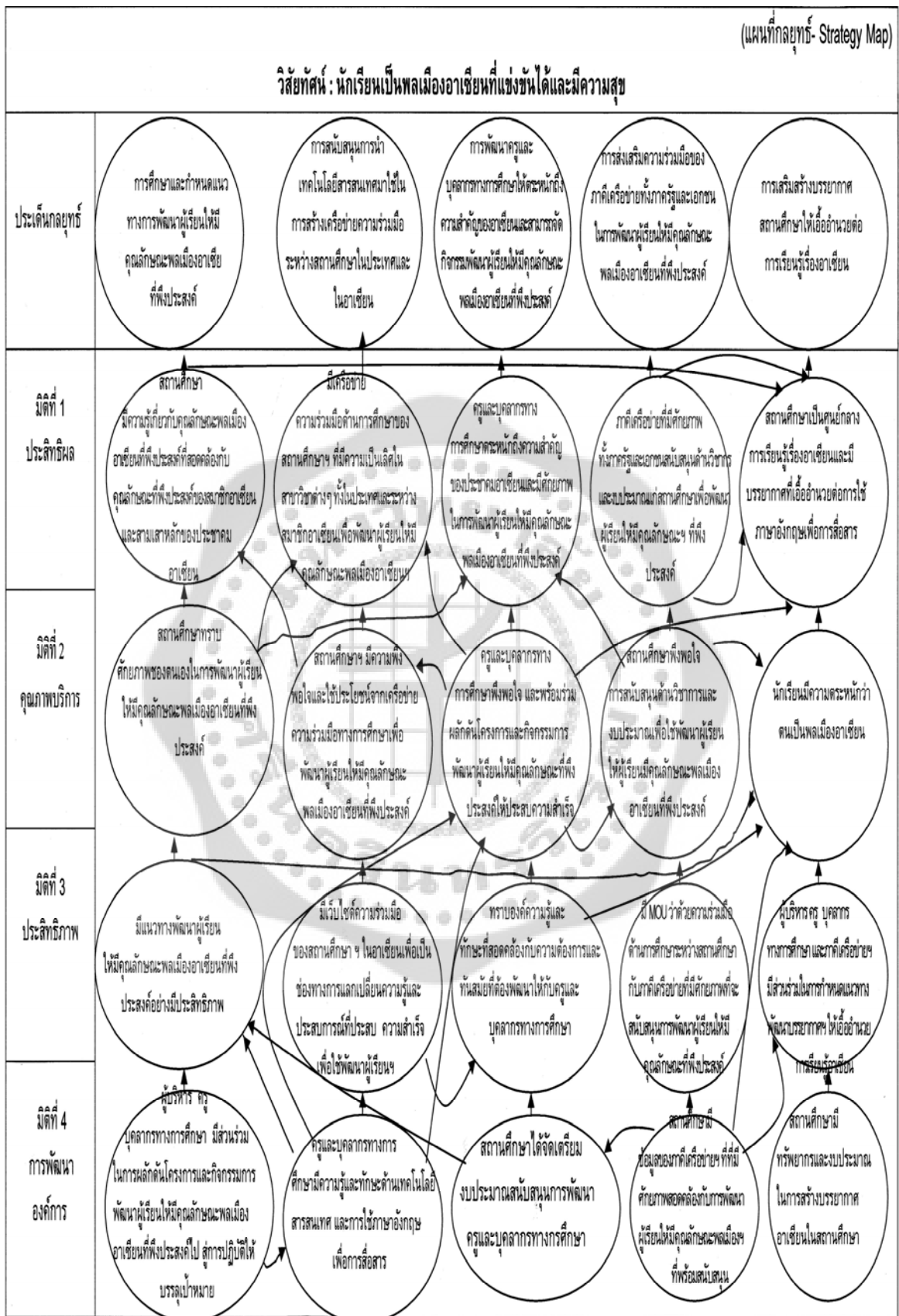
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) โดยนำประเด็นกลยุทธ์ข้างต้นมาพิจารณากำหนดเป้าประสงค์ใน 4 มิติ คือมิติประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติคุณภาพการให้บริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และมิติการพัฒนาองค์กร ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 23 แผนที่กลยุทธ์

การจัดทำแผนที่กลยุทธ์จะได้เป้าประสงค์ของประเด็นกลยุทธ์ จำนวน 20 ข้อ ดังนี้

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ คือ

เป้าประสงค์ 1.1 สถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนานักเรียนของประเทศสมาชิกอาเซียน

เป้าประสงค์ 1.2 สถานศึกษาทราบศักยภาพของตนเองในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 1.3 มีแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ 1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการผลักดันโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มี 4 เป้าประสงค์ คือ

เป้าประสงค์ 2.1 มีเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่างๆ ทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

เป้าประสงค์ 2.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมีความพึงพอใจและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 2.3 มีเว็บไซต์เครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอาเซียนเพื่อเป็นช่องทางแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 2.4 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มี 4 เป้าประสงค์ คือ

เป้าประสงค์ 3.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของประชาคมอาเซียน และมีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 3.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษาพึงพอใจและพร้อมร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ให้ประสบความสำเร็จ

เป้าประสงค์ 3.3 ทราบองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนาให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาและมีเครือข่ายสถาบันทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการให้ความรู้/ฝึกอบรม

เป้าประสงค์ 3.4 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานได้จัดเตรียมงบประมาณสนับสนุนการในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มี 4 เป้าประสงค์ คือ

เป้าประสงค์ 4.1 ภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพทั้งภาครัฐและเอกชนสนับสนุนด้านความรู้และงบประมาณแก่สถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 4.2 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานพึงพอใจการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในรูปวิชาการและงบประมาณเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 4.3 มีบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกับภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพทั้งภาครัฐและเอกชนที่สนใจจะให้การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 4.4 สถานศึกษามีข้อมูลและบัญชีรายชื่อภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์และพร้อมให้การสนับสนุน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน มี 4 เป้าประสงค์ คือ

เป้าประสงค์ 5.1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนและคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 5.2 นักเรียนมีความตระหนักรู้ว่าตนเป็นพลเมืองอาเซียน

เป้าประสงค์ 5.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการพัฒนาบรรยากาศของสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

เป้าประสงค์ 5.4 สถานศึกษามีทรัพยากรและงบประมาณในการสร้างบรรยากาศเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

2.การกำหนดทิศทางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่วิสัยทัศน์ และพันธกิจ

สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์ คือ นักเรียนเป็นพลเมืองอาเซียนที่แข่งขันได้ และมีความสุข

พันธกิจ มีดังต่อไปนี้

1.การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

3. การเสริมสร้างศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านอาเซียนและการจัดกิจกรรมเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

4. การระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพเพื่อร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

5. การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน

2.2 ผู้วิจัยจัดสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ตามขั้นตอน 1-3 ข้างต้น (หน้า 198)

2.3 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ ด้านการศึกษา ด้านอาเซียน ด้านการสอนภาษาอังกฤษ ด้านการบริหารสถานศึกษา รวม 9 คน เพื่อให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่ยกวางขึ้น

2.4 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทพิจารณาแล้วปรับแก้อีกครั้ง

ตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ผู้วิจัยจัดส่งกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 โดยทางไปรษณีย์และบางส่วนส่งด้วยตนเอง (ความเหมาะสมหมายถึงระดับความเหมาะสมที่จะใช้กลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และความเป็นไปได้หมายถึงระดับความเป็นไปได้ในการที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะนำกลยุทธ์ไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 72 ฉบับ (ร้อยละ 78.26) ต่อจากนั้นได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical Package for the Social Sciences/ For Window) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความ

เหมาะ และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ นำมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. =0.58) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.=0.61)

สรุปผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และผลการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ มีดังต่อไปนี้

กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

วิสัยทัศน์

นักเรียนเป็นพลเมืองอาเซียนที่แข่งขันได้และมีความสุข

พันธกิจ

1. การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
2. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
3. การเสริมสร้างศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาในด้านอาเซียนและการจัดกิจกรรมเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
4. การระดมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพเพื่อร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
5. การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน

ประเด็นกลยุทธ์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

ตารางสรุปค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของประเด็นกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีดังต่อไปนี้

ตาราง 3 การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของประเด็นกลยุทธ์ 1-5

กลยุทธ์ที่สอบถามความคิดเห็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.27	0.55	3.97	0.62	มาก/มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.30	0.64	3.92	0.63	มาก/มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ	4.27	0.57	4.14	0.61	มาก/มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.33	0.53	4.15	0.55	มาก/มาก
ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน	4.38	0.57	4.05	0.56	มาก/มาก

จากตาราง 3 พบว่าประเด็นกลยุทธ์ 1-5 มีค่าความเหมาะสมและค่าความเป็นไปได้ในระดับมากทุกประเด็น โดยอยู่ระหว่าง (4.27-4.38) และค่าความเป็นไปได้อยู่ระหว่าง (3.92-4.15)

ตารางสรุปค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ
พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีดังต่อไปนี้

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

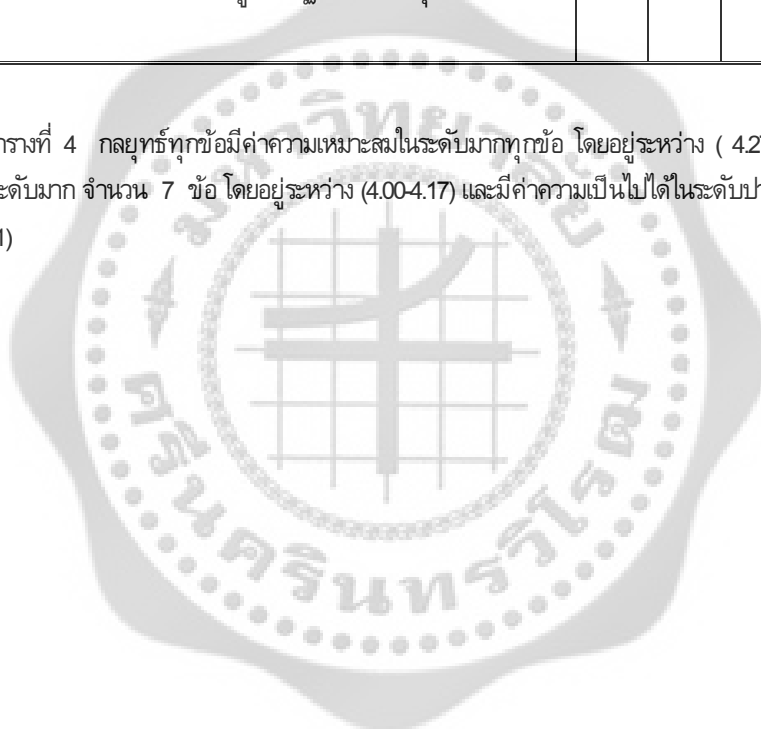
ตาราง 4 การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1

กลยุทธ์ที่สอบถามความคิดเห็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
เป้าประสงค์ 1.1 สถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่ประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา นักเรียนของประเทศสมาชิกอาเซียน					
กลยุทธ์ 1.1.1 เร่งรัดการศึกษาคูณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของ ประเทศสมาชิกอาเซียนโดยการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ สมาชิกอาเซียนต้องการปลูกฝังแก่นักเรียนผ่านหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน	4.27	0.58	4.03	0.56	มาก/มาก
กลยุทธ์ 1.1.2 ศึกษาความสอดคล้องของคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่ พึงประสงค์กับสภาพปัจจุบันของการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่ ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	4.36	0.61	4.06	0.58	มาก/มาก
เป้าประสงค์ที่ 1.2 สถานศึกษาทราบศักยภาพของตนเองในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 1.2.1 เร่งรัดการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึง ประสงค์ด้วยการยกระดับคุณลักษณะที่มีผลสัมฤทธิ์ที่ยังต่ำกว่าเป้าหมาย ควบคู่กับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใหม่	4.43	0.58	4.00	0.71	มาก/มาก
กลยุทธ์ 1.2.2 เร่งเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการ วางแผนเพิ่มศักยภาพของสถานศึกษาในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.43	0.53	4.17	0.58	มาก/มาก
เป้าประสงค์ที่ 1.3 มีแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ					
กลยุทธ์ 1.3.1 แสวงหาแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมือง อาเซียนที่พึงประสงค์โดยประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.42	0.58	4.14	0.59	มาก/มาก
กลยุทธ์ที่ 1.3.2 ส่งเสริมการนำแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมือง อาเซียนที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดโครงการและกิจกรรมที่ เกี่ยวข้อง	4.46	0.53	4.11	0.64	มาก/มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

กลยุทธ์ที่สอบถามความคิดเห็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		แปลผล
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
เป้าประสงค์ที่ 1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ร่วมในการผลักดันโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด					
กลยุทธ์ที่ 1.4.1 รมรงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.43	0.53	3.11	0.66	มาก/ปานกลาง
กลยุทธ์ที่ 1.4.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด	4.37	0.51	4.14	0.61	มาก/มาก

จากตารางที่ 4 กลยุทธ์ทุกข้อมีค่าความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ โดยอยู่ระหว่าง (4.27-4.46) และกลยุทธ์มีค่าความเป็นไปได้ในระดับมาก จำนวน 7 ข้อ โดยอยู่ระหว่าง (4.00-4.17) และมีค่าความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ คือ กลยุทธ์ 1.4.1 (3.11)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตาราง 5 การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2

กลยุทธ์ที่สอบถามความคิดเห็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		แปลผล
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
เป้าประสงค์ที่ 2.1 มีเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 2.1.1 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.38	0.52	3.95	0.54	มาก/มาก
กลยุทธ์ 2.1.2 สนับสนุนความร่วมมือและการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งกิจกรรมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและกิจกรรมจริง	4.35	0.70	4.04	0.59	มาก/มาก
เป้าประสงค์ที่ 2.2 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมีความพึงพอใจและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 2.2.1 สสำรวจระดับความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนแลกเปลี่ยนความร่วมมือของสมาชิกผ่านระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง	4.32	0.69	4.14	0.59	มาก/มาก
กลยุทธ์ 2.2.2 ประเมินผลเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง	4.25	0.67	4.07	0.61	มาก/มาก
เป้าประสงค์ที่ 2.3 มีเว็บไซต์ความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในอาเซียนเพื่อเป็นช่องทางการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 2.3.1 สนับสนุนการพัฒนาเว็บไซต์ให้มีศักยภาพเพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.33	0.65	3.04	0.66	มาก/ปานกลาง
กลยุทธ์ 2.3.2 เร่งรัดการกำหนดกรอบความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จที่จะแลกเปลี่ยนและเผยแพร่บนเว็บไซต์	4.29	0.64	4.00	0.67	มาก/มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

กลยุทธ์ที่สอบถามความคิดเห็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		แปลผล
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
เป้าประสงค์ที่ 2.4 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร					
กลยุทธ์ 2.4.1 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง	4.18	0.62	4.04	0.66	มาก/มาก
กลยุทธ์ 2.4.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วยการแต่งตั้งทีมผู้แทนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบ	4.35	0.61	4.11	0.73	มาก/มาก

จากตาราง 5 พบว่ากลยุทธ์ทุกข้อมีค่าความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง (4.18-4.38) และกลยุทธ์มีค่าความเป็นไปได้ในระดับมากจำนวน 7 ข้อ โดยอยู่ระหว่าง (3.95-4.14) และมีค่าความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ คือกลยุทธ์ 2.3.1 (3.04)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของประชาคมอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตาราง 6 การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3

กลยุทธ์ที่สอบถามความคิดเห็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
เป้าประสงค์ที่ 3.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของประชาคมอาเซียนและมีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 3.1.1 เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.43	0.60	4.25	0.55	มาก/มาก
กลยุทธ์ 3.1.2 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในจัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการและกิจกรรม เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.51	0.56	4.26	0.56	มากที่สุด/มาก
เป้าประสงค์ที่ 3.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษาพึงพอใจและพร้อมร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ให้ประสบความสำเร็จ					
กลยุทธ์ 3.2.1 สสำรวจระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.42	0.58	4.36	0.57	มาก/มาก
กลยุทธ์ 3.2.2 สสำรวจความพร้อมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการผลักดันโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้ประสบความสำเร็จ	4.43	0.58	4.10	0.63	มาก/มาก
เป้าประสงค์ที่ 3.3 ทราบองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนาให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาและมีเครือข่ายสถาบันทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการให้ความรู้/ฝึกอบรม					
กลยุทธ์ 3.3.1 เร่งรัดวิเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา	4.42	0.52	4.17	0.67	มาก/มาก
กลยุทธ์ 3.3.2 ประสานความร่วมมือกับสถาบันทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ/เป็นเลิศในสาขาที่ต้องการเพื่อจัดหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา	4.32	0.54	4.01	0.57	มาก/มาก
เป้าประสงค์ที่ 3.4 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดเตรียมงบประมาณสนับสนุนการในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา					
กลยุทธ์ 3.4.1 แสวงหาความร่วมมือและงบประมาณสนับสนุนการจัดทำโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมระดมทุนในรูปแบบต่างๆ	4.32	0.65	4.00	0.63	มาก/มาก

จากตาราง 6 พบว่ากลยุทธ์มีค่าความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ คือกลยุทธ์ 3.1.2 (4.51) และมีค่าความเหมาะสมในระดับมากจำนวน 7 ข้อ โดยอยู่ระหว่าง (4.32-4.43) และมีค่าความเป็นไปได้ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าความเป็นไปได้อยู่ระหว่าง (4.00-4.36)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตาราง 7 การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4

กลยุทธ์ที่สอบถามความคิดเห็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
เป้าประสงค์ที่ 4.1 ภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพทั้งภาครัฐและเอกชนสนับสนุนด้านความรู้และงบประมาณแก่สถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 4.1.1 รณรงค์ให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.40	0.71	4.15	0.52	มาก/มาก
กลยุทธ์ 4.1.2 ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ	4.40	0.66	3.40	0.66	มาก/ปานกลาง
เป้าประสงค์ที่ 4.2 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานพึงพอใจการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในรูปวิชาการและงบประมาณเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 4.2.1 สำรวจความต้องการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการขอรับความสนับสนุนทางวิชาการและงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน	4.32	0.60	4.29	0.62	มาก/มาก
กลยุทธ์ 4.2.2 พิจารณาความสอดคล้องระหว่างความต้องการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการขอรับความร่วมมือทั้งด้านวิชาการกับงบประมาณ กับความสามารถในการสนับสนุนของเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน	4.36	0.56	4.33	0.69	มาก/มาก
เป้าประสงค์ที่ 4.3 มีบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกับภาคีเครือข่ายฯ ที่สนใจให้การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 4.3.1 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นรูปธรรมด้วยการลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือร่วมมื่อด้านการศึกษาระหว่างกัน	4.35	0.59	4.29	0.62	มาก/มาก
เป้าประสงค์ที่ 4.4 สถานศึกษามีข้อมูลและบัญชีรายชื่อภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์และพร้อมให้การสนับสนุน					
กลยุทธ์ 4.4.1 เร่งรัดการจัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลศักยภาพทั้งในด้านความรู้และความพร้อมในการสนับสนุนด้านงบประมาณของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน	4.26	0.60	4.26	0.67	มาก/มาก
กลยุทธ์ 4.4.2 ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณ	4.25	0.57	4.28	0.63	มาก/มาก

จากตาราง 7 กลยุทธ์มีค่าความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ (4.25-4.40) และมีค่าความเป็นไปได้ในระดับมาก 7 ข้อ (4.15-4.33) และมีค่าความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือกลยุทธ์ 4.1.2 (3.40)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

ตาราง 8 การแสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ภายใต้ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5

กลยุทธ์ที่สอบถามความคิดเห็น	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
เป้าประสงค์ที่ 5.1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนและคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์					
กลยุทธ์ 5.1.1 ส่งเสริมให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องแล้วเร่งพัฒนา	4.34	0.56	4.14	0.66	มาก/มาก
กลยุทธ์ 5.1.2 เพิ่มบทบาทของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนด้วยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียนที่สื่อสารโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ	4.40	0.57	3.25	0.71	มาก/ปานกลาง
เป้าประสงค์ที่ 5.2 นักเรียนมีความตระหนักว่าตนเป็นพลเมืองอาเซียน					
กลยุทธ์ 5.2.1 เสริมสร้างความตระหนักถึงความเป็นพลเมืองอาเซียนแก่ผู้เรียนด้วยการบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ในทุกสาระวิชาที่สอนอย่างเป็นระบบ	4.35	0.56	4.02	0.50	มาก/มาก
กลยุทธ์ 5.2.2 รณรงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองอาเซียน และปลูกฝังผู้เรียนว่าตนเองเป็นพลเมืองอาเซียนอย่างต่อเนื่อง	4.34	0.51	4.20	0.56	มาก/มาก
เป้าประสงค์ 5.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการพัฒนาบรรยากาศของสถานศึกษาให้ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน					
กลยุทธ์ 5.3.1 ระดมความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาสถานศึกษาชั้นพื้นฐานให้ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน เพื่อการยอมรับและรู้สึกผูกพัน	4.44	0.53	4.26	0.47	มาก/มาก
กลยุทธ์ 5.3.2 ส่งเสริมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในผลิตภัณฑ์ให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน	4.42	0.60	4.22	0.56	มาก/มาก
เป้าประสงค์ 5.4 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีทรัพยากรและงบประมาณในการสร้างบรรยากาศเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน					
กลยุทธ์ 5.4.1 ระดมทรัพยากร ทั้งด้านคน วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณจากสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสร้างบรรยากาศการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในสถานศึกษา	4.35	0.63	4.22	0.48	มาก/มาก

จากตาราง 8 กลยุทธ์มีค่าความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ โดยอยู่ระหว่าง (4.34-4.44) และมีค่าความเป็นไปได้ในระดับมาก 7 ข้อ โดยอยู่ระหว่าง (4.02-4.26) และมีค่าในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือกลยุทธ์ 5.1.2 (3.25)

สรุปผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีดังต่อไปนี้

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ และกลยุทธ์ 8 ข้อ ตัวชี้วัด 6 ตัว

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 8 ข้อ ตัวชี้วัด 8 ตัว

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 8 ข้อ ตัวชี้วัด 8 ตัว

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 7 ข้อ ตัวชี้วัด 4 ตัว

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 7 ข้อ ตัวชี้วัด 7 ตัว

(รายละเอียดดังภาคผนวก ง)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยมีจุดมุ่งหมายย่อยคือ 1. ศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 2. สร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และ 3. ศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้วยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย ต่อจากนั้นได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 รวมทั้งหมด 15 คน เพื่อยืนยันคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ หลังจากนั้นได้ศึกษาวิธีการสร้างกลยุทธ์ด้วยการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารเชิงกลยุทธ์ นักกลยุทธ์ และนักการศึกษา 19 คน โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์ แล้วบูรณาการกับวิธีสร้างกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ต่อจากนั้นผู้วิจัยจัดสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แล้วนำเสนอให้ที่ประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เพื่อพิจารณาให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะก่อนนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ปรับแก้ไขแล้วเสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือผู้แทน สังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 จำนวน 92 คน พิจารณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและเป็นไปได้ซึ่งเป็นการตรวจสอบกลยุทธ์ในขั้นตอนสุดท้าย

1. ผู้ให้ข้อมูล

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่มคือ

1.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และด้านอาเซียน 5 คน โดยมีคุณสมบัติคือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์การจัดทำกลยุทธ์และด้านอาเซียนไม่ต่ำกว่า 3 ปี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

1.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 เขตละ 5 คน รวม 10 คน มีคุณสมบัติคือสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 3 ปี และเต็มใจให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

1.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ในด้านกลยุทธ์ อาเซียน การศึกษา ภาษาอังกฤษ และด้านการบริหารสถานศึกษา เพื่อพิจารณาให้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

1.3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 จำนวน 92 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejci; & Morgan. 1970: 608) แล้วกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจำนวน 2 ชุด สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยชุดของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และด้านอาเซียน จำนวน 5 คน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ตอนที่ 2 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องด้วยการหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) (เสริมศักดิ์ วิตาลาภรณ์. 2548: 68; อ้างอิงจาก Waltz; & Bausell. 1981; Lynn. 1986) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีค่า CVI = 0.95

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 จำนวน 10 คน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ตอนที่ 2 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และตอนที่ 3 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองที่พึงประสงค์ ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องด้วยการหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) (เสริมศักดิ์ วิตาลาภรณ์. 2548: 68; อ้างอิงจาก Waltz; & Bausell. 1981; Lynn. 1986) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีค่า CVI = 0.95

2.แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องด้วยการหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีค่า CVI = 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1.ศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ได้แก่บรูไน ดารุสซาลาม

ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และไทย เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ประเทศดังกล่าวต้องการปลูกฝังแก่ผู้เรียนของตน

2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียน จำนวน 5 คน และผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 จำนวน 10 คน รวม 15 คน ผู้วิจัยออกสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2556 – 22 มีนาคม 2556 เพื่อยืนยันคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ขอรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่อยู่ในรูปแบบการบันทึกเสียง การจดบันทึก และผลการศึกษาเอกสารของสถานศึกษา แล้ววิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล (Content Analysis) รวมถึงจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบที่ได้กำหนดไว้ คือคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 จะได้คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผ่านการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียน และผู้บริหารสถานศึกษา สพม.1 และ สพม. 2 รวมทั้งได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. จัดสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ตามหลักการสร้างกลยุทธ์ที่ได้จากการสังเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่ดีของนักกลยุทธ์และนักการศึกษาจำนวน 19 คน โดยเลือกใช้ของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธาณสุขจังหวัดอุดรธานี. 2552: ออนไลน์) เป็นหลัก ประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การทำ SWOT Matrix การทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) การกำหนดทิศทางองค์กร และสร้างกลยุทธ์ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 ประกอบการสร้างกลยุทธ์ แล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญา นินพธ์พิจารณาให้ข้อเสนอแนะ แล้วแก้ไขตามข้อเสนอแนะดังกล่าว

2. จัดการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ อาเซียน การศึกษา ภาษาอังกฤษ และการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน รวม 9 คน เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2556 เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และตัวชี้วัด ที่ผู้วิจัยจัดสร้างขึ้น

3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) ที่ได้จากการจัดบันทึกและการถอดเทปบันทึกเสียง และจากความจำ ก่อนจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วปรับแก้ไขกลยุทธ์ ตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมนำเสนอคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรพิจารณาให้ข้อเสนอแนะก่อนแก้ไขครั้งสุดท้าย

ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 จะได้กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ เป้าประสงค์กลยุทธ์ และตัวชี้วัด ที่ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ประสานผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษาเขตที่ 1 และเขต 2 หรือผู้แทน จำนวน 92 คน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ทั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejci; & Morgan. 1970: 608) แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. จัดส่งกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ฯ ไปยังสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 โดยทางไปรษณีย์ และบางส่วนส่งด้วยตนเอง (ทั้งนี้ความเหมาะสมหมายถึงระดับความเหมาะสมที่จะใช้กลยุทธ์ฯ เพื่อพัฒนานักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และความเป็นไปได้หมายถึงระดับความเป็นไปได้ในการที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะนำกลยุทธ์ฯ ไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์)

3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 72 ฉบับ (ร้อยละ 78.26) ต่อจากนั้นได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (Statistical Package for the Social Sciences/ For Window) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์นำมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ากลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. =0.58) และมีความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.=0.61)

ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 จะได้กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้พัฒนานักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และความเป็นไปได้ที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและสังเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ และผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียน และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์มีดังต่อไปนี้

1. กลุ่มความรู้ (Knowledge) ได้แก่
 - 1.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน (ตัวชี้วัด 3 ตัว)
 - 1.2 การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล (ตัวชี้วัด 4 ตัว)
2. กลุ่มทักษะ (Skills) ได้แก่
 - 2.1 ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (ตัวชี้วัด 4 ตัว)
 - 2.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม (ตัวชี้วัด 3 ตัว)
 - 2.3 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย
 - 2.3.1 ทักษะชีวิต มีทักษะย่อย 4 ข้อ ตัวชี้วัด 11 ตัว
 - 2.3.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม มีทักษะย่อย 4 ข้อ (ตัวชี้วัด 12 ตัว)
 - 2.3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ตัวชี้วัด 3 ตัว)
3. กลุ่มเจตคติ (Attitude)
 - 3.1 การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี (ตัวชี้วัด 5 ตัว)
 - 3.2 การมีคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย
 - 3.2.1 ความมีวินัย (ตัวชี้วัด 6 ตัว)
 - 3.2.2 ความซื่อสัตย์ (ตัวชี้วัด 4 ตัว)
 - 3.2.3 ความกตัญญูกตเวทีกี (ตัวชี้วัด 4 ตัว)
 - 3.2.4 ความเมตตากรุณา (ตัวชี้วัด 3 ตัว)
 - 3.2.5 ความประหยัด (ตัวชี้วัด 5 ตัว)
 - 3.3 การเป็นประชาธิปไตย (ตัวชี้วัด 4 ตัว)
 - 3.4 ความภูมิใจในความเป็นไทย (ตัวชี้วัด 6 ตัว)
 - 3.5 การอยู่อย่างพอเพียง (ตัวชี้วัด 2 ตัว)

(รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก ง)

2. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีรายละเอียดดังนี้

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ คือ

เป้าประสงค์ 1.1 สถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนานักเรียนของประเทศสมาชิกอาเซียน

กลยุทธ์ 1.1.1 เร่งรัดการศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สมาชิกอาเซียนต้องการปลูกฝังแก่นักเรียนผ่านหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ 1.1.2 ศึกษาความสอดคล้องของคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์กับสภาพปัจจุบันของการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป้าประสงค์ 1.2 สถานศึกษาทราบศักยภาพของตนเองในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 1.2.1 เร่งรัดการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้วยการยกระดับคุณลักษณะที่มีผลสัมฤทธิ์ที่ยังต่ำกว่าเป้าหมาย ควบคู่กับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใหม่

กลยุทธ์ 1.2.2 เร่งเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการวางแผนเพิ่มศักยภาพของสถานศึกษาในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 1.3 มีแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ 1.3.1 แสวงหาแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์โดยประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ที่ 1.3.2 ส่งเสริมการนำแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

เป้าประสงค์ 1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการผลักดันโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

กลยุทธ์ที่ 1.4.1 รณรงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของโครงการ และกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ที่ 1.4.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มี 4 เป้าประสงค์ คือ

เป้าประสงค์ 2.1 มีเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่างๆทั้งในประเทศ และระหว่างสมาชิกอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์ 2.1.1 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์ 2.1.2 สนับสนุนความร่วมมือและการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งกิจกรรมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและกิจกรรมจริง

เป้าประสงค์ 2.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมีความพึงพอใจและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 2.2.1 สสำรวจระดับความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนความร่วมมือของสมาชิกผ่านระบบเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ 2.2.2 ประเมินผลเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์ 2.3 มีเว็บไซต์เครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอาเซียนเพื่อเป็นช่องทางการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 2.3.1 สนับสนุนการพัฒนาเว็บไซต์ให้มีศักยภาพเพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์ 2.3.2 เร่งรัดการกำหนดกรอบความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จที่จะแลกเปลี่ยนและเผยแพร่บนเว็บไซต์

เป้าประสงค์ 2.4 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

กลยุทธ์ 2.4.1 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ 2.4.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วยการแต่งตั้งทีมผู้แทนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มี 4 เป้าประสงค์ คือ

เป้าประสงค์ 3.1 ครูและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของประชาคมอาเซียนและมีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 3.1.1 เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย

กลยุทธ์ 3.1.2 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในจัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการและกิจกรรม เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 3.2 ครูและบุคลากรทางการศึกษาพึงพอใจและพร้อมร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ให้ประสบความสำเร็จ

กลยุทธ์ 3.2.1 สรรวจระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 3.2.2 สรรวจความพร้อมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการผลักดันโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้ประสบความสำเร็จ

กลยุทธ์ 3.2.3 เสริมสร้างแรงจูงใจด้วยการมอบรางวัลเชิดชูเกียรติแก่ครูที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์ 3.3 ทราบองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนาให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาและมีเครือข่ายสถาบันทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการให้ความรู้/ฝึกอบรม

กลยุทธ์ 3.3.1 เร่งรัดวิเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ 3.3.2 ประสานความร่วมมือกับสถาบันทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ/เป็นเลิศในสาขาที่ต้องการเพื่อจัดหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

เป้าประสงค์ 3.4 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานได้จัดเตรียมงบประมาณสนับสนุนการในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ 3.4.1 แสวงหาความร่วมมือและงบประมาณสนับสนุนการจัดทำโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมระดมทุนในรูปแบบต่างๆ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มี 4 เป้าประสงค์ คือ

เป้าประสงค์ 4.1 ภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพทั้งภาครัฐและเอกชนสนับสนุนด้านความรู้และงบประมาณแก่สถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 4.1.1 รณรงค์ให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 4.1.2 ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ

เป้าประสงค์ 4.2 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานพึงพอใจการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในรูปวิชาการและงบประมาณเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 4.2.1 สำรวจความต้องการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการขอรับความสนับสนุนทางวิชาการและงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

กลยุทธ์ 4.2.2 พิจารณาความสอดคล้องระหว่างความต้องการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการขอรับความร่วมมือทั้งด้านวิชาการกับงบประมาณ กับความสามารถในการสนับสนุนของเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน

เป้าประสงค์ 4.3 มีบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกับภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพทั้งภาครัฐและเอกชนที่สนใจจะให้การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 4.3.1 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นรูปธรรมด้วยการลงนามในบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือร่วมมื่อด้านการศึกษาระหว่างกัน

เป้าประสงค์ 4.4 สถานศึกษามีข้อมูลและบัญชีรายชื่อภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์และพร้อมให้การสนับสนุน

กลยุทธ์ 4.4.1 เร่งรัดการจัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลศักยภาพทั้งในด้านความรู้และความพร้อมในการสนับสนุนด้านงบประมาณของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน

กลยุทธ์ 4.4.2 ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณ

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน มี 4 เป้าประสงค์ คือ

เป้าประสงค์ 5.1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนและคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 5.1.1 ส่งเสริมให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องแล้วเร่งพัฒนา

กลยุทธ์ 5.1.2 เพิ่มบทบาทของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนด้วยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียนที่สื่อสารโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ

เป้าประสงค์ 5.2 นักเรียนมีความตระหนักว่าตนเป็นพลเมืองอาเซียน

กลยุทธ์ 5.2.1 เสริมสร้างความตระหนักถึงความเป็นพลเมืองอาเซียนแก่ผู้เรียนด้วยการบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ในทุกสาระวิชาที่สอนอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ 5.2.2 รณรงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองอาเซียน และปลูกฝังผู้เรียนว่าตนเองเป็นพลเมืองอาเซียนอย่างต่อเนื่อง

เป้าประสงค์ 5.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการพัฒนาบรรยากาศของสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

กลยุทธ์ 5.3.1 ระดมความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาสถานศึกษาชั้นพื้นฐานให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน เพื่อการยอมรับและรู้สึกผูกพัน

กลยุทธ์ 5.3.2 ส่งเสริมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในผลักดันให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน

เป้าประสงค์ 5.4 สถานศึกษามีทรัพยากรและงบประมาณในการสร้างบรรยากาศเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

กลยุทธ์ 5.4.1 ระดมทรัพยากร ทั้งด้านคน วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณจากสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสร้างบรรยากาศการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในสถานศึกษา

ตอนที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และเขต 2 เกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์พบว่ามีความเหมาะสมในระดับ

ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. =0.58) และมีความเป็นไปได้มาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.=0.61) ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีค่าความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. =0.55) และค่าความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. =0.62)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีค่าความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. =0.64) และค่าความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. =0.63)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. =0.57) และค่าความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. =0.61)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีค่าความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. =0.53) และค่าความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. =0.55)

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน มีค่าความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. =0.57) และค่าความเป็นไปได้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. =0.56)

(รายละเอียดดังภาคผนวก ง)

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายคือการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยมีความมุ่งหมายย่อยคือ 1. การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 2. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และ 3. การศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ พบว่าคุณลักษณะดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ 22 ข้อ และตัวชี้วัด 79 ตัว ดังนี้

1.1 กลุ่มความรู้ (Knowledge) ประกอบด้วยความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน และการมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากล

1.2 กลุ่มทักษะ (Skills) ประกอบด้วย ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีม และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (ทักษะชีวิต ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ)

1.3 กลุ่มเจตคติ (Attitude) ประกอบด้วย การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี การมีคุณธรรมและจริยธรรม (ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทีกี่ ความเมตตากรุณา ความประหยัด) การเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย และความพอเพียง

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์เป็นคุณลักษณะที่ร่วมที่สมาชิกอาเซียนประสงค์ต้องการให้เกิดกับเยาวชนของตนในฐานะพลเมืองอาเซียน และพลเมืองที่ดีของประเทศตน ทั้งนี้คุณลักษณะดังกล่าวจะครอบคลุมทักษะความรู้ที่อาเซียนต้องการ คือทักษะพื้นฐานในการหาความรู้ คือภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ (ฟัง พูด อ่าน และเขียน) นอกจากนี้มนุษย์อาเซียนต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างคล่องแคล่วและกว้างขวาง รวมทั้งต้องมีทักษะในการสร้างความรู้ สังเคราะห์ความรู้ เพราะสิ่งที่คุณเรียนสำเร็จการศึกษา อาจนำไปใช้ในชีวิตจริงไม่ได้ เนื่องจากบริบทของชีวิตต่างกัน อาทิสำเร็จการศึกษาสาขาหนึ่ง แต่กลับไปทำงานอีกสาขาหนึ่ง จึงต้องสามารถสังเคราะห์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อให้แข่งขันและเป็นเลิศได้ นอกจากนี้พลเมืองอาเซียนยังต้องสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ และต้องมีคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือต้องมีวินัย ซื่อสัตย์ กตัญญูและประหยัดซึ่งเป็นพื้นฐานของประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน (ดิเรก พรสีมา. 2556: สัมภาษณ์) ความคิดเห็นดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากกมล รอดคล้าย (2556: สัมภาษณ์) ได้เห็นพ้องกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ และมีความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่าคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ควรประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. ทักษะส่วนตัว ประกอบด้วยความรู้ด้านภาษาอังกฤษและภาษาอาเซียน ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การวางแผน การคิดสร้างสรรค์ และการรักษาสุขภาพกายและใจ

2. ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น การใช้ชีวิตร่วมกับคนอื่นในสังคมอาเซียนและโลก แนวคิดเกียวมิติ 3 เสาของประชาคมอาเซียน วัฒนธรรม ประเพณีที่จะนำไปสู่การไว้เนื้อเชื่อใจ ไม่ตำหนิติเตียนคนอื่นว่าด้อยกว่า

3. คุณลักษณะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ความเชื่อ และศาสนา ซึ่งส่งผลให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างสันติสุข

นอกจากนี้ ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียน รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม 1 และ สพม. 2 รวมทั้งหมด 15 คน ต่างมีความเห็นว่าคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ทุกด้านที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้มีความเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน โดยให้ลำดับความสำคัญ 5 ด้านแรก ดังนี้

1.ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเนื่องจากเป็นสื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์ทั้งในเชิงมิตรภาพ และด้านเศรษฐกิจ และนักเรียนไทยยังมีปัญหา มาก 2. ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้านเพราะเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจ ความไว้วางใจเชื่อใจซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือกันในอนาคต 3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และสร้างความสัมพันธ์อย่างไร้พรมแดน 4. คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคมและจะส่งผลให้สังคมมีความสุข และ 5. การมีสุขภาพกายและใจดีคือผู้เรียนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีพัฒนาการทางร่างกายและสติปัญญาอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ในแต่ละช่วงวัย

การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ข้างต้นจะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กล่าวไว้ในมาตราที่ 23 มาตราที่ 24 และมาตราที่ 26 เกี่ยวกับการจัดการศึกษาว่าต้องให้ความสำคัญทั้งด้านความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรมไทย ตลอดจนภูมิปัญญาไทยเพื่อให้ผู้เรียนประกอบอาชีพได้และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยผลสำเร็จของการจัดการศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพของคนให้เป็นผู้สมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย ศิลธรรม และสติปัญญา เพื่อนำไปสู่สังคมแห่งความสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (อัครพงศ์ สุขมาตย์; และคนอื่น ๆ. 2554: 116)

2. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ พบว่าประกอบด้วย 5 ประเด็นกลยุทธ์หลัก ดังต่อไปนี้

ประเด็นกลยุทธ์ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 8 ข้อ และตัวชี้วัด 6 ตัว

การศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จะช่วยให้พัฒนาคนได้อย่างถูกต้องทิศทางซึ่งส่งผลให้การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนประสบความสำเร็จ ทั้งนี้คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่ได้จากการสังเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศนั้น สถานศึกษาได้ดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะบางด้านแล้ว อาทิการมีความรู้ที่ได้มาตรฐานสากล ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การมีสุขภาพกายและใจดี การมีคุณธรรมและจริยธรรม และความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้น แต่ปรากฏว่าทุกด้านมีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (สมศ. 2554: ออนไลน์ ; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555: 5; และสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2555: 1) จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ควบคู่กับการพัฒนาคุณลักษณะใหม่ให้ประสบความสำเร็จ ด้วยการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ประสบความสำเร็จ อาทิแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กับทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ของของเพียเจต์ โคลท์เบอร์ก แครชโวลและคณะ นีลเลย์และบลูม และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมกำหนด คำนียาม ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินผลตัวบ่งชี้ แล้วดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่าระบบการศึกษาของโรงเรียนทุกประเทศในปัจจุบัน (รวมทั้งประเทศไทย) หากดำเนินการอย่างจริงจังแล้วภายในระยะเวลา 6 ปี การขับเคลื่อนการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ (สิริพร บุญณานันต์. 2555: ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บาวเออร์ (Bauer. 1997: 2) ที่พบว่านักเรียนทุกคนที่เรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพจะได้เรียนรู้จากหลักสูตรที่ทำหาย และได้รับการมอบหมายงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ เพราะผู้บริหารถือว่านักเรียนทุกคนคือทรัพย์สินที่มีค่าและจะกลายเป็นของขวัญที่พึงปรารถนาของสังคมเมื่อสำเร็จการศึกษา

ประเด็นกลยุทธ์ 2 การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและในอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 8 ข้อ ตัวชี้วัด 8 ตัว

อาเซียนได้ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในทุกๆระดับ นอกจากนี้รัฐบาลยังมีนโยบายส่งเสริมการเข้าถึงการใช้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสาธารณะโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายในสถานที่ราชการและสถานศึกษา อย่างไรก็ตามผลจากการวิจัยพบว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ มากกว่าการพัฒนาเนื้อหาสาระในสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อใช้ในการเรียน การสอน และการพัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ รวมทั้งครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อยมาก นอกจากนี้สถานศึกษายังมีคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์สำหรับการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และล้ำสมัย รวมทั้งครูยังไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างแท้จริง และผู้เรียนไม่ได้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2555: 9) ดังนั้นการสร้างเครือข่ายการศึกษาระหว่างสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศในด้านต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและระหว่างสมาชิกอาเซียนจะช่วยเปิดโอกาสให้ได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จระหว่างกัน นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างมิตรภาพซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความร่วมมือมากขึ้นในอนาคต รวมทั้งส่งผลดีต่อการสร้างประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ด้วย

ประเด็นกลยุทธ์ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 8 ข้อ ตัวชี้วัด 8 ตัว

ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสำเร็จของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ทั้งนี้แมคคินซี (วารสาร 3 มโกศศ. 2551: 23) ได้ทำการวิจัยในระหว่างปี 2549 ถึง 2550 เพื่อศึกษาว่าเหตุใดบางประเทศจึงจัดการศึกษาที่ประสบความสำเร็จได้เหนือกว่าประเทศอื่นอย่างเปรียบเทียบไม่ได้ โดยใช้ผลการสอบ PISA 2006 ของ OECD และผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญกว่า 100 คน รวมทั้งเยี่ยมชมโรงเรียนจำนวนมากในทุกทวีป ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้คุณภาพการศึกษายอดเยี่ยมมีอยู่ 3 ประการ คือการสรรหาคนที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นครู การพัฒนาครูให้เป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ และการจัดระบบการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนที่ดีที่สุดแก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับเฮนนูเชค (Hanushek. 1989: Abstract) ที่ได้สำรวจงานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 30 เรื่อง พบว่าระดับการศึกษาของครูมีความสัมพันธ์ และส่งผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และครูที่ดีที่เก่งจะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ (สิริพร บุญญานันต์. 2555: ออนไลน์; Pittman. 1993: 160A) ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องเสริมสร้างครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของอาเซียน และร่วมมือกับสถาบันทางการศึกษาที่มีความเป็นเลิศในสาขาที่ต้องการทั้งในและต่างประเทศพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นกลยุทธ์ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 7 ข้อ ตัวชี้วัด 4 ตัว

กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลเกิดขึ้นได้เมื่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่นให้ความสนับสนุนทั้งด้านเทคนิค วิชาการ และงบประมาณ เพราะช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืน ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากจอมพงศ์ มงคลวนิช (2554: 231) ที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเกิดความผูกพันด้วยความสมัครใจ ทั้งนี้ผลการวิจัยของวิรัช คงสวัสดิ์ (2550: 65) พบว่าการเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชนจะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน คือ เพิ่มแหล่งทรัพยากรของโรงเรียนทั้งในแง่ของความเชี่ยวชาญด้านคน วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณสนับสนุน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลักสูตรของโรงเรียนซึ่งจะสะท้อนความต้องการของผู้เรียนและความคาดหวังของชุมชน เพิ่มความเข้าใจอันดีของพ่อแม่และครูเกี่ยวกับบทบาทของพ่อแม่และครอบครัวในการเรียนรู้ของเด็ก และส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เช่น การดำเนินโครงการทางอาชีพที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งเชื่อมโยงกันภายในชุมชน ขณะที่ชนิสา วิเชียรวงษ์ (2547: 43) ได้สรุปผลการวิจัยว่าผู้ปกครองของนักเรียน และชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนานักเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้บริหาร ครูในโรงเรียน ควรประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมใน

กิจกรรมโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนเชิญชวนให้ผู้ปกครองที่มีความพร้อม มีกำลังความสามารถ มีกำลังทรัพย์ เข้าม่าสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนตามศักยภาพและความสนใจ ดังนั้นการส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จะเป็นการ ผสานพลังจากหน่วยงานที่มีทั้งความรู้ ประสบการณ์และงบประมาณในเตรียมความพร้อมผู้เรียน เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ขณะเดียวกันภาคีเครือข่ายจะได้ประโยชน์จากการรับผู้เรียนที่ คุณสมบัติที่ต้องการเข้าทำงานในอนาคต ตลอดจนได้ประชาสัมพันธ์หน่วยงานทั้งในประเทศและใน อาเซียนด้วย

ประเด็นกลยุทธ์ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการ เรียนรู้เรื่องอาเซียน มีเป้าประสงค์ 4 ข้อ กลยุทธ์ 7 ข้อ ตัวชี้วัด 7 ตัว

บรรยากาศเป็นปัจจัยสำคัญที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการเรียน การสอนของสถานศึกษา ทั้งนี้บรรยากาศหมายถึงสภาพการรับรู้ของบุคคลที่มีพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมภายในองค์กร โดยโอเวนส์ (Owens, 2001) ได้สรุปผลการศึกษา เกี่ยวกับบรรยากาศของสถานศึกษาว่าจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและ เจตคติของสมาชิกในองค์กร ขณะที่เมอร์ฟี (Murphy, 1990) ได้สังเคราะห์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนได้พบองค์ประกอบในการ สร้างประสิทธิผลของโรงเรียนคือการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ต้องการในโรงเรียน ขณะที่ ผู้บริหารและครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน การจัดหาสิ่งจูงใจ และส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ดังนั้นการส่งเสริมให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านอาเซียนที่บรรยากาศเอื้อต่อการ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ด้วยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียนที่ สื่อสารโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนรณรงค์ให้ผู้บริหารและครูและ บุคลากรทางการ ศึกษาแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการพลเมืองอาเซียนและปลูกฝังให้ผู้เรียนให้ ตระหนักว่าตนเป็นพลเมืองอาเซียนอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้การเตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่ ประชาคมอาเซียนประสบ ความสำเร็จ

3. การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ โดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้แทนสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 (และผู้แทน) จำนวน 72 คน (ที่ส่งคืนกลับมา) มีดังต่อไปนี้

3.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 หรือผู้แทน มีดังต่อไปนี้

3.1.1 กลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ (ร้อยละ 2.63)

3.1.2 กลยุทธ์มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 37 ข้อ (ร้อยละ 97.37)

3.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ 2 (และผู้แทน) มีดังต่อไปนี้

3.2.1 กลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด จำนวน 34 ข้อ (ร้อยละ 89.47)

3.2.2 กลยุทธ์มีความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ข้อ (ร้อยละ 10.53)

ผู้วิจัยขออภิปรายผลดังนี้

1. การศึกษาความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 ถึงร้อยละ 97.37 มีความคิดเห็นว่ากลยุทธ์ดังกล่าว มีความเหมาะสมที่จะนำไปพัฒนานักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในระดับมากที่สุด หมายความว่ากลยุทธ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามขั้นตอนที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติที่ดีของนักกลยุทธ์ และนักวิชาการ จำนวน 19 คน โดยเลือกใช้วิธีการสร้างกลยุทธ์ของเซอร์โตและปีเตอร์ (Certo; & Peter. 1991) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี 2552: ออนไลน์) เป็นหลัก มีความถูกต้องและสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ได้จริง เพราะเกิดจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาซึ่งจุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สพม. 1 และ สพม.2 จำนวน 10 คน และส่วนที่เป็นโอกาส (Opportunity) และภัยคุกคาม (Threat) ที่วิเคราะห์จากนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน (รัฐบาลไทย. 2553: 4-5) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2555: 5) และผลการวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2555: 9)

สำหรับกลยุทธ์ที่ผู้บริหารสถานศึกษา สพม. 1 และ 2 (และผู้แทน) มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ กลยุทธ์ที่ 3.1.2 ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการและกิจกรรม เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เป็นเพราะการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนปฏิบัติการ โครงการ และกิจกรรม เป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เสนอโครงการและกิจกรรมที่ตนเองสนใจ และคิดว่าเป็นประโยชน์ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความผูกพันพร้อมร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนด (จอมพงศ์ มงคลวนิช. 2554: 231)

2. การศึกษาความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม.1 และ สพม.2 ร้อยละ 89.47 มีความเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุดที่จะนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ไปใช้พัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา เนื่องจากกลยุทธ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความต้องการและสภาพ

ปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษาในปัจจุบัน เพราะสร้างจากผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา โดยผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่าควรได้มีการจัดกลุ่มสถานศึกษาเพื่อประสานพลังในการพัฒนา โดยอาจแบ่งตามเขตพื้นที่ที่ตั้ง หรือตามขนาดสถานศึกษา โดยขอให้กระทรวงศึกษาธิการ หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้การสนับสนุนด้านวิทยากรและงบประมาณ รวมทั้งจัดโครงการแลกเปลี่ยนและศึกษาดูงานจากต่างประเทศด้วย ทั้งนี้ควรดำเนินการอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

ส่วนกลยุทธ์ที่ผู้บริหารสังกัด สพม. 1 และ สพม.2 มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นไปได้ในระดังปานกลาง มีอยู่ 4 ข้อ ดังนี้

กลยุทธ์ 1.4.1 รณรงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

กลยุทธ์ 2.3.1 สนับสนุนการพัฒนาเว็บไซต์ให้มีศักยภาพเพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

กลยุทธ์ 4.1.2 ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ

กลยุทธ์ 5.1.2 เพิ่มบทบาทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนด้วยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียนที่สื่อสารโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากลยุทธ์ 1.4.1 รณรงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ เป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญเนื่องจากบุคลากรทั้งหมดเป็นผู้ขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตามปัจจัยสำเร็จที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 จำนวน 10 คน พบว่าสถานศึกษาที่มีผู้บริหารให้ความสำคัญแก่โครงการและกิจกรรมดังกล่าวเกี่ยวกับอาเซียน จะประสบความสำเร็จในการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและมีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ได้

ส่วน กลยุทธ์ 2.3.1 สนับสนุนการพัฒนาเว็บไซต์ให้มีศักยภาพเพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญเนื่องจากเว็บไซต์ดังกล่าวจะเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความร่วมมือ รวมทั้งความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 มีความเห็นว่าสถานศึกษาได้พัฒนาเว็บไซต์ที่มีคุณภาพในระดับหนึ่งแล้ว แต่ควรได้พัฒนาความรู้ของครูและบุคลากรเพื่อให้สามารถใช้งานเว็บไซต์ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องใช้งบประมาณจำนวน

มากเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ที่มีคุณภาพ ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัด คือ สพฐ. ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการประสานงานกับสถานศึกษาในอาเซียนเพื่อแลกเปลี่ยนทางวิชาการ ครู และนักเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้โรงเรียนขนาดเล็กได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเท่าเทียมด้วย

กลยุทธ์ 4.1.2 ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ และงบประมาณ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 หลายแห่งที่มีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ และงบประมาณ อยู่แล้ว แต่ต้องใช้ความสัมพันธ์และความพากเพียรในการเสาะหา และเจรจาความร่วมมือในระดับหนึ่ง ในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 มีความเห็นว่าการร่วมมือลักษณะดังกล่าวสำคัญและเป็นประโยชน์ แต่มีความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง เพราะภาคีเครือข่ายดังกล่าวยังมีจำนวนไม่มากนัก จึงต้องให้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มสถานศึกษาเพื่อเจรจาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายดังกล่าว โดยกระทรวงศึกษาธิการ หรือ สพฐ. เป็นตัวกลางในการเจรจาและอำนวยความสะดวกซึ่งจะทำให้โอกาสสำเร็จมีมากขึ้น และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

กลยุทธ์ 5.1.2 เพิ่มบทบาทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนด้วยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียนที่สื่อสารโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดกิจกรรมอาเซียนในสถานศึกษา ด้วยการใช้ภาษาไทย และภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยเสริมสร้างความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองอาเซียนแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องจนเกิดความคุ้นเคยกับการเป็นพลเมืองอาเซียน อย่างไรก็ตามสถานศึกษายังมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ดังนั้นสถานศึกษาอาจเริ่มโดยจัดงานทอมละ 1 ครั้งก่อน หรือจัดร่วมกับสถานศึกษาอื่นเพื่อดึงศักยภาพของสถานศึกษาของแต่ละแห่งมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1. คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์เป็นคุณลักษณะร่วมที่สมาชิกอาเซียนต้องการปลูกฝังแก่เยาวชนของตนทั้งในฐานะพลเมืองอาเซียนและพลเมืองที่ดีของประเทศตน ทั้งนี้ผู้คณาจารย์และผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และ เขต 2 ได้ให้จัดลำดับความสำคัญคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

- 1.1 ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร
- 1.2 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน
- 1.3 ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 1.4 การมีคุณธรรมและจริยธรรม
- 1.5 การมีสุขภาพกายและใจดี

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษา และครูเพื่อพิจารณากำหนดนโยบาย โครงการและกิจกรรมในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมือง อาเซียนที่ให้ความสำคัญตามลำดับ โดยการสร้างบรรยากาศสถานศึกษา การพัฒนาครูซึ่งเป็นกลไก สำคัญที่จะน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งกำหนดวิธีการประเมินผลที่มีคุณภาพ

2. สถานศึกษาชั้นพื้นฐานกำหนดแนวทางพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่ พึงประสงค์ ด้วยการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 สาระ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกเหนือจาก หลักสูตร การจัดโครงการการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดย การสอดแทรกในชีวิตประจำวันด้วยความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่ พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติควรดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ เพราะเป็นประเด็นกลยุทธ์ที่มีค่าความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากบรรยากาศมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และเจตคติของสมาชิกในองค์กร ขณะที่ผู้บริหารและครู ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จัดหาสิ่งที่จูงใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นต้นสังกัด จัดการประชุมสถานศึกษาเพื่อแบ่งกลุ่มตามเขตพื้นที่ที่ตั้ง หรือ ตามขนาดของสถานศึกษาเพื่อร่วมกันจัดโครงการและกิจกรรม แล้วผลัดกันจัดกิจกรรมที่สนใจ

2. สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการผลัดกันเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ อาเซียนโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมและส่งเสริม การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ว่าในฐานะพลเมืองอาเซียนควรปฏิบัติตนอย่างไร โดยผู้บริหาร สถานศึกษาและครูต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างพลเมืองอาเซียนที่ดีอย่างสม่ำเสมอ

2.2 การส่งเสริมภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ พลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ เพราะการร่วมมือของภาคีเครือข่ายจะเป็นการเพิ่มแหล่งทรัพยากร ทั้งในด้านความเชี่ยวชาญของคน วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณในการสนับสนุน และเพิ่มความเข้าใจ อันดีของพ่อ แม่ ผู้ปกครองและชุมชน ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นต้นสังกัดจัดประชุมหารือกับผู้บริหารสถานศึกษาถึงโครงการ และกิจกรรมที่

ต้องดำเนินการและความร่วมมือที่ต้องการได้รับจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน พร้อมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่พร้อมให้การสนับสนุน

2. สถานศึกษาจัดโครงการและกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายฯ ที่มีทักษะความชำนาญที่ต้องการ รวมทั้งจัดการศึกษาดูงานที่หน่วยงานของภาคีเครือข่ายเพื่อให้ผู้เรียนได้เปิดโลกทัศน์ถึงสภาพความเป็นจริงของสถานประกอบการ และทราบถึงคุณสมบัติ ความรู้ และประสบการณ์ที่จำเป็นในการทำงานจริง เพื่อการเตรียมแผนสำหรับอนาคต

2.3 การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาในประเทศไทยและในอาเซียน เนื่องจากอาเซียนสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และสถานศึกษาไทยมีความพร้อมในด้านดังกล่าวเป็นอย่างดีเนื่องจากรัฐบาลไทยให้การสนับสนุน จึงควรใช้ประโยชน์ด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จระหว่างสถานศึกษาไทยและอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ICT

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นต้นสังกัด ระดมความคิดเห็นของสถานศึกษาถึงกรอบกิจกรรม ความรู้ และประสบการณ์ที่ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน พร้อมเชิญชวนสถานศึกษาไทย และอาเซียนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ และเตรียมการสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ และงบประมาณอย่างต่อเนื่อง
2. สถานศึกษา พิจารณาสาขาวิชา กิจกรรมที่สนใจ พร้อมแต่งตั้งคณะทำงานที่มีความรู้ทั้งด้านวิชาการ ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรม แล้วดำเนินโครงการโดยมีการประเมินผลเป็นระยะ

2.4 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นกลไกสำคัญของความสำเร็จในการจัดการศึกษา ดังนั้นจึงต้องเร่งพัฒนาให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นต้นสังกัด ควรเร่งประเมินสมรรถนะของครูและบุคลากรฯ แล้วประสานกับสถาบันทางการศึกษาที่มีความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ เพื่อวางแผนในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมที่ต้องการ รวมทั้งจัดหางบประมาณสนับสนุน

2. ผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน และจัดลำดับความสำคัญ แล้วจึงวางแผนส่งครูเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมก่อนจัดกิจกรรม แล้วประเมินผลความสำเร็จเป็นระยะ ๆ

2.5 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ เพราะการศึกษาและกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์จะช่วยให้พัฒนาผู้เรียนได้อย่างถูกต้องทิศทาง และส่งผลให้การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นต้นสังกัด และผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมพิจารณากำหนดคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญ พร้อมศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ประสบความสำเร็จและทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาผู้เรียน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนตามบริบทของตนเอง บนพื้นฐานของทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และตามแนวทางการพัฒนาผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จ พร้อมประเมินเป็นระยะ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปคือ

1. การวิจัยเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

2. การสำรวจศักยภาพของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

3. การศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาไทยกับสถานศึกษาในอาเซียนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

4. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

5. การสำรวจศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพล ทงธรรมชาติ. (2535). *การพัฒนาจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กรมการปกครอง. (2550). *เรียนรู้สู่งาน: ทบทวนความรู้เรื่องแผนที่ยุทธศาสตร์*. (เอกสารประกอบ). กรุงเทพฯ: ก.พ.ร. กรมฯ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2540). *คุณธรรมและจริยธรรมของครูและนักเรียน* (เอกสารประกอบการประชุม). กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา กรมฯ. ถ่ายเอกสาร.
- (2546). *คุณธรรมพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา กรมฯ.
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2552). *แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ค.ศ. 2009-2015)*. กรุงเทพฯ: คาริสมา มีเดีย .
- กัลยา ศรีสมบัติ. (2544). *ทักษะชีวิตที่เน้นเด็กเป็นสำคัญเพื่อป้องกันการใช้สารเสพติดในสถานศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครอง*. อุดรดิตถ์: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์.
- กิ่งพร ทองใบ. (2549). *กลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547). *ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์*. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- (2549). *การคิดเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ชัคเชส มีเดีย.
- เกษมรัสมิ์ วิจิตกุลเกษม. (2553). *การบูรณาการ ICT เข้าสู่ห้องเรียน*. (เอกสารประกอบ). กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. ถ่ายเอกสาร.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2554). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็น.วาย.ฟิล์ม.
- จินตนา บุญบังการ; และ ญัณพันธ์ เขจรนนท์. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- จิรภา สุนทรลิต. (2534, กรกฎาคม-กันยายน). "โรงเรียนกับการปลูกฝังประชาธิปไตย" *สารพัฒนาหลักสูตร*. 10(106): 41-44.
- จรรุชา สมศรี. (2550). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความตระหนักรู้คุณธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการแสวงหาวิทยาศาสตร์ที่สะท้อนความรู้คู่คุณธรรม*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จุไรรัตน์ จารุพงศ์. (2553). *ข่าวร้าย ข่าวดี เมื่อ"การศึกษาไทย" รุ่งท่าย...เวทีโลก*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.thaireform.in.th/2011-12-30-08-22-08/item/2658-2010-08-24-06-30-48.html>.

- ชนิสา วิเชียรวงษ์. (2547). *ความคิดเห็นของครูโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. รายงานการวิจัย กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชมพูนุท ร่วมชาติ. (2548). *อนาคตภาพของหลักสูตรครูในทศวรรษหน้า (2550-2559)*. ปริญญาโท กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชไมพร ตั้งตน. (2555, 21 มิถุนายน). *ดึงข้อสอบกิมจีเด็กไทย. ข่าวสด*. หน้า 23.
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. (2549). *กลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กร*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- ดวงเด่น นุธรรมรัมย์. (2549). *ความรู้เกี่ยวกับจริยธรรม*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2555, จาก www.knowledgeonethics.duangden.com.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2524). *พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไทรรงค์ เจนการ; และคนอื่นๆ. (2548). *การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2544). *การวางแผนกลยุทธ์ในการวางแผนกลยุทธ์และการปฏิรูป*. กรุงเทพฯ: กราฟฟิฟอร์แมท.
- (2549). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2554, จาก http://oldweb.opdc.go.th/thai/strategic_transfer/data/Tosaporn.ppt.
- ทศนา แคมมณี. (2536). *ช่วยครูฝึกประชาธิปไตยให้แก่เด็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2545). *กระบวนการเรียนรู้ ความหมาย แนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- เทพ สงวนกิตติพันธ์. (2545). *ทักษะชีวิต (Life Skills): ทักษะเพื่อความสุขและความสำเร็จ ของชีวิต*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2546, พฤศจิกายน). "ประชาธิปไตย เส้นทางเดินจากประชาธิปไตย โดยตรงสู่ประชาธิปไตย". *วารสารรัฐศาสตร์*. (ฉบับพิเศษ): 4.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2547) *การวางแผนเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธงทอง จันทรางศุ. (2554). "เตรียมความพร้อมอย่างไรในการเป็นพลเมืองอาเซียน" ในการ *เสวนาวันอาเซียน*. หน้า 1-2. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- ธรรมาศ กาญจนตฤณ; รัชภูมิ กองแก้ว; & วินิจ สมาธิมงคล. (2551). *การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนเทคโนโลยีสารสนเทศตามความรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ธิดา เลิศพรประสพโชค. (2556). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงเรียนวัดดอนเมือง (ทหารอากาศอุทิศ) สังกัดกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2546, กรกฎาคม-ธันวาคม). *การจัดการความรู้*. วารสารศรีปทุมปริทัศน์. 3(2): 85-92.
- บรรจง ชูสกุลชาติ. (2533). “แนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมของปลัดกระทรวงศึกษาธิการ”. *คู่มือการพัฒนาคุณธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- บุญเกียรติ ชีวะตระกูลกิจ. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับ CEO*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุขุมและบุตร.
- บุญเลิศ เย็นคงคา; และคนอื่นๆ. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พี.เค. การพิมพ์.
- ปณิธาน วรณวัลย์. (2547). *การดำเนินการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุขราชธานี*. วิทยานิพนธ์ กศ.บ. (การบริหารการศึกษา) มุขราชธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ถ่ายเอกสาร.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2545). *นโยบายและการวางแผน หลักการทฤษฎี*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ปัญญา แก้วกี๋. (2547, ตุลาคม). “ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา”. *ปฏิรูปการศึกษา*. 1(3): 12.
- ปิยะสกล สกลสัตยาทร. (2554). *Preparing Thai Higher Education for Integrated ASEAN Community*. (เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- ปรีดาพรรณ อินทรวิมลศรี. (2550). *บ้านแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2555, จาก <http://www.edu.swu.ac.th/ae/websnong/web01/home01.htm>.
- ผกาภรณ์ ผดุงกิจ. (2552). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยวิธีการสอนอ่านเพื่อการสื่อสาร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). *พฤติกรรมกลุ่ม*. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.
- พยุงค์ศักดิ์ ชาตีสุทธิผล. (2554). *บนก้าวอย่างสู่ประชาคมอาเซียน: ปัญหา อุปสรรค และโอกาส*. (เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการ). กรุงเทพฯ: Siam Intelligence Unit. ถ่ายเอกสาร.

- พรรณพร วรณลักษณ์. (2548). *การศึกษาและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนวัยรุ่น*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมปิฎก. (2548). *ศาสนาและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธศาสนา.
- พระเทพเวที. (2535). *การสร้างสรรคร์ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พานิช จิตรแจ่ม. (2554). “การเปิดเสรีทางการศึกษา: เตรียมการอย่างมืออาชีพ” ใน *การเสวนาวันอาเซียน*. หน้า 7. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- พินิติ รตนานุกูล. (2554). “ประชาคมอาเซียนกับอนาคตการศึกษาไทย”. ใน *การบรรยายทางวิชาการเรื่อง การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน*. หน้า 47-70. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ; และ พิพัฒน์ ลือประสิทธิ์สกุล. (2548). *ศัพท์การจัดการ A to Z*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- พีไลลักษณ์ ทองรอด. (2547). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร.. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิณสุดา สิริรังศรี. (2552). *รายงานการวิจัยเรื่องภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- เพ็ญญา พุ่มหมี. (2550). *การศึกษาความสัมพันธ์กับปัจจัยบางประการกับค่านิยมประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2552). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎี การบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. ชลบุรี: มนตรี.
- มยุรี บุญเยี่ยม. (2545). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องความน่าจะเป็นโดยใช้วิธีการแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการคิด ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). *การวางแผนและการควบคุมงานบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยีน ภาววรรณ; และ สมชาย นำประเสริฐชัย. (2546). *ไอซีทีเพื่อการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: ซีไอเดียเคชั่น.
- รังสรรค์ มณีเล็ก. (2544). *การวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทิปส์พับบลิชซัน.
- รัฐบาลไทย. (2554). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาวันอังคารที่ 23 สิงหาคม 2554*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2554 จาก <http://spm.thaigov.go.th/multimedia/warapornc/policy/Policy-Yingluck28.pdf>.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมี บุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- รุ่งรัตน์ สนธิพันธ์. (2551). การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. ถ่ายสำเนา.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2543). *เทคนิคการวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.
- วรรณ สุภาพุฒ. (2553). *การศึกษาปัญหาการวางแผนกลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). จันทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ถ่ายเอกสาร
- วารกรณ์ สามโกเศศ. (2551, 18 กันยายน). ปัจจัยของคุณภาพการศึกษา. *มติชน* หน้า 23.
- (2554). *การเตรียมความพร้อมของอุดมศึกษาไทยสู่ประชาคมอาเซียน*. (เอกสาร ประกอบการประชุมวิชาการ). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- วารกรณ์ ตรีสกุลสถิตย์. (2549). *การทำงานเป็นทีม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วิจิตร ศรีสะอาด. (2549). *การประชุมผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ครั้งที่ 1/2549*. (เอกสารประกอบการประชุม). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ. ถ่ายเอกสาร.
- วิทยากร เชียงกูล. (2552). *จิตวิทยาในการสร้างความสุข*. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2555 จาก <http://wittayakornclub.wordpress.com>.
- วิภาพร มาพบสุข. (2543). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- วิเชียร เวลาดี. (2547). *การนำเสนอรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ที่ศึกษาพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). พระนคร ศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์; และคณะ. (2548). *การวางแผนกลยุทธ์ : ศิลปะการกำหนดแผนองค์กรสู่ ความเป็นเลิศ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิก.
- วิจิต ภู่อัน. (2549). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ : ขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์กรณีศึกษาเชิงกลยุทธ์ แผนธุรกิจเชิงกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: พรินแอมมี.
- วินิจ วงศ์รัตน์. (2542). "การเรียนการสอนในโรงเรียน," *เอกสารประกอบการสอนวิชาศึกษา 163 ประสบการณ์วิชาชีพครู 1*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิทวัส ศรีวิหค. (2554). การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ใน ค.ศ. 2015. ใน *การบรรยายทางวิชาการ เรื่อง การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน*. หน้า 11-46 . กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

- วิรัช คงสวัสดิ์. (2550). การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานำงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2548). ผู้บริหารโรงเรียน: สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิผล. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- วีระศักดิ์ สุ่มนัส. (2547). ศูนย์รวมสื่อการเรียนการสอนรายวิชาพุทธธรรม – จริยธรรม. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2555, จาก <http://taolik.thatphanom.com/index.html>.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2547). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด.(พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี; และ คณะ. (2553). ชุดเครื่องมือการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่นๆ. (2548). การบริหารเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- ศิริวิช ดินทัย. (2553). การจัดทำแผนที่กลยุทธ์. (เอกสารประกอบการบรรยาย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีวิการ์ เมฆธวัชชัยกุล. (2554). การสัมมนาผู้บริหารการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ปี 2558. (เอกสารประกอบการสัมมนา). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีมาลา จตุพร. (2548). บรรยากาศของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศของโรงเรียนกับนักเรียนเก่ง ดี และมีความสุข. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิธร บัวทอง. (2549). ผลของการใช้กิจกรรมกระบวนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมประกอบสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความตระหนักในปัญหาค่านิยมฟุ้งเฟ้อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ษมาพร ศรีอิทยาจิต. (2548). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนครนายก. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). ถ่านสำเนา.

- สมควร ทรัพย์บำรุง. (2553ก). *เขาเขียนแผนที่ยุทธศาสตร์กันอย่างไร*. (เอกสารประกอบ).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- (2553ข). *เขาเขียนแผนกลยุทธ์กันอย่างไร*. (เอกสารประกอบ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). *การพัฒนาตัวแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*.
วิทยานิพนธ์. ศษ.ด. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ถ่ายเอกสาร.
- สมชาติ กิจยรรยง; และ อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2550). *เทคนิคการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร*
อย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2549). *การบริหารเชิงกลยุทธ์: คัมภีร์สู่ความเป็นเลิศในการ*
บริหารการจัดการ.. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สมบัติ ธนลาภสกุลกิจ. (2535). *การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา*
ของสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2555, 29 พฤษภาคม). *วิจัยชี้เด็กไทย 8 คนใน 10 คนไม่กล้าไปทำงานใน*
ประเทศกลุ่มอาเซียนเพราะกลัวเรื่องภาษา. มติชน. หน้า 22.
- สมยศ นาวิการ. (2547). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.
- สมรศรี แจ่มสุวรรณ. (2548). *การสัมมนาเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบบูรณาการ*.
สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2554 จาก http://www.strategymine.com/link/1_115_6.ppt.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2548). *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน*
เทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 3 ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- (2553). *ผลประเมินการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ : บทสรุปผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ:
สถาบันฯ.
- สาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. (2552). *การจัดทำกลยุทธ์ตามแนวของคณะกรรมการพัฒนาระบบ*
ราชการ. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2556 จาก <http://coj.go.th/oppb/userfiles/file/stratgic-plan-technic-2552.ppt>.
- สาโรจน์ โอพิทักษ์ชิวิน. (2552). *การบริหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น
อินโดไชนา.
- สินีนาง สุทจรินดา. (2543). *การศึกษาวินัยในตนเองของนักเรียนสาขาวิชาพาณิชยการโรงเรียน*
อาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- สิริพร บุญญานันต์. (2555). "ระบบโรงเรียนที่ดีที่สุดในโลกจะทำให้ดีขึ้นได้อย่างไร". สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2556 จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1340092595&gpid=03&catid=03
- สุปราณี เกิดศรี. (2550). การนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. ถ่ายสำเนา.
- สุนันทา เลาहनันท์. (2540). *การสร้างทีมงาน*. กรุงเทพฯ: ดีดีบุ๊กส์ไตร์.
- สุทศรี วงษ์สมาน. (2553). *การปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษที่สอง*. (เอกสารประกอบการสัมมนา). เชียงใหม่: เครือข่ายนักบริหารมหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สัมพันธ์ พันธุ์พุกษ์. (2555, 1 กุมภาพันธ์). สทศ. เผยผลสอบ 7 วิชาสามัญ"คณิตศาสตร์" คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดและต้องเข้มอึดน้อย. *มติชน*. หน้า 23.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2536). *ภาวะผู้นำและความขัดแย้ง* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- (2537). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุจิตรา จงอยู่สุข. (2544). *กิจกรรมร่วมหลักสูตร*. นครสวรรค์: สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- สุพานี สถงภู่วานิช. (2546). *การบริหารเชิงกลยุทธ์แนวคิดและทฤษฎี*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2554). *ประชาคมอาเซียน : มิติใหม่แห่งอาเซียน*. (เอกสารประกอบการสัมมนา). กรุงเทพฯ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณ ไชยะชน. (2548). *ทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. ถ่ายเอกสาร.
- แสงดาว ถุงคำ. (2553). *คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และทักษะพนักงาน ที่มีผลต่อประสิทธิผลในการทำงานของพนักงานฝ่ายผลิตบริษัทบราโว่ เอเชีย จำกัด*. สารนิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โสภา ศิริอุเทน. (2548). *ค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- เสนาะ ดีเยาว์. (2546). *การบริหารกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. (2556). *คู่มือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับสถานศึกษา*. สตูล: สำนักงานฯ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. (2553). *ข้อมูลเกี่ยวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1*. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.sesao1.go.th>

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. (2553). ข้อมูลเกี่ยวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2555, จาก <http://www.sesao2.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). วิธีการเรียนรู้คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2553). คู่มือการจัดทำแผนที่กลยุทธ์สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ การถ่ายทอดความรู้จากระดับกรมสู่ระดับสำนักและระดับบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานฯ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2550). รายงานการวิจัย ยุทธศาสตร์เชิงรุกด้านความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ศรุสภา.
- (2552ก). การศึกษา: รากฐานประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพร้าว.
- (2552ข). แผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานฯ.
- (2552 ค). การศึกษา : การสร้างประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- (2553ก). แผนปฏิบัติการราชการ 4 ปี ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2553-2556). (ซีดี). กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- (2553ข). ตัวบ่งชี้และสถิติทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. สำนักงานฯ.
- (2554ก). รายงานการเสวนาวันอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานฯ.
- (2554ข). หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม: การศึกษาเพื่ออาเซียน. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- (2554ค). ร่างยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน (เอกสารประกอบการประชุม). กรุงเทพฯ: สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ. ถ่ายเอกสาร.
- (2555). แผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555- 2559. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานฯ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). *การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: รัป-ส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- (2549). *กลยุทธ์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (เอกสารประกอบการสัมมนา). กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานฯ. ถ่ายเอกสาร. .
- (2550). *แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2551). *แนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2552). *แนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2553ก). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2553ข) *โรงเรียนมาตรฐานสากล: คู่มือการขับเคลื่อนกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2553ค). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2554ก). *แนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- (2554ข). *มัธยมศึกษายุคใหม่สู่มาตรฐานสากล 2561*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554). *ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2555- 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *TDR1* หรือกับกระทรวงศึกษาธิการในการปฏิรูปการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2555, จาก <http://www.moe.go.th/Websm/2012/apr/099.html>.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *บทบาทไทยในความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- (2550ข). *คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้จักคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ : บางกอกบล็อก.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2548ก). รายงานประจำปีงบประมาณ 2550. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2555, จาก <http://onecqa.or.th/th/home/index.php>.
- (2548ข). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง (2549-2553). สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2555, จาก <http://www.onesqa.or.th/onesqa/th.download/index.php?>
- (2554ก). การประเมินภายนอกระดับขั้นพื้นฐาน. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2554, จาก <http://www.onesqa.or.th/onesqa/th/Report/index.php?SystemModule&inputSchoolName>.
- (2554ข). คะแนนผลการทดสอบ O-NET ช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 8 กลุ่มสาระวิชาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2553. กรุงเทพฯ: สมศ. สำนักงานฯ
- (2554ค). คะแนนผลการทดสอบ O-NET ช่วงชั้นที่ 4 จำนวน 8 กลุ่มสาระวิชาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2553. กรุงเทพฯ: สมศ. สำนักงานฯ.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี. (2552). การจัดทำกลยุทธ์ตามแนวของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2556, จาก <http://coj.go.th/oppb/userfiles/file/strategies/plan-technic-2552.ppt>.
- อมร รักษาสัตย์. (2545). ปรัชญารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: วี เจ พรินติ้ง.
- อรทัย ธีมาสตร์. (2549). การศึกษาการดำเนินการตามกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2548). การพัฒนามหาวิทยาลัยไทย กรณีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อนุตรา สวัสดิ์ศรี. (2550). การศึกษาผลการใช้สถานการณ์จำลองในการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของพนักงานบริษัทสยามชนไรซ์อินเทอร์เน็ตไพรซ์ จำกัด. สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อนุศักดิ์ จินดา. (2548). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อเนก สิทธิประศาสตร์. (2532). การพัฒนาประชาธิปไตยและองค์กรประชาชนให้ยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น.
- อิทธิพล สุทธิภูมิ. (2547). กระบวนการวางแผนกลยุทธ์โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). ราชบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ถ่ายเอกสาร.

- อุทิศ ขาวเขียว. (2549). *การวางแผนกลยุทธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัยวรรณ ภูติโส. (2546). *เจตคติต่อคอมพิวเตอร์และการใช้คอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- อุไร ชีรัมย์. (2550). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- .Allred, Carol Gerber. (2008, September). Seven Strategies for Building Positive Classrooms. *Educational Leadership*. 66(1): 63-66.
- Anderson, Lorin W. (2002, January – March). Increasing Teacher Effectiveness. *International Institute for Educational Planning Newsletter*. 22(1): 4.
- .ASEAN Secretariat. (2008). *ASEAN Charter*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Ausubel, David P. (1980). *Educational Psychology*. Chicago: Holl Rinrhart and Winston.
- Bartz, W.H. (1989). *Testing Oral Communication in the Foreign Language Classroom: Language in Education: Theory and Practice*. Virginia: The Centre for Applied Linguistic.
- Bauer,H. (1997, June-July). High Poverty, High Performing: High Hope!. *IDRA Newsletter*. 24(6): 2.
- Behan, Kate; & Holmes, Diana. (1990). *Understanding Information Technology : Text Reading and Cases*. 2nd ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Belbase, Lekan N. (1990). "Problems of Strategic Planning and Implementing of Vocational Education in a Developing Country: A Case of Nepal". *Dissertation Abstracts International*. 43(3): 430-A.
- Benvenish, Luis. (2010). *Towards a Competitive Higher Education System in a Global Economy*. Bangkok: World Bank.
- Blase, Joseph. (2000, August). " Principals' Instructional Leadership and Teachers' Perspectives," *Educational Administration Quarterly*. 35(3): 349-378.
- Black; & Porter. (1999). *Strategic Administration: Concepts and Case Study*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Bloom, S.B. (1981). *Evaluation to Improve Learning*. New York: McGraw Hill Book.

- Boam, R; & Sparrow, P. (1992). *Designing and Achieving Competency*. New York: McGraw-Hill.
- Botello, Marsha Lynn. (1997 September). "The Instructional Leadership Role of the Secondary principal in School- Wide Improvement." *Dissertation Abstracts International- A*. (CD-ROM). 58(3): 655.
- Boyatzis, R.E.; et al. (1996). Competencies can be Developed but not in the Way We Thought. *Cabability* 2(2): 25-41.
- Brown, D.H. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching*. 4th ed. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Browne. (1978). *Social Psychology*. New York: The Free Press.
- Byrn, D. (1987). *Teaching Oral English*. New York: Longman.
- Carroll, Brenda Joseph. (1982). *Testing Communication Performance*. London: Pergamon Press.
- Carvalho, Renata Osborne. (2002, August). *The Development of A Community-School Partnership in A Brazilian Elementary School: A Case Study*. *Dissertation Abstracts International*. 63(02): 433.
- Certo, Samuel C.; and Peter, J.Paul. (1991). *Strategic Management : Concept and Applications*. New York: McGraw-Hill.
- Clarke, Thomas; & Clege, Stewart. (1998). *Changes Paradigms : The Transformation of Management Knowledge for 21 st Century*. London: Harper Collins Business.
- Cunningham, William G.; & Cordeiro, Paula A. (2000). *Education Administration A Problem: Based Approach*. Boston: Allynand Bacom.
- Curring, Micheal I. (1991). "A Study of Strategic Planning at School Country in the State of Virginia." *Dissertation Abstracts International*. 43(6): 280A.
- David, Fred R. (2007). *Strategic Management : Concept and Cases*. 10th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- De Jong, T. (1995). *Proposed General Guidelines for a Life skills Curriculum Framework*. Johannesburg: Centre for Education Policy Development.
- Department of Education of Philippines. (2008 a). *The Education System Facing the Challenging of the 21st Century*. (Conference Papers). Geneva: Department. Photocopy.
- (2008b). *Education for All Mid-Decade Assessment 2000-2005*. Manila: Department.
- Dess, Gregory G; & Miller, Alex. (1993). *Strategic Management*. New York: McGraw-Hill.
- Dewey, J. (1963). *Experience and Education*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Drever, James. (1990). *A Dictionary of Psychology*. 14th ed. Middlesex: Penguin Books.

- Duellberg, Donna J. (1997, May). "Discipline administration. Cognitive and cognitive effects on disciplinarians and students," *Dissertation Abstracts International*. 57(11): 4607-A.
- Dyer, W.G. (1995). *Team building: Current issues and new alternative*. Mass: Addison-Wesley.
- Feather, John; & Paul Sturges. (1997). *International Encyclopedia of Information and Library Science* London: Routledge.
- Gaincarlo, C.A. (2000, March). "Critical Thinking, Culture and Personality: Predicting." Doctor's Thesis. Wascington: Graduate School, Washington State University. Photocopy.
- Goyal, R.C. (1993). *Handbook of Hospital Personnel Management*. New Jersey: Prantice-Hall.
- .Glueck, William F; & Lawrence, Jauch R. (1984). *Business Policy and Strategy*. New York: McGraw-Hill.
- Good, Carter V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw Hill.
- Good; & Brophy, Jr. (1986). *Educational Psychology: Realistic Approach*. 3rd ed. New York: Longman.
- Grey, Denham. (2002). *The Knowledge Management Forum*. Retrieved March 26, 2012, from [http:// www.km.forum.org/what is.htm](http://www.km.forum.org/what_is.htm).
- Harris, D.P. (2001). *Testing English as a Second Language*. New York: McGraw Hill.
- Hsarrison, Jeffery S.; & St. John, Caron S. (2008). *Foundation in Strategic Management*. Minnesota: Thomson South Western.
- Hendrick, Patricia A. (1996). *Developing Youth Curriculum Using the Targeting Life Skills Model*. Iowa: Iowa State University. Retrieved August 24, 2012, from <http://www.extension.iastate.eud/4H/lifeskills/homepage.html>
- .Hitt, Ireland; & Hoskisson. (1999). *Concept and cases strategic management: Competitiveness and globalization*. 3rd ed. Minnesota: West Publishing.
- Hoachlander, G; et al. (2001). *Leading School Improvement: What Research Says*. Retrieved April 4, 2012, from <http://sreb.org>.
- .Hoy, W.H; & Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration: Theory, Research and Practice*. 6th ed. New York: McGraw-Hill.
- Hubbard, Graham. (2000). *Strategic Management: Thinking, Analysis and Action*. Canberra: Prentice Hall.
- Inciong, T.G. (2008). *Basic education curriculum revisited: A look at the current content and reform*. (Country Papers for 11th SEAMEO RETRAC Governing Board Meeting). Kuala Lumpur. Photocopy.

- International Bureau of Education. (2011a). *World Data on Education: Brunei Darussalam*. Retrieved on October 27, 2012, from <http://www.ibe.unesco.org>.
- (2011b). *World Data on Education: Philippines*. Retrieved on October 27, 2012, from <http://www.ibe.unesco.org>.
- _____. (2011c). *World Data on Education: Malaysia*. Retrieved on October 27, 2012, from <http://www.ibe.unesco.org>.
- _____. (2011d). *World Data on Education: Vietnam*. Retrieved on October 27, 2012, from <http://www.ibe.unesco.org>.
- _____. (2011e). *World Data on Education: Singapore*. Retrieved on October 27, 2012, from <http://www.ibe.unesco.org>.
- _____. (2011f). *World Data on Education: Indonesia*. Retrieved on October 27, 2012, from <http://www.ibe.unesco.org>.
- _____. (2011g). *World Data on Education: Thailand*. Retrieved on October 27, 2012, from <http://www.ibe.unesco.org>.
- Johnson, D.W.; & Johnson, F.F. (2000). *Joining together: Group theory and group skill* 7th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Katz, Robert L. (1996, January-February). Skill of an effective administrator. *Harvard Business Review*. 33(5): 23-26.
- Kay, Ken J.D. (2010). 21st Century skills: Why they matter, what they are and how we get there. Retrieved July 21, 2012, from <http://jo-online.vsb.bc.ca/bondi/wp-content/uploads/2010/10/Ken-Kay-21st-Century-Skills-Why-They-Matter-What-They-Are-and-How-We-Get-There-pdf1.pdf>.
- Kazemek, E. (1991). *Ten criteria for effective team building*. [CD-ROM]. Health Financial.
- Kimbrough. (1988). *Educational Administration*. 3rd ed. New York: McMillan.
- Kohlberg, L. (1976). Moral stages and moralization: The cognitive development approach, in *Moral Development and Behavior: Theory Research and Social Issues*. edited by T. Lickona. P. 355. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Koutselini, Mary. (2003). *Developmental Model of Democratic Values and Attitudes Towards Social Action*. Cyprus: Nicosia.
- Krejcie, Peter V.; & Mogan, Daryle W. (1970, Autumn). Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610.
- Letwin, G.H.; & Stringer, R.A. (1978). *Motivational Organization Climate*. Boston: Harvard University.

- Lezotte, L. (1991). *Correlates of effective schools: The first and second generation*.
- Little, Stephen; Quintas, Paul; & Ray, Tim. (2002). *Managing Knowledge*. London: The Open University.
- Lundquist, Margaret B. (2000). "An Analysis of the decision making process among selected suburban Chicago high school principals and selected middle management executives." *Dissertation Abstracts International*. 45(8): 4231A.
- Luoma, S. (2004). *Assessing Speakin*. Massachusetts: Cambridge University Press.
- Loung. (2002). Renovation of the curriculum of general education in Vietnam. (Conference Papers). Geneva: Ministry of Education. Photocopy.
- Maddox, Henry. (1975). *How to Study*. London: Wyman Lod.
- Maritas, B.O.; & Ditapat, M.P. (2000). *Philippines curriculum development*. (Papers for UNESCO- IBE and Central Board of Secondary Education). Geneva: Philippines. Photocopy.
- Maxwell, Robert. (1981). *Life After School : A Social Skills Curriculum*. New York: Pregamon International Library.
- McCain, T. (2005). *Teaching for Tomorrow: Teaching Content and Problem – Solving Skills*. C.A.: Corwin Press.
- McClelland, D.C. (1973). Testing for Competence Rather than for Intelligence. *American Psychologist*. (28): 1-14.
- (1975). *A Competency Model for Human Resource Management Specialists to be Used in the Delivery of the Human Resource Management Cycle*. Boston: Mcber.
- McCathy, Wayer M. (1991, August). "The role of the secondary school principal in New Jersey." *Dissertation Abstract International*. 32(2): 705-A.
- Ministry of Education of Brunei Darussalam. (2006). *General information concerning general education*. (Conference Paper). Geneva: Ministry of Education. Photocopy.
- (2008). *The national report on the development of education*. (Conference Paper). Geneva: Ministry of Education. Photocopy.
- Ministry of Education of Malaysia. (2004). *The development of education: national report of Malaysia*. (Conference Papers). Geneva: Ministry of Education. Photocopy.
- (2008). *Education for all mid – decade assessment report 2000-2007*. Kuala Lumpur: Ministry of Education. Photocopy.
- Ministry of National Education of Indonesia. (2007). *Education for all middle-decade assessment: Country profile of Indonesia*. Jakarta: Ministry of Education. Photocopy

- (2010). Status and major challenges of literacy in Indonesia. (Papers distributed the Meeting). Abuja: Ministry of Education. Photocopy.
- Ministry of Education of Singapore. (2008). Education in Singapore. Singapore. Ministry of Education. Photocopy.
- _____. (2010). Nurturing Our Young for the Future: Competencies for the 21st Century. Singapore: Ministry of Education. Photocopy.
- Ministry of Education and Training of Vietnam. (2000). *Education for all assessment: Country Report of Vietnam*. Hanoi: Ministry of Education. Photocopy.
- Murphy. (2003). *Leadership Lessons from Comprehensive School Reform Design*. California: Corwin Press.
- Neeley, Shirley J. (2004). *A Model Comprehensive Developmental Guidance and Counseling Program for Texas Public Schools*. Austin: Texas Education Agency.
- Nelson-Jones, Richard. (1997). *Group Leadership: A Training Approach*. California: Brook/Cole.
- Nolasco, R ;& Arthur, L. (1987). *Conversation*. Hong Kong: Oxford University Press.
- Nonaka, I. (1991, November -December). The Knowledge Creating Company. *Harvard Business Review*. 34(2): 21.
- Ohmae, Keniechi. (1991). Get back to strategy. In *Strategy*, Montgomery, Cynthia A.& Porter, Michael E. pp, 61-74. Boston : Harvard Business School Press..
- Ong Keng Yong. (2011). *ASEAN Community 2015: Beginnings, Opportunities and Challenges*. (Presentation from Looking Towards ASEAN Community 2015). Bangkok: Chulalongkorn University and Siam Intelligence Unit.
- Owens, R.G. (2001). *Organizational Behavior in Education: Instructional Leadership and School Reform*. 7th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Oxford University. (2005). *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. 7th ed. New Delhi: Oxford University Press.
- Pual, Samuel. (1983). *Strategic Management of Development Programmes*. Geneva: International Labour Office.
- Paulston, C. B. (1995). *Teaching English as a Second Language: Techniques and Procedures*. Massachusetts: Cambridge University Press.
- Pearce II, A.; John and Robinson; & B., Richard. (2007). *Formulation, Implementation, and Control of Competitive Strategy*. 9th ed. New York: McGraw-Hill.
- Piaget, Jean. (1960). *The Moral Judgment of The Child*. New York: Collier Book.

- Pitsuwan. (2007). *Opening Remarks by Secretary –General of ASEAN*. (Distributed at The Opening Ceremony at the “ASEAN Awareness Survey” Discussion). Jakarta: The ASEAN Foundation.
- Pitts, Robert A.; & Lel, David. (2000). *Strategic Management : Building and Sustaining Competitive Advantage*. 2nd ed. New York: South-Western College Publishing.
- Porter, Michael E. (1991). *Corporate strategy*. Montgomery, Cynthia A.& Porter, Michael E. pp ,225-255. Boston: Havard Business School Press.
- Prasarn Trairatvorakul. (2012). *Attributes of Quality Global Citizens in the Next Decade*. (Document from the International Conference on General Education “Roles and Experiences in Cultivating Global Citizens). Bangkok: Chulalongkorn University. Photocopy.
- Presidential Task Force for Education. (2008). *The Philippines main education highway: Towards a knowledge-based economy*. Manila: Task Force. Photocopy.
- Revel, J. (1995). *Teaching Techniques for Communicative English*. London: McGraw Hill.
- Robbins, S.P. (2001). *Organizational Management*. 9th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- .Ryan, Sharon Kaye. (1999, April). Freedom to choose: A post-structural study of child-centered pedagogy (Urban Education, Minority Students).” *Dissertation Abstracts*. 59(10): 3731-A.
- Savigon, S. J. (2000). *Communicative Competence Theory and Classroom Practice*. New York: McGraw Hill.
- .Scott, R. (1981). *The Four Skills in Communicative Language Teaching: Speaking Communication in the Classroom*. London: Longman.
- Schuster, Elsie M. (2001). “A Study of the Local School Long Range Planning Process in Archdiocese of Chicago.” *Dissertation Abstracts International*. 48(3): 277-A.
- Scribner, Susan. (2000). *Five Facets of Strategic Management*. Retrieved April 5, 2012, from <http://www.docstoc.com/docs/2704133/Introduction-to-Strategic-Management>.
- Shapiro, L.E. (1997). *How to Raise a Child with a High EQ: A Parents’ Guide to Emotional Intelligence*. New York : Harper Collins Publisher.
- Sharon, Junge K.; Sue, Manglallan; & Juliana, Raskauskas. (2003). “Building Life Skills Through After school Participation in Experimental and Cooperative Learning,” *Child Study Journal*. 33(3): 74-165.
- Shaw, M.E.; & J. M. Wright. (1967). *Scales for the Measurement of Attitudes*. New York: McGraw-Hill.
- Shumin, K. (1997, July-September). Factors to consider: Developing adult EFL students.

Speaking Abilities Forum. 35(3): 8.

Teppen, R.M. (1995). *Nursing leadership and management*. Philadelphia: F.A.Davis.

.Thomson, Arthur A.; & Strickland III, A.J. (2003). *Strategic Management : Concepts and Cases*. 12th ed. Boston: McGraw-Hill.

Thomdike, E.L; & Barnhart, Clarence L (1967). *High School Dictionary*. Chicago: Scott Foresman.

Toffle, Alvin. (1981). *The Third Wave*. London: Pan Books

UNESCO Bangkok. (2007). *Secondary Education Regional Information Base: Vietnam Country Profile*. Bangkok. UNESCO Regional Office. Photocopy.

----- (2009). *Towards Providing Quality Secondary Education: Training and Retraining Quality Teachers in Malaysia*. (Workshop Papers). Bangkok. UNESCO Regional Office. Photocopy.

UNICEF. (2001). "What is the Life Skills Approach ?," *Explore Ideas Articles, Opinions, and Research about Teaching and Learning*. Retrieved July 17, 2012, from <http://www.unicef.org/teachers/teacher/lifeskill/htm>.

Underhill, N. (2000). *Testing Spoken Language*. New York: Cambridge University Press.

Ur, P. (1998). *A Course in Language Teaching*. Massachusetts: Cambridge University Press.

Uriarte, Filemon A. (2008). *Promoting ASEAN among the Youth*. Jakarta: ASEAN Foundation. Photocopy.

Vincent, Elizabert. (1985). *Human Psychological Personality*. London: Anderson Wesley.

Vroom, V.H. (1964). *Work and Motivation*. New York: John Wiley & Sons..

Webster. (1977). *Dictionary Encyclopedia*. New York: Prentice Hall.

Wheelen, Thomas L; & Hunger, David J. (2008). *Strategic Management and Business Policy*. 11th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Wiggins, Jerry S. (1971). *The Psychology of Personality*. London: Adderson-Wesley.

Whitaker. (2004, January / February). *Instructional Leadership and Principal Visibility*. Retrieved May 1, 2012, from <http://www.bic.moe.go.th>.

Woodcock. (1989). *Team Development Manual* Ohio: Thomson south-western.

World Health Organization. (1994). *Life Skills Education for Children an Adolescents in school*. Geneva: World Health Organization. Photocopy.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือ

**ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก**

1. ผศ. ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ นักวิชาการศึกษา ชำนาญการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ
3. ดร.บุญจันทร์ สีสันต์ อาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
4. ดร.คัมภีร์ ธีราวิทย์ อาจารย์มหาวิทยาลัยสยาม
5. นางยุวดี ภูริโกไคย ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ต่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ

**ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ของ
แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและเป็นไปได้
ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์**

1. ผศ. ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. ดร.รังสรรค์ วิบูลอุปถัมภ์ ผู้เชี่ยวชาญ UNICEF
3. ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ นักวิชาการศึกษา ชำนาญการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ
4. นางยุวดี ภูริโกไคย ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ต่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ
5. ดร.บุษวรรณี แสนปลื้ม กศ.ด. (การทดสอบและวัดผลการศึกษา)

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ
ในการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม
และตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้
ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

การสัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียน จำนวน 5 คน

1.ดร.สมบัติ สุวรรณพิทักษ์	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ฝ่ายต่างประเทศ)
2.ดร. กมล รอดคล้าย	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ดร.นันทนา คชเสนี	ผู้อำนวยการบริหาร เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN)
4.ดร.ดิเรก พรสีมา	กรรมการพัฒนาระบบประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5.ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก	ที่ปรึกษาด้านกระบวนการเรียนรู้ สพฐ.

ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัด สพม 1 และ สพม 2 จำนวน 10 คน

1. ดร.บุญธรรม พิมพากรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิต มัชฌม
2. นายวันชัย ทองเกิด	ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์
3 .ดร.สุปราณี ไกรวัตนุสรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
4 .ดร.สำรวย ไชยยศ	ผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมคงคา
5. นางวรรณิ บุญประเสริฐ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวชิรธรรมสาธิต
6 .นายชาญศักดิ์ คันทร	ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมวัดธาตุทอง
7. นายอนันต์ ทรัพย์วาริ	ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีอยุธยาในพระบรม ราชูปถัมภ์
8.นายไชยา กัญญาพันธ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชาธิวาส
9.นายสนั่น ชนนทวาริ	ผู้อำนวยการโรงเรียนอิสลามวิทยาลัย
10. ดร.รงชาติ วงษ์สวรรค์	ผู้อำนวยการโรงเรียนหอวัง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Dicussion)

1. ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก	ที่ปรึกษาด้านกระบวนการเรียนการสอน สพฐ.
2. ดร.จรรุวรรณ พลอยดวงรัตน์	อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ดร.นิตย์ โรจน์รัตนวาณิชย์	ผู้อำนวยการสำนักงานศึกษาธิการภาค 5
4. ดร.ประสิทธิ์ เขียวศรี	ผู้อำนวยการสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาผู้บริหารการศึกษา
5. ดร.บุญจันทร์ สีสันต์	อาจารย์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
6. ดร.สุปราณี ไกรวัตนุสรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
7. ดร.นิพนธ์ เสือก้อน	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรส
8. ดร. สำรวย ไชยยศ	ผู้อำนวยการโรงเรียนปทุมคงคา
9. ดร.สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์	นักวิชาการศึกษา ชำนาญการพิเศษ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ

รายชื่อสถานศึกษาที่ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้
ของกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

- 1.โรงเรียนเทพศิรินทร์
- 2.โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย
- 3.โรงเรียนเบญจมราชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
- 4.โรงเรียนมักกะสันพิทยา
- 5.โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์
- 6.โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร
- 7.โรงเรียนโยธินบูรณะ
- 8.โรงเรียนราชันนทาจารย์ สามเสนวิทยาลัย 2
- 9.โรงเรียนราชวินิต มัธยม
- 10.โรงเรียนเตรียมอุดมพัฒนาการ
- 11.โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ
- 12.โรงเรียนวัดบวรนิเวศ
- 13.โรงเรียนวัดราชาธิวาส
- 14.โรงเรียนวัดราชบพิธ
- 15.โรงเรียนวัดสระเกศ
- 16.โรงเรียนวัดสังเวช
- 17.โรงเรียนศิลาจารพิพัฒน์
- 18.โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์
- 19.โรงเรียนสตรีวิทยา
- 20.โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
- 21.โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
- 22.โรงเรียนสายปัญญา ในพระบรมราชินูปถัมภ์
- 23.โรงเรียนโยธินบูรณะ 2 (สุวรรณสุทธาราม)
- 24.โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย
- 25.โรงเรียนทวีธาภิเศก
- 26.โรงเรียนชินโนรสวิทยาลัย
- 27.โรงเรียนฤทธิณรงค์รอน
- 28.โรงเรียนสวนอนันต์
- 29.โรงเรียนอุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
- 30.โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม
- 31.โรงเรียนบวรมงคล
- 32.โรงเรียนสตรีวัดระฆัง
- 33.โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม

35. โรงเรียนมัธยมวัดนายโรง
36. โรงเรียนศึกษานารี
37. โรงเรียนธนบุรีวรเทพีพลารักษ์
38. โรงเรียนวัดอินทาราม
39. โรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง
40. โรงเรียนโพธิสารพิทยากร
41. โรงเรียนมหารพาราม
42. โรงเรียนที่ปังกวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์
43. โรงเรียนที่ปังกวิทยาพัฒนา (วัดน้อยใน) ในพระราชูปถัมภ์
44. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางขุนเทียน
45. โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์
46. โรงเรียนทวีธาภิเศก 2
47. โรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม
48. โรงเรียนสวนกุหลาบธนบุรี
49. โรงเรียนบางปะกอกพิทยาคม
50. โรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยวิทยา
51. โรงเรียนแจรงร้อนวิทยา
52. โรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม
53. โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง
54. โรงเรียนเตรียมอุดมอ่อนมเกล้า
55. โรงเรียนเทพลีลา
56. โรงเรียนดอนเมืองจตุรจินดา
57. โรงเรียนฤทธิวรณาลัย 2
58. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
59. โรงเรียนยานนาเวศพิทยาคม
60. โรงเรียนวชิรธรรมสาริต
61. โรงเรียนหอวัง
62. โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์
63. โรงเรียนสีกัน (วัฒนานคร์อุปถัมภ์)
64. โรงเรียนสตรีวิทยา 2
65. โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
66. โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม
67. โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย
68. โรงเรียนกุนนทีรุทธารามพิทยาคม

- 69. โรงเรียนนนทรีวิทยา
- 70. โรงเรียนบางกะปิ
- 71. โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
- 72. โรงเรียนราชดำริ

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก
ของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา

เรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
โดยนางสาวสมใจ อีรทิว นิสิตปริญญาเอก
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไปนี้นำมาใช้เป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์ และด้านอาเซียนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองที่พึงประสงค์และข้อเสนอแนะกลยุทธ์ (วิธี) การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตอนที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

1. ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนให้ประสบความสำเร็จ ท่านคิดว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้านใดบ้าง
2. ตามความคิดเห็นของท่านในข้อ 1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้านใดเด่นที่สุด และด้านใดที่ยังต้องปรับปรุง เพราะเหตุใด

ตอนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์ (วิธี) การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

1. ตามความคิดเห็นของท่านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาด้านใดที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
2. ตามความคิดเห็นของท่านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาด้านใดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
3. ท่านคิดว่าภาคส่วนใดหรือใครบ้างที่ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และควรดำเนินการด้วยวิธีใดบ้าง
4. กระทรวงศึกษาธิการ/สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนอย่างไรบ้าง

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

ชุดที่ 2

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา

เรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
โดยนางสาวสมใจ ธีรทิว นิสิตปริญญาเอก
สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไปนี้เป็นผู้วิจัยใช้เป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม.2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ ข้อเสนอแนะกลยุทธ์(วิธี) การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ตอนที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

- 1.ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนให้ประสบความสำเร็จ ท่านคิดว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้านใดบ้าง
2. ตามความคิดเห็นของท่านในข้อ 1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้านใดเด่นที่สุด และด้านใดที่ยังต้องปรับปรุง เพราะเหตุใด

ตอนที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับการสร้างกลยุทธ์ (วิธี) การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

- 1.ตามความคิดเห็นของท่านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาด้านใดที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
- 2.ตามความคิดเห็นของท่านสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาด้านใดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
- 3.ท่านคิดว่าภาคส่วนใดหรือใครบ้างที่ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ และควรดำเนินการด้วยวิธีใดบ้าง
- 4.กระทรวงศึกษาธิการ/สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนอย่างไรบ้าง

ตอนที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

- 1.สถานศึกษาของท่านจัดทำโครงการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนอะไรบ้าง และผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมกับโครงการนี้อย่างไร
- 2.สถานศึกษาของท่านใช้วิธีใดในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ใน ด้านที่ท่านคิดว่าสำคัญให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด
- 3.สถานศึกษาของท่านใช้กลยุทธ์ใด(วิธีใด)ในการแก้ไขคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึง ประสงค์ของผู้เรียนที่ยังเป็นปัญหาอยู่

ขอขอบพระคุณอย่างสูง

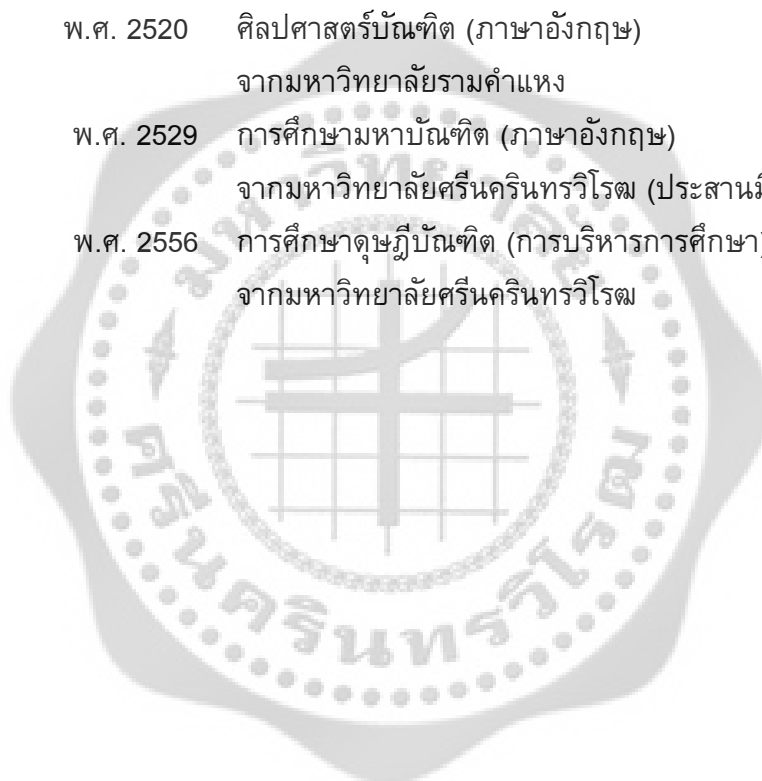
ภาคผนวก ง
กลยุทธ์การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาวสมใจ ธีรทิว
 สถานที่เกิด จังหวัดชลบุรี
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 128/148 บางขุนนนท์ 16 เขตบางกอกน้อย
 กทม. 10700
 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน นักวิเทศสัมพันธ์ ชำนาญการพิเศษ
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ
 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
 กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2520 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
 จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
 พ.ศ. 2529 การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)
 พ.ศ. 2556 การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตารางแสดงประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และตัวชี้วัด

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 1 การศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
1.1 สถานศึกษามีความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนานักเรียนของประเทศสมาชิกอาเซียน	1.1.1 เร่งรัดการศึกษาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สมาชิกอาเซียนต้องการปลูกฝังแก่นักเรียนผ่านหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1.1.2 ศึกษาความสอดคล้องของคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์กับสภาพปัจจุบันของการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	- รู้คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ ที่ผ่านการยืนยันของผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลยุทธ์และอาเซียน และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สพม. 1 และ สพม. 2 ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ รวมทั้งหมด 15 คน
1.2 สถานศึกษาทราบดีศักยภาพของตนเองในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	1.2.1 เร่งรัดการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ด้วยการยกระดับคุณลักษณะที่มีผลสัมฤทธิ์ที่ยังต่ำกว่าเป้าหมายควบคู่กับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใหม่ 1.2.2 เร่งเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการวางแผนศักยภาพของสถานศึกษาในด้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	- มีตารางวิเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่ได้ดำเนินการแล้ว/ยังไม่ได้ดำเนินการ พร้อมผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการ - มีแผนการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
1.3 มีแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ	1.3.1 แสวงหาแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์โดยประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนา ที่ประสบความสำเร็จ ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ 1.3.2 ส่งเสริมการนำแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติด้วยการกำหนดโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	- มีแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์บนพื้นฐานทฤษฎีการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเพียเจต์ โคลท์ เบอร์ก แครชโวลและคณะ นีลเลย์ และบลูม และผลการวิจัย พร้อม คำนิยาม ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินผลตัวบ่งชี้
1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการผลักดันโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด	1.4.1 ปรณรงคืให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ 1.4.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด	- มีรายงานการประชุมระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองที่พึงประสงค์และรณรงคืให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม - ร้อยละ 70 ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความพร้อมในการผลักดันโครงการและกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 2 การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในประเทศและระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
2.1 มีเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่างๆทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	2.1.1 ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 2.1.2 สนับสนุนความร่วมมือและการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งกิจกรรมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและกิจกรรมจริง	- ร้อยละ 30 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเป็นเลิศในสาขาวิชาต่างๆ ในสพม1 และสพม2 และร้อยละ 10 ของสถานศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียนที่สมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ - มีการจัดกิจกรรมทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนนักเรียนและครูของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกทั้งในประเทศและระหว่างสมาชิกอาเซียน ปีละ 2 ครั้ง
2.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกเครือข่ายมีความพึงพอใจและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	2.2.1 สสำรวจระดับความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างสมาชิกเครือข่ายผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง 2.2.2 ประเมินผลเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง	- ผลการสำรวจความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกทั้งในประเทศและในอาเซียน ร้อยละ 70 อยู่ในระดับมาก - การประเมินผลโครงการเครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อยู่ที่ระดับน่าพึงพอใจมาก

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
2.3 มีเว็บไซต์เครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอาเซียนเพื่อเป็นช่องทางการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์	2.3.1 สนับสนุนการพัฒนาเว็บไซต์เครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอาเซียนให้มีศักยภาพเพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนความร่วมมือด้านการศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ 2.3.2 เร่งรัดการกำหนดกรอบความรู้และประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จที่จะแลกเปลี่ยนและเผยแพร่บนเว็บไซต์	- มีเว็บไซต์เครือข่ายความร่วมมือด้านการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอาเซียนผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ - มีกรอบโครงการและกิจกรรมทางการศึกษาที่สมาชิกสนใจ
2.4 ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	2.4.1 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง 2.4.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วยการแต่งตั้งทีมผู้แทนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่รับผิดชอบ	- ร้อยละ 50 ของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร - มีทีมผู้แทนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสมาชิกประกอบด้วยครูและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านสาขาวิชาต่างๆ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญของประชาคมอาเซียนและสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
3.1ครูและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของประชาคมอาเซียนและมีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	3.1.1 เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีการที่หลากหลาย 3.1.2ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในจัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการและกิจกรรม เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	-ร้อยละ 50 ของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ -มีแผนปฏิบัติการการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
3.2ครูและบุคลากรทางการศึกษาพึงพอใจและพร้อมร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ให้ประสบความสำเร็จ	3.2.1 สํารวจระดับความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ 3.2.2 สํารวจความพร้อมของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการผลักดันโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้ประสบความสำเร็จ 3.2.3เสริมสร้างแรงจูงใจด้วยการมอบรางวัลเชิดชูเกียรติแก่ครูที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	-ร้อยละ 70 ของครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพึงพอใจต่อโครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก -ร้อยละ 70 ของครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพร้อมในการร่วมผลักดันโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับอาเซียนไปสู่ความสำเร็จ -ร้อยละ 10 ของครูที่ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
3.3ทราบองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องพัฒนาให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาและมีเครือข่ายสถาบันทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการให้ความรู้/ฝึกอบรม	3.3.1 เร่งรัดวิเคราะห์องค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3.3.2ประสานความร่วมมือกับสถาบันทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ/เป็นเลิศในสาขาที่ต้องการเพื่อจัดหลักสูตรพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา	-มีองค์ความรู้และทักษะที่ครอบคลุมสอดคล้องและทันสมัยที่จำเป็นต้องพัฒนาแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา -มีรายชื่อสถาบันทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ/เป็นเลิศในการจัดการฝึกอบรมหรือพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
3.4 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานได้จัดเตรียมงบประมาณสนับสนุนการในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	3.4.1 แสวงหาความร่วมมือและงบประมาณสนับสนุนการจัดทำโครงการและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมระดมทุนในรูปแบบต่างๆ	-มีงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้เพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
4.1 ภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพทั้งภาครัฐและเอกชนสนับสนุนด้านความรู้และงบประมาณแก่สถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์	4.1.1 หนุนแรงจูงใจภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ 4.1.2 ส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โครงการและกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน และสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและงบประมาณ	- ร้อยละ 50 ของภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพทั้งภาครัฐและเอกชนที่พร้อมสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์และเข้าร่วมกำหนดนโยบาย โครงการและ กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
4.2 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานพึงพอใจการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในรูปวิชาการและงบประมาณเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.2.1 สำรวจความต้องการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการขอรับความสนับสนุนทางวิชาการและงบประมาณเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน 4.2.2 พิจารณาความสอดคล้องระหว่างความต้องการของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในการขอรับความร่วมมือทั้งด้านวิชาการกับงบประมาณและความสามารถในการสนับสนุนของเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน	- ร้อยละ 50 ของสถานศึกษามีความพึงพอใจการสนับสนุนของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับมาก

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
4.3 มีบันทึกความเข้าใจ(MOU)ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพที่ภาครัฐและเอกชนที่สนใจจะให้การสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์	4.3.1 ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นรูปธรรมด้วยการลงนามในบันทึกความเข้าใจ(MOU) ว่าด้วยความร่วมมือร่วมมื่อด้านการศึกษาระหว่าง	- ภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพร้อยละ 50 จากบัญชีรายชื่อที่ได้จัดเตรียมไว้ร่วมลงในบันทึกความเข้าใจ (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือกับสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
4.4 สถานศึกษามีข้อมูลและบัญชีรายชื่อภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพสอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์และพร้อมให้การสนับสนุน	4.4.1 เร่งรัดการจัดทำบัญชีรายชื่อและข้อมูลศักยภาพทั้งในด้านความรู้และความพร้อมในการสนับสนุนด้านงบประมาณของภาคีเครือข่ายที่ภาครัฐและเอกชน 4.4.2 ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณ	- มีบัญชีรายชื่อและข้อมูลศักยภาพของเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในด้านความรู้และงบประมาณและพร้อมให้การสนับสนุน

ประเด็นกลยุทธ์ที่ 5 การเสริมสร้างบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
5.1 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนและ คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึง ประสงค์	5.1.1 ส่งเสริมให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เรื่องอาเซียนที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมือง อาเซียนที่พึงประสงค์ โดยศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องแล้วเร่ง พัฒนา 5.1.2 เพิ่มบทบาทของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในฐานะศูนย์กลาง การเรียนรู้เรื่องอาเซียนด้วยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียนที่ สื่อสารโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ	- ร้อยละ 70 ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนที่มีองค์ความรู้ บรรยากาศและสภาพแวดล้อมตามองค์ประกอบ กำหนด - สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ อาเซียนโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นสื่อ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง
5.2 นักเรียนมีความตระหนักว่าตน เป็นพลเมืองอาเซียน	5.2.1 เสริมสร้างความตระหนักถึงความเป็นพลเมืองอาเซียนแก่ผู้เรี ด้วยการ บูรณาการกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ประสงค์ในทุกสาระวิชาอย่างเป็นระบบ 5.2.2 หนุนแรงค้ให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา แสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองอาเซียน และปลูกฝัง ผู้เรียนว่าตนเองเป็นพลเมืองอาเซียนอย่างต่อเนื่อง	- ร้อยละ 70 ของผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าเป็น พลเมืองอาเซียนอยู่ในระดับมาก - ร้อยละ 70 ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ บุคลากรทางการศึกษาประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ของการเป็นพลเมืองอาเซียน
5.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ บุคลากรทางการศึกษา และภาคี เครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดแผนการพัฒนา บรรยากาศของสถานศึกษาให้เป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน	5.3.1 ระดมความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ บุคลากรทางการศึกษา และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดทำแผนการพัฒนาสถานศึกษาชั้นพื้นฐานให้เป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้เรื่องอาเซียน เพื่อการยอมรับและรู้สึกผูกพัน 5.3.2 ส่งเสริมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในผลักดันให้สถานศึกษา เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน	- มีแผนการพัฒนาสถานศึกษาชั้นพื้นฐานให้เป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

เป้าประสงค์	กลยุทธ์	ตัวชี้วัด
5.4 สถานศึกษามีทรัพยากรและงบประมาณในการสร้างบรรยากาศเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน	5.4.1 ระดมทรัพยากร ทั้งด้านคน วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ จากสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสร้างบรรยากาศการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียนในสถานศึกษา	-สถานศึกษามีทรัพยากรเพียงพอสำหรับการสร้างบรรยากาศเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องอาเซียน

ภาคผนวก จ

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ พร้อมตัวชี้วัด

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์
นิยาม ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินคุณภาพตัวชี้วัด

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
กลุ่มที่ 1 ความรู้ หมายถึงการแสดงออกของสมรรถภาพของสมรรถด้านความจำ หรือความระลึกได้ในข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับ และรวบรวมสะสมไว้บอกกล่าว หรือประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ แบ่งออกเป็นความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และความรู้เกี่ยวกับการแนวคิดและโครงสร้าง		
1.1 ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน	ความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเพื่อนบ้าน หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการรับรู้ ผูกพัน และการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบเกี่ยวกับอาเซียนและประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ หรือการได้รับประสบการณ์จากสถานศึกษาและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเกี่ยวกับ สามเสาของประชาคมอาเซียนดังนี้ 1. ความรู้เกี่ยวกับประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนและความรู้ที่เกี่ยวข้องคือจุดกำเนิดอาเซียน กฎบัตรอาเซียน ปฏิญญาอาเซียนที่สำคัญ ระเบียบการปกครองของประเทศสมาชิกอาเซียนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียนและสมาชิกอาเซียน 2. ความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้องคือสินค้าและสกุลเงินของสมาชิกอาเซียน ระบบเศรษฐกิจของอาเซียน และการเปิดเสรีอาเซียน การค้าบริการด้านการศึกษา และข้อตกลงทางการค้าของอาเซียน	1. มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนซึ่งครอบคลุมถึงจุดกำเนิดอาเซียน กฎบัตรอาเซียน ปฏิญญาอาเซียนที่สำคัญ ระเบียบการปกครองของประเทศสมาชิกอาเซียน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียนและสมาชิกอาเซียน 2. มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งครอบคลุมถึงสินค้าและสกุลเงินของสมาชิกอาเซียน ระบบเศรษฐกิจของอาเซียน และการเปิดเสรีอาเซียน การค้าบริการด้านการศึกษา และข้อตกลงทางการค้าของอาเซียน 3. มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และความรู้ที่ครอบคลุมถึงระบบการศึกษาของสมาชิกอาเซียน ชาติพันธุ์/ภาษา/การแต่งกาย/สภาพทางภูมิศาสตร์ของสมาชิกอาเซียน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (ด้านดี) บุคคลสำคัญในอาเซียน

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
	3.ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และความรู้ที่เกี่ยวข้องคือระบบการศึกษาของสมาชิกอาเซียน ชาติพันธุ์/ภาษา/การแต่งกาย/สภาพทางภูมิศาสตร์ของสมาชิกอาเซียน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (ด้านดี) บุคคลสำคัญในอาเซียน ความหลากหลายทางศาสนา ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี	ความหลากหลายทางศาสนา ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองและความมั่นคงอาเซียนซึ่งครอบคลุมถึงจุดกำเนิดอาเซียน กฎบัตรอาเซียน ปฏิญญาอาเซียนที่สำคัญ ระบอบการปกครองของประเทศสมาชิกอาเซียนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอาเซียนและสมาชิกอาเซียน 2. ร้อยละของผู้เรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งครอบคลุมถึงสินค้าและสกุลเงินของสมาชิกอาเซียน ระบบเศรษฐกิจของอาเซียน และการเปิดเสรีอาเซียน การค้าบริการด้านการศึกษา และข้อตกลงทางการค้าของอาเซียน 3. ร้อยละของผู้เรียนที่มีความรู้เกี่ยวกับประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งครอบคลุมครอบคลุมถึงระบบการศึกษาของสมาชิกอาเซียน ชาติพันธุ์/ภาษา/การแต่งกาย/สภาพทางภูมิศาสตร์ของสมาชิกอาเซียน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (ด้านดี) บุคคลสำคัญในอาเซียน ความหลากหลายทางศาสนา และความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
1.2 การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้ มาตรฐานสากล	การมีความรู้ทางวิชาการที่ได้มาตรฐานสากลหมายถึงการมีความรู้ความสามารถทางวิชาการโดยมีผลสัมฤทธิ์ในระดับดี มีความสามารถ ความถนัดเฉพาะทางที่โดดเด่น มีผลการเรียนเป็นที่ยอมรับ สามารถถ่ายโอนกับสถานศึกษาระดับต่างๆ ของนานาชาติได้ มีความสามารถในการเรียนรู้ รู้จักแหล่งและวิธีแสวงหาความรู้ มีทักษะด้านข้อมูลที่จะทำให้สามารถวิเคราะห์ ประเมิน สังเคราะห์ และใช้ข้อมูล สารสนเทศ สามารถใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านการประเมินระดับชาติอยู่ในอยู่ในระดับดี 2. ผู้เรียนเรียนที่มีความสามารถเฉพาะทาง เป็นที่ประจักษ์สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ 3. ผู้เรียนที่สามารถเข้าต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในและต่างประเทศ 4. อัตราการเพิ่มของรางวัลที่ได้รับจากการแข่งขันทางวิชาการ/วิชาชีพระดับชาติ เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านการประเมินระดับชาติอยู่ในอยู่ในระดับดี เป็นที่ยอมรับจากสถาบันนานาชาติ 2. ร้อยละของผู้เรียนที่มีความสามารถเฉพาะทางเป็นที่ประจักษ์สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ 3. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถเข้าต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งในและต่างประเทศ 4. ร้อยละของอัตราการเพิ่มของรางวัลที่ได้รับจากการแข่งขันทางวิชาการ/วิชาชีพระดับชาติ

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
กลุ่มที่ 2 ทักษะ หมายถึงความชำนาญ หรือความสามารถในการปฏิบัติงานนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ ผึกฝน ประสบการณ์ และพรสวรรค์ ทักษะเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กร เช่นครูต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ ขณะที่ผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหารเป็นต้น		
2.1 ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหมายถึงการที่ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสื่อสารได้ตามสถานการณ์จริงได้แก่ ความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษา (Grammatical Competency) ความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competency) ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องกาลเทศะ (Sociolinguistic Competency) และความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competency)	1.ผู้เรียน มีความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษา (Grammatical Competency) 2.ผู้เรียนมีความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competency) 3. ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องกาลเทศะ (Sociolinguistic Competency) 4. ผู้เรียนมีความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competency) เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียน มีความสามารถด้านกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษา (Grammatical Competency) 2. ร้อยละของผู้เรียนมีความสามารถด้านความสัมพันธ์ของข้อความ (Discourse Competency) 3. ร้อยละของผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องกาลเทศะ (Sociolinguistic Competency) 4. ร้อยละของผู้เรียนมีความสามารถด้านกลวิธีในการสื่อสาร (Strategic Competency)

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
2.2 การทำงานเป็นทีม	การทำงานเป็นทีม หมายถึงการที่กลุ่มบุคคลมาร่วมกันทำงานโดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มและมีการประสานงานกัน โดยมุ่งตั้งศักยภาพที่มีจากบุคคลแต่ละคนภายในกลุ่มออกมาช่วยกันเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จ	1. นักเรียนที่ทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายร่วมกัน 2. นักเรียนมีการประสานงานและช่วยกันแสดงความคิดเห็นในการทำงาน 3. การทำงานของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของนักเรียนที่ทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายร่วมกัน 2. ร้อยละของนักเรียนที่ประสานงานและช่วยกันแสดงความคิดเห็นในการทำงาน 3. ร้อยละของงานของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จ
2.3 ทักษะแห่งศตวรรษที่21	หมายถึงทักษะที่เตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งในด้านความคิด การเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหา และให้ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้งการเรียนและการทำงานทำไปตลอดชีวิต	

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
2.3.1.1 ความตระหนักรู้ในตนเอง	ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) หมายถึง ความสามารถในการค้นหาและเข้าใจจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง อะไรที่ตนเองปรารถนาและไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างจากบุคคลอื่น ทั้งในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สีผิว สุขภาพ ฯลฯ	1. ผู้เรียนสามารถค้นหาและเข้าใจจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง 2. ผู้เรียนรู้ถึงสิ่งตนเองต้องการและไม่ต้องการ 3. ผู้เรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของตนและเพื่อนในด้านต่างๆ เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของนักเรียนสามารถค้นหาและเข้าใจจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง 2. ร้อยละของนักเรียนรู้ถึงสิ่งตนเองต้องการและไม่ต้องการ 3. ร้อยละของนักเรียนรู้ถึงความเหมือนและความแตกต่างของตนและเพื่อนในด้านต่างๆ
2.3.1.2 ทักษะการตัดสินใจและแก้ปัญหา	ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาหมายถึงความสามารถในการรับรู้ปัญหาโดยรู้สาเหตุของปัญหา นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์จนเกิดความรู้ความเข้าใจที่จะหาทางเลือกที่เหมาะสม ทำให้ตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาจนถึงขั้นแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม	1. ผู้เรียนหาสาเหตุของปัญหาได้ 2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ต้นเหตุของปัญหาเพื่อสร้างความรู้ที่ใช้เลือกทางเลือกที่เหมาะสม 3. นักเรียนแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
		เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่หาสาเหตุของปัญหาได้ 2. ร้อยละของผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ต้นเหตุของปัญหาเพื่อสร้างความรู้ที่ใช้เลือกทางเลือกที่ เหมาะสมได้ 3. ร้อยละของผู้เรียนแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้อย่าง ถูกต้องและเหมาะสม
2.3.1.3 ทักษะการวางแผนและการ จัดการ	ทักษะการวางแผนและการจัดการ หมายถึงความสามารถในการ กำหนดเป้าหมาย วางแผน บริหารและจัดการเกี่ยวกับการเรียน การงานและอาชีพอย่างเป็นระบบเหมาะสมกับตนเองและ สภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร เวลา และเงิน ตลอดจนสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและมีรายได้ ระหว่างเรียน	1. ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน บริหาร จัดการเกี่ยวกับการเรียนอย่างเหมาะสมกับตนเอง 2. ผู้เรียนสามารถใช้เงิน เวลา และทรัพยากรอย่าง คุ้มค่า 3. ผู้เรียนสามารถสร้างอาชีพและมีรายได้ระหว่างเรียน เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน บริหารจัดการเกี่ยวกับการเรียนอย่างเหมาะสม 2. ร้อยละของผู้เรียนสามารถใช้เงิน เวลา และทรัพยากร อย่างคุ้มค่า 3. ร้อยละของผู้เรียนสามารถสร้างอาชีพและมีรายได้ ระหว่างเรียน

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
2.3.1.4 ทักษะความรับผิดชอบต่อสังคม	หมายถึง ความรู้สึกว่าตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อในความเจริญหรือเสื่อมของสังคม	1. ผู้เรียนที่รู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม 2. ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมรับใช้ชุมชน และอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่รู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม 2. ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมรับใช้ชุมชน และอนุรักษ์สภาพแวดล้อม
2.3.2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4Cs)	หมายถึง ทักษะที่เตรียมความพร้อมของนักเรียนสำหรับชีวิตและสภาพแวดล้อมที่สลับซับซ้อนของศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ และทักษะความร่วมมือ	
2.3.2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์	ทักษะการคิดวิเคราะห์วิจารณ์(Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหา เหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยี และประเมินปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมเช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่ออิทธิพลจากสื่อ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต	เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสาร สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ 2. ร้อยละของผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับมนุษย์ ธรรมชาติ เทคโนโลยีได้ 3. ร้อยละของผู้เรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของตนเองและเพื่อนได้

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
2.3.2.2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์	หมายถึงความสามารถในการคิดอย่างกว้างขวางโดยไม่ยึดติดกรอบหรือสิ่งที่เป็นความเคยชิน เป็นความคิดที่แปลกใหม่ที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่ช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การค้นหาทางเลือกต่างๆ และผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยให้บุคคลสามารถนำประสบการณ์ที่ผ่านมาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	1. ผู้เรียนที่สามารถคิดอย่างกว้างขวางจนเกิดองค์ความรู้ที่ช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา 2. ผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมมาสร้างเป็นความรู้ใหม่ตามความคิดของตนเองได้อย่างมีหลักเกณฑ์ 3. ผู้เรียนสามารถใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถคิดอย่างกว้างขวางจนเกิดองค์ความรู้ที่ช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา 2. ร้อยละของผู้เรียนสามารถนำความรู้เดิมมาสร้างเป็นความรู้ใหม่ตามความคิดของตนเองได้อย่างมีหลักเกณฑ์ 3. ร้อยละของผู้เรียนสามารถใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมาช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
2.3.2.3 ทักษะการสื่อสารและสร้าง ความสัมพันธ์	หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษา ทำทาง สัญลักษณ์และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม โดย คำนึงถึงความรู้สึก ความต้องการของตนเองและผู้อื่น ช่วยให้ เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือและ สัมพันธภาพที่ ดี ป้องกันการทะเลาะเบาะแว้ง ลดการขัดแย้งและการใช้ความ รุนแรงในการแก้ปัญหา	1. ผู้เรียนสามารถสื่อสารด้วยภาษา ทำทาง สัญลักษณ์ และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม 2. ผู้เรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับครูและเพื่อน ด้วยการใช้ภาษา ทำทาง สัญลักษณ์ และเทคโนโลยี อย่างเหมาะสม 3. ผู้เรียนที่ไม่ขัดแย้งหรือไม่ใช้ความรุนแรงในการ แก้ปัญหากับเพื่อน เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่สามารถสื่อสารด้วยภาษา ทำทาง สัญลักษณ์และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม 2. ร้อยละของผู้เรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับครู และเพื่อนด้วยการใช้ภาษา ทำทาง สัญลักษณ์ และ เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม 3. ร้อยละของผู้เรียนที่ไม่ขัดแย้งกับเพื่อนหรือไม่ใช้ ความรุนแรงในการแก้ปัญหากับเพื่อน

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
2.3.2.4 ทักษะความร่วมมือ	หมายถึงความสามารถในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่รับฟัง และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เคารพกฎกติกาของกลุ่ม มีการประสานงานอย่างเป็นระบบและรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยให้สามารถดึงจุดเด่นศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพพัฒนาความสามารถเพื่ออาหาร ใจกว้าง รู้สึกมีส่วนร่วม	1. ผู้เรียนที่ทำงานร่วมกับเพื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ผู้เรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ รับฟังความคิดเห็น เคารพกติกาของกลุ่ม และร่วมรับผิดชอบงานของกลุ่ม 3. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่ทำงานร่วมกับเพื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ร้อยละของผู้เรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ รับฟังความคิดเห็น เคารพกติกาของกลุ่ม และร่วมรับผิดชอบงานของกลุ่ม 3. ร้อยละของผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง
2.3.3 ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	หมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้แก่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบค้น รวบรวมองค์ความรู้และข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และเพื่อประมวลผลและการคำนวณในระดับต่างๆได้	1. ผู้เรียนสามารถให้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบรวบรวมองค์ความรู้และข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ 2. ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหา 3. ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการประมวลผลและการคำนวณในระดับต่างๆ

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
		เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนสามารถให้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสืบค้น รวบรวมองค์ความรู้และข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ 2. ร้อยละของผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแก้ปัญหา 3. ร้อยละของผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการประมวลผลและการคำนวณในระดับต่างๆ

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
กลุ่มที่ 3 เจตคติ (Attitude) หมายถึงความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนพร้อมจะแสดงการกระทำออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรม แต่เป็นตัวการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมได้		
3.1 การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดี	การมีสุขภาพกายและสุขภาพใจดีหมายถึงการมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ การมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพร่างกายตามเกณฑ์ ไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะความเสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และมีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อเพื่อน ครูและผู้อื่น	1. ผู้เรียนมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ 2. ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพร่างกายตามเกณฑ์ 3. ผู้เรียนไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ 4. ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น 5. ผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ 2. ร้อยละของผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพร่างกายตามเกณฑ์ 3. ร้อยละผู้เรียนไม่เสพสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และ ปัญหาทางเพศ

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
		4. ร้อยละของผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก อย่างเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น 5. ร้อยละของผู้เรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น
3.2 การมีคุณธรรมและจริยธรรม	หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำ จนเคยชิน มีความสอดคล้องกับมาตรฐานของสังคม ทำให้สังคมมี ความสุข ประกอบด้วยควมมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความ กตัญญูกตเวที ความเมตตากรุณา ความประหยัด	
3.2.1 ความมีวินัย	ความมีวินัยหมายถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆที่ โรงเรียนหรือสังคมกำหนดขึ้นให้นักเรียนหรือบุคคลใดได้ปฏิบัติ เพื่อความสงบสุขและเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนและ สังคม	1. ผู้เรียนแต่งกายไปโรงเรียนด้วยเครื่องแบบ นักเรียนอย่างเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบของ โรงเรียน 2. ผู้เรียนเข้าแถวเวลาซื้อสิ่งของต่างๆ 3. นักเรียนใส่หมวกกันน็อคขณะขับจักรยานยนต์ และปฏิบัติตามกฎจราจร 4. ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน 5. ผู้เรียนทิ้งขยะลงในถังขยะจัดไว้ 6. ผู้เรียนทำหน้าที่พลเมืองดี โดยแจ้งความต่อ เจ้าหน้าที่เมื่อเห็นการกระทำผิดกฎหมาย หรือ ระเบียบวินัย

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
		เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนแต่งกายไปโรงเรียนด้วยเครื่องแบบนักเรียนอย่างเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน 2. ร้อยละของผู้เรียนเข้าแถวเวลาซื้อสิ่งของต่างๆ 3. นักเรียนใส่หมวกกันน็อคขณะขับจักรยานยนต์ และปฏิบัติตามกฎจราจร 4. ร้อยละของผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน 5. ร้อยละของผู้เรียนทิ้งขยะลงในถังขยะจัดไว้ 6. ร้อยละของผู้เรียนทำหน้าที่พลเมืองดี โดยแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่เมื่อเห็นการกระทำผิดกฎหมายหรือระเบียบวินัย

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
3.2.2 ความซื่อสัตย์	หมายถึงการแสดงออกในลักษณะของการปฏิบัติที่ตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่โก่งทรวงยศผู้อื่น รักษาคำพูดแต่ความเป็นจริง ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	1. ผู้เรียนพูดความจริง 2. ผู้เรียนไม่ทุจริตการสอบ 3. ผู้เรียนไม่ลักขโมย 4. ผู้เรียนไม่นำผลงานคนอื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเอง 5. ผู้เรียนไม่โกงและไม่หลอกลวงผู้อื่น เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่พูดความจริง 2. ร้อยละของผู้เรียนที่ไม่ทุจริตการสอบ 3. ร้อยละของผู้เรียนที่ไม่ลักขโมย 4. ร้อยละของผู้เรียนที่ไม่นำผลงานคนอื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเอง 5. ร้อยละของผู้เรียนที่ไม่โกงและไม่หลอกลวงผู้อื่น
3.2.3 ความกตัญญูกตเวที	หมายถึงคนที่มีพฤติกรรมดังต่อไปนี้ อาสาช่วยงานพ่อแม่และผู้ปกครอง อาสาช่วยเหลืองานครูและอาจารย์ แสดงความนับถือ ยกย่องผู้มีพระคุณ รักษาเกียรติและนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนวงศ์ตระกูล และปฏิบัติตนให้ผู้มีพระคุณมีความสุขและอึ้งใจ	1. ผู้เรียนอาสาพ่อแม่และผู้ปกครองทำงาน 2. ผู้เรียนอาสาช่วยเหลืองานครูและอาจารย์ 3. ผู้เรียนนับถือ ยกย่องผู้มีพระคุณ 4. ผู้เรียนรักษาเกียรติและนำชื่อเสียงสู่โรงเรียนและวงศ์ตระกูล

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
		เกณฑ์ประเมิน ร้อยละของผู้เรียนที่อาสาพ่อแม่และผู้ปกครองทำงาน ร้อยละของผู้เรียนที่อาสาช่วยเหลืองานครูและอาจารย์ ร้อยละของผู้เรียนที่นับถือ ยกย่องผู้มีพระคุณ ร้อยละของผู้เรียนที่รักษาเกียรติและนำชื่อเสียงสู่โรงเรียนและวงศ์ตระกูล
3.2.4 ความเมตตากรุณา	หมายถึงการให้ช่วยเหลือผู้อื่น การรู้จักรับและให้อย่างมีเหตุผล และการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	ผู้เรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ผู้เรียนรู้จักรับและให้อย่างมีเหตุผล ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เกณฑ์ประเมิน ร้อยละของผู้เรียนที่ให้ช่วยเหลือผู้อื่น ร้อยละของผู้เรียนที่รู้จักรับและให้อย่างมีเหตุผล ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
3.2.5 ความประหยัด	หมายถึงผู้เรียนมีพฤติกรรมการใช้เวลา ใช้เงิน และทรัพย์สินทั้งของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างสมเหตุสมผล และเกิดประโยชน์คุ้มค่า	1. ผู้เรียนคิดก่อนใช้จ่าย และจะซื้อเท่าที่จำเป็นเท่านั้น 2. ผู้เรียนเก็บออมเงินไว้บางส่วน 3. ผู้เรียนใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า 4. ผู้เรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 5. ผู้เรียนใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า และปิดทุกครั้งเมื่อเลิกใช้ เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่คิดก่อนใช้จ่าย และจะซื้อเท่าที่จำเป็นเท่านั้น 2. ร้อยละของผู้เรียนที่เก็บออมเงินไว้บางส่วน 3. ร้อยละของผู้เรียนที่ใช้ทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างคุ้มค่า 4. ร้อยละของผู้เรียนที่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 5. ร้อยละของผู้เรียนที่ใช้น้ำและไฟฟ้าอย่างคุ้มค่า และปิดทุกครั้งเมื่อเลิกใช้

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
3.3 ความเป็นประชาธิปไตย	ความเป็นประชาธิปไตยหมายถึงพฤติกรรมที่ประกอบเข้ากันคือ 1.ด้านคาวะธรรม ได้แก่ การแสดงความเคารพเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์กาณแสดงความเคารพต่อสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถาบัน เช่น ธงชาติพระบรมฉายาลักษณ์เพลงสรรเสริญพระบารมีฯ 2. ด้านสามัคคีธรรม ได้แก่การร่วมมือกันในการทำกิจกรรม ต่างๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน มีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อ ประโยชน์ส่วนรวม และ 3.ด้านปัญญาธรรมได้แก่การใช้เหตุผล ความถูกต้องเป็นธรรม ในการทำงานและการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ด้วยสันติวิธี	1.ผู้เรียนเคารพในสิทธิของผู้อื่นโดยไม่ละเมิดสิทธิ ของผู้อื่นทั้งกาย วาจา และใจ 2.ผู้เรียนแสดงความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์ และยืนตรงเพื่อแสดงความเคารพเมื่อได้ยินเพลง สรรเสริญพระบารมี และเพลงชาติ 3. ผู้เรียนร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม อย่างพร้อมเพรียงกัน 4. ผู้เรียนใช้เหตุผลในการทำงานและตัดสินใจหา ต่างๆ เกณฑ์ประเมิน 1.ร้อยละของผู้เรียนที่เคารพในสิทธิของผู้อื่นโดยไม่ ละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งกาย วาจา และใจ 2.ร้อยละของผู้เรียนที่แสดงความเคารพต่อพระบรม ฉายาลักษณ์และยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญ พระบารมี และเพลงชาติ 3. ร้อยละของผู้เรียนที่ร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อ ส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน 4. ร้อยละของผู้เรียนที่ใช้เหตุผลในการทำงานและ ตัดสินปัญหาต่างๆ

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
		4. ร้อยละของผู้เรียนที่ร่วมกิจกรรมเกี่ยวข้องกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ 5. ร้อยละของผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมไทย 6. ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
3.5 การอยู่อย่างพอเพียง	การอยู่อย่างพอเพียงหมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข	1. ผู้เรียนดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล มีคุณธรรม 2. ผู้เรียนมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนที่ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล มีคุณธรรม 2. ร้อยละของผู้เรียนที่มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คุณลักษณะพลเมืองอาเซียน ที่พึงประสงค์	นิยาม	ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด
3.6 การมีจิตสาธารณะ	การมีจิตสาธารณะ หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชนและสังคม ด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน	1. ผู้เรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจโดยไม่หวังผลตอบแทน 2. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม เกณฑ์ประเมิน 1. ร้อยละของผู้เรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจโดยไม่หวังผลตอบแทน 2. ร้อยละของผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม

เกณฑ์การประเมินคุณภาพตัวชี้วัดคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนที่พึงประสงค์ มีดังต่อไปนี้

เกณฑ์การประเมินคุณภาพตัวชี้วัดจากค่าร้อยละเฉลี่ย

ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ผู้เรียนต่ำกว่าร้อยละ 50 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่พิจารณา	ผู้เรียนระหว่างร้อยละ 50-74 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่พิจารณา	ผู้เรียนระหว่างร้อยละ 75-89 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่พิจารณา	ผู้เรียนระหว่างร้อยละ 90 มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่พิจารณา

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาวสมใจ ธีรทิว
สถานที่เกิด จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 128/148 บางขุนนนท์ 16 เขตบางกอกน้อย
กทม. 10700
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน นักวิเทศสัมพันธ์ ชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2520 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2529 การศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร)
พ.ศ. 2556 การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

